

Handbok om specialverkställighet

Förord

I S-handboken beskrivs de arbetsuppgifter som handläggs på Kronofogdens specialverkställighetsteam (S-teamen) och vårt samarbete med andra myndigheter för att motverka allvarlig ekonomisk och/eller organiserad brottslighet.

S-handboken vänder sig i första hand till S-teamen, men används även av andra medarbetare inom Kronofogden när behov av detta uppstår och i samband med utbildning. Avsikten är också att handboken ska kunna användas av andra intressenter som vill veta mer om denna del av vår verksamhet.

I de kapitel som efter hand publicerats här, senast den 8 maj 2018, har några tillägg och förtydliganden gjorts i samband med att en ny utgåva av del 1 av S-handboken tagits fram.

I arbetet med att ta fram denna utgåva har verksjurist Ann-Marie Ahlqvist, rättsavdelningen, kronofogdarna Kristina Alexis, Kristianstad, Clarence Eliasson, Stockholm och Sune Persson, Sundsvall, kronokommissarie Glenn Jensen, Göteborg, och dåvarande kronokommissarien Lennart Nilsson, Malmö, deltagit.

Tomas Höglund
Utvecklingsdirektör

Ann-Marie Ahlqvist
Verksjurist

Innehållsförteckning

1	ARBETSUPPGIFTER INOM SPECIALVERKSTÄLLIGHETEN	12
1.1	S-teamens uppgift	12
1.1.1	De arbetsuppgifter som handläggs på S-teamen	12
1.1.2	Urvalsprocessen	14
1.1.3	Samarbete med andra myndigheter	15
1.2	Begreppet organiserad brottslighet	15
1.2.1	Inriktningen för satsningen mot organiserad brottslighet	16
1.2.2	EU:s definition av vad som menas med organiserad brottslighet	16
1.3	Olika kategorier av mål som handläggs på S-teamen	17
1.3.1	Härvor eller dylikt	18
1.3.2	Betalningssäkring och vissa andra mål som ska verkställas på ett S-team	18

1.3.3	S-gäldenärer som verkställighetsteamerna uppmärksammar	19
1.3.4	Personer som har näringsförbud	19
1.3.5	Bevissäkring	21
1.3.6	Aktioner och projekt för att förebygga och bekämpa ekonomisk och/eller organiserad brottslighet	22
1.4	Det som särskilt kännetecknar S-verkställigheten	22
1.4.1	Förrättning utan föregående underrättelse	23
1.4.2	Förvaring av egendom under lång tid	24
1.4.3	Egendom som ägs av bulvaner	24
1.4.4	Tillgångar i andra länder	25
1.4.5	Associationsrättsliga frågor	25
1.4.6	Nära samarbete med andra myndigheter	26
1.4.7	Omfattande dokumentation	27
1.5	När handläggningen på S-teamet slutförts	27
1.6	Förarbeten och litteratur	28
2	HISTORIK	28
2.1	Ny lagstiftning omkring 1980	28
2.1.1	Betalningssäkringslagen	29
2.1.2	Ändringar i konkurslagen	30
2.1.3	Bestämmelser om näringsförbud	30
2.1.4	Ökade möjligheter till informationsutbyte mellan olika myndigheter	30
2.2	Erfarenheter av skalbolagshärvorna och andra former av bolagsplundring	31
2.2.1	Plundring av bolag på obestånd	34
2.3	Ytterligare arbetsuppgifter 1999	34
2.3.1	Intrångsundersökningar	34
2.3.2	Tillsyn över näringsförbud	35
2.4	Ekosekretessreformen 2003	35
2.5	Ändrad lagstiftning 2008	36
2.5.1	Överföringen till Skatteverket av borgenäruppgifterna i konkurser m.m.	36
2.5.2	Ökade möjligheter att förverka brottsvinster	36
2.6	Uppbyggnaden av särskild kompetens	36
2.6.1	Eko-grupper hos kronofogdemyndigheterna	37
2.6.2	Särskilda S-funktioner	37
2.6.3	Koncentration av S-verkställigheten	38
2.7	Olika former av myndighetssamverkan	38
2.7.1	Försöksverksamhet med underrättelsecentra	40
2.7.2	Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet	40
2.7.3	Samordningsfunktion inom Polisen för åtgärder mot penningtvätt ..	41
2.8	Den organisation som byggts upp med anledning av satsningen mot organiserad brottslighet	41

2.8.1	Kronofogdens jourtelefon	43
2.8.2	Utvecklingen av det myndighetsgemensamma arbetet	43
2.9	Förarbeten och litteratur	44
3	BORGENÄRSUPPGIFTERNA	44
3.1	Bakgrund	44
3.1.1	Skatteförfarandelagen ersätter flera lagar	45
3.1.2	Skatteverkets rätt att bevilja borgenärsanstånd	46
3.1.3	Ändringsanstånd.....	47
3.2	Vad som menas med allmänna och enskilda mål	47
3.3	Kronofogdens borgenärsuppgifter	47
3.3.1	Förutsättningarna för uppskov enligt indrivningslagen	49
3.3.2	Återkallelse och omprövning av uppskov.....	50
3.4	Skatteverkets borgenärsuppgifter.....	51
3.4.1	Snabbestförelse och tidigareläggning av förfallodag.....	53
3.4.2	Återkallelse av anstånd	53
3.4.3	Andra myndigheters fordringar.....	54
3.5	Borgenärens ansvar i enskilda mål	54
3.6	Konkursåtgärder.....	55
3.6.1	När Skatteverket ansökt om konkurs	55
3.6.2	Överlämnande av egendom till konkursförvaltaren.....	56
3.6.3	Skatteverkets bevakning av statens rätt	57
3.7	Informationsutbyte mellan Skatteverket och Kronofogden.....	58
3.7.1	Närmare om den information som Kronofogden ska lämna till Skatteverket.....	59
3.8	Förarbeten, rättsfall och litteratur.....	60
4	FÖRVERKANDE OCH FÖRETAGSBOT	60
4.1	Bakgrund.....	61
4.1.1	Säkerställande av förverkandeanspråk i andra EU-stater	61
4.1.2	Utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott	62
4.1.3	Bestämmelserna om utvidgat förverkande införs	62
4.1.4	Särskilda regler för egendom som varit föremål för penningtvättsbrott.....	63
4.1.5	Ökade möjligheter till utvidgat förverkande	63
4.2	Bestämmelserna i brottsbalken	63
4.2.1	Sakförverkande	64
4.2.2	Värdet förverkande.....	64
4.2.3	Utbyte av brott	65
4.2.4	Utbyte av brottslig verksamhet	65
4.2.5	Egendom som trätt i stället för utbytet.....	65
4.2.6	Hjälpmedel m.m.....	66
4.2.7	Ekonomiska fördelar för näringsidkare.....	67
4.2.8	Personkretsen vid annat förverkande än utvidgat förverkande.....	67

4.2.9	Förverkande utan samband med fällande brottmålsdom	68
4.3	Närmare om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet	68
4.3.1	Vad som menas med ett förverkandeutlösande brott	68
4.3.2	Osjälvständiga brottsformer	69
4.3.3	Personkretsen vid utvidgat förverkande	70
4.3.4	Skälighetsbedömning	70
4.4	Förverkande inom specialstraffrätten	71
4.4.1	Vid penningtvättsbrott	72
4.4.2	Undantag från reglerna om förverkande när det gäller utbyte av skattebrott	73
4.5	Hur en förverkandeutredning går till	74
4.5.1	Kartläggning av förvärvsförmåga m.m.	75
4.5.2	Uppgifter från Skatteverket och Kronofogden m.fl.	76
4.6	Talan i domstol	76
4.6.1	Alternativa yrkanden	77
4.6.2	Särskilt yrkande mot panträttsinnehavare m.fl.	77
4.6.3	Om utmätning skett av den egendom som yrkas förverkad	78
4.6.4	Förverkande hos annan än tilltalad	79
4.7	NÄR FÖRVERKANDEANSPRÅKET FASTSTÄLLTS SLUTLIGT	79
4.7.1	Verkställighet av sakförverkanden	80
4.7.2	Indrivning av värdeförverkanden	80
4.7.3	Målsägandens företrädesrätt och rätten till avräkning för den som dömts	81
4.8	Om den hos vilken förverkande beslutats försätts i konkurs	83
4.8.1	Sakförverkande	83
4.8.2	Värdeförverkande	83
4.9	FÖRETAGSBOT	84
4.9.1	Förutsättningarna för ett beslut om företagsbot	84
4.9.2	Företagsbotens storlek	84
4.9.3	Verkställigheten	85
4.9.4	Konkurs	86
4.10	Förarbeten, rättsfall, JK-beslut och litteratur	86
5	BESLAG OCH FÖRVARSTAGANDE SAMT VISSA ANDRA STRAFFPROCESSUELLA TVÅNGSMEDEL	86
5.1	Allmänt om straffprocessuella tvångsmedel	87
5.1.1	Kravet på proportionalitet och andra grundläggande principer	87
5.2	Förundersökning m.m.	88
5.2.1	Förutredning	89
5.2.2	Primärutredning	89
5.2.3	Tullens och Kustbevakningens samt Skattebrottsenhetens befogenheter	89
5.3	Olika typer av tvångsmedel	90

5.3.1	Husrannsakan	91
5.3.2	Kroppsvisitation	92
5.3.3	Kroppsbesiktning	92
5.3.4	Beslag	93
5.3.5	Avspärrning av fast egendom och tillträdesförbud m.m.	94
5.4	Närmare om beslag enligt rättegångsbalken	94
5.4.1	Förbudet mot beslag av vissa handlingar	95
5.4.2	Säkerställande av egendom som tas i beslag och verkan av ett beslag	95
5.4.3	Dokumentationen av beslag	95
5.4.4	Rätten till domstolsprövning	96
5.4.5	Förfarandet vid målsägandebeslag	96
5.4.6	Återlämnande av egendom när ett beslag hävs	97
5.4.7	När brottmålet avgörs	97
5.5	Beslag och vissa andra tvångsmedel enligt den specialstraffrättsliga lagstiftningen	98
5.5.1	Penningbeslag m.m.	98
5.5.2	Dispositionsförbud	99
5.6	Förvarstagande i avvaktan på kvarstad	100
5.6.1	Åklagarens skyldigheter när det gäller målsägandens rätt till ersättning	101
5.6.2	När en myndighet är målsägande	101
5.6.3	Förutsättningarna för att ta egendom i förvar	102
5.7	Säkerställande av ett förvarstagande	102
5.7.1	Lös egendom	103
5.7.2	Bankmedel m.m.	103
5.7.3	Fast egendom	104
5.7.4	Verkan av ett förvarstagande	105
5.7.5	Dokumentationen av ett förvarstagande	106
5.8	Hemliga tvångsmedel	106
5.9	Vad Kronofogden bör vara uppmärksam på när det gäller beslag och förvarstagande	107
5.9.1	När ett förvarstagande upphör	109
5.10	Förarbeten, rättsfall, JO- och JK-beslut och litteratur	109
6	SEKRETESS OCH INFORMATIONsutbyte	109
6.1	Bakgrund	110
6.1.1	Skärpt sekretess hos Kronofogden	111
6.1.2	Motsvarande regler för borgenärsuppgifter hos Skatteverket	112
6.1.3	Ekosekretessreformen	112
6.1.4	Ökat behov av informationsutbyte till följd av satsningen mot grov organiserad brottslighet	113
6.1.5	Sekretess för identitetsuppgifter i vissa domstolsbeslut	114
6.2	Allmänt om utformningen av sekretessbestämmelserna	114

6.2.1	Sekretessens styrka	115
6.2.2	Sekretesstidens längd	116
6.2.3	Vissa grundläggande begrepp	116
6.2.4	Skyddet för allmänna respektive enskilda intressen	118
6.2.5	När mer än en sekretessbestämmelse är tillämplig	119
6.3	Sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen	120
6.3.1	Nödvändigt utlämnande av uppgifter.....	121
6.3.2	Misstankar om brott	121
6.3.3	Generalklausulen.....	122
6.3.4	Särskilda sekretessbrytande bestämmelser	124
6.3.5	Uppgifter till utländska myndigheter och mellanfolkliga organisationer.....	125
6.3.6	Till förmån för en konkursförvaltare	125
6.4	Sekretessbrytande bestämmelser som gäller Kronofogdens verksamhet	127
6.4.1	Rätt att få uppgifter	127
6.4.2	Rätt att lämna uppgifter.....	130
6.5	Myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet på underrättelsestadiet.....	132
6.5.1	Tillämpningsområdet för lagen om uppgiftsskyldighet.....	133
6.5.2	Den krets av myndigheter som omfattas.....	134
6.5.3	Samverkan ska föregås av ett särskilt beslut.....	135
6.5.4	Endast samverkan mot viss organiserad brottslighet	135
6.5.5	Om det behövs för den mottagande myndighetens deltagande i samverkan	137
6.5.6	Vissa möjligheter att göra undantag från uppgiftsskyldigheten.....	138
6.5.7	Uppgifter från utländska myndigheter och mellanfolkliga organisationer får inte lämnas ut.....	139
6.5.8	Kompletterande ändringar i registerförfattningarna	140
6.5.9	Underrättelsesekretess m.m. hos icke brottsbekämpande myndigheter	141
6.5.10	Tillsyn över tillämpningen av lagen om uppgiftsskyldighet.....	142
6.6	Att tänka på när uppgifter kommer från utländska myndigheter och organ.....	143
6.6.1	Närmare om användarbegränsningarna	144
6.7	Situationer då de sekretessbrytande bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen är tillämpliga	146
6.7.1	Under en förverkandeutredning	147
6.7.2	När tiden för ett näringsförbud löpt ut	147
6.7.3	Underrättelser om misstänkt penningtvätt	148
6.7.4	Misstankar om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen	149
6.8	Viktiga uppgifter i Kronofogdens operativa arbete	150

6.8.1	När beslag m.m. ska hävas.....	151
6.8.2	I samband med polisinsatser för att störa organiserad brottslighet.....	153
6.8.3	Vissa iakttagelser vid spaning.....	154
6.8.4	Kontrollen av att meddelade näringsförbud följs.....	155
6.8.5	När biträde med spaning för tillsyn över näringsförbud lämnas.....	155
6.8.6	Uppgifter från Kriminalvården	156
6.9	Överklagande av en annan myndighets beslut att inte lämna ut uppgifter	158
6.10	Viktigt att tänka på vid samverkan med andra myndigheter	158
6.10.1	Särskilt om informationsutbytet med polis och åklagare.....	159
6.11	Offentlighet och sekretess i domstol.....	161
6.11.1	Bestämmelser om domstolssekretess	162
6.11.2	Vid en domstolsförhandling.....	163
6.11.3	När dom eller beslut meddelas.....	164
6.11.4	Närmare om förutsättningarna för beslut om fortsatt sekretess	164
6.11.5	Uppgifter som kommer från utländska myndigheter eller mellanfolkliga organisationer	166
6.11.6	Överföring av sekretess från domstol till myndighet.....	166
6.12	Förarbeten, rättsfall, JO-beslut och litteratur	167
7	FÖRFARANDET I DOMSTOL VID BETALNINGSSÄKRING OCH KVARSTAD	167
8	VERKSTÄLLIGHETEN AV BETALNINGSSÄKRING, KVARSTAD OCH UTMÄTNING	167
9	VERKSTÄLLIGHETSARBETET I HÄRVOR ELLER DYLIKT.....	167
10	FÖRHÖR OCH UPPLYSNINGSSKYLDIGHET ENLIGT UTSÖKNINGSBALKEN	167
11	KVARSTAD FÖR BÄTTRE RÄTT	167
12	FRYSNINGSBESLUT AVSEENDE VÄRDEFÖRVERKANDEN	167
12.1	Allmänt om frysningsbeslut	168
12.2	Åklagarens verkställbarhetsförklaring	169
12.3	Förvarstagande av lös egendom.....	169
12.4	Ansökan om verkställighet hos Kronofogden.....	170
12.5	Genomförandet av den faktiska verkställigheten.....	170
12.5.1	Domstolsprövning i efterhand.....	171
12.5.2	Informationsutbyte mellan Kronofogden och åklagaren	172
12.6	NÄR FÖRVERKANDEANSPRÅKET FASTSTÄLLTS SLUTLIGT	172
12.6.1	Verkställbarhetsförklaring hos Kronofogden när utmätning begärts	173
12.6.2	Det efterföljande utmätningförfarandet	173
12.6.3	Fördelning mellan staterna av inlutna medel.....	174
12.7	Verkställighet av ett svenskt beslut i en annan medlemsstat	174

12.7.1	Förlängd giltighet av ett kvarstadsbeslut	175
12.8	Förarbeten och litteratur	175
13	ALLMÄNT OM KONKURS	175
13.1	Inledning	176
13.2	Syftet med en konkurs och reglerna om förmånsrätt	177
13.3	Egendom som ingår i ett konkursbo	177
13.4	Gäldenärens rådighetsförlust.....	177
13.5	Utmätningförbudet m.m.	178
13.5.1	Egendom som utmätts före konkursen.....	178
13.5.2	Betalningssäkrad eller kvarstadsbelagd egendom.....	179
13.5.3	Försäljning av fast egendom	181
13.6	Förbudet mot att bedriva näringsverksamhet.....	181
13.6.1	Närmare om det automatiska näringsförbudet enligt konkurslagen	182
13.7	Förvaltarens skyldighet att upprätta förvaltarberättelse m.m.....	182
13.8	Talan om återvinning	183
13.8.1	Förutsättningarna för återvinning.....	184
13.8.2	De tidsfrister inom vilka en rättshandling kan gå tillbaka	185
13.8.3	Om den egendom som ska återvinnas har överlåtits.....	186
13.9	Samverkan mellan myndigheter och konkursförvaltare	186
13.10	Förarbeten, rättsfall, JK-beslut och litteratur	187
14	KVARSTAD M.M. I AVVAKTAN PÅ ATT EN ANSÖKAN OM KONKURS PRÖVAS.....	187
14.1	Bestämmelserna i konkurslagen om säkerhetsåtgärder	188
14.2	Syftet med kvarstad enligt konkurslagen	189
14.3	Förberedelser av verkställigheten	189
14.4	Förutsättningarna för kvarstad	190
14.5	Domstolsförfarandet.....	191
14.5.1	Expedieringen av interimistiska beslut	192
14.6	Genomförandet av verkställigheten	192
14.6.1	Verkan av att egendom belagts med kvarstad.....	193
14.6.2	Förrättningskostnaderna.....	193
14.7	Reseförbud m.m.	194
14.8	Häktning i verkligt kvalificerade fall	195
14.9	Frågan om konkurs avgörs	195
14.9.1	Om gäldenären inte försätts i konkurs	196
14.10	Förarbeten, rättsfall och litteratur.....	196
15	HANDRÄCKNING PÅ BEGÄRAN AV KONKURSFÖRVALTAREN	196
15.1	Bakgrund.....	196
15.1.1	Handräckning direkt hos Kronofogden.....	197
15.1.2	Om revisions- eller bokföringsbyrån inte fått betalt	197
15.1.3	Förmånsrätt för fordringar avseende revisions- eller bokföringsuppdrag	198

15.2	Syftet med handräckning direkt hos Kronofogden	199
15.3	Innebörden av vissa begrepp.....	199
15.4	Konkursförvaltarens uppgift	200
15.4.1	Om revision eller förundersökning pågår	201
15.5	Förutsättningarna för handräckning.....	202
15.5.1	Kravet på tredska	203
15.5.2	Egendom i tredje mans besittning.....	203
15.5.3	Räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör boet	204
15.6	Begäran om handräckning	205
15.6.1	Förberedelser av en handräckning	206
15.7	De bestämmelser som ska tillämpas	207
15.8	Kronofogdens befogenheter.....	207
15.8.1	Närmare om användningen av tvång	208
15.8.2	Får vite föreskrivas för tredje man?	209
15.9	Genomförandet av handräckningen	209
15.9.1	Underrättelse före förrättningen.....	210
15.9.2	Beslut om handräckning.....	211
15.9.3	Konkursförvaltarens närvaro vid förrättningen.....	211
15.9.4	Invändningar från gäldenären eller tredje man	212
15.9.5	Kostnaderna för förfarandet hos Kronofogden	212
15.9.6	Protokoll m.m.....	213
15.10	Överklagande av Kronofogdens beslut	213
15.11	Vissa särskilda frågor	214
15.11.1	Separationsgods	214
15.11.2	Avflyttning från bostad	214
15.11.3	Handlingar hos en advokatbyrå.....	216
15.11.4	Egendom på en kriminalvårdsanstalt	216
15.12	En konkursförvaltare i annan stat begär handräckning.....	216
15.12.1	Konkurs i ett nordiskt land.....	217
15.12.2	Konkurs i en medlemsstat	217
15.13	Sekretess i Kronofogdens verksamhet	218
15.14	Förarbeten, rättsfall, JO- och JK-beslut samt litteratur.....	218
16	DEL 2 AV S-HANDBOKEN – BEVISSÄKRING M.M. (Har publicerats separat 2015)	218
17	KÄLLFÖRTECKNING.....	218
17.1	ARBETSUPPGIFTER INOM SPECIALVERKSTÄLLIGHETEN	218
17.1.1	Förarbeten	218
17.1.2	Kronofogdens ställningstagande m.m.....	219
17.1.3	Litteratur.....	219
17.2	HISTORIK	219
17.2.1	Förarbeten	219
17.2.2	Litteratur.....	220

17.3	BORGENÄRSUPPGIFTERNA	221
17.3.1	Förarbeten	221
17.3.2	Föreskrifter	222
17.3.3	Rättsfall	222
	Högsta domstolen.....	222
	Högsta förvaltningsdomstolen	223
	Kammarrätterna	223
17.3.4	Litteratur.....	224
17.4	FÖRVERKANDE	224
17.4.1	Förarbeten	224
17.4.2	EU-rätt.....	226
17.4.3	Rättsfall	226
	Högsta domstolen.....	226
	Hovrätterna.....	228
17.4.4	JK-beslut	230
17.4.5	Litteratur.....	230
17.5	FÖRETAGSBOT	231
17.5.1	Förarbeten	231
17.5.2	EU-rätt.....	231
17.5.3	Rättsfall	231
	Högsta domstolen.....	232
	Hovrätterna.....	233
17.5.4	Litteratur.....	233
17.6	BESLAG OCH FÖRVARSTAGANDE SAMT VISSA ANDRA STRAFPROCESUELLA TVÅNGSMEDEL	233
17.6.1	Förarbeten	233
17.6.2	Föreskrifter	234
17.6.3	Rättsfall	235
	Högsta domstolen.....	235
	Hovrätterna.....	236
	Högsta förvaltningsdomstolen	236
17.6.4	JO-beslut	236
17.6.5	JK-beslut	237
17.6.6	Litteratur.....	237
17.7	SEKRETESS OCH INFORMATIONsutBYTE	238
17.7.1	Förarbeten	238
17.7.2	EU-rätt.....	243
17.7.3	Rättsfall	243
	Högsta förvaltningsdomstolen	243
	Kammarrätterna	243
	Högsta domstolen.....	245
17.7.4	JO-beslut	246
17.7.5	Litteratur.....	248

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.8	ALLMÄNT OM VERKSTÄLLIGHET AV FORDRINGAR.....	249
17.9	BETALNINGSSÄKRING.....	249
17.10	KVARSTAD FÖR FORDRAN.....	249
17.11	HÄRVOR ELLER DYLIKT	249
17.12	NÄRINGSFÖRBUD.....	249
17.13	BITRÄDESFÖRBUD.....	249
17.14	FÖRHÖR OCH UPPLYSNINGSSKYLDIGHET ENLIGT UTSÖKNINGSBALKEN.....	249
17.15	BÄTTRE RÄTT TILL VISS EGENDOM	249
17.16	FRYSNINGSBESLUT	249
17.16.1	Förarbeten	249
17.16.2	EU-rätt.....	250
17.16.3	Litteratur.....	250
17.17	KONKURS	251
17.17.1	Förarbeten	251
17.17.2	Rättsfall	251
	Högsta domstolen.....	251
	Hovrätten.....	252
17.17.3	JK-beslut	252
17.17.4	Litteratur.....	252
17.18	FÖRETAGSREKONSTRUKTION.....	253
17.18.1	Förarbeten	253
17.18.2	Litteratur.....	254
17.19	KVARSTAD M.M. I AVVAKTAN PÅ ATT EN ANSÖKAN OM KONKURS PRÖVAS.....	254
17.19.1	Förarbeten	254
17.19.2	Rättsfall	254
17.19.3	Litteratur.....	255
17.20	HANDRÄCKNING PÅ BEGÄRAN AV KONKURSFÖRVALTAREN.....	255
17.20.1	Förarbeten	255
17.20.2	EU-rätt.....	256
17.20.3	Rättsfall	256
	Högsta domstolen.....	256
	Hovrätterna.....	258
17.20.4	JO-beslut	260
17.20.5	JK-beslut	261
17.20.6	Litteratur.....	261
18	FÖRKORTNINGAR	262
18.1	Åberopade lagar	262
18.2	Myndigheter och olika organ m.m.	267
18.3	Övriga förkortningar	268

1 ARBETSUPPGIFTER INOM SPECIALVERKSTÄLLIGHETEN

Sammanfattning

S-teamen har till uppgift att verkställa utmätning, betalningssäkring och kvarstad hos personer som misstänks för allvarlig ekonomisk och/eller organiserad brottslighet. Vidare ska S-teamen bl.a. kontrollera att meddelade näringsförbud följs, verkställa intrångsundersökningar och lämna handräddning vid bevissäkring enligt skatteförfarandelagen.

1.1 S-teamens uppgift

S-teamens främsta uppgift är att åstadkomma verkningsfulla verkställighetsåtgärder när det gäller gäldenärer som misstänks för eller är dömda för ekonomisk och/eller organiserad brottslighet. Dessutom ska S-teamen medverka till att samhällets insatser för att förebygga och bekämpa sådan brottslighet är effektiva och vidareutvecklas.

1.1.1 De arbetsuppgifter som handläggs på S-teamen

Vilka arbetsuppgifter S-teamen ska svara för och vad som menas med en S-gäldenär har tidigare fastställts genom ett ställningstagande, senast 2013.¹ Definitionen av detta begrepp är av betydelse för bl.a. frågan om vilka beslut om kvarstad som ska handläggas på ett S-team. Syftet med detta har också varit att klargöra för alla medarbetare att det är viktigt att Kronofogden har ett nära och väl fungerande samarbete med de brottsbekämpande myndigheterna.

Det är främst följande arbetsuppgifter som ska handläggas på S-teamen.

- Verkställighet mot fysiska och juridiska personer som ingår i härvor eller andra brottskonstellationer eller om det i något annat fall kan misstänkas att allvarlig ekonomisk och/eller organiserad brottslighet förekommer.

¹ Se Kronofogdens ställningstagande (Nr 6/13/VER) Urvalet av S-gäldenärer som numera har ersatts av skrivningarna i S-handboken.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Betalningssäkringar.
- Kvarstad om kriterierna för vad som menas med en S-gäldenär är uppfyllda.

Med en S-gäldenär menas en gäldenär som kan misstänkas för ekonomisk brottslighet av dignitet och/eller organiserad brottslighet eller kan bli föremål för utredning hos någon eller några av de myndigheter som samverkar för att motverka sådan brottslighet. Om det inte finns misstankar om brottslighet av allvarligt slag är det inte fråga om en S-gäldenär.

- Kvarstad som gäller utvidgat förverkande, d.v.s. förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § BrB.
- Frysningsbeslut om beslutet ska verkställas som kvarstad enligt 3 kap. 6 § punkt 2 lagen om europeiska frysningsbeslut.

I fråga om kvarstad ska det tilläggas att S-teamet i **Sundbyberg** har till uppgift att verkställa kvarstad enligt EU:s förordning om **ett europeiskt kvarstadsförfarande på bankmedel** och lagen (2016:757) om kvarstad på bankmedel inom EU. Det gäller också när en domstol i en annan medlemsstat med stöd av förordningen har beslutat om **inhämtning av bankkontoinformation** och andra operativa uppgifter i ärenden enligt kvarstadsförordningen, se Kronofogdens handledning Kvarstad på bankmedel inom EU, dnr 840 10586-18/121.

- Verkställighet av beslut om förverkande enligt EU:s rambeslut 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande av beslut om förverkande.
- Handräckning på begäran av konkursförvaltare enligt 7 kap. 14 § KonkL om kriterierna för vad som menas med en S-gäldenär är uppfyllda.
- Tillsyn över näringsförbud och verkställighet mot de personer som har näringsförbud.
- Ta initiativ till att Kronofogden för talan om näringsförbud grundat på konkurs och/eller betalningsunderlåtelse.
- Bevissäkring enligt skatteförfarandelagen.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Intrångsundersökningar, dvs. bevissäkring enligt de immaterialrättsliga lagarna.
- Verkställighet av säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. 3 § RB som gäller intrångsföremål.
- Handräckning enligt konkurrenslagen när Konkurrensverket eller EU-kommissionen genomför platsundersökningar.
- Handräckning på begäran av behöriga myndigheter enligt lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning, se Kronofogdens beslut den 9 maj 2017, dnr 840 10576-17/121.
- Verkställighet av säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. 3 § RB vid angrepp på företagshemligheter.
- Analys av oseriösa företeelser från i första hand ett verkställighetsperspektiv.
- Medverkan i myndighetsgemensamma aktioner och projekt för att förebygga och bekämpa ekonomisk och/eller organiserad brottslighet. Det kan t.ex. gälla vissa branscher eller misstänkta företeelser.

Därutöver kan det förekomma att Kronofogden bestämmer att även andra mål och ärenden ska handläggas på ett S-team. Detta är en naturlig följd av att olika team ömsesidigt ska bistå varandra. Dessutom kan det när det gäller vissa typer av projekt, även om syftet inte är direkt brottsbekämpande, vara lämpligt att ett S-team har det övergripande ansvaret och att de gäldenärer som omfattas av projektet handläggs inom S-verkställigheten.

1.1.2 Urvalsprocessen

Vanligtvis är det information från Skatteverket eller de brottsutredande myndigheterna som leder till att en gäldenär eller en grupp av gäldenärer handläggs på ett S-team. Vidare kan S-teamet eller något annat team inom Kronofogden ta initiativ till sådan handläggning.

Det är inte ovanligt att personer som misstänks för ekonomisk och/eller organiserad brottslighet är gäldenärer när de brottsbekämpande

myndigheterna påbörjar sin utredning. Relativt ofta är det mindre belopp som är föremål för verkställighet. Kronofogden kan också ha kännedom om personerna på grund av att de är eller har varit företrädare för bolag som har skulder till staten och/eller enskilda borgenärer.

Innan en gäldenär eller en grupp av gäldenärer överförs till ett S-team ska det i regel ske ett samråd mellan berörda team. **S-teamet har tolkningsföreträde** om man har olika uppfattningar när det gäller om kriterierna för vad som menas med en S-gäldenär är uppfyllda. Vidare ska gäldenärer som är närstående till en S-gäldenär på begäran flyttas till S-teamet så att handläggningen kan samordnas.

1.1.3 Samarbete med andra myndigheter

Kronofogden har åtagit sig att bidra med resurser för de åtgärder m.m. som Samverkansrådet och Operativa rådet beslutar om. Den organisation som byggts upp med anledning av **satsningen mot organiserad brottslighet**, som först kallades GOB-satsningen, beskrivs i avsnitt 2.8.

S-teamen deltar aktivt i samarbetet med andra myndigheter när det gäller arbetet med att analysera och motverka nya missbruksföreteelser, möjligheterna att återta brottsutbyte och handläggningen av härvor eller dylikt. Detta sker bl.a. genom att information lämnas om hur verkställigheten kan genomföras i olika situationer. Vidare verkar S-teamen för bra rutiner när det gäller planering och förberedelser inför kommande beslut om betalningssäkring och kvarstad samt utmätning för befintliga skulder i anslutning till en husrannsakan.

Samarbetet med andra myndigheter är av såväl strategisk som operativ natur och innebär att Kronofogden både får och ger information.

- **Strategiskt samarbete:** Planering av verksamheten, beslut om vad som ska prioriteras, anordnande av gemensamma utbildningar m.m. och beslut om myndighetsgemensamma aktioner och projekt.
- **Operativt samarbete:** Samarbete i enskilda ärenden och härvor m.m.

1.2 Begreppet organiserad brottslighet

Med organiserad brottslighet menas vanligtvis gärningar som har begåtts inom en strukturerad sammanslutning av mer än två personer som handlar i samförstånd.

Tillfälliga sammanslutningar faller utanför detta begrepp. Dessutom krävs i regel att syftet är att begå ett eller flera brott som kan leda till **fyra års fängelse eller mer** för att direkt eller indirekt uppnå ekonomisk eller annan materiell vinning.

I svensk rätt finns inte någon legal definition av grov organiserad brottslighet. Vidare finns inte heller någon vedertagen definition av begreppet organiserad brottslighet. Det närmaste man kan komma är 29 kap. 2 § punkt 6 BrB, där det föreskrivs att om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt, eller om brottet föregåtts av särskild planering är det en försvårande omständighet som särskilt ska beaktas när straffvärdet bedöms. Därutöver finns i prop. 2010/11:76 s. 14-19 och Ds 2014:30 s. 23-28 en sammanfattande redogörelse för begreppet organiserad brottslighet från **ett svenskt och ett europeiskt perspektiv**.

1.2.1 Inriktningen för satsningen mot organiserad brottslighet

I praktiken är det de brottsområden som Samverkansrådet har bedömt som särskilt samhällsfarliga som avgör vilka ärenden som blir aktuella för insatser inom ramen för satsningen mot organiserad brottslighet. Samverkansrådet har den 10 oktober 2017 beslutat att underrättelseverksamheten ska ha en gemensam inriktning mot de strategiska personer och deras nätverk som anses utgöra ett samhällshot genom sin kapacitet att kombinera:

- företag eller andra associationsformer i brottslig verksamhet
- otillåten eller otillbörlig påverkan samt
- våld och hot samt påverkan på allmänhetens säkerhet och trygghet.

I Samverkansrådets beslut anges också att satsningen **av särskilda skäl även** kan inriktas mot **annan organiserad brottslighet** av allvarlig eller omfattande karaktär. En förutsättning för detta är att myndighetssamverkan bedöms förbättra brottsbekämpningen. Satsningen ska dessutom inriktas mot organiserad brottslighet i geografiska områden med en sådan problematik att de myndighetsgemensamt bedöms som **utsatta områden**.

1.2.2 EU:s definition av vad som menas med organiserad brottslighet

Enligt EU:s definition² måste följande **fyra kriterier och ytterligare minst två** av sju kriterier vara uppfyllda för att det ska anses vara fråga om organiserad brottslighet:

1. samarbete mellan fler än två personer
2. lång eller obegränsad utsträckning i tiden
3. misstanke om allvarliga kriminella handlingar
4. strävan efter vinning och/eller makt.

De kriterier av vilka **minst två kriterier** måste vara uppfyllda är följande.

- egna tilldelade uppgifter åt var och en
- någon form av disciplin och kontroll
- verksamhet på internationell nivå
- användning av våld eller andra metoder för hot
- användning av kommersiella eller affärsmissiga strukturer
- deltagande i penningtvätt
- otillbörlig påverkan på politik, medier, offentlig förvaltning, rättsliga myndigheter eller på ekonomin.

1.3 Olika kategorier av mål som handläggs på S-teamen

De mål och ärenden som handläggs på S-teamen kan delas in i olika kategorier. I praktiken är det inte ovanligt att en S-gäldenär ingår i mer än en av dessa kategorier:

1. härvor och andra brottskonstellationer

² Se dokumentet 6204/97 Enfopol 35 Rev 2.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

2. betalningssäkring och vissa andra typer av mål som ska verkställas på ett S-team, även om gäldenären inte ingår i en härva eller dylikt
3. S-gäldenärer som verkställighetsteamerna uppmärksammar
4. tillsyn över näringsförbud och verkställighet mot de personer som har näringsförbud
5. bevissäkring
6. aktioner och projekt för att förebygga och bekämpa ekonomisk och/eller organiserad brottslighet.

1.3.1 Härvor eller dylikt

Med en härva menas att flera personer, som har någon form av intressegemenskap med varandra, använder sig av samma plan eller en liknande plan flera gånger. För att det ska vara fråga om en härva krävs också att det finns misstankar om allvarlig ekonomisk och/eller organiserad brottslighet, att flera juridiska och/eller fysiska personer är inblandade och att brottsligheten gäller stora värden, se kapitel 9.

Bolag och personer som har anknytning till en härva eller dylikt måste många gånger flyttas till S-teamet allt eftersom de blir föremål för verkställighet. Om den första verkställighetsåtgärden gäller betalningssäkring eller någon annan typ av mål som alltid ska bli föremål för specialverkställighet kan handläggningen styras direkt till S-teamet.

Verkställigheten i härvor m.m. ställer **mycket stora krav på samordning**. Det gäller såväl inom Kronofogden som i förhållande till de myndigheter som har till uppgift att bekämpa ekonomisk och/eller organiserad brottslighet.

1.3.2 Betalningssäkring och vissa andra mål som ska verkställas på ett S-team

När betalningssäkring eller kvarstad som avser utbyte av brottslig verksamhet har beslutats ska gäldenären alltid handläggas på ett S-team. Detta gäller även om gäldenären inte ingår i en härva eller dylikt.

Det är också möjligt att styra verkställigheten av mål om **återkrav från bl.a. Försäkringskassan** eller en begäran från en konkursförvaltare om handräckning direkt till S-teamet. För att detta ska fungera i praktiken måste sökanden senast i anslutning till att verkställighet begärs lämna information som visar att målet riktar sig mot en S-gäldenär. Det ska alltså finnas misstankar om allvarlig ekonomisk och/eller organiserad brottslighet.

1.3.3 S-gäldenärer som verkställighetsteamerna uppmärksammar

Under det löpande verkställighetsarbetet görs i regel kontroller i aktiebolags- och handelsregistret. På så sätt ser Kronofogden om en gäldenär har anknytning till flera bolag. Detta gäller i synnerhet om historiska uppgifter granskas, dvs. utdrag från Bolagsverket som innehåller uppgifter också om tidigare uppdrag.

Om en person är eller har varit registrerad som företrädare för flera bolag som har stora skulder och/eller har försatts i konkurs bör en **dialog med S-teamet** äga rum. Detta bör även ske om det inte är säkert att det finns anledning att misstänka brott. Vidare bör en avstämning göras om en gäldenär har skulder som tyder på att han eller hon tidigare ägt värdefull egendom, rör sig i "kriminella kretsar" eller om det finns misstankar om att han eller hon bedriver näringsverksamhet utan att verksamheten har registrerats hos Skatteverket.

Innan en gäldenär eller en grupp av gäldenärer flyttas till ett S-team har i regel olika registerkontroller m.m. gjorts. Förrättning i gäldenärens bostad eller lokal och vissa andra verkställighetsåtgärder kan också ha genomförts.

1.3.4 Personer som har näringsförbud

Det är relativt vanligt att de personer som fått näringsförbud inte är gäldenärer. Flertalet av dessa personer är emellertid föremål för verkställighet eller blir detta någon gång under den tid som förbudet gäller. Då ett stort antal har inkomst i form av lön, sjukersättning eller pension m.m. blir det ofta aktuellt med **löneutmätning**. Också i verkställighetsarbetet är det därför viktigt att Kronofogden är uppmärksam på **hos vem personen är anställd och vilken roll han eller hon har i företaget**. Risk finns att tidigare erfarenheter av näringsverksamhet och branschvana får till följd att den som har näringsförbud blir den som leder verksamheten.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Förutom att vara faktisk företrädare är det förbjudet att vara anställd eller återkommande ta emot uppdrag hos närstående eller i den näringsverksamhet där den som har näringsförbud har åsidosatt sina skyldigheter, se 11 § punkt 12-13 NL³ och Högsta domstolens dom den 13 juni 2018, mål nr 4976-17.

I det mål som Högsta domstolen prövade har en person som meddelats näringsförbud dömts för överträdelse av förbudet då hon återkommande tagit emot uppdrag i närståendes verksamhet. Detta då hon arbetat i makens företag och tagit emot nio uppdrag under cirka fyra månader. Flera av uppdragen har varit av kvalificerat slag och viktiga för att starta ett företag. Dessutom har det sett till helheten ansetts att hon deltagit i det mesta som krävs i det avseendet.

Det är viktigt att tänka på att den som har näringsförbud kan ha ett intresse av att i sitt ställe registrera personer som inte är kriminellt belastade och inte heller föremål för verkställighet. Syftet med att ”**skötsamma**” **personer anlitas som bulvaner** är att verksamheten ska framstå som seriös och inte väcka några misstankar.

Vidare måste Kronofogden vara uppmärksam på bl.a. följande.

- Hur den som har näringsförbud försörjer sig.
- Om de fordringar som verkställigheten gäller tyder på att han eller hon bedriver näringsverksamhet.
- Om tillgångar eller handlingar som påträffas är av sådant slag att de indikerar att gäldenären gör sig skyldig till överträdelse av näringsförbud.
- Eventuella innehav av aktier, då det är förbjudet för den som har näringsförbud att äga en majoritetspost aktier, se 11 § punkt 10 NL.⁴

Dessutom måste särskild uppmärksamhet ägnas åt de personer som ännu inte har informerats om näringsförbudets innebörd. Om individanpassad information inte tidigare har lämnats på grund av att personen inte kommit till Kronofogden eller det inte varit känt var han eller hon vistas är det viktigt att **informationsbladet** om näringsförbudets innebörd överlämnas. I anslutning till en förrättning är det även möjligt att ha **det inledande obligatoriska samtalet** med den som har fått

³ Innebörden av förbudet mot anställningar m.m. hos närstående eller i den verksamhet, där den som meddelats näringsförbud åsidosatt sina skyldigheter beskrivs i avsnitt 13.2 - 13.3 i den del av S-handboken som publicerats 2010, dnr 801 10531-06/111.

⁴ Se i fråga om innehav av aktier avsnitt 13.4 i S-handboken från 2010.

förbud. Det gäller alltså det samtal som tidigare brukade kallas det första samtalet. Vidare kan annan kontroll av att förbudet följs genomföras. En förutsättning är att den som har förbud medverkar frivilligt. När ett samtal om näringsförbud sker måste Kronofogden göra en klar åtskillnad mellan verkställigheten och tillsynen.

1.3.5 Bevissäkring

Bestämmelserna om verkställighet av bevissäkring enligt skatteförfarandelagen, den immaterialrättsliga och den konkurrensrättsliga lagstiftningen samt vid platskontroller enligt lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning⁵ skiljer sig från vad som gäller vid verkställighet av fordringsanspråk. Följande faktorer är emellertid desamma som vid betalningssäkring och kvarstad.

- Det måste finnas en exekutionstitel som kan ligga till grund för verkställigheten efter ansökan från granskningsledaren, rättighetshavaren, Konkurrensverket eller någon av de myndigheter som kan begära handräckning vid platskontroller.

En granskningsledare är en särskilt utbildad tjänsteman med hög kompetens som har utsetts av Skatteverket eller Tullen att vara granskningsledare. Om åtgärderna grundar sig på kontroll enligt tullagen är det inte Kronofogden utan Tullen⁶ som ska verkställa bevissäkringen.

- Verkställigheten måste förberedas noggrant och ska genomföras skyndsamt i omedelbar anslutning till att verkställighet begärs.
- Förrättningen ska så gott som alltid genomföras utan att den eller de personer hos vilka verkställighet ska ske först underrättas.
- Risk finns att svaranden saboterar verkställigheten.

Handräckning på begäran av en konkursförvaltare avseende räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör boet, är också en form av bevissäkring. Någon särskild exekutionstitel behöver inte utverkas för att Kronofogden ska bevilja handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL. Vidare är det i vissa fall en fördel om den

⁵ Se mer om bestämmelserna om bedrägeribekämpning i prop. 2016/17:56 och tillägget på intranätet till S-handboken, del 2, https://utsokt-kfm.rsv.se/SiteCollectionDocuments/handrackning_olaf.pdf.

⁶ Se avsnitt 2.4.5 i del 2 av S-handboken.

som åtgärden riktar sig mot, t.ex. en revisions- eller bokföringsbyrå, underrättas innan förrättningen äger rum.

Olika former av bevissäkring och verkställighet av säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. 3 § RB som gäller intrångsföremål eller angrepp på företagshemligheter behandlas i del 2 av S-handboken, som har publicerats på www.kronofogden.se

1.3.6 Aktioner och projekt för att förebygga och bekämpa ekonomisk och/eller organiserad brottslighet

Myndighetsgemensamma insatser inom ramen för satsningen mot organiserad brottslighet beslutas i Operativa Rådet. Vidare förekommer det att Kronofogden i andra sammanhang kommer överens med andra myndigheter om att genomföra vissa typer av aktioner och projekt eller dylikt.

Om personer som inte är gäldenärer omfattas av en aktion eller ett projekt måste överflyttningen till S-teamet ske efter hand som personerna eller bolagen blir föremål för verkställighet.

1.4 Det som särskilt kännetecknar S-verkställigheten

Arbetet på S-teamen skiljer sig i flera avseenden från arbetet på verkställighetsteamerna. Detta beror på att verkställigheten ofta gäller **interimistiska beslut**, dvs. beslut som har meddelats utan att den som åtgärden riktar sig mot hörts, och som också ska verkställas utan att underrättelse först lämnas. Då en förutsättning för att domstolen ska kunna besluta om betalningssäkring eller kvarstad är att det finns risk att egendom görs oåtkomlig för verkställighet är kravet på **skyndsam handläggning** mycket stort.

Dessutom utverkas säkerhetsåtgärder vanligtvis endast mot gäldenärer som har utmätningsbara tillgångar. I praktiken ska ofta **egendom som har ett betydande värde** säkerställas. Till detta kommer att egendomen i regel måste förvaras under lång tid i avvaktan på att det fordringsanspråk som legat till grund för betalningssäkring och kvarstad fastställs och utmätning kan ske.

Kännetecknande är också det nära samarbete som S-teamen har med Skatteverket, de brottsbekämpande myndigheterna och Försäkringskassan m.fl. myndigheter. Under senare tid har flera större brottsutredningar gällt **bedrägerier mot**

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

välfärdssystemen. Detta då stora utbetalningar av bl.a. assistansersättning och anställningsstöd avseende lönebidrag, nystartsjobb och instegsjobb skett på oriktiga grunder. Vidare har det gällt felaktiga utbetalningar av lönegaranti till anställda i företag som gått i konkurs, se SOU 2017:37 Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra.

Verkställigheten på S-teamen påverkas också av att de åtgärder som ska vidtas ofta riktar sig mot gäldenärer som inte vill göra rätt för sig. Det är vanligt att personer som misstänks för allvarlig ekonomisk och/eller organiserad brottslighet försöker göra sin egendom oåtkomlig för verkställighet bl.a. genom att:

- anlita bulvaner som formellt äger gäldenärens egendom
- åberopa skenavtal eller andra oriktiga handlingar
- överföra pengar till andra länder eller territorier, s.k. skatteparadis, där det är omöjligt eller i vart fall mycket svårt att få till stånd en effektiv verkställighet.

1.4.1 Förrättning utan föregående underrättelse

Vid bevissäkring och betalningssäkring samt när Kronofogden lämnar biträde i samband med att egendom tas i förvar i avvaktan på ett beslut om betalningssäkring agerar S-teamet **i ett tidigt skede av rättskedjan**. Detta är vanligtvis fallet också när det gäller kvarstad.

När säkerhetsåtgärder ska verkställas ska arbetet med att säkra bevisning eller tillgångar påbörjas i omedelbar anslutning till att en ansökan om verkställighet ges in. Så kallad skrivbords- eller kontorsutmätning avseende bankmedel och fast egendom m.m. ska ske omedelbart. Vidare ska förrättning hos gäldenären genomföras senast påföljande arbetsdag. Om Kronofogden inte ges tillträde till den plats där förrättningen ska genomföras är i regel förutsättningarna för att använda låssmed för att ta sig in i bostaden eller lokalen uppfyllda.

Då verkställigheten ska ske skyndsamt ligger det **i sökandens intresse** att S-teamet får veta vilken dag domstolens beslut sannolikt kommer att meddelas. Av detta skäl bör också viss ytterligare information lämnas till S-teamet innan en framställning om ett interimistiskt beslut ges in till domstolen. På så sätt kan verkställigheten planeras och förberedas.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

1.4.2 Förvaring av egendom under lång tid

I regel är det nödvändigt att omhänderta egendom som betalningssäkras eller beläggs med kvarstad innan förrättningen avslutas. Vidare får sådan egendom inte annat än i undantagsfall säljas förrän fordringen fastställts och utmätning skett. Då det vanligtvis tar tid innan de fordringar som ligger till grund för en säkerhetsåtgärd kan fastställas måste egendomen förvaras under lång tid. Det kan ta flera år innan en tvistig skattefråga avgjorts eller en omfattande förundersökning slutförts och det finns en lagakraftvunnen dom i brottmålet som kan ligga till grund för utmätning.

Vid utmätning ska försäljning av lös egendom ske inom två månader om inte särskilda skäl föreligger. Vidare föreskrivs att fast egendom bör säljas inom fyra månader, se 9 kap. 2 § UF och 12 kap. 11 § UB. När betalningssäkring eller kvarstad har verkställts blir det i regel fråga om betydligt längre tider innan egendomen kan säljas. S-teamen måste därför ägna stor uppmärksamhet åt kostnaderna för förvaring och åtgärder för **värdesäkring av egendomen**. Detta gäller bl.a. i fråga om aktier och andra värdepapper samt fast egendom.

1.4.3 Egendom som ägs av bulvaner

Om t.ex. ett fordon, en båt eller en fastighet formellt ägs av någon annan än gäldenären tar det i regel tid att få fram de uppgifter som behövs för att kunna visa att gäldenären är ägare till egendomen. Till detta kommer att utmätning, betalningssäkring eller kvarstad av egendom som är registrerad på någon annan än gäldenären ofta överklagas. Hur en utredning på S-teamet om dold äganderätt bör genomföras påverkas bl.a. av om det verkställighetsteam som tidigare handlagt gäldenären har påbörjat en sådan utredning och vilka uppgifter sökanden lämnar.

Det är relativt vanligt att de brottsbekämpande myndigheterna utreder bulvanförhållanden och informerar Kronofogden om de iakttagelser som gjorts vid spaning m.m. Det kan t.ex. gälla att en gäldenär regelbundet använder en bil eller en motorcykel samtidigt som den eller de personer som formellt står som ägare saknar ekonomisk förmåga att förvärva mer värdefull egendom. Om detta är fallet och det finns indikationer på att egendomen finns i gäldenärens besittning anvisas bilen, motorcykeln eller båten för utmätning, betalningssäkring eller kvarstad.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

De uppgifter som sökanden lämnar måste noggrant analyseras och i vissa fall kompletteras. Under den tid utredningen pågår är det viktigt att det inte blir känt att Kronofogden kommit tidigare okänd egendom ”på spåret”, eftersom det finns risk att gäldenären försöker sabotera verkställigheten. Dessutom är det när det gäller fast egendom viktigt att beslutet om utmätning, betalningssäkring eller kvarstad formuleras så att **lagfartspresumtionen** kan brytas.

Vidare kan det ibland vara svårt att ta reda på **var lös egendom finns**. Ett sätt att försöka lokalisera egendomen kan vara att kalla gäldenären till förhör för att förmå honom eller henne att tala om var egendomen finns.

1.4.4 Tillgångar i andra länder

Det är vanligt att S-gäldenärer har tillgångar i andra länder. Arbetet på S-teamen påverkas därför i hög grad av vilka möjligheter det finns att ta reda på vilka tillgångar som personen har och i vilken utsträckning det går att få till stånd verkställighet i det eller de länder där egendomen finns.

Till detta kommer att det ofta är svårt att få kontakt med en gäldenär som arbetar eller ofta vistas utomlands. Det gäller i synnerhet om han eller hon är efterlyst av Polisen. Vidare har **skenutflyttningar** uppmärksammats i verkställighetsarbetet och i samband med tillsynen över näringsförbud. I vissa fall har det visat sig att personer som Kronofogden behöver få kontakt med har skaffat sig en adress i ett annat land, men i själva verket fortfarande bor i Sverige.

1.4.5 Associationsrättsliga frågor

I verkställighetsarbetet, vid tillsynen över näringsförbud och samverkan med andra myndigheter krävs mycket goda kunskaper i associationsrätt. Det gäller, förutom lagstiftningen om aktiebolag, handelsbolag och kommanditbolag, också olika former av ekonomiska föreningar, filialer till utländska företag samt stiftelser och ideella föreningar. Kunskaper krävs främst om bestämmelserna om registrering och avregistrering av företrädare, de sätt på vilka en juridisk person kan upplösas och möjligheterna att förebygga och motverka missbruksföreteelser inom det associationsrättsliga området.

Det ska särskilt tilläggas att behovet av kunskaper är stort också när det gäller mer ovanliga associationsformer. Detta då det förekommer att t.ex. en stiftelse eller en

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

ideell förening används för att försöka förhindra att egendom kan utmätas, för att dölja olika typer av brott och i syfte att tvätta vinster från annan brottslighet.

Till detta kommer att det är nödvändigt att använda ett företag när vissa brott begås. Det gäller bl.a. mervärdeskattebedrägerier, punktskattebrott avseende alkohol och tobak m.m. och vissa typer av bedrägerier mot välfärdssystemen. Användandet av företag eller andra associationsformer i brottslig verksamhet är därför en av de faktorer som myndigheterna utgår från när det i Operativa rådet bestäms vilka ärenden som ska bli föremål för särskilda åtgärder, se avsnitt 1.2.1 om inriktningen för satsningen mot organiserad brottslighet.

1.4.6 Nära samarbete med andra myndigheter

S-teamen har ett nära samarbete med Skatteverket, de brottsbekämpande myndigheterna och de myndigheter i övrigt som omfattas av satsningen mot organiserad brottslighet. Då brottsutredningarna under senare år blivit alltmer tillgångsinriktade har också underrättelsearbetet fått fokus på **möjligheterna att återföra brottsvinster**. Under tillgångsutredningen hos Polisen, eller vad som ibland kallas en finansiell utredning, kartläggs tillgångar och skulder. Det är viktigt att betalningssäkring och andra exekutionstitlar som kan ligga till grund för verkställighet hos Kronofogden har utverkats när husrannsakingarna ska genomföras eller värdefull egendom måste lämnas tillbaka på grund av att beslag m.m. ska hävas, se Brå:s rapport (2014:10) Gå på pengarna – Antologi om tillgångsinriktad brottsbekämpning, kapitel 7 Fordringar och krav.

Samarbetet pågår **under hela rättskedjan** fram till dess att fordringar av olika slag har fastställts, domen i brottmålet vunnit laga kraft, utmätning skett och influtna medel redovisats. Uppgifter om ägarförhållanden m.m. framkommer ofta efter hand under en skatteutredning och/eller brottsutredning. Att Kronofogden får del av uppgifter av detta slag kan vara av avgörande betydelse för att de argument som åberopas som skäl för att verkställigheten ska upphävas kan motbevisas. Till detta kommer att ägarförhållandena långt ifrån alltid klarläggs under den tid egendomen är betalningssäkrad eller belagd med kvarstad. Ibland är det först sedan utmätning skett som det görs gällande att egendomen tillhör tredje man eller att det finns något annat hinder mot utmätning.

Det är också angeläget att Kronofogden får uppgifter om **tillgångar i andra länder** under förutsättning att uppgifter om detta får användas för

indrivningsändamål.⁷ Vidare är det viktigt att Kronofogden får information när t.ex. en efterlyst person som myndigheten behöver komma i kontakt med har gripits.

Ett nära samarbete med andra myndigheter förutsätter att handläggarna på S-teamen har goda kunskaper om **sekretesslagstiftningen och möjligheterna att utbyta information** mellan olika myndigheter. Detta behövs i verkställighetsarbetet, men också när nya missbruksföreteelser och ”upplägg” ska analyseras. Om medarbetarna hos respektive myndigheter känner sig osäkra på ”spelreglerna” och därför inte delger varandra information, i den utsträckning som sekretess- och registerlagstiftningen tillåter detta, kan arbetet med att motverka nya företeelser m.m. försenas och försvåras.

1.4.7 Omfattande dokumentation

Vid handläggningen av härvor eller dylikt blir dokumentationen ofta mycket omfattande. Då **ett stort antal mål och ärenden hör ihop** är det nödvändigt att handläggarna på S-teamen har god överblick över hela härvan. Detta behövs också för att kommunikationen inom Kronofogden ska fungera när verkställighetsteamet biträder vid verkställigheten. Det är i första hand där personal från ett S-team inte finns stationerad som verkställighetsteamet genomför förrättningar m.m. Dessutom måste kontakterna med samverkande myndigheter fungera på ett bra sätt fram till dess att handläggningen har slutförts.

Också i enskilda ärenden kan dokumentationen bli omfattande om t.ex. dold äganderätt eller andra former av **bulvanförhållanden** ska utredas. Kronofogden måste i dessa fall ofta ta in information från andra myndigheter. Vidare måste egna iakttagelser och de uppgifter som gäldenären lämnar dokumenteras noggrant.

1.5 När handläggningen på S-teamet slutförts

Om kriterierna för vad som menas med en S-gäldenär inte längre är uppfyllda eller om det av något annat skäl inte finns anledning att fortsätta handläggningen på S-teamet ska gäldenären flyttas till ett verkställighetsteam. I vissa situationer är det i det närmaste självklart att detta ska ske. Ett exempel är när tiden för ett

⁷ Se avsnitt 6.5.7 och 6.6 - 6.6.1 om användarbegränsningar i internationella avtal och bindande EU-rättsakter.

näringsförbud har löpt ut och det inte finns några misstankar om att personen återigen ägnar sig åt ekonomisk och/eller organiserad brottslighet. Vidare ska en gäldenär i regel flyttas från S-teamet när det efterföljande utmättningsförfarandet efter betalningssäkring och/eller kvarstad har slutförts. Det kan emellertid finnas skäl som gör att handläggningen på S-teamet bör fortsätta. Detta kan t.ex. bero på att gäldenären ingår i en härva eller dylikt och att verkställigheten mot andra gäldenärer i härvan befinner sig i ett aktivt skede.

1.6 Förarbeten och litteratur

Om du vill läsa mera om arbetsuppgifterna inom specialverkställigheten, se i första hand avsnitt 17.1.

2 HISTORIK

Sammanfattning

Sedan det visat sig att konkursinstitutet missbrukades i stor omfattning och att oseriösa företagare skaffade sig krediter på statens bekostnad infördes de första bestämmelserna om betalningssäkring och näringsförbud omkring 1980. Under slutet av 1970-talet hade det också börjat ställas krav på att det skulle finnas särskilt avdelade resurser och specialkompetens hos polis och åklagare samt inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet. Formerna för samverkan mellan olika myndigheter har därefter vidareutvecklats och brottsbekämpningen fått allt större fokus på möjligheterna att återta brottsvinster. Detta har medfört att Kronofogden blivit en allt viktigare aktör vid bekämpningen av ekonomisk och organiserad brottslighet.

2.1 Ny lagstiftning omkring 1980

Den ekonomiska brottsligheten uppmärksammades under slutet av 1970-talet som ett mer betydande samhällsproblem. Brå fick därför i uppdrag att göra en övergripande översyn av lagstiftningen mot organiserad och ekonomisk brottslighet. Senare kom översynen att omfatta också möjligheterna för olika myndigheter att utbyta information. Därefter tillsattes 1982 Eko-kommissionen, som brukar benämnas Heurgren-kommissionen. Slutsatsen blev att resurser

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

framför allt borde satsas på att bekämpa ekonomisk vinningskriminalitet inom ramen för eller med anknytning till näringsverksamhet, se prop. 1984/85:32 s. 15-19.

Dessutom ledde arbetet i Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen till att **bevisningslagen och betalningssäkringslagen** infördes, se prop. 1975/76:11 och 1978/79:28. Innan det fanns några regler om betalningssäkring befann sig staten i ett besvärande underläge jämfört med enskilda borgenärer. I flera fall hade det visat sig att en skattefordran helt saknade värde när den väl fastställts. Vidare var det endast i fråga om företrädaransvar som kvarstad för skattefordringar kunde utverkas, se prop. 1978/79:28 s. 38.

Vidare genomfördes en översyn av konkurslagen som bl.a. resulterade i att **möjligheterna till återvinning i konkurs** ökade. Den tidsfrist inom vilken en viss transaktion måste ha genomförts för att kunna gå tillbaka blev längre samtidigt som vissa svårbevisade subjektiva rekvisit i bestämmelserna om återvinning togs bort, se prop. 1975:6 s. 93-106 och 194-264. Därefter ändrades också reglerna om konkursförfarandet i flera avseenden. I samband med detta betonade lagstiftaren att det är viktigt att förfarandet utformas så att möjligheterna att upptäcka och beivra den omfattande brottslighet som visat sig förekomma i samband med konkurser förbättras väsentligt.

2.1.1 Betalningssäkringslagen

Lagen om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter infördes den 1 januari 1979. Det hade då visat sig att det fanns ett stort behov av att säkra det ekonomiska utfallet av kontrollverksamheten, eftersom betalningsmotståndet hos vissa grupper ökat.

I prop. 1978/79:28 s. 111 f. redovisas att försök förekommer att i det längsta utnyttja beskattningsförfarandet till att skaffa sig krediter på statens bekostnad. Dessutom anges att det finns ett direkt samband mellan tiden från det att en skattefordran uppkommer fram till dess att den får drivas in och omfattningen av statens förluster. Risken för att egendom görs oåtkomlig för utmätning bedömdes vara särskilt stor när det vid en revision eller annan granskning har upptäckts att oriktiga eller ofullständiga uppgifter lämnats i syfte att dra undan skatt. **Metoderna för att göra sig egendomslös** hade blivit **alltmer avancerade**. För vissa personer som driver verksamhet i bolagsform var konkursinstitutet ett medel att undandra sig skyldigheten att betala skatter och avgifter.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

2.1.2 Ändringar i konkurslagen

Den 1 januari 1980 fick förvaltarna till uppgift att efterforska och anmäla brottsmisstankar i samtliga konkurser. Före dess skulle det inte ske någon brottsefterforskning i fattigkonkurser, dvs. om det inte fanns några tillgångar som kunde täcka kostnaderna för förfarandet. Staten eller annan borgenär hade emellertid möjlighet att få till stånd en sådan utredning genom att ställa säkerhet för konkurskostnaderna.

Samtidigt flyttades ansvaret för **tillsynen i konkurser** till Kronofogden. Innan de särskilda enheterna för konkurstillsyn inrättades var det rättens ombudsman, vanligtvis en advokat, som svarade för tillsynen över konkursförvaltarna. Vid valet av tillsynsorgan har särskilt intresset av att bekämpa ekonomisk brottslighet beaktats, se prop. 1978/79:105 s. 154 och 191 f.

2.1.3 Bestämmelser om näringsförbud

De första bestämmelserna om näringsförbud, som började gälla den 1 juli 1980, fanns i 199 b-j och 212 §§ ”gamla” konkurslagen fram till dess att näringsförbudslagen infördes 1986. Syftet med att näringsförbud skulle kunna meddelas för den som grovt åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet var främst att **råda bot på att konkursinstitutet missbrukades** i stor omfattning. Starka rättviseskäl ansågs tala för särskilda åtgärder mot gäldenärer som genom konkurser skaffar sig otillbörliga förmåner på samhällets och/eller enskildas bekostnad. Oseriösa näringsidkare hade i flera fall gång efter gång låtit aktiebolag gå i konkurs. Skatteskulderna var jämfört med övriga skulder ofta större än i en genomsnittskonkurs. Vidare var det vanligt att det fanns misstankar om gäldenärsbrott,⁸ skattebrott samt överträdelser av regler på bl.a. associationsrättens område, se prop. 1979/80:83 s. 23 f.

Konkurstillsynen fick till en början ansvaret också för tillsynen över meddelade näringsförbud. I praktiken kom man emellertid ofta att ta hjälp av S-indrivningen i samband med kontrollen av att näringsförbuden efterlevs.

2.1.4 Ökade möjligheter till informationsutbyte mellan olika myndigheter

⁸ Numera borgenärsbrott.

Den 1 januari 1981 ersattes lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar av sekretesslagen (1980:100). Genom **generalklausulen** som då infördes fick myndigheterna större möjligheter att utbyta information vid bl.a. bekämpningen av ekonomisk och organiserad brottslighet. Dessutom kom principen om att **myndigheterna ska räcka varandra handen** till uttryck i en särskild bestämmelse i 15 kap. 5 § SekrL, numera 6 kap. 5 § OSL. I denna bestämmelse föreskrivs att en myndighet på begäran av en annan myndighet ska lämna uppgifter om uppgiften inte är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång.

Därefter har det den 1 juli 1984 blivit möjligt för olika myndigheter att i större utsträckning lämna uppgifter som angår misstankar om allvarigare brott till polis och åklagare, se PM från Brå (1982:6) Informationsutbyte mellan myndigheter – Författningsförslag, prop. 1983/84:142 och Claes Eklundh, Sekretesslagen & brottsbekämpningen i Brå:s rapport (2000:10) Antologi - Perspektiv på ekobrottsligheten s. 72 ff.

2.2 Erfarenheter av skalbolagshärvorna och andra former av bolagsplundring

Skalbolag, eller med en mer rättvisande benämning **vinstbolag**, förekom i mycket stor omfattning innan stoppreglerna i skattelagstiftningen infördes 2002.⁹ Under åren 1988-1991 identifierades cirka 6.000 skalbolag, varav minst 4.000 ingick i någon av de drygt 70 härvor som kartläggningen omfattade, se Riksskatteverkets rapport Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets arbete med skalbolag, dnr 15488-91/G34, och rapporten från Riksdagens revisorer, Den ekonomiska brottsligheten och rättssamhället (1993/94.6) s. 63-71.

Med skalbolag menas i detta sammanhang bolag som i regel innehåller endast likvida medel sedan maskiner, lager och kundfordringar m.m. sålts till ett nytt bolag. Ett skalbolag har så gott som alltid haft stora latent skatteskulder som inte betalats. Den tidigare verksamheten har efter överlåtelsen av aktierna i skalbolaget i regel fortsatt i de gamla ägarnas regi. Det nya aktiebolaget, inkråmsbolaget, har ofta övertagit det äldre bolagets namn i samband med överlåtelsen av inkråmet.

Styrelseledamöterna i skalbolagen har vanligtvis företrätt ett stort antal bolag. Personerna har varit mycket svåra att nå för delgivning. Olika myndigheter har

⁹ Se prop. 2001/02:165 Skatteregler mot handel med skalbolag.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

därför snabbt delgett varandra information om var s.k. målvakter¹⁰ och andra inblandade personer kan nås, t.ex. när någon av personerna anhållits eller häktats. Då den ”gamla” styrelsen avgått och ny styrelse i vissa fall inte utsetts eller de nya styrelseledamöterna avgått utan att ersättas av nya ledamöter har det varit svårt att få till stånd konkursbeslut. Detta då det inte har funnits någon person som har kunnat delges ansökan om konkurs. I vissa fall avgick styrelsen gång efter gång. Till detta kommer att det inte varit ovanligt att protokoll från bolagsstämmor och styrelsemöten antedaterats och/eller förfalskats.

Sedan bl.a. Riksskatteverket begärt **flera ändringar i delgivningslagen och sekretesslagstiftningen** har lagstiftningen ändrats i flera avseenden. Vidare har ett stort antal ändringar genomförts i den associationsrättsliga lagstiftningen som en följd av de erfarenheter som samverkande myndigheter gjort när det gäller olika former av bolagsplundring, se REKO:s rapport Bolagsplundring – Översiktlig kartläggning och förslag till åtgärder (Åklagarväsendets rapport 1996:1) och prop. 2001/02:165 s. 25 f.

Det finns här anledning att nämna några av de **ändringar** som gjorts **i den associationsrättsliga lagstiftningen**. Idag finns det emellertid ett behov av ytterligare ändringar, då brottsligheten delvis antagit helt nya former och blivit alltmer komplicerad.

- En skyldighet för Bolagsverket att underrätta den som registrerats eller avregistrerats som t.ex. styrelseledamot har med början 1994 införts efter hand i fråga om olika företagsformer. Den som utsetts till eller påstås ha avgått som styrelseledamot eller annan funktionär har på så sätt fått en möjlighet att agera om han eller hon inte själv känner till detta.

Det ska tilläggas att sedan den 1 juli 2015 gäller Bolagsverkets underrättelseskyldighet också om funktionärer som registreras eller avregistreras i bostadsrättsföreningar och andra ekonomiska föreningar.¹¹ Syftet är att förhindra att någon utan att vara behörig tar kontroll över ett företag eller t.ex. en bostadsrättsförening i syfte att plundra företaget eller föreningen på dess tillgångar.

- Bolagsverket har med början 1998 ålagts att kontrollera identiteten av utländska företrädare som anmäls för registrering. Detta för att förhindra att **fiktiva personer**, dvs. personer **som inte existerar**, registreras som styrelseledamöter m.m. i ett aktiebolag. Denna skyldighet har efter hand utvidgats till att omfatta fler associationsformer.

¹⁰ I fråga om vad som menas med en målvakt, se avsnitt 9.2.3 och 9.9.4.

¹¹ Se numera 5 kap. 2 § förordningen (2018:759) om ekonomiska föreningar.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- De tidsfrister som måste iakttagas för att ett aktiebolag ska kunna gå i **likvidation, t.ex. på grund av att behörig styrelse saknas**, har förkortats 2002.
- Rättsverkan av tillträde och avgång som styrelseledamot m.m. i aktiebolag har 2006 knutits till den tidpunkt, då anmälan om registrering respektive avregistrering kom in till Bolagsverket. Syftet var att förhindra antedateringar av protokoll från bolagsstämmor och styrelsesammanträden, se prop. 2004/05:85 s. 312-318. - Före denna lagändring var det möjligt att försvåra delgivning genom att låta bli att anmäla ändringar i styrelsens sammansättning. Det förekom ofta att personer som var registrerade som företrädare för ett aktiebolag visade sig vara eller i vart fall påstod sig ha varit obehöriga att ta emot delgivning. Också av andra skäl har det i flera fall påståtts att en person avgått före en viss kritisk tidpunkt och därför inte kan göras ansvarig för handlingar i bolagets namn. Syftet har främst varit att slippa ifrån betalningsansvar för företagets skatter eller straffrättsligt ansvar.

Det bör även tilläggas att erfarenheterna av indrivningen i skalbolagshärvorna, men också andra former av bolagsplundring, i flera avseenden har påverkat den arbetsmetodik som används inom specialverkställigheten, jfr i första hand avsnitt 9.6 – 9.6.2 i kapitlet om härvor. Det gäller **hur verkställigheten mot ett stort antal gäldenärer kan och bör samordnas** samt formerna för samarbetet mellan Kronofogden, Skatteverket och de brottsbekämpande myndigheterna. I flera avseenden har det emellertid varit nödvändigt att anpassa arbetsmetodiken till att uppgiften att företräda staten som borgenär överförts till Skatteverket och annan ny lagstiftning. Före 2008 har arbetet med härvor och dylikt till stor del gällt Kronofogdens dåvarande uppgift som borgenär under ett konkursförfarande. De bolag som ingick i härvorna har nästan alltid försatts i **konkurs förr eller senare**.

Vidare ska det nämnas att ett gott indrivningsresultat uppnåtts i skalbolagshärvorna genom:

- betalningssäkring av hos Riksbanken inestående fondmedel, dvs. medel som endast kunde tas ut efter tillstånd från dåvarande Statens Industriverk.
- årliga snabbrestföringar av de kvarskatter som påförts skalbolagen
- förlikning i flera av de processer om återbäring av olovlig vinstutdelning m.m. som konkursförvaltarna fört och i vissa fall domar.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

2.2.1 Plundring av bolag på obestånd

Aktierna i **förlustbolag** har i regel förvärvats för en symbolisk köpeskilling. Därefter har målvakter vanligtvis satts in i styrelsen och tillgångarna snabbt försvunnit. När bolagen blivit föremål för verkställighet har det inte funnits några tillgångar kvar. Förlustbolagen har också ofta lämnats ”vind för våg”, dvs. ny styrelse har inte utsetts när den gamla styrelsen avgått. Det har därför varit svårt för borgenärerna att utverka exekutionstitlar. Vidare har det ofta varit nödvändigt att påbörja ett likvidationsförfarande innan bolagen kunnat försättas i konkurs.¹² Kronofogdens erfarenheter från indrivningen mot förlustbolag liknar alltså i vissa avseenden de som gjordes när det gäller skalbolagen.

När en ansökan om konkurs getts in i ett förlustbolag har det i regel gått så lång tid att det inte varit möjligt att få till stånd återvinning. I några fall har emellertid vissa tillgångar kunnat säkras efter det att en bank eller någon annan enskild borgenär ansökt om kvarstad, se avsnitt 8.3.2.

Det har också förekommit **plundring av hyresfastigheter**. Överbelånade fastigheter har förvärvats för en låg köpeskilling, varefter hyresintäkterna styrts till andra bolag eller personer än ägaren av fastigheten. Räntor och amorteringar har inte betalats och underhållet av fastigheterna åsidosatts. Förutom långivarna har hyresgästerna drabbats hårt, se REKO:s rapport om Bolagsplundring (Åklagarväsendets rapport 1996:1) s. 15 f.

2.3 Ytterligare arbetsuppgifter 1999

Under 1999 fick S-indrivningen till uppgift att genomföra intrångsundersökningar. Vidare överfördes tillsynen över meddelade näringsförbud från Konkurstillsynen till S-indrivningen.

2.3.1 Intrångsundersökningar

Bestämmelserna om intrångsundersökningar infördes den 1 januari 1999, se prop. 1998/99:11. Fråga är om en mycket resurskrävande uppgift. Kronofogden ska när en sådan undersökning genomförs, förutom att kopiera handlingar, ta fotografier eller göra film- och ljudupptagningar av de föremål som får efterforskas enligt

¹² Se avsnitt 18.2.5, Bolag som saknar behörig styrelse, i ”gamla” handboken från 2012.

domstolens beslut. Bevisningen ska därefter förtecknas och beskrivas i ett protokoll och hållas tillgänglig för parterna, se kapitel 4 i del 2 av S-handboken.

2.3.2 Tillsyn över näringsförbud

Ansvar för kontrollen av att meddelade näringsförbud efterlevs flyttades den 1 juli 1999 från Konkurstillsynen till verksamhetsgrenen **indrivning**, se prop. 1998/99:44 s. 25 f. På så sätt skulle iakttagelser i samband med verkställighet hos personer som har näringsförbud användas i större utsträckning. Dessutom har personalen inom S-verkställigheten i regel ofta viss kunskap om de personer som meddelas näringsförbud.

Vilka tillsynsåtgärder som Kronofogden får vidta har numera författningsreglerats, se 41-46 §§ NL och 19-24 §§ NF. Den nya lagen om näringsförbud, som bl.a. innebär att förutsättningarna för en effektiv tillsyn har ökat, började gälla 2014.

2.4 Ekosekretessreformen 2003

Erfarenheter av samarbetet med andra myndigheter när det gäller härvoor m.m. och kravet på fördjupat samarbete som en följd av **regeringens strategi 1995** för samhällets samlade åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten¹³ har lett till att sekretessreglerna ändrats i flera avseenden. Ändringarna 2003 har skett för att olika myndigheter tillsammans ska kunna planera gemensamma aktioner och dylikt, se prop. 2001/02:191 s. 38 f. och 180 f. Vidare fick konkursförvaltarna större möjligheter att ta del av uppgifter i samband med skatterevisioner och förundersökningar, se avsnitt 6.1.3 och 6.3.6.

Syftet med ändringarna i den då gällande sekretesslagen var att skapa förutsättningar för att aktioner ska kunna förberedas och planeras utan att uppgifterna blir offentliga hos någon av de samverkande myndigheterna när flera myndigheter ska delta eller i vart fall ha beredskap för detta. Taktik, tillvägagångssätt och vilka åtgärder som olika myndigheter ska vidta, liksom tidpunkten för åtgärderna, måste kunna bestämmas i förväg utan risk för att uppgifterna blir offentliga hos någon av de samverkande myndigheterna.

¹³ Rskr 1994/95:412.

2.5 Ändrad lagstiftning 2008

Den 1 januari 2008 övertog Skatteverket uppgiften att ansöka om konkurs för statens räkning och att bevaka statens rätt i konkurser. Samtidigt överfördes övriga offensiva borgenärsuppgifter från Kronofogden till Skatteverket. Samma år fick de brottsutredande myndigheterna ett nytt redskap i kampen mot allvarlig brottslighet, s.k. utvidgat förverkande, för att återföra utbyte av brottslighet. Brottsutredningarna har sedan dess efter hand fått allt större fokus på återtagandet av brottsvinsterna. Som en följd av detta har behovet av Kronofogdens sakkunskap och befogenheter att verkställa bl.a. beslut om kvarstad ökat.

2.5.1 Överföringen till Skatteverket av borgenärsuppgifterna i konkurser m.m.

Vid flertalet kronofogdemyndigheter hade S-indrivningen tidigare ansvaret för att ansöka om konkurs när det gäller S-gäldenärer och att bevaka statens rätt i dessa konkurser. Gäldenärsutredningen, vars syfte innan **rollfördelningen** mellan Kronofogden och Skatteverket **ändrades** var att bestämma lämplig indrivningsåtgärd, var ett mycket viktigt verktyg. Före borgenärsreformen informerades S-enheterna omgående konkursförvaltaren när en S-gäldenär försattes i konkurs. Information lämnades om skulder, beslut om utmätningar, betalningssäkring och kvarstad, eventuell anknytning till en härva eller dylikt, transaktioner som kan antas vara återvinningsbara, skäl för näringsförbud och annat av betydelse för konkursutredningen.

2.5.2 Ökade möjligheter att förverka brottsvinster

Bestämmelserna om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet infördes den 1 juli 2008. Samtidigt fick de brottsutredande myndigheterna bättre möjligheter att säkra verkställigheten av förverkanden m.m. Åklagarens befogenhet att ta egendom i förvar i avvaktan på att kvarstad utverkas gäller sedan dess såväl fast som lös egendom, se prop. 2007/08:68.

2.6 Uppbyggnaden av särskild kompetens

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Utvecklingen av brottsligheten, ny lagstiftning och mer strukturerade former för samverkan mellan de brottsbekämpande myndigheterna, skatteförvaltningen och exekutionsväsendet medförde under slutet av 1970-talet att det kom att ställas krav på särskild kompetens hos bl.a. polis och åklagare. Ekorotlar inrättades därför med början 1977 hos Polisen i Stockholm, Göteborg och Malmö. Vidare avsattes särskilda åklagarresurser för handläggningen av mål om ekonomisk brottslighet. Dessutom bildades Eko-grupper hos kronofogdemyndigheterna och enheter för specialrevision inom skatteförvaltningen under början av 1980-talet.

Därefter inrättades **Ekobrottsmyndigheten**, som är en specialistmyndighet för ekobrottsbekämpning, den 1 januari **1998**. På myndigheten arbetar poliser och åklagare tillsammans i gemensamma lokaler. Samtidigt bildades särskilda brottsutredande enheter inom skatteförvaltningen. Dessa enheter har efter hand byggts ut och fått fler uppgifter. Förutom att lämna biträde vid förundersökningar m.m. har Skattebrottsenheten brottsförebyggande uppgifter samt rätt att inom sitt verksamhetsområde bedriva spaning och underrättelseverksamhet, se lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

Kravet på kvalificerad kompetens och en väl fungerande myndighetssamverkan har emellertid fortsatt att öka som en följd av att brottsligheten ständigt antar nya mer avancerade former. Till detta kommer den ökade internationaliseringen.

2.6.1 Eko-grupper hos kronofogdemyndigheterna

I början av 1980-talet startade försöksverksamhet med Eko-grupper vid kronofogdemyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Syftet var att skapa förutsättningar för ett bra indrivningsresultat också i fråga om gäldenärer som misstänks för ekonomisk brottslighet. Sedan positiva erfarenheter vunnits av denna försöksverksamhet har särskilda medel för liknande grupper i varje län avsatts. Avsikten var att Eko-grupperna, som även brukade kallas **länsgrupper**, skulle ta sig an svåra indrivningsfall och arbeta i nära kontakt med bl.a. länsstyrelsen, polisen och åklagarna. I prop. 1982/83:100 bilaga 9 s. 4, 15-16 och 41-43 uttalades också att **utsökningsbalken**, som började gälla den 1 januari **1982**, tillsammans med införandet av ett nytt ADB-system (REX) bör medföra att resurser kan föras över till mål av mer kvalificerad beskaffenhet utan att verksamheten hos kronofogdemyndigheterna i övrigt blir lidande.

2.6.2 Särskilda S-funktioner

När antalet kronofogdemyndigheter minskade från 81 till 24 **den 1 juli 1988** permanentades försöksverksamheten med Eko-grupper. Dessa grupper fick då benämningen specialindrivningsenheter (S-enheter). Enligt 6 § instruktionen (1988:784) för exekutionsväsendet skulle det finnas en S-enhet vid varje kronofogdemyndighet, med undantag för myndigheten i Gotlands län.

Därefter har i samband med **regionaliseringen 1997** en S-enhet, en S-funktion eller S-grupp vid samtliga tio kronofogdemyndigheter inrättats. Fram till dess att en rikstäckande kronofogdemyndighet bildades var handläggarna stationerade på 16 orter.

2.6.3 Koncentration av S-verkställigheten

När en rikstäckande kronofogdemyndighet bildades **den 1 juli 2006** koncentrerades S-indrivningen till fem orter. Syftet var att säkra att verkställigheten mot S-gäldenärer fungerar och att renodla insatserna mot den ekonomiska och organiserade brottsligheten. För att uppnå detta är det viktigt att ta till vara på möjligheten att få biträde av verkställighetsteamerna när S-gäldenärer bor eller bedriver verksamhet på andra orter än S-teamens verksamhetsorter.

Vid årsskiftet 2011/2012 har S-verkställigheten koncentrerats ytterligare. Sedan dess är personalen stationerad i Stockholm/Sundbyberg, Göteborg, Malmö, Eskilstuna och Sundsvall. S-teamerna i Göteborg och Malmö har emellertid, liksom de båda teamerna i Eskilstuna och Sundsvall, slagits ihop till ett team.

S-teamerna begär ofta biträde av personal på andra orter när det gäller förrättningar och kontrollen av att meddelade näringsförbud följs. Också på den egna verksamhetsorten kan S-teamet få biträde av verkställighetsteamerna om det gäller särskilt personalintensiva förrättningar. I praktiken blir det aktuellt bl.a. vid inträngsundersökningar och när flera beslut om betalningssäkring och/eller kvarstad ska verkställas samtidigt.

2.7 Olika former av myndighetssamverkan

Samverkan i mer strukturerade former mellan Polisen, åklagarna, skatteförvaltningen, Tullen och exekutionsväsendet har förekommit **sedan början av 1980-talet**. Det var då som kontaktmannagrupperna i länen och i storstäderna bildades, se Riksåklagarens, Rikspolisstyrelsens, Riksskatteverkets, Generaltullstyrelsens och Riksbankens promemoria den 23 maj 1979, Samordnad

verksamhet mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten, C-429-5162/76. Det var emellertid först genom förordningen (1995:736) om regional myndighetssamverkan för bekämpning av ekonomisk brottslighet som formerna för samarbetet reglerades. Genom denna förordning inrättades regionala samverkansorgan, som kom att kallas ”**landshövdingegrupper**” eller **SAMEB**. När Ekobrottsmyndigheten bildades ersattes 1995 års samverkansförordning av förordningen (1997:899) om myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet.

I samverkansförordningarna föreskrevs att Länsstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Polisen, Åklagarmyndigheten, Skatteverket, Kronofogden, Tullen, Bolagsverket, Finansinspektionen och Brottsförebyggande rådet skulle samverka på central och regional nivå. Senare kom detta även att gälla Lotteriinspektionen. Ekorådet, i vilket cheferna för respektive myndigheter ingick, och de regionala samverkansorganen hade bl.a. till uppgift att besluta om myndighetsgemensamma aktioner och att sammanställa en rapport till regeringen varje år. Efter en tid bestämdes att detta i stället skulle ske vart tredje år. Förordningen om myndighetssamverkan har upphävts den 1 januari 2013. Verksamheten i Ekorådet och i länsstyrelsernas regi hade då i stort sett upphört till förmån för ”GOB-satsningen”.

Dessutom bildades 1995 **Riksenheten mot ekonomisk brottslighet (REKO)**. Enligt en särskild förordning¹⁴ skulle Statsåklagarmyndigheten för speciella mål, Rikskriminalpolisens EKO-rotel samt företrädare för skatteförvaltningen och exekutionsväsendet samverka under ledning av överåklagaren. Under två och ett halvt år fram till dess att Ekobrottsmyndigheten bildades har två företrädare för exekutionsväsendet arbetat tillsammans med poliser och åklagare samt företrädare för skatteförvaltningen i samma lokal.

Kronofogden har sedan lång tid tillbaka också deltagit i såväl flera tillfälliga som mer permanenta samverkansgrupper. Det har bl.a. gällt **kartläggningen av skalbolag** åren 1988-1991,¹⁵ operativa insatser i skalbolagshärvorna och åtgärder mot vissa branscher bl.a. **Operation Krogsanering**. Vidare har Kronofogden deltagit i försöksverksamheten med underrättelsecentra innan denna verksamhet permanentades.

¹⁴ Förordningen (1995:1015) om Riksenheten mot ekonomisk brottslighet.

¹⁵ Se Riksskatteverkets rapport den 18 juni 1991 Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets arbete med skalbolag, dnr 15488-91/G34.

Därutöver ska särskilt nämnas den samverkan som sker i ett särskilt kunskapscentrum i kommunal regi och **RUBICON-projektet**, Rutiner brottsutredningar i konkurser.¹⁶

Ytterligare ett exempel på en viktig samverkansform är **Bolagsverksgruppen**,¹⁷ som fanns **1998-2013**. Deltagarna i gruppen, varav flertalet hade operativa arbetsuppgifter, träffades två gånger om året för att utbyta erfarenheter av misstänkta företeelser inom i första hand det associationsrättsliga området. Dessutom har konsekvenser av olika lagändringar och förslag till ny lagstiftning diskuterats till stor nytta för såväl brottsbekämpningen som verkställigheten hos Kronofogden. ”Värdskapet” i gruppen har cirkulerat mellan Bolagsverket, Ekobrottsmyndigheten, Finanspolisen, Skatteverket och Kronofogdens S-team.

2.7.1 Försöksverksamhet med underrättelsecentra

Samverkan i form av ett underrättelsecenter startade i Göteborg 2006. Under en till två dagar per vecka arbetade en eller ett par handläggare från de myndigheter som har deltagit i försöksverksamheten tillsammans i samma lokaler. I första hand ingick representanter för Polisen, Ekobrottsmyndigheten, Finanspolisen, skattebrottsenheterna, Tullen och Kronofogden.

Liknande verksamhet kom kort tid därefter att bedrivas också i Malmö och Stockholm. Ett viktigt resultat av försöksverksamheten i storstäderna blev att kontaktytor och förståelse för olika myndigheters infallsvinklar skapades när det gäller **blandbrottslighet och annan organiserad brottslighet**.

2.7.2 Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet

Kommunstyrelsen i Göteborg har 2008 inrättat ett kunskapscentrum mot organiserad brottslighet som arbetar mot gängkriminalitet, organiserad brottslighet och otillåten påverkan. Syftet är bl.a. påverka lagstiftning, stadsplanering, upphandling, försäkringssystem och tillståndsgivning.

¹⁶ Se i fråga om RUBICON avsnitt 13.9, Samverkan mellan myndigheter och konkursförvaltare.

¹⁷ Tidigare PRV-gruppen.

Polisen i region Väst, Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, Kronofogden, Kriminalvården, Åklagarmyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samverkar med Göteborgs stad i denna form.

2.7.3 Samordningsfunktion inom Polisen för åtgärder mot penningtvätt

Den 1 januari 2018 har en författningsreglerad samverkansform tillkommit. I samordningsfunktionen för åtgärder mot penningtvätt ska ett stort antal myndigheter, bl.a. Kronofogden ingå, se 13 § förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. De uppgifter som samordningsfunktionen ska svara för beskrivs närmare i 14-15 §§ penningtvättsförordningen.

2.8 Den organisation som byggts upp med anledning av satsningen mot organiserad brottslighet

Hösten 2007 tog regeringen initiativ till en nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten med särskilt fokus på återtagande av brottsvinster. Detta har lett till att det sedan 2009 finns en särskild organisation för samverkan mellan olika myndigheter som har byggts ut på olika sätt. Också Migrationsverket, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har efter hand kommit att omfattas av satsningen mot organiserad brottslighet.

Från 2015 har satsningen utvidgats till att omfatta lokalsamhället och särskilt utsatta områden. Vidare har sju regionala samverkansråd inrättats vid årsskiftet 2016/17.

Satsningen leds av Samverkansrådet, som består av de samverkande myndigheternas chefer. I samverkansrådet, som sammanträder två gånger per år, fattas beslut om **den strategiska inriktningen för den myndighetsgemensamma satsningen** grundat på den lägesbild av den organiserade brottsligheten som Nationella underrättelsecentret (Nuc) tar fram.

I den myndighetsgemensamma satsningen ingår sedan en tid tillbaka tolv myndigheter:

- Arbetsförmedlingen
- Ekobrottsmyndigheten

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Försäkringskassan
- Kriminalvården
- Kronofogden
- Kustbevakningen
- Migrationsverket
- Polisen
- Skatteverket
- Säkerhetspolisen
- Tullen och
- Åklagarmyndigheten

I Samverkansrådet, Operativa rådet, styrgruppen hos Nuc samt i regionala samverkansråd och regionala underrättelsecentra (Ruc) ingår alltså **myndigheter som kan delas in i två grupper**.

1. brottsbekämpande myndigheter, dvs. myndigheter/verksamhetsgrenar som får bedriva underrättelseverksamhet eller förundersökning, och
2. icke brottsbekämpande myndigheter.

Vidare finns åtta särskilda aktionsgrupper, numera med benämningen **Polisens aktionssektioner**. På dessa ”grupper” arbetar sammanlagt cirka 200 personer från Polisens sju regioner och Polisens nationella operativa avdelning (Noa). Det är bl.a. chefer/ledare, spanare, utredare och analytiker. Operativa rådet som beslutar om myndighetsgemensamma insatser beslutar också om i vilka insatser och uppdrag aktionssektionerna ska engageras.

I fråga om ansvarsfördelningen mellan de olika organ som bildats, se bilagan till den myndighetsgemensamma inriktningen för satsningen mot organiserad brottslighet som Samverkansrådet beslutat om den 10 oktober 2017. I dessa dokument finns en aktuell beskrivning av de uppgifter som utförs av:

- Operativa rådet
- Sekretariatet för Samverkansrådet och Operativa rådet
- Polisens aktionssektioner
- **Nuc**, som bl.a. har till uppgift att ta fram **den nationella lägesbilden om organiserad brottslighet**
- Ruc, som finns i Göteborg, Malmö, Norrköping, Stockholm, Sundsvall, Umeå, Uppsala och Örebro

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- sju regionala samverkansråd och
- den regionala samordningsfunktion som nyligen inrättats i varje region.

2.8.1 Kronofogdens jourtelefon

Under hösten 2010 startade Kronofogden en rikstäckande jourtelefon, som är öppen för samtal utanför ordinarie kontorstid och på arbetsfria dagar dygnet runt för Polisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Tullen, Kustbevakningen, Skatteverket, dvs. Skattebrottsenheten och granskningsledare, samt Kriminalvården. Företrädare för dessa myndigheter kan på så sätt alltid nå personal från S-teamen när egendom, som omhändertagits med stöd av den egna myndighetens befogenheter, måste lämnas tillbaka innan nästa arbetsdag börjar.

En förutsättning för kontakt med jourtelefonen är att det rör sig om personer som är misstänkta för grov organiserad brottslighet eller samröre med sådan brottslighet, se Kronofogdens rapport den 10 oktober 2010, Rutiner för en rikstäckande jourverksamhet hos Kronofogdemyndigheten, dnr 808 13078-10/123.

Handläggarna i jourtelefonen har till uppgift att på distans utmäta egendom som tagits i beslag eller omhändertagits på någon annan grund med stöd av de befogenheter som den myndighet har som kontaktar jouren. En förutsättning är givetvis att personen har skulder hos Kronofogden och att det inte finns något hinder mot utmätning.

2.8.2 Utvecklingen av det myndighetsgemensamma arbetet

Kronofogden har fått en allt viktigare roll i det myndighetsgemensamma arbetet. Bekämpningen av ekonomisk och organiserad brottslighet är inte längre en fråga enbart för polis och åklagare. Möjligheten att säkra tillgångar och att förhindra utbetalningar av bidrag på oriktiga grunder har under senare tid fått allt större uppmärksamhet. Att myndigheterna "lärt sig" samverka och fått upp ögonen för varandras kompetens har i grunden förändrat kartan för brottsbekämpningen, se Brå:s rapport (2014:10) Gå på pengarna – Antologi om tillgångsinriktad brottsbekämpning s. 12.

Dessutom har en särskild lag, lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet, införts den 15 augusti 2016. På så sätt underlättas möjligheten att utbyta information mellan olika myndigheter på underrättelsestadiet.¹⁸

Den personal som representerar Kronofogden i samverkansorganen ska vara säkerhetsklassad. Förutom djupa kunskaper om det regelverk som styr den egna myndighetens verksamhet krävs att handläggarna har goda kunskaper i straffrätt samt i fråga om sekretess- och registerlagstiftningen. Detta gäller i första hand bestämmelserna om förverkande och annan rättsverkan av brott, straffprocessuella tvångsmedel och möjligheterna samt begränsningarna i rätten att utbyta information mellan olika myndigheter.

2.9 Förarbeten och litteratur

Om du vill läsa mera om specialverkställighet och myndighetssamverkan från ett historiskt perspektiv, se avsnitt 17.2 och när det gäller konkursförfarandet avsnitt 17.17.

3 Borgenärsuppgifterna

Sammanfattning

I allmänna mål företräder Skatteverket staten i domstol när beslut om utmätning, betalningssäkring eller kvarstad överklagas eller föreläggande att väcka talan meddelas. Vidare har Skatteverket till uppgift att bevaka statens rätt i bl.a. konkurser och vid företagsrekonstruktion. I enskilda mål måste borgenären själv bevaka sin rätt vid utmätning och konkurs m.m. Detta gäller även frågor som rör själva förfarandet hos Kronofogden.

3.1 Bakgrund

Ansvar för flera borgenärsuppgifter, som Kronofogden tidigare svarat för eller har utfört efter delegation från Skatteverket, har den 1 januari 2008 flyttats till

¹⁸ En närmare beskrivning av innebörden av lagen om uppgiftsskyldighet som till en början kallades GOB-lagen finns i kapitlet om sekretess och informationsutbyte, se avsnitt 6.5 – 6.5.10.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Skatteverket. Genom lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter har rollfördelningen mellan Skatteverket och Kronofogden förändrats.

I prop. 2006/07:99 s. 44 f. anges att överföringen till Skatteverket av de offensiva borgenärsuppgifterna, såsom talan i domstol och bevakning av statens rätt i bl.a. konkurser, medför att behovet av kommunikation och samordning mellan de båda myndigheterna ökar. Vidare måste Skatteverket samverka med andra debiterande myndigheter, då verket ska företräda staten också i fråga om andra fordringar t.ex. tull och värdeförverkanden m.m.

3.1.1 Skatteförfarandelagen ersätter flera lagar

Flera lagar av stor betydelse i borgenärsarbetet och vid bekämpningen av ekonomisk och organiserad brottslighet har den 1 januari 2012 ersatts av skatteförfarandelagen. Det gäller bl.a. skattebetalningslagen, betalningssäkringslagen och lagen om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Samtidigt har bestämmelserna i skattebetalningsförordningen, betalningssäkringsförordningen och förordningen om självdeklarationer och kontrolluppgifter m.fl. förordningar flyttats till skatteförfarandeförordningen.

Verkställigheten hos Kronofogden påverkas främst av den nya avräkningsordningen i 62 kap. 11-16 §§ SFL och att Skatteverket fått möjlighet att bevilja borgenärsansånd. Om någon form av ansånd beviljas utgör det hinder mot utmätning. Vidare ska en redan verkställd utmätning gå tillbaka, se NJA 1989 s. 137 (RIC 4/89).

Ändringarna när det gäller ansånd började gälla direkt när skatteförfarandelagen infördes, se **övergångsbestämmelserna** punkt 11. När det gäller bl.a. betalningssäkring skulle emellertid gamla och nya regler tillämpas parallellt under relativt lång tid, se prop. 2010/11:65 s. 1196. I övergångsbestämmelserna punkt 14 i föreskrivs att betalningssäkringslagen fortfarande gäller för betalningssäkring som avser beskattningsår, redovisningsperioder, förvärv och skattepliktiga händelser som har påbörjats, avslutats, genomförts respektive inträffat före den tidpunkt då skatteförfarandelagen enligt uppställningen i punkten 1 ska tillämpas för första gången.

För att det ska vara lätt att hitta och jämföra ”nya” och ”gamla” bestämmelser finns i prop. 2010/11:165, Del 3 s. 1849 ff. **paragrafnycklar, dvs. jämförelsetabeller** i fråga om:

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- skatteförfarandelagen
- taxeringslagen
- skattebetalningslagen
- lagen om självdeklarationer och kontrolluppgifter.

3.1.2 Skatteverkets rätt att bevilja borgenärsanstånd

Skatteverket får enligt 63 kap. 23 § SFL bevilja anstånd med betalning av skatt eller avgift **när det kan antas vara till fördel för det allmänna**. Ett sådant anstånd ska beviljas endast om utsikterna för staten att få betalt främjas. Bestämmelsen om borgenärsanstånd har inte haft någon motsvarighet i de regler som tidigare gällt. Vidare har det blivit möjligt för Skatteverket att avstå från att lämna en fordran för indrivning om det finns särskilda skäl, se 70 kap. 2 § punkt 1 SFL.

I prop. 2010/11:165 s. 570 f, 1043 f. och 1182 f. anges att det ofta beror på tillfälligheter om en skuld har hunnit överlämnas för indrivning när ansökan om anstånd ges in. Ofta begärs anstånd först när en skuld har överlämnats till Kronofogden. Skatteverkets befogenhet att bevilja borgenärsanstånd bör i första hand avse skatte- och avgiftsskulder som inte har lämnats för indrivning och där förutsättningarna för betalning ökar om överlämnandet får avvakta. Skatteverket får emellertid bevilja borgenärsanstånd **också** när det gäller **fordringar som överlämnats till Kronofogden**. Om detta sker ska Skatteverket återta fordringen från indrivning, se 70 kap. 5 § punkt 1 SFL. I dessa fall måste Skatteverket alltid ta kontakt med Kronofogden för att stämma av vad som hänt i indrivningsärendet och informera om att en ansökan om borgenärsanstånd kommit in innan beslut fattas.

Om de skulder som är föremål för verkställighet omfattar **fordringar som debiterats av en annan statlig myndighet** än Skatteverket har det ansetts mest ändamålsenligt att Kronofogden bedömer vad som ger det bästa ekonomiska utfallet för staten. Det gäller alltså frågan om uppskov ska beviljas eller omedelbara verkställighetsåtgärder vidtas, se prop. 2010/11:165 s. 1043 f.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

3.1.3 Ändringsanstånd

Det krävs inte att den betalningsskyldige har begärt omprövning eller överklagat skattebeslutet för att anstånd enligt 63 kap. 4 § SFL med betalningen av skatt eller avgift ska beviljas, om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. I fråga om överklagande- och omprövningsanstånd har reglerna däremot inte ändrats. När det i andra fall är osäkert om skatten kommer att kvarstå, t.ex. om en ansökan om ackord har gjorts, har kravet för att anstånd ska beviljas mildrats något.

3.2 Vad som menas med allmänna och enskilda mål

I **1 kap. 6 § andra stycket UB** regleras vilka typer av mål som ska handläggas som allmänna mål. Det gäller böter, vite, skatt, tull, avgift och andra medel som staten har rätt till och som får utsökas utan att dom meddelas. Även annan liknande fordran som staten eller en kommun har rätt till får handläggas som allmänt mål enligt vad regeringen närmare föreskriver eller vad som i annan lag föreskrivs. En uppräknning över olika typer av mål som ska handläggas som allmänna mål finns i **1 kap. 2 § UF**. Som ett exempel på en föreskrift i lag kan nämnas bestämmelsen i 3 kap. 22 § konkurrenslagen, av vilken det framgår att konkurrensskadeavgift handläggs som ett allmänt mål. Också betalningssäkring samt kvarstad som gäller förverkande och företagsbot utgör allmänna mål, se prop. 2010/11:165 s. 1178 och KUB V (1 kap. 6 § UB).

Hur statens fordringar som inte omfattas av indrivningslagens bestämmelser ska handläggas regleras i förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Vidare har Kammarkollegiet meddelat föreskrifter (KAMFS 2006:1) om hantering av statliga fordringar.

Andra typer av mål än de som anges i 1 kap. 6 § andra stycket UB är **enskilda mål**. Om vissa bestämmelser i utsökningsbalken inte är tillämpliga i allmänna mål eller om särskilda bestämmelser gäller anges detta i slutet av respektive kapitel i balken.

3.3 Kronofogdens borgenärsuppgifter

Kronofogden har i allmänna mål bl.a. följande uppgifter när det gäller själva förfarandet hos myndigheten, se prop. 2006/07:99 s. 37-39.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Hävande och annan rättelse av utmätning, betalningssäkring och kvarstad (4 kap. 33-34 §§ UB).
- Beslut om utbyte av utmätt, betalningssäkrad eller kvarstadsbelagd egendom eller annat undantag från överlåtelse- och förfogandeförbudet om det finns särskilda skäl (4 kap. 29 § första stycket UB, 69 kap. 15 § SFL och 16 kap. 14 § första stycket UB).
- Ansvaret för åtgärder som syftar till värdesäkring av utmätt, betalningssäkrad eller kvarstadsbelagd egendom (4 kap. 31 § UB). Kronofogden kan i detta syfte också ta initiativ till försäljning av lös egendom som betalningssäkrats eller belagts med kvarstad om egendomen hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård (69 kap. 15 § SFL och 16 kap. 14 § tredje stycket UB).
- Begäran om ianspråktagande av fast egendom inom en månad från det att pantbrev utmätts och beslut i denna fråga (9 kap. 14 § UB).
- Begäran om och beslut och indragning av hela egendomen när en andel i samägd egendom har utmätts (8 kap. 8 § UB).
- Medgivande av anstånd med exekutiv försäljning av lös och fast egendom (8 kap. 19 § och 12 kap. 69 § UB).

I allmänna mål behöver Kronofogden inte ta in yttrande från sökanden eller avvakta att en viss åtgärd yrkas innan beslut fattas. I **2 kap. 30 § andra stycket UB** föreskrivs att sökanden i allmänt mål med de undantag som anges i denna bestämmelse företräds av Kronofogden. När myndigheten för statens räkning begär, medger eller bestrider ett visst förhållande anses detta ha skett först när åtgärden har registrerats i utsöknings- och indrivningsdatabasen eller antecknats i ett protokoll eller annan handling i målet. Detta kan också ske vid ett sammanträde t.ex. en exekutiv auktion eller en köpeskillingsfördelning, se 1 kap. 3 § UF.

Vidare får Kronofogden besluta om följande.

- **Uppskov** med betalningen av skatter m.m. (7 § indrivningslagen):
 1. om uppskovet kan antas vara till fördel för det allmänna

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

2. om det är påkallat med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden eller
 3. i avvaktan på att frågan om anstånd med betalningen prövas av behörig myndighet.
- **Kortare uppskov**, utan att Skatteverket först behöver informeras, om uppskovet understiger 5 arbetsdagar. Vidare får detta ske i fråga om näringsidkare under högst 30 dagar, räknat från utgången av den tidsfrist som angetts i underrättelsen enligt 4 kap. 12 § UB. Däremot får uppskov utan tidsbegränsning beslutas när det gäller privatpersoner och dödsbon som inte driver näringsverksamhet (9 § Kronofogdens borgenärsföreskrifter).¹⁹
 - Om **säkerhet** kan godtas och ianspråktagande av ställd säkerhet (10-13 §§ indrivningslagen, 46 kap. 16-17 §§, 69 kap. 16-17 §§ och 71 kap. 1 § SFL samt Skatteverkets föreskrifter om säkerhet vid betalningssäkring²⁰ som föreskrivits med stöd av 11 kap. 3 § och 16 kap. 2 § SFF).
 - Omprövning och återkallelse av uppskov (9 § andra stycket indrivningslagen samt 3 och 6 §§ Kronofogdens borgenärsföreskrifter).
 - Avräkning enligt avräkningslagen, jfr invändningar om kvittning i enskilda mål.
 - Avbrytande och återupptagande av indrivningen (18 § indrivningslagen och 7 § borgenärsföreskrifterna).

3.3.1 Förutsättningarna för uppskov enligt indrivningslagen

Kronofogden ska i allmänna mål, utöver vad som följer av utredningsskyldigheten enligt 4 kap. 9 § UB, göra en **gäldenärsutredning**, om uppskov med betalningen av skatter m.m. begärs, se 6 § indrivningslagen. På ett S-team blir det i regel inte aktuellt med en sådan utredning, som ibland kallas **uppskovsutredning**. Detta då det är sällsynt att en S-gäldenär uppfyller förutsättningarna för att få en avbetalningsplan. Någon gång, t.ex. vid sjukdom, kan det emellertid bli aktuellt att bedöma om det finns skäl för uppskov med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden. Vidare förekommer det att uppskov beviljas när det är osäkert om

¹⁹ Se KFMFS 2008:1 om hantering av vissa borgenärsuppgifter.

²⁰ Se SKVFS 2013:4 om säkerhet vid betalningssäkring.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

gäldenären är skyldig att betala det belopp som har överlämnats för verkställighet i avvaktan på att den debiterande myndigheten prövar frågan om anstånd. Skatteverket eller annan myndighet bör alltid höras innan Kronofogden beslutar om uppskov i ett sådant fall.

Enlig 63 kap. 4 § SFL får Skatteverket bevilja **ändringsanstånd** med betalning av skatt eller avgift om det är tveksamt hur stort belopp som kommer att behöva betalas. Med beviskravet ”tveksamt” menas att det är minst lika sannolikt att skatten eller avgiften kommer att kvarstå som att den kommer att sättas ned. Det behöver dock inte väga helt jämt. Anstånd får beviljas även om sannolikheten för att det inte blir någon nedsättning väger över något, se prop. 2010/11:165 s. 1032.

3.3.2 Återkallelse och omprövning av uppskov

Ett uppskov kan ha beviljats innan Kronofogden hade kännedom om att gäldenären misstänks för ekonomisk brottslighet eller någon annan omständighet som utgör hinder mot uppskov. I en sådan situation måste uppskovet återkallas för att utmätning eller andra verkställighetsåtgärder ska kunna vidtas. Om säkerhet, som kan bestå av pant, borgen eller företagshypotek ställts, ska säkerheten i regel tas i anspråk när uppskovet återkallas.

Ett uppskov får återkallas **om en avbetalningsplan inte följs, löpande skatter och avgifter inte betalas** eller det i annat fall finns särskild anledning att återkalla uppskovet, se 9 § andra stycket indrivningslagen.

Enligt 6 § Kronofogdens borgenärsföreskrifter ska ett uppskov omprövas om gäldenären:

- inte deklarerar
- har lämnat oriktiga uppgifter när uppskov medgavs
- blir misstänkt för ekonomisk brottslighet
- har brustit i sin skyldighet att informera Kronofogden
- får sin F-skattsedel återkallad
- betalningsförmågan har avsevärt förbättrats

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- ställd säkerhet förlorar i värde
- en enskild borgenär ansöker om verkställighet eller
- det på annan grund föreligger skäl att ompröva uppskovet.

Vidare ska ett uppskov som endast i undantagsfall får beviljas för längre tid än tolv månader bli föremål för **omprövning efter tolv månader**, se 3 § Kronofogdens borgenärsföreskrifter.

3.4 Skatteverkets borgenärsuppgifter

Skatteverket, som enligt vad som föreskrivs i 70 kap. 1 § SFL ska begära indrivning hos Kronofogden om skatter och avgifter inte har betalats i rätt tid, har bl.a. följande uppgifter.

- **Talan i domstol** när utmätning, betalningssäkring eller kvarstad i allmänt mål har överklagats. Detta gäller också när staten förelagts att väcka talan enligt 4 kap. 20-23 och 26 §§, 9 kap. 11 § tredje stycket eller 13 kap. 7 § andra stycket UB (2 kap. 30 § andra stycket UB och 10 § andra stycket BorgL).
- Bedömning av om det finns skäl att motsätta sig uppskov, dvs. om Skatteverket ska använda sin ”**vetorätt**” när **Kronofogden överväger** att medge **uppskov** (3 § BorgL). Vidare ska Skatteverket omedelbart underrätta Kronofogden om verket får kännedom om en omständighet som innebär att det finns anledning att ompröva ett uppskov (8 § BorgF).
- Beslut om **borgenärsanstånd** och skyldighet att återta fordringen från indrivning om anstånd med betalningen beviljas (63 kap. 23 § och 70 kap. 5 § punkt 1 SFL).
- Inledande av **konkursåtgärder** (6 § BorgL). Det gäller också förberedande åtgärder såsom delgivning av en betalningsuppsmaning enligt 2 kap. 9 § KonkL.
- **Bevakning av statens fordringar** och statens rätt i övrigt i konkurser (7 § BorgL). Detta gäller också vid skuldsanering, skuldsanering för företagare

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

och företagsrekonstruktion. Vidare får Skatteverket anta förslag om ackord m.m. (4, 5 och 7 §§ BorgL).

- **Ansökan om likvidation** (6 § BorgL). I praktiken blir detta knappast aktuellt då Bolagsverket utfärdar likvidationsföreläggande på eget initiativ när förutsättningarna för detta är uppfyllda. Då alla aktiebolag inte behöver ha revisor är det emellertid svårt för Bolagsverket att bedöma i vilka fall likvidationsplikt föreligger på grund av att revisor saknas.²¹
- Talan om **betalningsansvar för någon annans skulder** enligt skatteförfarandelagen eller annan författning (8 § BorgL). Det kan t.ex. gälla skatteskulder som uppkommit femton månader efter det att kopia av årsredovisningen skulle ha sänts in till Bolagsverket eller om skyldigheten att upprätta kontrollbalansräkning m.m. inte har iakttagits efter det att det visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av en utmättningsfordran, se 8 kap. 12 § årsredovisningslagen och 25 kap. 18-19 §§ ABL.
- Ansökan om förordnande av **boutredningsman** enligt 19 kap. 1 § ÄB om ett dödsbo är på obestånd eller statens rätt av något annat skäl kan äventyras (9 § BorgL).
- Talan om **preskriptionsförlängning** enligt 7 § lagen om preskription av skattefordringar m.m. (10 § första stycket BorgL).
- Beslut om att en fordran ska lämnas för indrivning till Kronofogden tidigare än normalt, s.k. **snabbrestföring** (70 kap. 2 § punkt 2 SFL).
- Beslut om **tidigareläggning av förfallodag** när den fordran som ligger till grund för en betalningssäkring har fastställts (62 kap. 9 § andra stycket SFL).

Skatteverket ska enligt 2 § BorgL göra den utredning om gäldenärens ekonomiska förhållanden som behövs för att en lämplig åtgärd enligt borgenärslagen ska kunna bestämmas. En **borgenärsutredning** kan påbörjas så snart verket bedömer att det finns risk för att en fordran inte kommer att bli betald. Utredningen kan även innefatta en bedömning av ännu inte debiterade skatter m.m, se 4 § BorgF. Därutöver ska Skatteverket enligt 5 § BorgF när Kronofogden överväger att medge uppskov utreda om det finns skäl att vidta en offensiv borgenärsåtgärd t.ex. att ansöka om konkurs.

²¹ Se 9 kap. 1 § ABL och prop. 2009/10:204.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Vidare ska Skatteverket höras av Kronofogden om bistånd med indrivning har begärts i en annan stat av skatter m.m. och verket vill ta upp frågan om det bör vidtas en åtgärd i den andra staten som motsvarar en åtgärd i borgenärslagen. De synpunkter som Skatteverket lämnar ska vidarebefordras av Kronofogden till den stat där verkställighet har begärts, se 6 a § BorgF.

Hur en borgenärsutredning och förfarandet i övrigt hos Skatteverket går till beskrivs i Skatteverkets rättsliga vägledning för skatteförfarandet.

3.4.1 Snabbrestföring och tidigareläggning av förfallodag

Skatteverket får om det finns särskilda skäl lämna en fordran för indrivning även om någon betalningsupplmaning inte har skickats ut, se 70 kap. 2 § punkt 2 SFL. En förutsättning för restföring före den tidpunkt, då en fordran i normalt ska överlämnas till Kronofogden, är i regel att förfallodagen har passerats. Skatteverket får när det gäller fordringar som varit föremål för betalningssäkring besluta om tidigareläggning av förfallodag med stöd av 62 kap. 9 § andra stycket SFL.

När en betalningssäkringsfordran har fastställts beslutar Skatteverket så snabbt som möjligt om snabbrestföring. Därutöver blir det aktuellt att begära indrivning med förtur om de beloppsgränser som gäller för att en fordran ska överlämnas till Kronofogden utnyttjas systematiskt för att skaffa sig kredit på statens bekostnad. Detta gäller också **om fara i dröjsmål** föreligger på grund av att den betalningsskyldige håller på att göra sina tillgångar oåtkomliga för utmätning.

3.4.2 Återkallelse av anstånd

Skatteverket får enligt 63 kap. 22 § SFL återkalla ett anstånd om förhållandena har ändrats väsentligt eller det finns andra särskilda skäl. Det gäller alltså när förutsättningarna inte längre är uppfyllda. Förutom att återkalla ett anstånd kan det bli aktuellt att sätta ned anståndsbeloppet. I fråga om ändringsanstånd eller anstånd för att undvika betydande skada enligt 63 kap. 4 § respektive 5 § SFL kan Skatteverket kräva **säkerhet för fortsatt anstånd**.

Om nya relevanta fakta framkommer som visar att ett **borgenärsanstånd** inte längre kan anses vara till fördel för det allmänna får också ett sådant anstånd återkallas. De omständigheter som gör att Kronofogden kan ompröva ett uppskov ska då iaktas av Skatteverket. Ett borgenärsanstånd ska alltså återkallas om:

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- betalning inte sker enligt beslutet
- löpande skatter och avgifter inte betalas
- det finns särskild anledning att återkalla anståndet på grund av någon av de omständigheter som anges i 6 § Kronofogdens borgenärsföreskrifter.

3.4.3 Andra myndigheters fordringar

Skatteverket ska se till att information tas in från andra debiterande myndigheter, **bl.a. Tullen och Polisen** när det gäller böter och förverkanden m.m. samt Bolagsverket i fråga om avgifter enligt aktiebolagslagen. Detta ska ske i den mån detta behövs för att fullgöra borgenärsuppgifterna. Vidare ska Skatteverket underrätta den debiterande myndigheten när en offensiv borgenärsåtgärd vidtas om det inte är onödigt.

I 7 § BorgF föreskrivs också att den debiterande myndigheten ska lämna Skatteverket de uppgifter om gäldenärens ekonomiska förhållanden som kan antas vara av betydelse för verkets handläggning enligt borgenärslagen.

3.5 Borgenärernas ansvar i enskilda mål

I enskilda mål svarar respektive borgenär för de uppgifter som Skatteverket har i allmänna mål. Detta gäller också sådana borgenärsuppgifter som avser själva förfarandet hos Kronofogden. En enskild borgenär blir alltså part i målet hos domstolen när t.ex. beslut om utmätning överklagas. Dessutom måste borgenären själv bevaka sin rätt vid bl.a. konkurs, företagsrekonstruktion och likvidation.

Vidare är det borgenären som bestämmer om uppskov med verkställigheten ska medges. Om **uppskov med utmätning** ges förfaller ansökan om utmätning om uppskovet pågår under längre tid än två månader eller medges mer än två gånger under ett år, se 4 kap. 10 § andra stycket UB. Om denna bestämmelse inte följs måste borgenären på nytt ansöka om verkställighet för att få till stånd utmätning.

Kronofogden får emellertid bevilja **anstånd med försäljning** av utmätt egendom på begäran av sökanden i ett enskilt mål eller gäldenären, se 8 kap. 3 § andra stycket UB när det gäller lös egendom och 12 kap. 11 § UB i fråga om fast egendom. När det gäller de tidsfrister under vilka det är möjligt att

skjuta på försäljningen anses Kronofogden ha friare händer i allmänna mål, se KUB V (8 kap. 19 § och 12 kap. 69 § UB).

3.6 Konkursåtgärder

I samband med att behörigheten att ansöka om konkurs överfördes till Skatteverket angavs i prop. 2006/07:99 s. 32 att det förhållandet att Kronofogden gör en mängd konkursansökningar är något som får antas bli i huvudsak detsamma när uppgiften ska skötas av Skatteverket. När förmånsrätten för återkrav av obetald lönegaranti avskaffades och reglerna om företagshypotek infördes på nytt 2009 uttalades följande i prop. 2007/08:161 s. 44.

”Ett avskaffande av förmånsrätten innebär att staten blir den ojämförligt störste oprioriterade borgenären och erhåller en stor del av utdelningen som går till oprioriterade borgenärer. Staten kommer därför ofta även fortsättningsvis att ha ett intresse av att bevaka sina fordringar i obeståndssituationer och vara en aktiv fordringsägare. Det är dock naturligt att statens intresse av att söka gäldenärer i konkurs minskar i och med att statens utdelning i konkurser i allmänhet minskar. Staten får då, liksom andra borgenärer, noga överväga för- och nackdelar med olika tillvägagångssätt för att bevaka sina intressen.”

Skatteverket ska om verket anser att det är lämpligt delge gäldenären en betalningsuppmaning enligt 2 kap. 9 § KonkL. Vidare får anställda vid Skatteverket utföra stämmningsmannadelgivning, se enligt 40 § delgivningslagen och prop. 2009/10:237 s. 163 ff.

I Skatteverkets rättsliga vägledning anges att det kan finnas särskilda skäl som innebär att en konkursansökan inte behöver föregås av något inkassokrav. Därutöver lämnas bl.a. en redogörelse för möjligheterna att ansöka om **konkurs en betalningssäkring har verkställts** om det går att styrka att gäldenären är på obestånd, se NJA 1992 s. 280 (RIC 29/92), och bestämmelserna i EU:s insolvensförordning.

3.6.1 När Skatteverket ansökt om konkurs

Utmätning, betalningssäkring och kvarstad får verkställas fram till dess att konkurs har beslutats. Dessutom kan det, även om det är mycket sällsynt, förekomma att kvarstad enligt 2 kap. 11 § KonkL som kan avse all gäldenärens

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

egendom ska verkställas.²² Till detta kommer att betalning kan ske. Vidare kan det förekomma att gäldenären påstår att det finns tillgångar som täcker statens fordran helt eller delvis. Om anvisad egendom kan utmätas är givetvis av betydelse när Skatteverket ska bedöma om det finns skäl att återkalla ansökan eller att skjuta upp konkursförhandlingen.

En konkursförhandling får enligt 2 kap. 20 § KonkL skjutas upp på begäran av part när det finns särskilda omständigheter. Domstolen får i regel inte medge uppskov under längre tid än fyra veckor. Detta beror på att andra än gäldenären och konkurssökande borgenär kan ha ett beaktansvärt intresse av att handläggningen inte fördröjs, se Eugène Palmérs och Peter Savins kommentar till konkurslagen (inledningen till 2 kap. konkurslagen).

Det förekommer också att en gäldenär har önskemål om en avbetalningsplan eller någon annan form av uppgörelse. Om förutsättningarna för detta är uppfyllda kan Skatteverket bevilja anstånd med betalningen och ingå en avbetalningsplan. När det finns **fordringar som debiterats av någon annan statlig myndighet** har det emellertid ansetts mest ändamålsenligt att Kronofogden ska vara den myndighet som bedömer vad som är till fördel för det allmänna, se prop. 2010/11:165 s. 1044. Skatteverket måste då göra en avstämning med Kronofogden. Om det är rimligt att en avbetalningsplan medges torde Skatteverket inte motsätta sig att förhandlingen skjuts upp i avvaktan på Kronofogdens beslut.

3.6.2 Överlämnande av egendom till konkursförvaltaren

När en gäldenär har försatts i konkurs föreligger hinder mot utmätning. Betalningssäkrad eller kvarstadsbelagd egendom ska då i regel snarast överlämnas till konkursförvaltaren. Detta ska också ske när det gäller utmätt egendom om den förmånsrätt som har vunnits genom utmätningen ska gå tillbaka och förvaltaren begär återvinning av själva utmätningen innan egendomen sålts, se 4 kap. 9 b § UB, 3 kap. 7-8 §§ KonkL och 4 kap. 13 § och 19 § tredje stycket KonkL.

I alla borgenärers intresse är viktigt att Kronofogden snarast informerar förvaltaren om betalningssäkring, kvarstad och/eller utmätning har verkställts. Vidare ska information lämnas om hur egendomen säkerställts och om ett försäljningsförfarande har påbörjats, se avsnitt 13.5.1 - 13.5.2.

²² Se kapitel 14, Kvarstad m.m. i avvaktan på att en ansökan om konkurs prövas.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

3.6.3 Skatteverkets bevakning av statens rätt

Skatteverket har, förutom att delta i ett formellt bevakningsförfarande om ett sådant förfarande äger rum, till uppgift att bevaka statens rätt i övrigt i konkurser. Konkursförvaltaren ska alltså höra Skatteverket i viktigare frågor när staten är berörd borgenär, se 7 kap. 10 § KonkL. Detta ska t.ex. ske när det är aktuellt att föra talan om återvinning, bättre rätt till viss egendom eller återbäring av olovlig vinstutdelning. Vidare har Skatteverket till uppgift att ta ställning till om staten ska ställa säkerhet om konkursboet avser att väcka talan i domstol, se prop. 2006/07:99 s. 32.

Skatteverket får enligt 10 § BorgF i den utsträckning det behövs för att tillvarata statens rätt på grund av en fordran som verket gör gällande i en konkurs:

1. ta på sig betalningsansvar för de rättegångskostnader som konkursboet kan bli skyldigt att betala när boet väcker talan vid domstol eller träder in som part i en rättegång
2. ställa säkerhet i form av borgen för den skada som kan tillfogas konkursboets motpart om boet beviljas kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd
3. ställa säkerhet i form av borgen eller ta på sig betalningsansvar för kostnader som konkursboet kan bli skyldigt att betala på grund av andra åtgärder som boet avser att vidta
4. betala förskott eller på annat sätt ta på sig betalningsansvar för förrättningskostnader som kan uppkomma i samband med att verkställighet begärs.

Huvudregeln är att säkerhet inte ska ställas för motpartens rättegångskostnader. I vissa fall kan det emellertid finnas skäl att göra undantag. Ett skäl kan vara att den process som konkursboet vill föra gäller en rättsfråga som inte tidigare har prövats och som kan ha betydelse i flera konkurser. Det kan då finnas ett intresse av att driva ett **pilotmål**. Ett annat skäl till att säkerhet bör ställas kan vara att förvaltaren avser att väcka **talan i en annan stat** och att lagstiftningen i den staten kräver att säkerhet ställs för svarandens rättegångskostnader. Vidare kan det om Skatteverket är ensam eller helt dominerande borgenär i en konkurs bli aktuellt att ställa säkerhet.

I fråga om säkerheter enligt 15 kap. 6 § RB vid en **ansökan om kvarstad** gäller inte huvudregeln om restriktivitet. Detta då konkursboet måste visa synnerliga

skäl för sitt anspråk om säkerhet inte ställs. Det är en avsevärd skillnad när det gäller kravet på den bevisning som måste ges in till domstolen. I princip måste det framstå som helt klart att talan kommer att bifallas. Om säkerhet ställs är det däremot tillräckligt att sannolika skäl föreligger för att fordringen finns.

Också andra situationer där det kan bli aktuellt att ställa säkerhet, vilken utredning som konkursförvaltaren måste presentera i samband med att säkerhet begärs och uppföljningen av ställda säkerheter beskrivs i Skatteverkets rättsliga vägledning.

3.7 Informationsutbyte mellan Skatteverket och Kronofogden

Det finns ett stort behov av kommunikation mellan Kronofogden och Skatteverket för att borgenärsuppgifterna ska kunna fullgöras på bästa sätt. Detta gäller också olika åtgärder för att återföra utbyte av brott, då båda myndigheterna har en viktig roll när det gäller bekämpningen av ekonomisk och organiserad brottslighet.

Om det är aktuellt med **offensiva borgenärsuppgifter** ska Skatteverket underrätta Kronofogden. Detta gäller t.ex. åtgärder för att en gäldenär ska försättas i konkurs, talan om företräदारansvar och ansökningar om preskriptionsförlängning. Skatteverket ska också hålla Kronofogden informerad om den fortsatta handläggningen när det gäller bl.a. konkursåtgärder i den utsträckning det behövs, se 6 § BorgF. Att Kronofogden får sådan information är särskilt viktigt om kostnaderna för förvaring av egendom uppgår till betydande belopp eller exekutiv försäljning snarast måste ske om gäldenären inte snabbt försätts i konkurs.

Vidare ska Skatteverket kontakta Kronofogden när det ska bedömas **om borgenärsansånd bör medges**. Om det finns restförda skulder ska Skatteverket alltid informera om att gäldenären har begärt en uppgörelse och stämma av vad som hänt i indrivningsärendet. Skatteverket måste då ta reda på om en utmätningförrättning är på gång eller om utmätning redan skett och vad som i övrigt är känt om gäldenärens ekonomiska förhållanden. Att dessa rutiner fungerar är mycket viktigt, då indrivningsuppdraget ska återtas och en redan gjord utmätning faller om ansånd beviljas. I Skatteverkets rättsliga vägledning anges också att om ett pågående uppskovsärende finns hos Kronofogden bör detta ärende fortsätta och ansånd om borgenärsansånd avslås med hänvisning till denna utredning. Om personen tidigare ansökt om uppskov hos Kronofogden ska Skatteverket ta del av uppskovsutredningen.

Dessutom ska Skatteverket omedelbart underrätta Kronofogden om verket får kännedom om någon omständighet som kan ge myndigheten **anledning att**

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

ompröva ett uppskov, se 8 § BorgF. Att ett uppskov återkallas när det finns skäl för detta är angeläget, då verkställighetsåtgärder annars inte får vidtas. Vidare får Skatteverket, bortsett från de fall då nya fordringar tillkommit, inte vidta någon åtgärd med stöd av borgenärlagen, se prop. 2006/07:99 s. 42 f. Ett uppskov kan återkallas om Kronofogden får uppgifter om att gäldenären gör sig svåråtkomlig för indrivning eller har tillgångar, t.ex. i form av bankmedel i något annat land, som inte har uppgetts när uppskovet medgavs.

Därutöver har Skatteverket en skyldighet att informera Kronofogden när verket har tagit emot **underrättelser från Bolagsverket** om kallelse på borgenärer i samband med minskning av aktiekapitalet, fusion och delning av aktiebolag eller fusion av ekonomiska föreningar, se 9 § BorgF.

3.7.1 Närmare om den information som Kronofogden ska lämna till Skatteverket

Kronofogden ska, såsom enligt 4 kap. 9 a § UB gäller också i förhållande till enskilda borgenärer, underrätta Skatteverket om en gäldenär har visat sig sakna tillgångar som räcker till full betalning av en utmättningsfordring. Därutöver ska Kronofogden enligt **26 § indrivningsförordningen och 8-10 §§ Kronofogdens borgenärsföreskrifter** informera Skatteverket om de uppgifter som myndigheten har om gäldenärens ekonomiska förhållanden om det behövs för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter. Det gäller bl.a. uppgifter om utmätningar, återkallelse av uppskov och andra förhållanden som verket kan behöva känna till för att utöva sin borgenärsroll.

Det är viktigt att S-teamen särskilt informerar Skatteverket om bl.a. följande.

- De fall då **egendom av väsentlig betydelse för näringsverksamhet** har betalningssäkrats, belagts med kvarstad eller utmätts.
- Om gäldenären ingår i en härva eller någon annan brottskonstellation och det kan finnas skäl att föreslå **samma konkursförvaltare i flera konkurser**, en härvförvaltare, för att handläggningen av konkurserna ska kunna samordnas. - I Skatteverkets rättsliga vägledning anges att det kan finnas anledning att yrka att en särskild förvaltare bör utses t.ex. när det kan bli aktuellt med komplicerade återvinningsprocesser eller om det är fråga om en mer speciell bransch.
- Var gäldenärer och företrädare för gäldenärer, som det har varit svårt att komma i kontakt med, har kunnat nås. Detta då Skatteverket behöver

sådana uppgifter för att kunna delge t.ex. betalningsuppsmaningar enligt konkurslagen eller revisionspromemorior.

- Uppgifter som behövs när det är aktuellt att ge in en ansökan om **preskriptionsförlängning** till förvaltningsrätten.

När talan om preskriptionsförlängning förs är det viktigt att Skatteverket kan lämna upplysningar om indrivningsåtgärder och de begränsningar som funnits när det gäller möjligheterna att driva in fordringen. Skatteverket måste kunna visa att gäldenären har försökt sabotera indrivningen eller att det varit omöjligt att få kontakt med honom eller henne, se 7-8 §§ lagen om preskription av skattefordringar m.m.

- **Återvinningsbara transaktioner m.m.** om Kronofogden under verkställighetsarbetet uppmärksammat att en gäldenär nyligen har gjort sig av med tillgångar. Bestämmelserna om återvinning beskrivs i avsnitt 13.8 – 13.8.3.

3.8 Förarbeten, rättsfall och litteratur

Om du vill läsa mera om borgenärsuppgifterna, se avsnitt 17.3.

4 FÖRVERKANDE OCH FÖRETAGSBOT

Sammanfattning

Förverkande är en särskild rättsverkan av brott och kan ske genom sakförverkande, varigenom viss angiven egendom förklaras förverkad, eller värdeförverkande. Beroende på vilken typ av förverkande det gäller kan anspråket säkerställas genom beslag respektive förvar och kvarstad. Vid viss allvarlig brottslighet är det möjligt att förverka inte bara utbyte av ett visst konkret brott, utan också utbyte av en inte närmare preciserad brottslig verksamhet. En förutsättning för detta, s.k. utvidgat förverkande, är att någon döms för ett förverkandeutlösande brott. Under vissa förutsättningar kan en näringsidkare även bli skyldig att betala företagsbot på grund av att brott begåtts i utövningen av näringsverksamhet.

4.1 Bakgrund

Bestämmelserna om förverkande har skärpts vid flera tillfällen för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden inom EU. Syftet med reglerna om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet som infördes 2008 är också att de ska utgöra ett verkningsfullt redskap i kampen mot allvarlig vinningsbrottslighet. Samtidigt som bestämmelserna om s.k. utvidgat förverkande började gälla fick åklagaren därför större möjligheter att ta egendom i förvar i avvaktan på att kvarstad utverkas för att säkerställa olika typer av fordringsanspråk, se prop. 2007/08:68 s. 80 och 84 f.

Flertalet av de lagändringar som krävts för att genomföra rambeslutet 2005/212/RIF av den 24 februari 2005 om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom har genomförts 2005. Därefter har också artikel 3 om utvidgat förverkande lett till lagstiftning 2008. Vidare har rambeslutet 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande genomförts 2011. Fram till den 1 juli 2014, då ett tillägg gjordes i 1 kap. 2 § andra stycket lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU, var man i fråga om utbyte av brottslig verksamhet hänvisad till de ”gamla” möjligheterna att med stöd av olika konventioner få till stånd verkställighet i en annan medlemsstat.

Det ska också nämnas att möjligheten att ålägga **företagsbot**²³ har utvidgats 2006. Syftet var att effektivisera systemet och att företagsbot skulle användas i större utsträckning. På så sätt skulle incitamenten för en näringsidkare att organisera verksamheten på ett sådant sätt att överträdelser motverkas öka. Därefter har det blivit betydligt vanligare med företagsbot, se SOU 2016:82 s. 73 f. Syftet med översynen av lagstiftningen om företagsbot har varit att säkerställa att de straffrättsliga reglerna för juridiska personer är effektiva, ändamålsenliga och moderna och anpassade till EU-rättsliga och övriga internationella åtaganden.

4.1.1 Säkerställande av förverkandeanspråk i andra EU-stater

Sedan 2005, då lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut infördes, är det möjligt att inom EU säkerställa egendom och bevismaterial snabbare. Detta då bestämmelserna i frysninglagen kompletterar reglerna om bl.a. internationell rättslig hjälp. Ett frysningsbeslut är ett förstadium till en ansökan om rättslig hjälp i brottmål eller

²³ Se i fråga om företagsbot avsnitt 4.9 – 4.9.4.

verkställighet av andra medlemsstaters förverkandebeslut och ska senare följas av en sådan åtgärd.

När bevisning ska säkras eller ett **sakförverkande** säkerställas blir Kronofogden inte inblandad i verkställigheten. Vidare är sedan den 1 december 2017 lagen om europeiska frysningsbeslut inte tillämplig i dessa fall. Detta under förutsättning att inte något annat följer av övergångsbestämmelserna till **lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder**. Beslut om säkerställande av anspråk avseende värdet förverkande ska däremot fortfarande verkställas av Kronofogden som kvarstad enligt lagen om europeiska frysningsbeslut, se kapitel 12.

4.1.2 Utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott

De grundläggande bestämmelserna om förverkande av utbyte av brott och hjälpmedel är sedan 2005 tillämpliga också inom specialstraffrätten om inte något annat är särskilt föreskrivet. En förutsättning är att fängelse i mer än ett år är föreskrivet för brottet, se prop. 2004/05:135. Samtidigt som bestämmelserna om detta infördes har reglerna om förverkande utvidgats i vissa specialstraffrättsliga författningar. Det var också då som begreppet vinning ersattes av begreppet utbyte. Vidare preciserades innebörden av vad som menas med utbyte av brott. På så sätt har det klargjorts att även egendom som har trätt i stället för utbyte, avkastning av utbyte och avkastning av det som trätt i stället för utbyte är att anse som utbyte av brott och kan bli föremål för förverkande.

4.1.3 Bestämmelserna om utvidgat förverkande införs

Sedan den 1 juli 2008 kan egendom förverkas från personer som döms för viss allvarlig brottslighet även om egendomen inte kan knytas till ett visst konkret brott. För sambandet mellan den brottsliga verksamheten och det som förverkas gäller ett **sänkt beviskrav**. Det krävs inte att det är ställt utom varje rimligt tvivel att den egendom som förverkas utgör utbyte av brottslig verksamhet. I stället är det tillräckligt att det framstår som klart mera sannolikt att detta är fallet, se prop. 2007/08:68 s. 65 f.

I fråga om förverkande hos personer som förvärvat egendom av gärningsmannen, har det förhållandet att en **talans mot tredje man** kan väckas först när domen avseende det förverkandeutlösande brottet har vunnit laga kraft medfört att det dröjt innan det har varit möjligt att tillämpa

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

reglerna mot tredje man. Av den utvärdering som gjorts i SOU 2015:67 s. 74 av hur reglerna om utvidgat förverkande tillämpats framgår att det ännu inte fanns något exempel på att talan har förts mot tredje man.

4.1.4 Särskilda regler för egendom som varit föremål för penningtvättsbrott

Bestämmelserna om straff för penningtvätt, som tidigare fanns i 9 kap. 6 a och 7 a §§ BrB, finns numera i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott. Genom denna lag har möjligheterna att förverka egendom som varit föremål för penningtvätt ökat. Förverkande kan ske inte bara hos den som har begått förbrottet utan också hos penningtvättaren, se avsnitt 4.4.1.

Dessutom har särskilda bestämmelser om säkerställande av egendom i form av pengar, fordran eller annan rättighet som skäligen kan antas ha varit föremål för penningtvättsbrott eller ett motsvarande värde införts, se avsnitt 5.5.1 om **penningbeslag**.

4.1.5 Ökade möjligheter till utvidgat förverkande

Bestämmelserna om förverkande av utbyte av brottslighet har den 1 juli 2016 utvidgats till att gälla fler brott, bl.a. dataintrång och tagande och givande av muta. Utvidgat förverkande kan numera beslutas vid alla brott som har fyra års fängelse eller mer i straffskalan och som är av beskaffenhet att kunna ge utbyte. Dessutom omfattas också annat brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer och som har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form, se prop. 2015/16:155 s. 27-32.

4.2 Bestämmelserna i brottsbalken

De grundläggande bestämmelserna om förverkande finns i **36 kap. BrB**, där det regleras under vilka förutsättningar olika typer av förverkande får beslutas och mot vem en talan kan föras. Vidare föreskrivs i 1 kap. 8 § BrB att förverkande utgör särskild rättsverkan av brott.

Sakförverkande säkerställs genom beslag och värdeförverkande genom förvar och kvarstad. Olika regler gäller också för den efterföljande verkställigheten när det finns ett lagakraftvunnet avgörande. En annan skillnad

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

mellan de båda formerna av förverkande gäller den ställning som ett beslut om förverkande har i förhållande till andra borgenärer vid utmätning och konkurs.

Huvudregeln är att förverkad egendom tillfaller staten. På specialstraffrättens område finns några undantag, se t.ex. 48 § jaktlagen (1987:259) om att vilt som har förverkats kan tillfalla jakträttsinnehavaren.

4.2.1 Sakförverkande

Innebörden av ett sakförverkande är att **viss specifik egendom** förklaras förverkad. Genom ett sådant beslut förlorar ägaren eller rättighetsinnehavaren sin rätt till egendomen.

Utrymmet för att förverka pengar är mycket begränsat. I Gunnel Lindbergs bok, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? s. 396 f. lämnas emellertid några exempel på när detta kan ske. Vidare har Högsta domstolen i NJA 2016 s. 641 ansett att 7.900 kr som påträffats hos en person som dömts för narkotikabrott ska förverkas. Narkotikan och sedlarna transporterades i samma bil och personen saknade enligt egen uppgift inkomster vid den aktuella tiden. Den dömdes egna uppgifter om sin ekonomi i förening med sedlarnas beskaffenhet, huvudsakligen 100-kronorssedlar, har i detta fall ansetts tala mot att ens någon del av pengarna hade annat ursprung än brottslig verksamhet. Utredningen har inte ansetts ge stöd för att förverkandet av sedlarna skulle vara oskäligt.

4.2.2 Värdeförverkande

Innebörden av ett värdeförverkande är att någon förpliktas att till staten betala **ett visst belopp** som motsvarar värdet av viss egendom eller vissa förtjänster. Ett sådant beslut har därför formen av en förpliktelse för den enskilde att betala ett angivet belopp.

Ett värdeförverkande är **subsidiärt i förhållande till ett sakförverkande**, och blir t.ex. aktuellt om egendomen inte finns tillgänglig för förverkande. Om domstolen kan välja mellan ett sakförverkande och värdeförverkande är värdeförverkandet en alternativ åtgärd. Detta gäller också i fråga om utbyte av brottslig verksamhet, se NJA 2010 s. 374.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

4.2.3 Utbyte av brott

Utbyte av ett brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detta gäller också vad någon har mottagit som ersättning för kostnader i samband med ett brott om mottagandet är straffbart enligt brottsbalken, se 36 kap. 1 § BrB. I stället för det som har tagits emot får dess värde förklaras förverkat.

Vid bedömningen av om det är **uppenbart oskäligt** att förklara utbytet av ett brott förverkat ska enligt 36 kap. 1 a § BrB bl.a. beaktas om det finns anledning att anta att skadeståndsskyldighet i anledning av brottet kommer att åläggas eller annars bli fullgjord.

4.2.4 Utbyte av brottslig verksamhet

Om det inte kan visas att egendomen utgör utbyte av ett enskilt brott kan förverkande ske under förutsättning att någon döms för ett förverkandeutlösande brott, se 36 kap. 1 b § BrB. Vad som kan förverkas i dessa fall är egendom som bedöms utgöra utbyte av brottslig verksamhet, dvs. det framstår som klart mera sannolikt att egendomen utgör sådant utbyte än att så inte är fallet. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet, som är en särskild rättsverkan av ett förverkandeutlösande brott, blir bara aktuellt om förverkande inte kan ske enligt reglerna om utbyte av brott. Förverkande enligt 36 kap. 1 b § BrB är subsidiärt i förhållande till annat utbytesförverkande. Ytterligare en förutsättning för utvidgat förverkande är att det inte är **oskäligt**.

I fråga om vad som menas med ett förverkandeutlösande brott och de regler i övrigt som gäller vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet, se avsnitt 4.3 - 4.3.4.

4.2.5 Egendom som trätt i stället för utbytet

I 36 kap. 1 c § BrB föreskrivs att som utbyte av ett brott eller av brottslig verksamhet menas även egendom som har trätt i stället för utbyte, avkastning av utbyte samt avkastning av det som har trätt i stället för utbyte. Det kan dock i vissa fall, liksom när egendomen inte finns i behåll, vara nödvändigt att utforma

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

ett sakförverkande som ett värdeförverkande med de praktiska nackdelar detta kan ha.

När innebörden av begreppet utbyte av brott utvidgades 2005 var avsikten att **möjligheterna till sakförverkande** skulle bli större genom en föreskrift om att "egendom som trätt i stället för utbyte" skulle anses som utbyte av brott. Sedan dess saknar det i princip betydelse om egendomen har omvandlats i flera led. Det måste emellertid kunna visas att det finns ett otvetydigt samband mellan egendomen och det ursprungliga utbytet. Åklagaren måste med andra ord kunna visa att egendomen i sin helhet har trätt i stället för det ursprungliga utbytet, se prop. 2004/05:135 s. 84 ff. och 160 f.7

Genom **NJA 2010 s. 374**²⁴ har det klargjorts att utrymmet för sakförverkande vid utbyte av brottslig verksamhet är större än vad som tidigare har antagits, jfr prop. 2004/05:135 s. 86-87, Ds 2007:17 s. 100 och prop. 2007/08:68 s. 65 f. Eftersom den bil som yrkades förverkad hade sålts för andra borgenärens räkning när målet avgjordes har det belopp som influtit vid den exekutiva försäljningen förverkats. Sedan hovrätten upphävt beslaget och kvarstaden av bilen har utmättningsförfarandet för de andra borgenärernas räkning fortsatt som vanligt.

4.2.6 Hjälpmedel m.m.

Egendom som använts som hjälpmedel vid brott får förverkas om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl, se 36 kap. 2 § BrB. Det kan t.ex. gälla datorer, hårddiskar och manipulerade kassaapparater. Vidare kan i stället för egendomen dess värde förklaras förverkat. Dessutom kan enligt 36 kap. 6 § BrB domstolen föreskriva viss **åtgärd för att förebygga missbruk**. I NJA 1974 s. 553 har detta skett, då domstolen förordnat att falska guldmynt ska förses med stämpel som visar att de är falska. Ytterligare ett exempel är att domstolen förordnat att signaturen på en förfalskad tavla ska tas bort, se Svea hovrätts dom den 27 augusti 2009, B 9063-08.

Därutöver gäller bl.a. att föremål som kan befaras komma till brottslig användning får förverkas, se 36 kap. 3 § BrB. När **presumptiva hjälpmedel** förverkas är det inte fråga om särskild rättsverkan av brott.

²⁴ Se i fråga om detta rättsfall också avsnitt 4.2.2, 4.3.1, 4.6.1 och 17.4.3.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

4.2.7 Ekonomiska fördelar för näringsidkare

Om det till följd av ett brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamhet har uppkommit ekonomiska fördelar för näringsidkaren ska värdet av det förklaras förverkat, se 36 kap. 4 § BrB. Bestämmelsen är subsidiär i förhållande till reglerna om förverkande i 36 kap. 1 och 2 §§ BrB eller vad som annars är särskilt föreskrivet. Om den ekonomiska fördelen är större än ett eventuellt utbyte av brott blir det alltså aktuellt för åklagaren att yrka förverkande med stöd av denna bestämmelse.

Förverkande av ekonomiska fördelar i näringsverksamhet får, liksom förverkande av utbyte av brottslig verksamhet, inte ske om det är **oskäligt**. När det ska bedömas om detta är fallet ska bl.a. beaktas om det finns anledning att anta att annan betalningsskyldighet som svarar mot de ekonomiska fördelarna av brottet kommer att åläggas näringsidkaren eller annars fullgöras av denne.

4.2.8 Personkretsen vid annat förverkande än utvidgat förverkande

I 36 kap. 5 § BrB anges att annat förverkande än förverkande av utbyte av brottslig verksamhet kan ske hos följande personer, om inte annat har föreskrivits:

- gärningsmannen eller annan som medverkat till brottet
- den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var
- den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 36 kap. 4 § BrB
- den som efter brottet har förvärvat egendomen genom bodelning eller på grund av arv, testamente eller gåva eller som efter brottet har förvärvat egendomen på annat sätt och då haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet, dvs. varit **i ond tro**.

När det gäller de tre första kategorierna är det en förutsättning att egendomen tillhörde någon av dem när brottet begicks eller att det är fråga om utbyte av egendom som trätt i stället för utbyte enligt vad som föreskrivs i 36 kap. 1 c § BrB.

4.2.9 Förverkande utan samband med fällande brottmålsdom

I vissa fall är det möjligt att besluta om särskild rättsverkan av brott även när någon påföljd inte längre kan dömas ut. Enligt 36 kap. 14 § BrB kan bl.a. egendom förklaras förverkad eller **företagsbot** åläggas en näringsidkare trots att den brottslige avlidit eller åtalspreskription inträtt. Vidare får en talan om förverkande av utbyte av brott eller av egendom som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott alltid prövas om det är påkallat från allmän synpunkt. En förutsättning är att stämning i målet om förverkande delgetts inom ett år från det att den omständighet inträffade som medför att påföljd inte längre kan dömas ut, se prop. 2015/16:155 s. 23 ff. och 41 f.

4.3 Närmare om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet

Vid utvidgat förverkande är det möjligt att förverka utbyte som kommer från en inte närmare preciserad brottslig verksamhet. Detta gäller även när utbytet kommer från annat brottsligt handlande än det som personen döms för. Åklagaren behöver inte fullt ut styrka sambandet mellan den egendom som förverkas och den brottsliga verksamheten för att få till stånd ett utvidgat förverkande. Det är tillräckligt att det framstår som klart mera sannolikt att egendomen utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet.

Om ett utvidgat förverkande bedöms vara oskäligt kan domstolen beroende på omständigheterna i det enskilda fallet välja att helt underlåta åtgärden eller besluta om partiellt förverkande.

4.3.1 Vad som menas med ett förverkandeutlösande brott

Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet kan enligt 36 kap. 1 b § BrB beslutas när någon döms för brott som är av beskaffenhet att kunna ge utbyte:

- om **fängelse i fyra år eller mer** ingår i straffskalan eller när det förverkandeutlösande brottet har begåtts före den 1 juli 2016 sex år eller mer
- om brottet räknas upp i **den kompletterande brottskatalogen** eller

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- något annat brott för vilket fängelse i två år eller mer ingår i straffskalan och som utgjort led i en **brottslighet** som utövats i **organiserad form**.

Ett brott av något av dessa slag utgör den ”nyckel” som möjliggör att brottsvinster som inte kan bli föremål för ett ”vanligt” förverkande kan förverkas. Förutom att det tidigare var en förutsättning att fängelse i sex år eller mer ingick i straffskalan ingår fler brott i den kompletterande brottskatalogen. Vidare har en särskild punkt rörande deltagande i en kriminell organisation tillkommit. Utvidgat förverkande kan om detta är fallet utlösas av brott som har ett maximistraff på fängelse i två år eller mer. Att de utökade möjligheterna till förverkande **inte** får tillämpas så att de ges **retroaktiv verkan** framgår av prop. 2015/16:155 s. 36 f.

Alla brott, där straffskalan uppgår till fyra års fängelse eller mer, utgör inte ett förverkandeutlösande brott. Grovt bokföringsbrott är ett exempel på detta. Om förundersökningen har begränsats till att avse enbart bokföringsbrott kan därför i regel förverkande av utbyte av brottslig verksamhet inte ske. Ett brott som kan ge ekonomisk vinst, men normalt inte gör detta, måste i det enskilda fallet ha medfört vinning eller haft förutsättningar att göra detta för att förutsättningarna för utvidgat förverkande ska vara uppfyllda, se prop. 2007/08:68 s. 59 f. och 94 f. Det ska tilläggas att vinningen av skattebrott (jfr avsnitt 4.4.2) kan beaktas inom ramen för den prövning som ska göras när en person har gjort sig skyldig till ett förverkandeutlösande brott, t.ex. grovt narkotikabrott.

I **NJA 2010 s. 374** har Högsta domstolen funnit att även skattebrott uppfyller kriterierna för vad som ska anses vara brottslig verksamhet, trots att utbytet av skattebrott inte kan förverkas. Vad som upplysts om den tilltalades näringsverksamhet har i detta fall inte ansetts ge underlag för att anta att de legala inkomsterna varit i den storleksordningen att de kunde förklara innehavet av den bil som yrkandet om förverkande avsåg. Det fick i stället anses klart mera sannolikt att han hade kunnat förvärva bilen på grund av utbyte av brottslig verksamhet, i form av skattebrott och/eller annan brottslighet, än att så inte skulle vara fallet.

4.3.2 Osjälvständiga brottsformer

Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet kan användas också vid vad som brukar kallas osjälvständiga brottsformer, dvs. när någon döms för **försök, förberedelse eller stämpling** till ett förverkandeutlösande brott, se 36 kap. 1 b § tredje stycket BrB. Det saknar betydelse om personen döms som gärningsman eller för anstiftan eller medhjälp till ett sådant brott. En dom som enbart gäller

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

någon av de osjälvständiga brottsformerna kan förenas med ett beslut om förverkande av brottslig verksamhet, se prop. 2007/08:68 s. 60 f.

4.3.3 Personkretsen vid utvidgat förverkande

Förverkande av utbyte av brottslighet får enligt 36 kap. 5 a § BrB ske hos:

- gärningsmannen eller annan som medverkat till det förverkandeutlösande brottet
- den som förvärvat egendomen genom bodelning, på grund av arv eller testamente, dvs. ett familjerättsligt fång, eller genom gåva
- den som förvärvat egendomen på annat sätt t.ex. genom köp eller byte och då haft vetskap om eller skäligen anledning anta att egendomen har samband med brottslig verksamhet, dvs. **i ond tro om egendomens ursprung**.

Denna förverkandeform kan alltså under vissa förutsättningar användas också mot närstående till den som döms för ett förverkandeutlösande brott och andra fysiska eller juridiska personer. Det ska inte vara möjligt att helt kunna undgå förverkande genom att föra över egendom till andra, se prop. 2007/08:68 s. 67-70. Om den som har förvärvat egendomen gjort detta på något annat sätt än genom ett familjerättsligt fång eller gåva krävs att han eller hon varit i ond tro. Personen eller företrädaren för en juridisk person måste ha haft vetskap om eller skäligen anledning anta att egendomen har samband med brottslig verksamhet för att det ska kunna beslutas om förverkande.

När **tal** förs **mot någon annan** än gärningsmannen eller den som har medverkat till det förverkandeutlösande brottet ska lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet tillämpas, se avsnitt 4.6.4.

4.3.4 Skälighetsbedömning

Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet får **inte** beslutas **om det är oskäligt**, se 36 kap. 1 b § BrB. Detta gäller också vid förverkande av ekonomiska fördelar för näringsidkare. När det gäller förverkande av utbyte av brott enligt 36 kap. 1 § BrB föreskrivs däremot att förverkande inte får ske om det är uppenbart oskäligt. Skillnaden beror på att risken för att ett ”vanligt” förverkande leder till

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

stötande resultat inte är lika stor som vid ett förverkande av utbyte av brottslighet eller ekonomiska fördelar för näringsidkare. Att **utrymmet för proportionalitetsöverbäganden** är något större än vid ett ”vanligt” förverkande förklaras av de särdrag som dessa två förverkandeformer har.

Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan det bli aktuellt att helt underlåta förverkande eller att besluta om ett partiellt förverkande. Av prop. 2007/08:68 s. 76 f. och 97 framgår att hänsyn ska tas bl.a. till följande omständigheter när skälighetsbedömningen görs.

- Om åtgärden i förening med påföljden för det aktuella brottet utgör en alltför kraftig reaktion på brottsligheten.
- Om annan betalningsskyldighet tidigare har ålagts eller samtidigt åläggs den tilltalade.
- Om egendomen under lång tid har innehafts av den mot vilken talan om förverkande riktas.
- Om det finns omständigheter som talar för att den mot vilken yrkandet riktas har förvärvat egendomen i god tro.
- Om handläggningen hos brottsutredande myndigheter och domstol har tagit ovanligt lång tid utan att den som yrkandet avser kan lastas för detta.
- Om risk för överförverkande föreligger, dvs. om förverkandet kommer att omfatta mer än den totala vinsten av brottsligheten.

4.4 Förverkande inom specialstraffrätten

I den specialstraffrättsliga lagstiftningen finns ett mycket stort antal bestämmelser om förverkande. Exempel på detta är:

- 9-11 §§ lagen om straff för penningtvättsbrott
- 6 § narkotikastrafflagen (1968:64)
- 8 kap. 2 § varumärkeslagen, 53 a § upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser i övriga immaterialrättsliga lagar.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Bestämmelserna om förverkande av utbyte av brott och hjälpmedel i brottsbalken är tillämpliga också inom specialstraffrätten. En förutsättning är att det inte finns några andra bestämmelser i den författning som ska tillämpas och att fängelse i mer än ett år ingår i straffskalan, se 36 kap. 1 § andra stycket och 2 § fjärde stycket BrB. Vidare finns det bestämmelser om förverkandeutlösande brott i den specialstraffrättsliga lagstiftningen, se t.ex. 5 § penningtvättsbrottslagen. Därutöver föreskrivs i flera fall att förverkande kan ske vid en lägre straffskala än den som föreskrivs i brottsbalken.

I detta sammanhang ska också nämnas att domstolarna har **en generell möjlighet att underlåta förverkandeförklaring**, om ett förverkande skulle vara uppenbart oskäligt, se 36 kap. 16 § BrB. Denna bestämmelse har sin största betydelse när det gäller förverkande inom specialstraffrätten. Detta då det i specialstraffrätten, till skillnad från vad som gäller enligt brottsbalken, förekommer bestämmelser som föreskriver att förverkande ska vara obligatoriskt, se Kommentaren till brottsbalken (36 kap. 16 § BrB Eftergift av förverkande m.m.).

4.4.1 Vid penningtvättsbrott

Egendom som varit föremål för penningtvättsbrott, grovt penningtvättsbrott eller penningtvättsförseelse, dvs. **utbyte av ett eller flera förbrott**, ska förverkas om det inte är uppenbart oskäligt, se 9 § penningtvättsbrottslagen. Vidare föreskrivs i 11 § i denna lag att förverkande får ske hos:

- gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet
- den i vars ställe gärningsmannen eller någon annan medverkande var
- den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 36 kap. 4 § BrB
- den som efter brottet förvärvat egendomen
 - a.) genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva även om egendomen inte tillhörde honom eller henne, eller
 - b.) på annat sätt och då haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen hade samband med brottet.

I 11 § andra stycket penningtvättsbrottslagen föreskrivs också att förverkande får ske även hos en gärningsman eller annan som medverkat till brottet även om

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

egendomen vid brottet tillhörde någon annan. Förverkande får alltså ske hos en gärningsman som har vidtagit penningtvättsåtgärder med annans egendom, se prop. 2013/14:121 s. 118.

4.4.2 Undantag från reglerna om förverkande när det gäller utbyte av skattebrott

När det gäller skattebrott är bestämmelserna om förverkande av hjälpmedel tillämpliga. Däremot utesluts brott enligt skattebrottslagen från tillämpningsområdet för utbyte av förverkande i 36 kap. 1 § andra stycket BrB. I 13 a § andra stycket skattebrottslagen föreskrivs emellertid sedan den 1 juli 2011 att **utbyte av förberedelse till grovt skattebrott** kan förverkas. Förverkande kan alltså bli aktuellt om pengar tagits emot eller lämnats som betalning för att någon ska kunna ge in en felaktig mervärdesskattedeklaration eller kontrolluppgift och det har blivit aktuellt att ingripa innan deklarationen eller uppgiften har getts in till Skatteverket, se prop. 2010/11:76 s. 43 f.

Att förverkande inte kan ske när det gäller utbyte av skattebrott har motiverats med att om någon döms för ett sådant brott kommer han eller hon i de allra flesta fall att bli föremål för beskattning. Ett system där beskattningsförfarandet ersätts av förverkande skulle leda till oklarheter i rättstillämpningen och motstridiga beslut inom ramen för olika processer, se prop. 2004/05:135 s. 100 f.

Sedan Högsta domstolen i NJA 2003 s. 390 funnit att den som döms för skattebrott eller medhjälp till skattebrott, **inte** är skyldig att utge **skadestånd** till staten, har en ny form av solidariskt betalningsansvar föreslagits för den som döms för skattebrott, se SOU 2009:58 s. 685 ff. och 1352 f. Enligt förslaget skulle Skatteverket kunna besluta om betalningsskyldighet för den som fällts till ansvar för brott enligt skattebrottslagen och som inte annars är eller kan göras ansvarig för den skatte- eller avgiftsskuld som brottet bidragit till. **Utomstående personer som medverkar i skattebrott** kan vara personer som förmedlar svart arbetskraft eller kontakter av annat slag. Det kan vara fråga om personer som bistår med planering, finansiering eller genom att utfärda eller underteckna skenhandlingar av olika slag. Frågan om en lagändring har i prop. 2010/11:165 s. 513 f. inte ansetts vara tillräckligt utredd.

Därefter har det inte heller inom ramen för lagstiftningsärendet om penningtvätt ansetts vara möjligt att ta ställning till hur Skatteverkets och också Ekobrottsmyndighetens önskemål om en lagändring bäst kan lösas, se SOU 2012:12 s. 348 f. och prop. 2013/14:121 s. 71 f.

4.5 Hur en förverkandeutredning går till

Under en förverkandeutredning ska **reglerna om förundersökning** tillämpas, se prop. 2007/08:68 s. 71 f. I praktiken skiljer sig utredningsarbetet något från vad som är fallet vid en förundersökning i allmänhet. Detta då frågor får ställas till misstänkta, målsäganden och vittnen också om sådant som är av betydelse enbart för utredningen om förverkande. Ofta gäller det vissa ekonomiska transaktioner m.m. Vidare får husrannsakan genomföras och bevisning tas i beslag för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för en utredning om utvidgat förverkande. Detta gäller även om det inte behövs för själva brottsutredningen, se 27 kap. 1 § och 28 kap. 1 § RB.

Syftet med en förverkandeutredning är att åklagaren ska kunna visa att den misstänkte inte haft ekonomiska möjligheter att förvärva egendomen på något annat sätt än genom pengar som kommer från brott. Under utredningen ska också klarläggas om enskilda personer eller någon myndighet, t.ex. Försäkringskassan eller länsstyrelsen, har målsägandanspråk mot den som är misstänkt. Dessutom kontrollerar man om Skatteverket eller Tullen, har för avsikt att yrka betalningssäkring och om detta i så fall kan ske i anslutning till att husrannsakingarna genomförs.

När det finns anledning att utreda förutsättningarna för utvidgat förverkande inriktas förundersökningen på det sätt som krävs för att kunna visa detta. Då ett sådant förverkande bara kan bli aktuellt när det finns misstankar om grova brott är det viktigt att utredningen bedrivs skyndsamt. Då den som är misstänkt för ett förverkandeutlösande brott i regel häktas måste åtal väckas inom de tidsfrister som domstolen bestämmer. Till detta kommer att misstänkta som riskerar att drabbas av ekonomiska sanktioner ofta försöker göra sina tillgångar oåtkomliga för verkställighet. Av flera skäl är det alltså angeläget att tillgångarna kan säkras i anslutning till Polisens husrannsakingar, se SOU 2015:67 s. 77 f, 88 och 96.

På underrättelsestadiet måste i vart fall ett visst underlag tas fram avseende den vinning som brottsligheten genererat. Det är däremot först när förundersökning inletts som husrannsakan och andra tvångsåtgärder får vidtas. Kartlägnings- och utredningsarbetet bedrivs därför på ett sådant sätt att den misstänktes egendom kan säkerställas genom beslag, förvar och/eller ett interimistiskt beslut om kvarstad eller betalningssäkring när husrannsakingarna genomförs.

I praktiken blir det beroende på omständigheterna i det enskilda fallet fråga om en **förenklad eller fördjupad tillgångsutredning**. Hur sådana

utredningar närmare går till och vilken omfattning de har redovisas i Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens handbok Brottutbyte, förvar och kvarstad - Metoder för att angripa, utreda och säkra tillgångar och vinning av brott s. 28-34.

Det ska tilläggas att de brottsbekämpande myndigheterna i regel utreder om den misstänkte har några tillgångar även om det inte är aktuellt med ett utvidgat förverkande. När ekonomisk och/eller organiserad brottslighet utreds görs alltid vissa grundläggande kontroller. Det gäller bl.a. om den misstänkte har **skulder hos Kronofogden**, vilken typ av skulder det är och om det finns egendom som kan säkras för ett kommande yrkande om skadestånd och/eller förverkande m.m.

4.5.1 Kartläggning av förvärvsförmåga m.m.

Under en förverkandeutredning ska det undersökas om skillnaden mellan **förvärvsförmåga och innehavet av tillgångar** är så stor att den som misstänks för ett förverkandeutlösande brott inte gärna kan ha förvärvat sina tillgångar på laglig väg. De brottsutredande myndigheterna måste också kontrollera om det finns några rimliga förklaringar till att personen innehar värdefull egendom, med vilket belopp och i vilken form betalning skett och hur affärstransaktionerna har dokumenterats.

I praktiken blir det närmast fråga om **en kontantberäkning**. Vid en sådan beräkning, som är ett typexempel på de utredningsåtgärder som görs under en fördjupad utredning, utgår man från de legala inkomsterna och utgifterna. Det är inte försäljningsvärdet av egendomen som uppskattas utan **värdet vid den tidpunkt då egendomen förvärvades**. Även om det inte finns någon bevisning som visar vad som har betalats när egendomen förvärvades uppskattas värdet efter helt andra principer än de som Kronofogden tillämpar vid verkställigheten av betalningssäkring, kvarstad och utmätning. Vidare omfattar kartläggningen i regel **dold äganderätt** och tillgångar som den misstänkte har överlåtit till eller placerat hos närstående.

I detta sammanhang ska det tilläggas att åklagaren först i ett senare skede när någon har dömts för ett förverkandeutlösande brott har möjlighet att föra talan om utvidgat förverkande mot annan än tilltalad, se avsnitt 4.6.4. Om ett yrkande om förverkande ska kunna riktas mot tredje man måste åklagaren även kunna styrka att personen har förvärvat egendom från en person som har dömts för ett förverkandeutlösande brott.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

På Ekobrottsmyndigheten finns rutiner för hur **spaningsåtgärder** avseende tillgångar som utgör ett viktigt led i kartlägningsarbetet ska dokumenteras. Det kan t.ex. gälla vilka fordon den som är misstänkt för brott disponerar och var han eller hon i själva verket bor. Genom sådana uppgifter och kontantberäkningar skapas en bra bas för den fortsatta utredningen. Åklagaren tar när förundersökning inleds ställning till vilken ytterligare utredning som behövs och vilka tvångsmedel som ska användas.

4.5.2 Uppgifter från Skatteverket och Kronofogden m.fl.

Den som är misstänkt för ett förverkandeutlösande brott är ofta föremål för revision eller annan granskning hos Skatteverket och/eller Tullen. Åtgärderna hos brottsutredande och fiskala myndigheter måste därför samordnas. Ett skäl, förutom att det är viktigt att få fram uppgifter om tillgångar och hur dessa bör säkras, är att det annars kan bli fråga om vad som brukar kallas **fiscal overkill**. Detta då vissa proportionalitetsöverväganden måste göras för att kunna bedöma om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet ska ske partiellt eller underlåtas helt, se avsnitt 4.3.4.

När det ska bedömas om det finns skäl för **jämkning eller eftergift** har det bl.a. betydelse vilka fordringsanspråk andra borgenärer har. Även detta är ett skäl till att det kontrolleras hos Kronofogden vilka skulder som är föremål för verkställighet. Vidare inhämtas uppgifter från Försäkringskassan och i vissa fall också andra myndigheter som beslutar om eller har till uppgift att utbetala bidrag. Syftet är bl.a. att kontrollera om myndigheten inlett ett återkravsförfarande på grund av att det finns misstankar om att utbetalningar skett på oriktiga grunder eller om målsägandanspråk kommer att anmälas.

Under en förverkandeutredning är det på samma sätt och i samma omfattning som gäller under en förundersökning eller vid underrättelseverksamhet möjligt att hämta in uppgifter från andra myndigheter, jfr avsnitt 6.7.1. Det krävs inte att uppgifterna behövs för utredningen av själva brottsmisstankarna. Detta gäller också **uppgifter från banker och andra finansiella företag** om inestående medel och kontotransaktioner, se prop. 2007/08:68 s. 71 f.

4.6 Talan i domstol

Talan om förverkande mot den som åtalas för ett förverkandeutlösande brott måste väckas i samband med åtalet och får inte avskiljas för handläggning i

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

särskild ordning. Anledningen är att en sådan ordning skulle skapa särskilda komplikationer när det gäller rättskraften, se Ds 2006:17 s. 137 ff, prop. 2007/08:68 s. 73 f. och NJA 1990 s. 401.

Det är alltid domstolen som beslutar om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet. I fråga om ”vanliga” förverkanden kan förverkandeförklaringen i enklare fall ske genom strafföreläggande och föreläggande för ordningsbot.

4.6.1 Alternativa yrkanden

Åklagaren kan som ett alternativ till ett sakförverkande, trots att utrymmet för sådant förverkande genom NJA 2010 s. 374 visat sig vara större än vad som tidigare antagits, yrka värdeförverkande. I praktiken kan det fortfarande vara svårt att visa att förutsättningarna för ett sakförverkande är uppfyllda.

I detta sammanhang kan nämnas att Hovrätten över Skåne och Blekinge i en dom den 26 oktober 2010, B 1361-10 ansett att det inte gick att bortse från den förklaring som den tilltalade lämnade till att 3,2 miljoner kr fanns i hans bostad och därför upphävt beslaget. Utredningen i form av vissa vittnesförhör ansågs ge visst stöd för att personen gjort vinster på pokerspel i den storleksordningen att det motsvarade det belopp som tagits i beslag.

Vidare förekommer det att åklagaren yrkar värdeförverkande i första hand och sakförverkande i andra hand.

4.6.2 Särskilt yrkande mot panträttsinnehavare m.fl.

Särskild rätt till egendom, t.ex. panträtt eller äganderättsförbehåll i egendom som har köpts på avbetalning, kan förverkas om **en särskild förverkandeförklaring** riktas mot rättighetens innehavare, se 36 kap. 5 b § första stycket BrB. Om domstol inte fattar ett sådant beslut består den särskilda rätten till den egendom som förverkas.

I NJA 1975 s. 528 har nyttjanderätt till ett rouletthjul inte ansetts utgöra sådan särskild rätt som ska bestå även om egendomen förklaras förverkas. Nyttjanderätt till lös sak har inte ansetts vara av en sådan begränsad sakrätt som består även om själva egendomen förverkas.

4.6.3 Om utmätning skett av den egendom som yrkas förverkad

Den rätt som vunnits genom utmätning upphör ”utan vidare” om utmätt egendom förverkas bortsett från vad som gäller för målsägandens företrädesrätt enligt 36 kap. 17 § BrB, se avsnitt 4.7.3. En utmätningborgenär har alltså inte samma gynnade ställning som en borgenär som har panträtt till säkerhet för sin fordran.

Det krävs inte, i likhet med vad som gäller för en panträttsborgenär, att utmätningborgenären stäms in i brottmålet för att egendomen ska kunna förverkas. För att domstolen ska få kännedom om eventuella utmätningar av egendom som yrkas förverkad anses det vara en skyldighet för åklagaren att upplysa domstolen om i vilka fall utmätning skett, se prop. 1980/81:84 s. 427.

Huvudregeln är alltså att utmätning viker för ett sakförverkande oberoende av om det är ett ”vanligt” förverkande eller förverkande av utbyte av brottslig verksamhet. Domstolen kan endast om det finns särskild anledning förordna att utmätningborgenärens rätt ska bestå i förhållande till ett sakförverkande, se 36 kap. 5 b § andra stycket BrB. Ett sådant förordnande kan emellertid bli aktuellt om det skulle leda till orimliga konsekvenser för en utmätningborgenär att den utmätta egendomen förverkas, se prop. 2007/08:68 s. 79.

I princip har det inte någon betydelse om utmätningborgenären kände till egendomens samband med brottet. Om borgenären var i god eller ond tro påverkar inte bedömningen, då en utmätningborgenär inte bör få bättre rätt till egendomen än gäldenären. Att en utmätning som gjorts efter det att brottet begicks i allmänhet bör få stå tillbaka för ett förverkande gäller därför inte bara när borgenären har medverkat till brottet eller utmätning begärts i samråd med ägaren för att han eller hon ska slippa de ekonomiska följderna av ett förverkande, se prop. 1980/81:84 s. 219.

Det ska tilläggas att **kvarstad och betalningssäkring** inte ger något skydd i förhållande till ett sakförverkande. Om en säkerhetsåtgärd fått utmätningssverkan, dvs. förmånsrätt enligt 16 kap. 15 § andra stycket UB på grund av att den betalningssäkrade eller kvarstadsbelagda egendomen har utmätts för annan borgenärs räkning har åtgärden däremot samma ställning som en utmätning.²⁵ I en sådan situation kan domstolen sannolikt förordna att kvarstadsborgenärens eller statens rätt vid betalningssäkring ska bestå i den begränsade utsträckning som detta är möjligt när det gäller utmätning, se prop. 1980/81:84 s. 220.

²⁵ Innebörden av begreppet utmätningssverkan förklaras närmare i avsnitt 8.13 – 8.13.2.

4.6.4 Förverkande hos annan än tilltalad

Talan mot någon annan än den som är tilltalad avseende utbyte av brottslig verksamhet ska väckas i särskild ordning. Det gäller alltså när någon har förvärvat egendom genom ett familjerättsligt fång, gåva eller på något annat sätt²⁶ från den som har dömts för ett förverkandeutlösande brott. Sådan talan får väckas först när målet om det förverkandeutlösande brottet har avgjorts slutligt. Vidare gäller att talan ska väckas **senast inom ett år efter** det att domen mot den tilltalade vann **laga kraft**, se 1 och 3 §§ lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall. Enligt 4 § i denna lag kan målet mot annan än den tilltalade under vissa förutsättningar avgöras även om den mot vilken talan riktas uteblir eller inställer sig genom ombud.

I fråga om ”vanligt” förverkande är det i stället lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. som ska tillämpas när yrkandet gäller någon som inte är åtalad för brott.

4.7 NÄR FÖRVERKANDEANSPRÅKET FASTSTÄLLTS SLUTLIGT

Hur den efterföljande verkställigheten ska gå till beror i första hand på om ett sakförverkande eller ett värdeförverkande ska verkställas. Såvitt gäller sakförverkanden blir Kronofogden så gott som aldrig inblandad vid verkställigheten, då den egendom som har förklarats förverkad ska säljas eller i vissa fall förstöras av Polisen eller annan brottsutredande myndighet.

Om det är fråga om ett **värdeförverkande** har det vid verkställigheten hos Kronofogden inte någon betydelse om ett ”vanligt” förverkande eller ett utvidgat förverkande har beslutats. Hur tillgångarna ska fördelas mellan olika borgenärer när utmätning skett för ett förverkandeanspråk regleras i 8 och 9 §§ förmånsrättslagen. Enligt 4 kap. 30 § UB medför utmätning, med undantag för vad som gäller för bl.a. fast egendom, förmånsrätt i och med utmättningsbeslutet.

Om utmätt egendomen blir föremål för ett **sakförverkande** upphör utmätningen automatiskt. Undantag gäller endast om domstolen efter yrkande av åklagaren i ett

²⁶ Jfr 36 kap. 5 a § punkt 2 och 3 BrB.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

speciellt fall har förordnat att utmätningsborgenärens rätt ska bestå, se avsnitt 4.6.3.

4.7.1 Verkställighet av sakförverkanden

Egendom som förklarats förverkad har så gott som alltid omhändertagits i samband med att den togs i beslag. Under förutsättning att detta skett är ett beslut om **sakförverkande** verkställt i och med att beslaget fastställts i en lagakraftvunnen dom. Därefter ska Polisen, eller i vissa fall Tullen, Kustbevakningen eller Skattebrottsenheten, sälja eller förstöra egendomen enligt vad som förskrivs i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. och föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen (2004:1319) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. Det blir i dessa fall **inte** aktuellt med **verkställighet hos Kronofogden**.

Om egendomen någon gång inte skulle ha omhändertagits när det togs i beslag ska Kronofogden emellertid omhänderta egendomen och överlämna den till sökanden. En förutsättning är att verkställighet begärs och att domen i brottmålet vunnit **laga kraft**, se 3 kap. 8 § och 23 § andra stycket UB. Vid genomförandet av verkställigheten ska bestämmelserna om verkställighet i annat fall i 16 kap. 11-12 a §§ UB tillämpas. Om det finns risk att egendomen försvinner eller förstörs bör detta anges i ansökan om verkställighet. I brådskande fall får Kronofogden vidta behövlig åtgärd utan att svaranden först underrättas, se 16 kap. 11 § UB.

4.7.2 Indrivning av värdeförverkanden

Verkställigheten av värdeförverkanden sker genom uppbörd eller indrivning, se 1-6 och 12-13 §§ bötesverkställighetslagen (1979:189) och bötesverkställighetsförordningen (1979:197). **Polisen är uppbördsmyndighet** och ska ansöka om verkställighet hos Kronofogden om betalning inte sker frivilligt sedan domen vunnit laga kraft, se 6 § bötesverkställighetsförordningen och 4-9 §§ indrivningsförordningen. Om kvarstad verkställts ska Polisen emellertid inte skicka ut något kravbrev innan fordringen restförs. Uppbörd får, liksom vid solidariskt betalningsansvar, inte ske när kvarstad beslutats. Enligt 2 § bötesverkställighetslagen får i andra fall uppbörd ske så snart dom har meddelats. Indrivning får däremot inte begäras förrän domen har vunnit laga kraft.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Hur det efterföljande utmätningsförfarandet går till när ett värdeförverkande har fastställts slutligt efter det att kvarstad verkställts beskrivs närmare i avsnitt 8.22.1 samt 8.22.5 – 8.22.8.

I fråga om förverkanden som kan bli föremål för uppbörd är domstolen skyldig att upplysa den som döms om möjligheten att betala frivilligt, se 3 § bötesverkställighetsförordningen. Därutöver finns i 2 § andra stycket bötesverkställighetslagen och 4 § bötesverkställighetsförordningen bestämmelser om Polisens och Tullens skyldigheter om betalning sker i förskott. Vidare bör det nämnas att beslut om **nedläggning av verkställigheten** avseende en förverkandefordran får fattas om det skulle vara till synnerligt men för den som dömts eller någon som är beroende av honom eller henne för sin försörjning, se 12 § bötesverkställighetslagen. Detta kan bli aktuellt vid t.ex. långvarig sjukdom av allvarigare slag eller fysiskt handikapp som försvårar personens förvärvsmöjligheter och existens i övrigt. Eftergift bör inte göras för mera betydande belopp, se prop. 2007/08:68 s. 39. Åklagaren kan överklaga ett beslut om nedläggning och ska enligt 23 § bötesverkställighetsförordningen underrättas om sådana beslut.

Beslut om värdeförverkanden kan bli föremål för verkställighet under en tid av tio år räknat från den dag då beslutet vann laga kraft, se 36 kap. 15 § BrB. Det finns inte någon möjlighet att begära förlängning av preskriptionstiden, jfr 1 § lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.

4.7.3 Målsägandens företrädesrätt och rätten till avräkning för den som dömts

Möjligheten att förverka utbyte av brott omfattar även sådant **utbyte som motsvaras av skada för enskild**. Det finns därför en bestämmelse om ersättning till enskild, om utbyte av brott som svarar mot skada för enskild har förklarats förverkad. I praktiken kan det t.ex. inträffa att en okänd målsägande ger sig till känna i efterhand och begär skadestånd eller att förhållandena varit sådana att det inte har kunnat antas att ett skadeståndsanspråk kommer att framställas.

Bestämmelsen om skydd för målsäganden, när utbyte av brott som svarar mot skada för enskild eller medel som en enskild är berättigad att få tillbaka har förklarats förverkat, finns i 36 kap. 17 § andra stycket BrB. Målsäganden har företräde till belopp som har förverkats. Vidare ska den som har dömts inte betala både skadestånd och förverkande när det gäller samma brott, se prop. 1986/87:6 s. 15-21 och 36-41 och 2004/05:135 s. 104 ff. och 165. Åklagaren kan därför

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

underlåta att yrka förverkande om det skadestånd som den som misstänks för brott kommer att förpliktas betala överstiger utbytet av brottet.

Det ska i detta sammanhang tilläggas att målsäganden skyddas också av reglerna om återställandebeslag och åklagarens skyldighet att föra talan om skadestånd och att yrka kvarstad för målsägandens räkning, se avsnitt 5.4.5 och 5.6.1.

En förutsättning för att ersättning ska betalas ut är att förverkandet har skett hos någon som enligt allmänna principer skulle ha varit återbetalningsskyldig gentemot denne. **Statens betalningsansvar är begränsat till vad som faktiskt influtit** genom frivillig betalning eller verkställighet hos Kronofogden av förverkandebeslutet. Vidare befrias den som har dömts från sitt betalningsansvar i motsvarande mån.

Om den som dömts har betalat sin skuld till målsäganden har han eller hon rätt att avräkna det belopp som har betalats. Detta gäller sannolikt också om t.ex. stöldgods, som tidigare inte kunnat spåras, lämnas tillbaka. En förutsättning för rätt till avräkning är att den som har dömts kan visa att betalning faktiskt skett eller att han eller hon på annat sätt har gjort rätt för sig. Det är inte tillräckligt att en revers har utställts, se JK:s beslut den 25 oktober 2004, dnr 1888-04-40, varigenom en begäran om ersättning avsågs.

JK har vid några tillfällen, bl.a. den 11 april 2007, dnr 344-05-40, och den 22 juli 2008, dnr 8331-06-40, medgett avräkning. Omständigheterna i dessa två fall var följande.

JK:s beslut från 2007: Kronofogden har fått i uppdrag att se till att det belopp som influtit i förverkandemålet (drygt 3 miljoner kr) och de belopp som kan komma att betalas till myndigheten vid fortsatt verkställighet utbetalas till målsäganden. I målet hade en av de personer som dömts förpliktats att betala sju miljoner kr till staten som förverkat belopp, varav tre miljoner kr solidariskt med annan person. Efter det att domen meddelats hade den person som förpliktats att utge det högre beloppet ingått ett förlikningsavtal med den skadelidande avseende hela det förverkade beloppet och samtidigt utgett en revers på sju miljoner kr. Detta innebar inte att han hade betalat någon ersättning till den skadelidande. **I beslutet från 2004**, som avsåg samma fall i ett tidigare skede, avsågs därför begäran om avräkning.

JK:s beslut från 2008: Också i detta fall har JK uppdragit åt Kronofogden att se till att influtet belopp (320.000 kr) utbetalas till målsäganden. Denne hade under rättegången, när åtalet avseende bl.a. grovt rån alternativt

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

utpressning prövades, inte velat framställa något yrkande om bättre rätt eller skadestånd till pengarna. Sedan han tagit tillbaka påståendet om att han utsatts för brott och uppgivit att han inte hade något anspråk på ersättning har den tidigare beviljade kvarstaden hävts. Vidare hade han förklarat att han inte önskade något målsägandebiträde.

4.8 Om den hos vilken förverkande beslutats försätts i konkurs

Möjligheten att hävda ett förverkandeanspråk i en konkurs är olika beroende på om det är fråga om ett sakförverkande eller ett värdeförverkande. När det gäller värdeförverkanden är det av stor betydelse om och vid vilken tidpunkt utmätning skett för fordringen avseende förverkande.

4.8.1 Sakförverkande

När det gäller sakförverkande utgör sannolikt det förhållandet att ägaren till egendomen försätts i konkurs efter det att brottet har begåtts inte något hinder mot att egendomen förverkas. Om viss konkret egendom förverkas går konkursborgenärerna i motsvarande mån miste om utdelning, se prop. 1980/81:84 s. 219-220.

4.8.2 Värdeförverkande

En fordran som gäller ett värdeförverkande har en avsevärt sämre ställning om den som dömts försätts i konkurs. Detta då förverkandeanspråk utgör s.k. **efterställda fordringar**, se prop. 2002/03:49 s. 75 f. och 152 f.

Enligt 19 § förmånsrättslagen kan staten när det gäller bl.a. förverkande och böter inte få någon utdelning annat än om alla andra borgenärer får full betalning. Förverkandeanspråk m.m. går även efter sådana fordringar som efterställts enligt avtal. Bestämmelsen i 18 § första stycket andra meningen förmånsrättslagen om att en borgenär kan ha rätt till betalning först efter det att övriga borgenärer fått full betalning kan gälla t.ex. förlagslån, där långivaren ställt sig efter övriga fordringsanspråk, eller anspråk på arvode och kostnadsersättning mot bolaget.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Om utmätning skett innan beslutet om konkurs meddelades har en fordran som avser förverkande emellertid samma ställning som andra utmätningsborgenärer, dvs. särskild förmånsrätt i den utmäta egendomen enligt 8 och 9 §§ förmånsrättslagen. Detta gäller också om en kvarstad avseende ett förverkandeanspråk fått utmätningsverkan. Om konkurs inträffar inom en kortare tid efter det att den utmätning som utlöst förmånsrätten skett blir den förmånsrätt som kvarstaden fått föremål för **återvinning**, se 4 kap. 13 § KonkL.

4.9 FÖRETAGSBOT

Företagsbot är en särskild rättsverkan av brott som kan åläggas för brott som begåtts i utövningen av näringsverksamhet, se 36 kap. 7-10 a §§ BrB. Bestämmelserna om uppbörd och indrivning av fordringar avseende förverkande i bötesverkställighetslagen, bötesverkställighetsförordningen och indrivningsförordningen gäller också företagsbot, jfr avsnitt 4.7.2.

4.9.1 Förutsättningarna för ett beslut om företagsbot

En förutsättning för att en näringsidkare ska bli skyldig att betala företagsbot är att det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter. Därutöver krävs enligt 36 kap. 7 § BrB att näringsidkaren, som kan vara en fysisk eller juridisk person, inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten. Vidare ska åklagaren föra talan om företagsbot i de fall brottet har begåtts av en person i ledande ställning som grundas på befogenhet att företräda näringsidkaren eller att fatta beslut på dennes vägnar. Detta gäller också om brottet begåtts av en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten. Då en förutsättning är att brottsligheten inte varit riktad mot näringsidkaren får det inte vara fråga om fall där denne kan ha ställning som målsägande.

En utförlig redogörelse för bakgrunden till systemet med företagsbot och en grundlig analys av regleringen finns i NJA 2012 s. 826.

4.9.2 Företagsbotens storlek

Företagsbot ska fastställas till lägst 5.000 kr och högst 10 miljoner kr. När beloppets storlek bestäms ska straffskalan för brottet beaktas och särskild hänsyn

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

tas till den skada eller fara som brottsligheten har inneburit samt brottslighetens omfattning och förhållande till näringsverksamheten. Vidare ska skälig hänsyn tas till om näringsidkaren tidigare ålagts att betala företagsbot, se 36 kap. 8-9 §§ BrB.

Det kan bli aktuellt med jämkning av det belopp som borde ha fastställts. Vidare får eftergift ske om det är särskilt påkallat med hänsyn till något av de förhållanden som kan ligga till grund för jämkning. Enligt 36 kap. 10 § andra stycket BrB kan det bli aktuellt med **jämkning eller eftergift** om någon av följande förutsättningar är uppfyllda:

- om brottet medför annan betalningsskyldighet eller särskild rättsverkan för näringsidkaren och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng
- om näringsidkaren efter förmåga försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa de skadliga verkningarna av brottet
- om näringsidkaren frivilligt angett brottet eller
- om det annars finns särskilda skäl för jämkning.

I NJA 2015 s. 885 och NJA 2016 s. 994 har det ansetts att när en särskild avgift enligt 20 kap. 12 § utlänningslagen tas ut av ett företag som har haft en utlänning anställd, trots att han saknat arbetstillstånd, finns i regel skäl att efterge företagsbot. Av domskälen i det senare avgörandet framgår emellertid att det inte kan uteslutas att det finns enskilda fall där en avgift enligt utlänningslagen inte framstår som en tillräcklig reaktion. Detta gäller t.ex. om en näringsidkare mer systematiskt anställer personer som inte har rätt att vistas i Sverige eller saknar arbetstillstånd.

4.9.3 Verkställigheten

Verkställigheten sker på samma sätt som när det gäller värdeförverkanden genom uppbörd eller indrivning, se 1 § bötesverkställighetslagen. Om **kvarstad** utverkats får enligt 3 § tredje stycket bötesverkställighetslagen uppbörd inte ske. Polisen skickar alltså när detta är fallet inte ut någon betalningsuppsmaning innan verkställighet hos Kronofogden begärs. Liksom när det gäller värdeförverkanden finns det ett behov av **snabbrestföring**, då verkställighet kan ske först efter det att domen vunnit laga kraft och den tid det tar tid innan restföring sker, se avsnitt 8.22.1.

Preskriptionstiden i fråga om företagsbot uppgår liksom när det gäller förverkande till tio år, se 36 kap. 15 § BrB.

4.9.4 Konkurs

Statens fordran avseende företagsbot är på samma sätt som ett värdeförverkande en efterställd fordran om den som ålagts företagsbot försätts i konkurs. Enligt 19 § förmånsrättslagen kan staten inte få betalt annat än om samtliga oprioriterade borgenärer och borgenärer, vars fordringar har efterställts enligt avtal, fått full betalning, se prop. 2002/03:49 s. 75 f. och 152 f.

Om utmätning skett för en fordran som avser företagsbot har däremot staten samma ställning som andra utmätningborgenärer, dvs. särskild förmånsrätt i den utmätta egendomen enligt 8 och 9 §§ förmånsrättslagen. Detta gäller också när en kvarstad avseende företagsbot fått utmätningssverkan, jfr avsnitt 4.8.2 om förverkande.

4.10 Förarbeten, rättsfall, JK-beslut och litteratur

Om du vill läsa mera om förverkande och företagsbot, se avsnitt 17.4 - 17.5.

5 BESLAG OCH FÖRVARSTAGANDE SAMT VISSA ANDRA STRAFFPROCESSUELLA TVÅNGSMEDEL

Sammanfattning

Kunskaper om de vanligaste straffprocessuella tvångsmedel behövs när Kronofogden ska genomföra en förrättning i anslutning till en husrannsakan eller någon annan polisinsats. Vidare krävs detta när egendom som har omhändertagits av de brottsutredande myndigheterna anvisas för betalningssäkring, kvarstad eller utmätning. Till detta kommer att medarbetarna på S-teamen, som deltar i olika samverkansgrupper tillsammans med de brottsutredande myndigheterna, behöver ha goda kunskaper om de tvångsmedel som polis och åklagare får använda.

5.1 Allmänt om straffprocessuella tvångsmedel

Bestämmelser om straffprocessuella tvångsmedel finns i rättegångsbalken, polislagen och den specialstraffrättsliga lagstiftningen. Här beskrivs i första hand de vanligaste tvångsmedlen som de brottsutredande myndigheterna får använda för att med tvång säkra bevisning och verkställigheten av en kommande dom. Vidare lämnas en kort redogörelse för reglerna om proportionalitet och andra grundläggande principer som gäller för all tvångsmedelsanvändning samt bestämmelserna om förundersökning.

Straffprocessuella tvångsmedel med undantag för hemliga tvångsmedel får bara användas inom ramen för en förundersökning. Telefonavlyssning m.m. kan däremot användas även i underrättelseverksamhet. Vidare får dispositionsförbud enligt penningtvättslagen meddelas innan förundersökning inletts.

5.1.1 Kravet på proportionalitet och andra grundläggande principer

Polis och åklagare samt andra brottsutredande myndigheter ska i fråga om användningen av tvångsmedel iaktta vissa grundläggande principer, se Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? s. 20-33 Kommentaren till polislagen (8 §) och Beslagsutredningens betänkande (SOU 2017:100) Beslag och husrannsakan – ett regelverk för dagens behov s. 159-163.

Legalitetsprincipen

All användning av tvångsmedel måste ha stöd i lag. Bestämmelserna om tvångsmedel ska därför tolkas enligt sin ordalydelse. En extensiv tolkning eller en analogisk tillämpning av en lagregel får därför inte förekomma. En annan sak är att elektroniska handlingar i praxis jämföras med skriftliga handlingar bl.a. när det gäller vilka handlingar som ska undantas från beslagsförbudet.

Ändamålsprincipen

Tvångsmedel får bara användas för de syften som anges i respektive bestämmelse. I lagtexten föreskrivs i fråga om varje tvångsmedel för vilket eller vilka ändamål tvångsmedlet får användas. Användningen av tvångsmedel kan emellertid medföra att även annan information än den som har avsetts blir tillgänglig, s.k. överskottsinformation. Sådan information kan i princip användas för utredning av andra, tidigare okända, brott. Det skulle därför kunna hävdas att information av

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

detta slag bör kunna användas även i syfte att säkerställa att skulder som har samband med brottslig verksamhet drivs in, se prop. 2001/02:191 s. 171 f.

Behovsprincipen

Tvångsmedel får bara användas om det finns ett påtagligt behov av detta och en annan mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig för att uppnå det avsedda resultatet, jfr häktning och reseförbud. Ett tvångsmedel ska alltså så fort som möjligt upphöra när syftet med åtgärden har uppnåtts eller det av någon annan anledning inte längre finns behov av det.

Proportionalitetsprincipen

Varje tvångsåtgärd ska till sin art, styrka, räckvidd och varaktighet stå i rimlig proportion till det man vill uppnå. Ett tvångsmedel får bara användas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men som blir följden för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Denna princip kom 1989 till uttryck i rättegångsbalken i fråga om all användning av tvångsmedel i brottmål. Fråga är om en allmän rättsgrundsats som gäller också i andra sammanhang även om detta inte anges i själva lagtexten, se prop. 1988/89:124 s. 26 f.

5.2 Förundersökning m.m.

Förundersökning ska enligt 23 kap. 1 § RB inledas så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har begåtts. Det räcker att det finns en låg grad av misstanke. Syftet med en förundersökning är att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet, om det finns skäl för åtal och om åtal väcks att förbereda målet inför den kommande prövningen i domstol. Dessutom innebär ett beslut om förundersökning att sekretess inte hindrar andra myndigheter från att till polis och åklagare lämna de uppgifter som behövs under förundersökningen, se 10 kap. 18 § OSL. När förundersökning inletts behöver det inte prövas om någon annan sekretessbrytande bestämmelse är tillämplig.

Bestämmelsen om att en förundersökning ska bedrivas objektivt i 23 kap. 4 § första stycket RB har nyligen förtydligats. Samtidigt gjordes ett tillägg om att **objektivitetsprincipen** ska iakttas även i den brottsbekämpande verksamhet som sker innan en förundersökning har inletts. Alla förstadier till en förundersökning omfattas av kravet på objektivitet. Det gäller underrättelseverksamhet, allmän brottsspaning samt förutredning och primärutredning, se prop. 2015/16:68 s. 27-35.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Vid förundersökning gäller också **hänsynsprincipen**, som innebär att undersökningen ska genomföras på ett sådant sätt att inte någon i onödan utsätts för brottsmisstanke eller drabbas av kostnad eller olägenhet, se 23 kap. 4 § andra stycket RB.

5.2.1 Förutredning

Åklagaren kan behöva bredda beslutsunderlaget, om det i t.ex. en brottanmälan eller de anteckningar som Polisen gjort på en brottsplats, inte finns tillräckligt med underlag för att besluta om förundersökning ska inledas eller inte. I en sådan situation blir det aktuellt att genom en förutredning utreda vissa punkter. Fråga är om ett kortvarigt övergångsstadium som inte har reglerats rättsligt. Under en förutredning, som är något helt annat än underrättelseverksamhet, får straffprocessuella tvångsmedel aldrig användas.

5.2.2 Primärutredning

Innan förundersökning har hunnit inledas får en polisman under vad som brukar kallas primärutredning hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen, se 23 kap. 3 § fjärde stycket RB. Den typ av åtgärder som aktualiseras är brottsplatsundersökning och förhör med personer i nära anslutning till att brottet har begåtts. Då det i det inledande skedet ofta är särskilt viktigt att hindra olämpliga kontakter mellan inblandade personer får Polisen tillfälligt omhändertaga elektronisk kommunikationsutrustning. Vidare får kroppsvisitation ske, se prop. 2015/16:68 s. 78.

5.2.3 Tullens och Kustbevakningens samt Skattebrottsenhetens befogenheter

Tullen och Kustbevakningen har befogenhet att ta egendom i beslag och förvar vid utredning av brott enligt smugglingslagen, se 25 a §. Detta gäller också de brott som räknas upp i 1 § andra stycket smugglingslagen. Vidare har en tjänsteman vid Tullen och Kustbevakningen enligt 27 § smugglingslagen samma befogenhet som en polisman att besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. I fråga om vad som i övrigt gäller om förundersökning och användning av olika tvångsmedel, se 19-30 §§ smugglingslagen.

Vidare bör det nämnas att bestämmelser om tvångsmedel finns också i bl.a. lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg och lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning.

Skattebrottsenhetens verksamhet omfattar de brott som räknas upp i 1 § lagen om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet. Det gäller bl.a. skattebrott, rut- och rot-bedrägerier, bokföringsbrott, överträdelse av näringsförbud och brott enligt folkbokföringslagen. Därutöver får Skattebrottsenheten medverka vid undersökning i fråga om andra brott än de som anges i den s.k. brottskatalogen om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för detta.

En tjänsteman vid Skattebrottsenheten har inte befogenhet att ta egendom i förvar, men får verkställa beslut om beslag enligt 27 kap. 1 § RB om våld mot person inte behöver användas. Vidare får åklagaren uppdra åt personal vid Skatteverket att medverka vid en husrannsakan som verkställs av en polisman, se 3 och 4 §§ lagen om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

5.3 Olika typer av tvångsmedel

De straffprocessuella tvångsmedlen brukar indelas i två grupper:

- reella tvångsmedel som syftar till att underlätta eftersökningen av föremål och handlingar
- personella tvångsmedel som syftar till att underlätta verkställigheten av frihetsberövanden av olika slag, t.ex. anhållande, häktning och reseförbud.

En husrannsakan kan vara såväl reell som personell samtidigt som den skapar förutsättningar för användningen av andra tvångsmedel. Egendom kan vid en husrannsakan tas i beslag och/eller förvar, men syftet kan också bl.a. vara att en person ska gripas. Vidare får kroppsvisitation och kroppsbesiktning göras för att söka efter egendom som kan tas i beslag eller förvar eller om det av något annat skäl kan vara av betydelse för utredningen avseende brott eller förverkande av utbyte av brottslig verksamhet.

Husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning har ett funktionellt samband med beslag och förvarstagande.

5.3.1 Husrannsakan

Husrannsakan får genomföras i syfte att söka efter föremål som kan tas i beslag eller förvar, om det finns anledning anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, se 28 kap. 1 § RB. Det kan också ske för att undersöka omständigheter som av något annat skäl kan vara av betydelse för brottsutredningen eller utredningen om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § BrB. Någon person som är misstänkt för brottet behöver inte finnas utan endast en misstanke om brott. Vidare får husrannsakan användas för att eftersöka någon som ska gripas, anhållas eller häktas samt för delgivning av stämningsansökan med den tilltalade eller kallelse och hämtning till en domstolsförhandling, se 28 kap. 2 § RB.

Kraven för att husrannsakan ska få genomföras är högre om det ska ske **hos någon som inte är misstänkt** för brott. I 28 kap. 1 § andra stycket RB föreskrivs att detta bara får ske:

- där brottet har begåtts
- där den misstänkte har gripits eller
- om det annars finns synnerlig anledning anta att husrannsakan leder till att föremål som ska tas i beslag eller förvar anträffas eller att annan utredning om brottet eller utbyte av brottslig verksamhet kan vinnas.

Vidare får husrannsakan i en lokal genomföras för de ändamål som avses i 28 kap. 1 och 2 §§ RB också i annat fall om lokalen är tillgänglig för allmänheten. Därutöver får husrannsakan ske i en lokal som brukar användas gemensamt av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet. Detta gäller också utrymmen och fordon som finns i omedelbar anslutning till lokalen och brukas av dem som använder lokalen. Det krävs i dessa fall att det förekommer anledning att brott har begåtts för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer och att det finns särskild anledning anta att ändamålet med husrannsakan kommer att uppfyllas, se 28 kap. 3 § RB.

Husrannsakan beslutas i regel av åklagaren eller undersökningsledaren, se 28 kap. 4 § RB. Om en husrannsakan kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden ska företas bör beslutet emellertid fattas av domstol. Vidare gäller att om ett visst föremål inte får tas i beslag på grund av t.ex. beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB får inte heller husrannsakan genomföras för att söka efter detta föremål, se

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? s. 565 och NJA 2015 s. 631.

5.3.2 Kroppsvisitation

Med kroppsvisitation menas en undersökning av kläder eller annat som någon bär på sig samt av väskor, paket eller andra föremål som han eller hon har med sig. Syftet är att söka efter egendom som kan tas i beslag eller förvar eller om det av något annat skäl kan vara av betydelse för utredningen avseende brott eller förverkande av utbyte av brottslig verksamhet, se 28 kap. 11 RB. En förutsättning är att det finns anledning anta att personen har begått ett brott som kan leda till fängelse.

Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet högst tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar, se 28 kap. 13 a § RB. En polisman får ta med den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras. **En person får aldrig kvarhållas under längre tid än vad som behövs** för att genomföra undersökningen. JO har vid flera tillfällen betonat att det inte under några förhållanden är acceptabelt att t.ex. ett frihetsberövande förlängs för att en utmätning ska kunna genomföras, se JO:s beslut den 22 februari 2017, dnr 4197-2015 och 6112-2015.

Även **annan än den som skäligen kan misstänkas** för brott får kroppsvisiteras. En förutsättning för detta är att det finns synnerlig anledning att anta att föremål som kan tas i beslag eller förvar kommer att anträffas eller att det av något annat skäl är av betydelse för brottsutredningen eller förverkandeutredningen.

5.3.3 Kroppsbesiktning

Med kroppsbesiktning menas undersökning av människokroppens yttre och inre samt provtagningar från människokroppen och undersökning av sådana prov. Tvångsmedlet får enligt 28 kap. 12 § RB användas för samma ändamål som en kroppsvisitation. Vidare krävs att det finns anledning anta att personen har begått ett brott som kan leda till fängelse med undantag för vad som särskilt föreskrivs om tagande av salivprov i 28 kap. 12 b § RB.

Den som ska genomgå kroppsbesiktning får hållas kvar för ändamålet högst sex timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare sex timmar, se 28 kap. 13 a § andra stycket RB. Liksom vid kroppsvisitation och andra personella

tvångsmedel får givetvis ett frihetsberövande inte förlängas för att en utmätning ska kunna genomföras.

5.3.4 Beslag

Föremål och skriftliga handlingar som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara avhänt någon genom brott eller förverkat på grund av brott eller ha betydelse för utredning om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet får tas i beslag, se 27 kap. 1 § RB. Beslag kan alltså ske **hos annan än den som misstänks för brott**, dvs. även vittnen, målsäganden och andra personer. Vidare kan ett beslag ha gjorts i en lokal som är tillgängliga för allmänheten eller brukas av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet. Detta då husrannsakan får ske i sådana lokaler enligt vad som föreskrivs i 28 kap. 3 § andra stycket RB, se avsnitt 5.3.1.

Det finns tre olika typer av beslag, men en blandning av dessa former förekommer.

- **Bevisbeslag** för utredning om brott och förverkande av utbyte av brottslighet.

Beslag kan alltså ske för att säkerställa undersökningar om såväl fingeravtryck och annan teknisk bevisning som bevisning avseende olika ekonomiska transaktioner. I praktiken kan detta gälla handlingar som belyser äganderätten till viss egendom eller korrespondens som utvisar ekonomiska transaktioner mellan gärningsmannen och närstående till honom eller henne. När det blev möjligt med utvidgat förverkande har i prop. 2007/08:68 s. 108 uttalats att det kan förutses att omständigheter som är av intresse för utredningen av förverkandefrågan och tar sikte på brottslig verksamhet inte alltid kommer att vara relevanta också för själva brottsutredningen, jfr avsnitt 4.5 om hur en förverkandeutredning går till.

När ett beslag görs för att säkra bevisning kan syftet också vara att egendomen ska förverkas eller överlämnas till målsäganden.

- **Förverkandebeslag** för att säkerställa ett beslut om sakförverkande, dvs. förverkande av viss angiven egendom som utgör ett brottsutbyte eller av brottsverktyg.
- **Återställandebeslag** som ibland även benämns restitutionsbeslag eller målsägandebeslag. Syftet med ett sådant beslag är att den rättmätige

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

ägaren ska få tillbaka föremål som har avhäfts honom eller henne genom brott.

I praktiken innebär ett beslag att någons egendom tillfälligt tar om hand av Polisen eller en annan brottsutredande myndighet i avvaktan på vad som senare kommer att beslutas om egendomen.

5.3.5 Avspärning av fast egendom och tillträdesförbud m.m.

En fastighet kan inte tas i beslag, men då brottsutredande myndigheter kan behöva tillgång till fast egendom för undersökningar av olika slag finns en bestämmelse om att byggnad eller rum kan tillstängas och att tillträde till visst område kan förbjudas, se 27 kap. 15 § RB. Ändamålet med en avspärning eller motsvarande åtgärd är enbart att säkerställa utredning om brott. Den vanligaste åtgärden är avspärning av en brottsplats, se Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? s. 475-479.

Ett beslut om avspärning eller motsvarande åtgärd brukar komma till uttryck genom fysisk avspärning med plastrep, anslag på platsen eller dylikt. Överträdelse av ett tillträdesförbud är straffbart som överträdelse av myndighets bud enligt 17 kap. 13 § RB.

5.4 Närmare om beslag enligt rättegångsbalken

Ett beslag enligt 27 kap. 1 § RB kan avse **föremål och skriftliga handlingar**. Vidare får enligt fast praxis elektroniska handlingar tas i beslag. I praktiken kopieras de handlingar som tas i beslag oberoende av om det är fråga om pappershandlingar eller elektroniska handlingar.

Fast egendom m.m. och inestående medel på ett bankkonto får däremot inte tas i beslag. Detta kan inte heller ske om en målsägande har separationsrätt till inestående medel på ett visst konto på grund av att medlen har avhäfts honom eller henne genom brott. Åklagaren är i ett sådant fall hänvisad till reglerna om förvarstagande och kvarstad och målsäganden till separationsrätt hos Kronofogden om det finns konkurrerande borgenärer, se NJA 2009 s. 500 samt avsnitt 8.6.1 och 8.11.5.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

5.4.1 Förbudet mot beslag av vissa handlingar

De brottsutredande myndigheterna får inte ta vissa typer av handlingar i beslag, även om de har betydelse för utredningen av brottsmisstankarna eller förutsättningarna för utvidgat förverkande, se 27 kap. 2 § RB. Förbudet gäller handlingar med ett sådant innehåll att vittnesplikt enligt 36 kap. 5 § RB inte föreligger och meddelanden mellan närstående.

Undantag från vittnesplikten, och därmed möjligheten att ta handlingar i beslag, gäller för bl.a. advokater, läkare och annan vårdpersonal för uppgifter som har samband med deras yrkesutövning, jfr i fråga om beslagsförbudet bl.a. avsnitt 4.10.2 och 4.10.5 i S-handboken Del 2. En förutsättning för hinder mot beslag är att handlingen innehåller av den som åtgärden riktar sig mot eller den som tystnadsplikten gäller till förmån för. När det gäller beslagsförbudet i fråga om **meddelanden mellan närstående** gäller undantag från beslagsförbudet om förundersökningen rör brott där minimistraffet är två år och vissa allvarliga brott.

I fråga om den närmare innebörden av beslagsförbudet, se Gunnel Lindberg Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? s. 404-410.

5.4.2 Säkerställande av egendom som tas i beslag och verkan av ett beslag

Ett beslagtaget föremål ska enligt 27 kap. 10 § första och tredje stycket RB i regel omhändertas. Endast i vissa speciella fall får det lämnas kvar i innehavarens besittning. Ett föremål som har tagits i beslag ska vårdas väl och hållas under noggrann tillsyn. Vårdplikten innebär bl.a. att kontanter ska göras räntebärande.

Den från vilken beslag har gjorts får inte överlåta det föremål som har tagits i beslag eller i strid mot ändamålet med beslaget förfoga över föremålet på annat sätt, se 27 kap. 10 § andra stycket RB. Det är alltså fråga om en rådhetsinskränkning. Den som överträder överlåtelse- och förfogandeförbudet gör sig skyldig till överträdelse av myndighets bud enligt 17 kap. 13 § BrB.

5.4.3 Dokumentation av beslag

Om ett beslag har verkställts av någon annan än den som leder förundersökningen, vilket kan ske bl.a. när någon grips eller vid verkställighet av husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, ska beslutet skyndsamt

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

anmälas till åklagaren eller undersökningsledaren. Förundersökningsledaren ska därefter omedelbart pröva om beslaget ska bestå, se 27 kap. 4 § RB.

Vidare ska protokoll föras när ett föremål tas i beslag. I protokollet ska det anges vad som har varit ändamålet med beslaget och vad som har förekommit när beslaget verkställdes. Vidare ska det beslagtagna föremålet beskrivas noga. Vid omfattande beslag får föremålen beskrivas genom samlade beteckningar om det är lämpligt, se 27 kap. 13 § RB. I fråga om vad som ska registreras i beslagsliggaren, se 12 § Polisens föreskrifter och allmänna råd (PMFS 2017:4, FAP 102-2) om förfarande med egendom som tagits i beslag, förverkats eller tagits i förvar.

Den som har drabbats av ett beslag har rätt att på begäran få ett bevis om beslaget. Ett sådant bevis ska innehålla uppgift om det brott som misstanken avser. Därutöver föreskrivs i 27 kap. 11 § RB att om den från vilken ett beslag har gjorts inte varit närvarande ska han eller hon underrättas om beslaget och om vad som skett med det som tagits i beslag.

5.4.4 Rätten till domstolsprövning

Beslag verkställs vanligtvis utan att domstol har förordnat om beslaget. Däremot har den som har drabbats av ett beslag rätt att begära att domstolen prövar om beslaget ska bestå, se 27 kap. 6 § RB. Om domstolsprövning begärs är huvudregeln att en särskild förhandling ska hållas inom en vecka.

När domstolen har förordnat om beslag eller fastställt ett beslag ska om åtal inte redan väckts domstolen bestämma vid vilken tidpunkt detta senast ska ske. Om åtal inte väcks inom den tidsfrist som bestämts eller förlängning inte har begärts förfaller beslaget. Vidare föreskrivs i 27 kap. 8 § första stycket RB att om det inte längre finns skäl för ett beslag ska beslaget omedelbart hävas. Åklagaren ska alltså fortlöpande pröva om ett beslag ska bestå. För att **omprövning** ska ske krävs inte någon begäran eller annan form av initiativ från den som berörs av beslaget, se Gunnel Lindberg Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? s. 432 f.

5.4.5 Förfarandet vid målsägandebeslag

Om en målsägande eller någon som trätt i dennes ställe, t.ex. ett försäkringsbolag, framställt anspråk på ett föremål som tagits i beslag får det lämnas ut till denne **innan åtal väcks**. En förutsättning är att det är uppenbart att denne har bättre rätt

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

till egendomen, se 27 kap. 4 a § RB. När undersökningsledaren eller åklagaren har fattat ett beslut om att egendom ska lämnas ut till målsäganden ska en underrättelse om beslutet genast sändas till den hos vilken beslaget gjorts. Han eller hon ges på så sätt möjlighet att begära att domstolen prövar åklagarens beslut. Ett beslag får därför hävas först **tre veckor efter det att underrättelsen skickats**. Om den hos vilken beslaget gjorts medger att egendomen lämnas ut eller domstolen dessförinnan fastställer ett beslut om att lämna tillbaka egendomen får beslaget emellertid omedelbart hävas, se 27 kap. 8 § andra stycket RB.

5.4.6 Återlämnande av egendom när ett beslag hävs

I 27 kap. 8 a § andra stycket RB föreskrivs till vem föremål som tagits i beslag ska lämnas ut, om detta inte ska ske till målsäganden eller någon som trätt i dennes ställe. Föremålet ska i dessa fall lämnas ut till den hos vilken beslaget gjorts. Om denne inte gör anspråk på föremålet eller det inte kan utredas hos vem beslaget gjorts ska det lämnas ut till den som gör anspråk på det om denne kan visa sannolika skäl för sin rätt till föremålet.

Om den till vilken egendom som har tagits i beslag ska lämnas ut har försatts i konkurs blir det aktuellt att lämna ut egendomen **till konkursförvaltaren**, se avsnitt 15.4.1.

När ett föremål ska lämnas ut till den hos vilken beslaget gjorts eller den som gör anspråk på föremålet ska denne underrättas så snart som möjligt efter det att beslaget har hävts. Av underrättelsen ska det framgå att föremålet kan komma att säljas för statens räkning eller förstöras om det inte hämtas. Om det är känt att annan har drabbats, t.ex. den som har **panträtt eller retentionsrätt** i egendomen, ska också denne underrättas om att beslaget har hävts och om föremålet ska lämnas ut till vem detta ska ske, se 27 kap. 8 b § RB.

Hur försäljning m.m. av egendomen ska gå till om den inte hämtas ut regleras i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegoods m.m.

5.4.7 När brottmålet avgörs

När ett brottmål avgörs ska domstolen enligt 27 kap. 8 § femte stycket RB

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

pröva om ett beslag fortfarande ska bestå. Vidare får domstolen i samband med att dom meddelas besluta om beslag. Sedan den 1 juli 2016 föreskrivs också att domstolen om det inte finns särskilda skäl mot det ska besluta att ett bevisbeslag ska bestå till dess att domen har vunnit laga kraft oavsett utgången i målet. Detta gäller även om personen frikänns, se prop. 2015/16:68 s. 44-50 och 86 f.

Det bör även nämnas att ett beslag kan upphöra på grund av att beslaget förfaller om domstolen inte har fattat något beslut om att beslaget ska hävas. Om detta händer är den myndighet som förvarar egendomen skyldig att lämna tillbaka egendomen.

5.5 Beslag och vissa andra tvångsmedel enligt den specialstraffrättsliga lagstiftningen

I den specialstraffrättsliga lagstiftningen finns flera bestämmelser om beslag, bl.a. följande.

- Penningbeslag för att säkerställa ett förverkande enligt 12 § penningtvättsbrottslagen eller 8 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall.
- Beslag enligt 7 § narkotikastrafflagen (1968:64) av egendom som kan antas vara förverkad enligt denna lag.
- Beslag enligt 8 kap. 7 § andra stycket varumärkeslagen, 6 kap. 52 § tredje stycket och 7 kap. 59 § tredje stycket upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser i övriga immaterialrättsliga lagar. Syftet är att säkerställa att egendom som har varit föremål för ett immaterialrättsligt intrång kan förstöras eller ändras eller att någon annan åtgärd vidtas med egendomen.

I fråga om beslag inom specialstraffrätten gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om beslag i allmänhet om något annat inte föreskrivs, se 27 kap. 17 § RB.

5.5.1 Penningbeslag m.m.

Egendom som varit föremål för penningtvättsbrott utgör normalt inte **utbyte av detta brott utan av ett förbrott**. För att säkerställa att sådan egendom kan förverkas också hos penningtvättaren och inte bara hos den som begått förbrottet

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

har kompletterande regler om beslag införts. Enligt vad som föreskrivs i 12-13 §§ penningtvättsbrottslagen och 8-9 §§ § lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet får egendom i form av **pengar, fordran eller annan rättighet** som skäligen kan antas vara föremål för brott enligt penningtvättsbrottslagen tas i beslag.

Om ett penningbeslag avser t.ex. ett banktillgodohavande eller värdepapper på ett värdepapperskonto ska banken eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än Polisen. Ett penningbeslag får endast avse sådan egendom som finns tillgänglig. **En misstänkt person behöver inte ha identifierats** och det krävs inte att egendomen ägs eller innehas av en sådan person. Däremot måste det skäligen kunna antas att egendomen är föremål för brott enligt penningtvättsbrottslagen. Misstanken ska kunna knytas till egendomen.

För penningbeslag gäller i övrigt bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken, se 13 § tredje stycket penningtvättsbrottslagen och 9 § tredje stycket lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet. En redogörelse för vad detta innebär finns i prop. 2013/14:121 s. 120.

Egendom som varit föremål för brott enligt 7 § penningtvättsbrottslagen, dvs. **näringspenningtvätt**, kan däremot inte bli föremål för ett penningbeslag. Om det inte är uppenbart oskäligt ska sådan egendom tas i förvar enligt 1 § punkt 4 lagen (1074:1065) om visst stöldgods m.m. I fråga om förfarandet med egendom som tagits i **förvar enligt stöldgodslagen** gäller lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m, se 1 § punkt 3 i denna lag. Den egendom som tas i förvar ska förvaras hos Polisen minst sex månader. **Om ägaren** eller annan rättsinnehavare **blir känd innan egendomen sålts** eller förstörts har denne rätt att efter beslut av den myndighet som förvarar egendomen få ut egendomen. I denna lag finns också regler om vad som ska gälla om rätt för ägare som senare blir känd eller för någon annan som har rätt till egendomen att få tillbaka egendomen eller erhålla ersättning.

5.5.2 Dispositionsförbud

I 4 kap. 11-13 §§ penningtvättslagen (2017:630) föreskrivs att Polisen eller Säkerhetspolisen får besluta om dispositionsförbud om det finns skäl att misstänka att egendom i form av pengar, fordran eller annan rättighet är föremål för penningtvätt eller avsedd för finansiering av terrorism och **egendomen finns hos**

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

en verksamhetsutövare.²⁷ Vidare krävs att det är fara i dröjsmål och att det skäligen kan befaras att egendomen annars kommer att undanskaffas. Ytterligare en förutsättning är att skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som det innebär.

Ett dispositionsförbud innebär att egendomen eller ett motsvarande värde tills vidare inte får flyttas eller disponeras på annat sätt.

Ett dispositionsförbud kan beslutas utan att en viss person är misstänkt för brott, men får endast avse sådan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som avses i 1 kap. 6 § första stycket penningtvättslagen. Ett dispositionsförbud som kan gälla under **högst två arbetsdagar** får alltså användas innan det finns tillräckliga skäl för att besluta om förundersökning, se prop. 2013/14:121 s. 76.

Ett beslut om dispositionsförbud ska så snart som möjligt anmälas till åklagare som skyndsamt ska pröva om åtgärden ska bestå och om den ska ersättas av ett penningbeslag. Det är också åklagaren som beslutar om underrättelse om dispositionsförbud. En sådan underrättelse till den som drabbats ska i regel lämnas när det kan antas att beslutad eller förutsedd åtgärd inte motverkas och den framtida verksamheten inte skadas om uppgiften röjs. Detta innebär att verksamhetsutövaren i vissa fall inte kan ge en fullständig förklaring till kunden om varför en viss transaktion inte genomförs.

5.6 Förvarstagande i avvaktan på kvarstad

Åklagaren får ta alla typer av egendom i förvar i avvaktan på att kvarstad utverkas. Det gäller också fast egendom. Om det är fara i dröjsmål får en polisman ta lös egendom i förvar. En sådan åtgärd ska skyndsamt anmälas till åklagaren som omedelbart ska pröva om egendomen ska bli kvar i förvar. Om det visar sig att en målsägande, för vars fordran ett förvarstagande skett, inte vill begära skadestånd eller det av något annat skäl inte finns förutsättningar för kvarstad kan åklagaren inte fastställa ett förvar.

Förfarandet hos polis och åklagare och verkan av ett förvarstagande regleras i 26 kap. 3, 3 a-b och 4 §§ RB. Vidare följer av 26 kap. 1 § RB att sådana fordringar som kan förekomma i ett brottmål kan säkerställas genom att egendom tas i

²⁷ Med verksamhetsutövare menas en fysisk eller juridisk person som utför verksamhet som omfattas av penningtvättslagen, se 1 kap. 8 § punkt 8 penningtvättslagen.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

förvar. Därutöver finns bestämmelser i 31-32 §§ förundersökningskungörelsen och 21-22 kap. JB. Syftet med de särskilda bestämmelserna om förvarstagande av fast egendom är att säkerställa att sådan egendom inte kan bli föremål för godtrosvärv eller att dess värde urholkas innan ett beslut om kvarstad har verkställts.

5.6.1 Åklagarens skyldigheter när det gäller målsägandens rätt till ersättning

I 13 a § förundersökningskungörelsen föreskrivs att målsäganden ska underrättas om att åklagaren kan föra talan om enskilt anspråk i anledning av brott och om möjligheterna att få ersättning enligt brottsskadelagen (2014:322). Åklagaren är om ett sådant anspråk anmäls skyldig att yrka kvarstad om förutsättningarna för detta är uppfyllda, se 26 kap. 2 § tredje stycket RB. Innan egendom tas i förvar ska åklagaren kontrollera att målsäganden har anmält ett anspråk och också vill att ett beslut om kvarstad utverkas.

Vidare ska information lämnas om att åklagaren inte har till uppgift att begära verkställighet av domstolens beslut om kvarstad. Åklagaren är däremot skyldig att informera målsäganden när kvarstad har beviljats, då målsäganden själv måste begära verkställighet. Därutöver bör åklagaren bistå med kopior av beslutet om förvar och andra uppgifter som behövs när verkställighet begärs, se Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens handbok Brottsutbyte, förvar och kvarstad s. 70.

Det är viktigt att åklagaren informerar målsäganden så snart domstolens beslut om kvarstad har meddelats. I 27 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol föreskrivs att domar och beslut bara ska sändas till målsäganden om han eller hon har begärt att få del av de beslut som meddelas i kvarstadsmålet. Domstolen har emellertid expedieringsskyldighet i förhållande till ett målsägandebitråde om ett sådant har förordnats, vilket endast kan ske när det gäller de brott som räknas upp i 1 § lagen (1988:609) om målsägandebitråde.

5.6.2 När en myndighet är målsägande

Också myndigheter, t.ex. Försäkringskassan eller länsstyrelsen, kan anmäla målsägandanspråk till åklagaren. Detta trots att de själva kan besluta om återkrav av utbetalningar som skett på oriktiga grunder. Anledningen till att en myndighet

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

anmäler målsägandeanspråk är att åklagaren genom att yrka kvarstad snabbt kan få fram en exekutionstitel mot den eller de personer som misstänks för bidragsbrott eller lönegarantibedrägerier. En annan fördel är att åklagaren kan rikta en talan om skadestånd mot flera personer om dessa har delat på den ersättning som har utbetalats till t.ex. den som påstått sig ha varit anställd i ett företag som gått i konkurs eller blivit föremål för företagsrekonstruktion.

Däremot är åklagaren i fråga om skattefordringar m.m. inte behörig att föra talan om skadestånd, se NJA 2003 s. 390. Detta undantag behandlas i avsnitt 4.4.2 med rubriken Reglerna om undantag från förverkande när det gäller utbyte av skattebrott.

5.6.3 Förutsättningarna för att ta egendom i förvar

Ett förvarstagande kan bara ske **om egendomen tillhör den misstänkte** enligt utskökningsbalkens regler och det inte finns något annat hinder mot att egendomen kan beläggas med kvarstad. Också förutsättningarna för att domstolen ska kunna besluta om kvarstad enligt 26 kap. 1 § RB måste vara uppfyllda, se avsnitt 7.8.

Förvar och kvarstad kan även rikta sig mot en juridisk person eller annan mot vilken talan om förverkande eller företagsbot kan föras, jfr avsnitt 4.2.8 och 4.3.3 om personkretsen. Vissa möjligheter att få till stånd kvarstad mot någon annan än den misstänkte finns när ett lagakraftvunnet avgörande är relativt nära förestående, se prop. 2007/08:68 s. 82 f.

I NJA 1983 s. 570 yrkade åklagaren kvarstad mot en bolagsman misstänkt för bl.a. grovt dobbleri och ett handelsbolag, i vilket den misstänkte var bolagsman. Högsta domstolen fann att framställningen avseende kvarstad för förverkande kunde tas upp till prövning också mot bolaget trots att talan om förverkande ännu inte väckts och återförvisade målet till tingsrätten.

5.7 Säkerställande av ett förvarstagande

Lös egendom som tas i förvar omhändertas så gott som alltid av de brottsutredande myndigheterna. Då fast egendom bara kan säkerställas på annat sätt ska åklagaren underrätta inskrivningsmyndigheten när sådan egendom tas i förvar. Därutöver ska om en fordran eller annan rättighet tas i förvar banken eller annan förpliktad meddelas ett förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Kronofogden. Egendom som har tagits i förvar ska vårdas väl och hållas under noggrann tillsyn.

5.7.1 Lös egendom

I vissa speciella fall är det möjligt att lämna kvar föremål i innehavarens besittning. En förutsättning är att det inte finns någon risk för att egendomen försvinner eller förstörs och att det även i övrigt är lämpligt, se 26 kap. 3 a § första stycket RB. I praktiken kan detta, liksom vid verkställighet hos Kronofogden, bli aktuellt när det gäller t.ex. särskilt skrymmande föremål eller levande djur.

5.7.2 Bankmedel m.m.

Om ett förvarstagande gäller en fordran eller annan rättighet ska gäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än Kronofogden, se 26 kap. 3 a § första stycket andra meningen RB. Åklagaren ska alltså om det är bankmedel som tas i förvar meddela banken ett förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än Kronofogden. Den som bryter ett sådant förbud kan göra sig skyldig till överträdelse av myndighets bud enligt 17 kap. 13 § BrB.

När ett förbud har meddelats för den som har en skuld till den misstänkte eller annan förpliktad ska åklagaren enligt 32 § förundersökningskungörelsen **genast underrätta Kronofogden**. Underrättelser om att bankmedel eller annan liknande egendom har tagits i förvar behöver registreras hos Kronofogden på ett sådant sätt att uppgifterna finns lätt tillgängliga. Att detta sker är viktigt då det kan inträffa att medel överförs till myndigheten innan verkställighet av ett beslut om kvarstad har begärts. Vidare förekommer det att banker har frågor till Kronofogden, om den eller de personer som har rätt att disponera kontot vill göra ett uttag från det konto på vilket medel tagits i förvar upp till ett visst belopp.

Bankerna spärrar i regel hela kontot, även om den misstänkte har inestående medel som överstiger det belopp som anges i åklagarens beslut. I praktiken innebär detta att spärren också omfattar medel som inflyter på kontot samtidigt som det inte finns någon tidsgräns för hur länge ett förvarstagande kan gälla när kvarstad har beslutats. Om åklagaren inte ansöker om kvarstad inom den tidsfrist som föreskrivs i 26 kap. 4 § första stycket RB eller domstolen i kvarstadsmålet bestämmer att egendom inte ska bli kvar i förvar ska däremot den egendom som har tagits i förvar lämnas tillbaka.

5.7.3 Fast egendom

När fast egendom har tagits i förvar ska åklagaren genast skicka en **underrättelse till inskrivningsmyndigheten**. Av underrättelsen ska det framgå för vilken fordran förvar har beslutats, se 31 § förundersökningskungörelsen. Syftet med underrättelseskyldigheten är att förhindra att värdet av fastigheten kan urholkas genom att nya pantbrev tas ut och belånas innan det finns ett beslut om kvarstad och att förhindra godtrosförvärv.

Underrättelse ska också lämnas om åklagaren har upphävt ett beslut om förvar. Det bör tilläggas att JO i ett beslut den 28 juni 2011, dnr 3540-2010, inte har ansett sig kunna kritisera en domstol för att inskrivningsmyndigheten inte underrättades när ett yrkande om kvarstad ogillades i samband med att dom meddelades. Detta har motiverats med att det inte finns någon skyldighet för vare sig domstolen eller åklagaren att göra detta. JO uttalade också att det skulle vara en lämplig ordning att domstolen, i klargörande syfte, förenar ett sådant beslut med en erinran om att beslutet innebär att egendomen inte längre ska vara tagen i förvar och hänvisade till vad som gäller i fråga om anhållningsbeslut om ett yrkande om häktning inte bifalls.

Vidare föreskrivs i 19 kap. 29 § punkt 9 JB att uppgift om förvar av fast egendom eller tomträtt ska antecknas i fastighetsregistret. En förutsättning för att inteckning, inskrivning av en nyttjanderätt eller lagfart inte ska beviljas är att ett ärende angående **anteckning om förvarstagan** har tagits upp senast på den inskrivningsdag, då inteckning eller inskrivning söks.

Tomträtt

- En ansökan om inskrivning av tomträtt ska avslås om fastigheten har tagits i förvar (21 kap. 2 § punkt 5).
- En ansökan om inteckning ska avslås om tomträten eller en del av tomträten har tagits i förvar, **om inte Kronofogden medger** att ett nytt pantbrev får tas ut (22 kap. 3 § punkt 6 JB).²⁸

²⁸ Enligt 22 kap. 15 § JB gäller bestämmelserna om inteckning, bortsett från vad som gäller för gemensam inteckning, också vid inteckning i tomträtt.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Ansökan om inskrivning av avtal om ändring i tomträttens innehåll får bifallas endast om den borgenär för vars räkning egendomen har tagits i förvar, dvs. staten eller målsäganden, medger detta. Den för vars anspråk förvar ägt rum har samma rätt som en rättighetshavare eller en utmätningssökande (21 kap. 5 § JB).
- Ansökan om dödning av tomträttsinskrivning får inte bifallas om tomträtten har tagits i förvar (21 kap. 6 § JB).

Fastighet

- Ansökan om in-teckning ska avslås om fastigheten eller en del av fastigheten har tagits i förvar, **om inte Kronofogden medger** att ett nytt pantbrev får tas ut (22 kap. 3 § punkt 6 JB).
- En ansökan om inskrivning av annan nyttjanderätt än tomträtt, servitut eller rätt till elektrisk kraft ska avslås om fastigheten tagits i förvar (23 kap. 2 § punkt 7).
- Ansökan från fastighetsägaren om inskrivning av en förklaring avseende tillbehör till fastighet i syfte att skilja industritillbehör från fastigheten ska avslås om fastigheten eller en andel i fastigheten har tagits i förvar (24 kap. 1 § punkt 7).

5.7.4 Verkan av ett förvarstagande

Ägaren eller innehavaren av egendom som tagits i förvar får inte överlåta egendomen eller förfoga över den på annat sätt till skada för den vars intresse beslutet ska skydda, se 26 kap. 3 a § andra stycket RB. Liknande bestämmelser finns i 27 kap. 10 § RB om verkan av beslag och när det gäller utmätning i 4 kap. 29 § UB. Den som överträder överlåtelse- och förfogandeförbudet gör sig skyldig till överträdelse av myndighets bud enligt 17 kap. 13 § BrB.

I 26 kap. 3 a § andra stycket andra meningen RB hänvisas i fråga om den konflikt som kan uppkomma mellan förvar och utmätning till 16 kap. 15 § UB om utmätning av egendom som belagts med kvarstad. Att egendom tagits i förvar utgör inte något hinder mot att samma egendom blir föremål för kvarstad och utmätning för någon annan borgenärs räkning eller betalningssäkring. Om gäldenären äger annan utmätningssbar egendom ska emellertid den egendomen i första hand tas i anspråk.

5.7.5 Dokumentation av ett förvarstagande

Över förvar ska protokoll föras. Det gäller både själva förrättningen och den egendom som tas i förvar, se 26 kap. 3 b § första stycket RB och 27 § polislagen. I protokollet ska noga anges vad som tagits i förvar, var och när åtgärden har ägt rum, för vilket ändamål åtgärden skett och vilka som varit närvarande.

Beskrivningen av egendomen ska vara så noggrann att det går att säkert identifiera de tillgångar som har tagits i förvar. Vad som föreskrivs om beslag i Polisens föreskrifter och allmänna råd (PMFS 2017:4, FAP 102-2) gäller enligt 7 § i föreskrifterna också i fråga om egendom som tagits i förvar.

5.8 Hemliga tvångsmedel

Med hemliga tvångsmedel menas i första hand hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning. Bestämmelserna om vad som krävs för att denna typ av tvångsmedel ska få användas anges i 27 kap. 18 - 20 e §§ RB. Gemensamt för de hemliga tvångsmedlen är att det måste finnas misstankar om brott som har en betydligt högre straffskala än vad som krävs när det gäller husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Användningen av hemliga tvångsmedel förutsätter att den som berörs hålls ovetande. Huvudregeln är enligt 27 kap. 21-21 a §§ RB att ett sådant tvångsmedel bara får beslutas av domstol och att handläggningen hos domstolen sker under sträng sekretess. Också hos domstolen diarieförs därför ärendena i särskilda hemliga diarium och sammanträden hålls inom stängda dörrar. Vidare är det fast praxis att domstolen beslutar att sekretessen enligt 18 kap. 1 eller 2 § OSL ska bestå, se prop. 2015/16:144 s. 34. Den som har utsatts för ett hemligt tvångsmedel ska emellertid med vissa undantag få en underrättelse i efterhand, se 27 kap. 26-33 §§ RB. Vidare finns i 27 kap. 24 § RB en bestämmelse om under vilka förutsättningar upptagningar och uppteckningar i de delar de är av betydelse från brottsutredningssynpunkt ska bevaras och att de därefter ska förstöras.

För att tillgodose kraven på insyn i handläggningen ska offentliga ombud delta när det gäller de mest integritetskänsliga tvångsmedlen. Dessutom har en enskild alltid rätt att begära att Sekretess- och integritetsskyddsnämnden (SIN) kontrollerar om han eller hon har utsatts för hemliga tvångsmedel.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

När det gäller information som inhämtats genom t.ex. telefonavlyssning är det viktigt att tänka på att det är **åklagaren** som **avgör om överskottsinformation får användas** för något annat ändamål än brottsutredning. Det kan t.ex. gälla om vissa uppgifter kan lämnas till Kronofogden och därmed också få åberopas i domstol om en utmätning eller annan verkställighetsåtgärd överklagas. Att åklagaren beslutar att överskottsinformation får användas av Kronofogden är ytterst ovanligt, då det kan leda till att användningen av tvångsmedlet röjs.

I fråga om överskottsinformation vid användning av hemliga tvångsmedel, se prop. 2004/05:143, Gunnel Lindberg Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? s. 810-820 och Åklagarmyndighetens RättsPM (2012:8) Hemliga tvångsmedel – hanteringen i vissa avseenden (uppdaterad maj 2016).

5.9 Vad Kronofogden bör vara uppmärksam på när det gäller beslag och förvarstagande

I samband med att beslag m.m. hävs kan Polisen många gånger lämna uppgifter till Kronofogden efter att ha gjort den intresseavvägning som krävs enligt generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL, se Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens handbok, Brottsutbyte, förvar och kvarstad s. 26 f. Några standardiserade regler om att Kronofogden under vissa förutsättningar ska underrättas innan egendom lämnas tillbaka till en misstänkt eller någon annan på grund av att t.ex. ett beslag hävs har emellertid inte införts, jfr avsnitt 6.8 - 6.8.1. Kronofogden har därför, om myndigheten har kännedom om ett beslag, anledning att vara uppmärksam på **om och när beslaget kan komma att hävas**. Detta då det kan hända att egendomen lämnas tillbaka utan att Kronofogden först underrättas. En förutsättning är att det gäller egendom som har ett inte obetydligt värde.

I praktiken kan det förekomma att gäldenären eller en borgenär anvisar egendom som har tagits i beslag av Polisen eller Tullen för utmätning. Om detta sker är det viktigt att tänka på att inte bara åklagaren utan också domstolen kan häva ett beslag. Till detta kommer att förutsättningarna för att misstänka någon för ett brott, och därmed också ett beslag, snabbt kan förändras. Ibland måste ett beslag därför hävas av jouråklagare. Om detta görs utanför ordinarie kontorsarbetstid och det gäller en person som är misstänkt för samröre med organiserad brottslighet lämnas i regel uppgifter till Kronofogdens jourtelefon om den egendom som ska lämnas tillbaka.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

När det är aktuellt med betalningssäkring, kvarstad eller utmätning av egendom som har tagits i beslag är det viktigt att vara uppmärksam på bl.a. följande.

- Också egendom som ägs eller innehas av någon annan än den som är misstänkt för brott kan ha tagits i beslag. Detta innebär att frågan om utmätning hos en målsägande eller annan kan komma upp. I prop. 2001/02:191 s. 73 anges bl.a. att om en värdefull tavla har tagits i beslag och målsäganden har stora skulder kan det från sekretessynpunkt och i ett exekutivt perspektiv inte anses att målsäganden är mer skyddsvärd än den som är misstänkt för brott.
- Besittningsförhållandena när egendomen togs i beslag kan vara oklara. Detta gäller t.ex. när flera personer bor i samma lägenhet eller har färdats i samma bil när beslaget gjordes. Vidare kan det vara komplicerat att bedöma vem som ska anses vara ägare till viss egendom om beslaget gjorts i allmänt tillgängliga lokaler eller en klubblokal som brukar användas av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet. När beslagtagen egendom anvisas för verkställighet är det därför viktigt att Kronofogden tar reda på hur besittningsförhållandena var när egendomen togs i beslag genom att ställa frågor till Polisen eller begära ett utdrag ur beslagsprotokollet. Vidare kan det om gäldenären äger annan egendom förekomma att Kronofogden bedömer att det är den egendomen som ska utmätas i stället för den som anvisats för utmätning, se 4 kap. 3 § andra stycket UB.
- Egendom som tagits i beslag har många gånger inte något ekonomiskt värde eller i vart fall inte något exekutivt värde. Detta kan bero på gäldenärens rätt till beneficium eller de förrättningskostnader som uppkommer i samband med utmätning och försäljning av egendomen. Dessutom görs bevisbeslag ofta i syfte att säkerställa en undersökning av fingeravtryck och andra spår på t.ex. kläder.
- Åklagaren kan i vissa fall ha anledning att ersätta ett beslag med ett förvarstagande. Detta blir t.ex. fallet om det är aktuellt med ett yrkande om värdeförverkande i stället för ett sakförverkande. Vidare är det inte ovanligt att en målsägande ger sig till känna och har önskemål om att åklagaren ska yrka skadestånd.
- Det kan även förekomma att åklagaren samtidigt som han eller hon häver ett beslag fattar beslut om ett nytt beslag om detta behövs för att genomföra förundersökning och åtal mot en annan person.

- Egendom som tagits i beslag kan ha blivit föremål för betalningssäkring, kvarstad eller **utmätning innan beslaget gjordes** för den misstänktes eller någon annans skulder. Oberoende av för vems räkning detta skett eller om åklagaren hävt beslaget till förmån för tredje man ska Kronofogden alltid tillfrågas om ett sådant beslag hävs. Ansvaret för egendomen går då tillbaka till Kronofogden, som bestämmer om den ska lämnas ut eller inte.
- Ett beslag har alltid företräde framför en utmätning, se NJA 1965 s. 97 I.

Då egendom omgående måste lämnas tillbaka när ett beslag hävs är det viktigt att Kronofogden snabbt gör utmätning. Utmätning av egendom som tagits i beslag sker emellertid vanligtvis först när beslaget har hävts, se avsnitt 8.11.4. Om utmätning görs dessförinnan ska Kronofogden ha bedömt att det finns anledning att utgå från att beslaget kommer att hävas. En förutsättning för utmätning är att utmätningsborgenären kan antas få betalt till någon del. I Kronofogdens protokoll ska det **antecknas att utmätningen skett med förbehåll för beslaget**.

5.9.1 När ett förvarstagande upphör

Också när ett förvarstagande upphör blir det aktuellt med utmätning av egendomen som ska lämnas tillbaka till den misstänkte eller en person som tidigare varit misstänkt för brott. Ett förvarstagande upphör om kvarstad inte yrkas inom den tidsfrist som föreskrivs i 26 kap. 4 § RB eller yrkandet om kvarstad ogillas. En skillnad jämfört med beslag är att ett förvarstagande bara får avse egendom som kan bli föremål för utmätning hos en person som är misstänkt för brott. Detta bortsett från de fall då åtgärden riktar sig mot tredje man.

5.10 Förarbeten, rättsfall, JO- och JK-beslut och litteratur

Om du vill läsa mera om beslag och förvarstagande samt andra straffprocessuella tvångsmedel, se avsnitt 17.6.

6 SEKRETESS OCH INFORMATIONsutBYTE

Sammanfattning

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Uppgifter får trots sekretess lämnas mellan myndigheter och olika verksamhetsgrenar inom en myndighet under förutsättning att en sekretessbrytande bestämmelse är tillämplig. I 10 kap. OSL finns flera bestämmelser, bl.a. generalklausulen, som bryter sekretessen mellan myndigheter som har till uppgift att motverka ekonomisk och/eller organiserad brottslighet. Vidare föreskrivs i flera specialförfattningar uppgiftsskyldighet i fråga om vissa typer av uppgifter. Dessutom finns en särskild lag, lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet, i vilken sekretesslättnader föreskrivs när det gäller informationsutbytet vid särskilt beslutad samverkan på underrättelsestadiet.

Frågor om sekretess behandlas också i bl.a. avsnitt 8.9 och del 2 av S-handboken avsnitt 4.16.2 m.fl.

6.1 Bakgrund

Några materiella ändringar som påverkar möjligheterna att samverka mot ekonomisk och organiserad brottslighet gjordes inte när **offentlighets- och sekretesslagen** infördes 2009. Lagen fick emellertid en helt ny struktur jämfört med ”gamla” sekretesslagen. Bl.a. har bestämmelsen om möjlighet att lämna uppgifter om brottsmisstankar m.m. delats upp i flera olika paragrafer. Vidare har grundläggande begrepp definierats och grundläggande principer förts in i själva lagtexten.

För att det ska vara lätt att hitta och jämföra ”nya” och ”gamla” bestämmelser finns **jämförelsetabeller**, se prop. 2008/09:150 s. 513-537, bilaga 7-8. Paragrafnycklar finns också i Kommentaren till Offentlighets- och sekretesslagen, se appendix 3 och 4.

Bestämmelserna om sekretess har tidigare ändrats vid flera tillfällen för att underlätta bekämpningen av allvarlig brottslighet. Syftet med att införa **generalklausulen**²⁹ var att förhindra att oförutsedda hinder uppstår i möjligheterna att utbyta information mellan olika myndigheter. Det var emellertid närmast fråga om en kodifiering av hur det fungerade i praktiken, se prop. 1979/80:2 Del A s. 91 och 326 f. och JO 1973 s. 283. Därefter har möjligheterna att lämna uppgifter till Polisen och andra brottsutredande myndigheter om brottsmisstankar ökat 1984, se prop. 1983/84:142. Dessutom har Kronofogden

²⁹ 14 kap. 3 § sekretesslagen (1980:100), numera 10 kap. 27 § OSL.

och konkursförvaltarna efter hand fått större möjligheter att få information från Skatteverket och brottsutredande myndigheter, se avsnitt 2.4 och 6.1.3.

6.1.1 Skärpt sekretess hos Kronofogden

Före lagändringen 2001 var sekretesskyddet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden i verkställighetsarbetet svagt. Sekretess föreskrevs endast om det kunde antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider avsevärd skada eller betydande men om en uppgift lämnas ut. Genom ändringen i 9 kap. 19 § SekrL, numera 34 kap. 1-2 §§ OSL, har sekretessen skärpts avsevärt. Detta innebär att sekretess gäller för uppgift om en enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men. Samtidigt utvidgades sekretessens räckvidd till att omfatta verksamhet enligt näringsförbudslagen, se prop. 2000/01:33 s. 187 och 192 f.

Vidare föreskrivs numera i 34 kap. 1 a § OSL att sekretess, under motsvarande förutsättningar som i 1 §, gäller för uppgift i mål och ärenden om inhämtning av bankkontoinformation enligt EU:s kvarstadsförordning nr 566/2014.

Att **presumtion för sekretess** föreskrivs i mål eller ärende om utsökning och indrivning samt näringsförbud har medfört att möjligheterna att få information från bl.a. brottsbekämpande myndigheter ökat utan att det blivit svårare att lämna uppgifter till andra myndigheter. Detta då en av de faktorer som ska beaktas, när intresseavvägningen görs för att bedöma om uppgifter kan lämnas till en annan myndighet med stöd av generalklausulen, är vilket sekretesskydd som finns hos den mottagande myndigheten.

Dessutom gäller sedan 2008 **absolut sekretess** för uppgifter som blockerats bl.a. på grund av att de har bedömts vara missvisande i fråga om personens vilja eller förmåga att uppfylla sina ekonomiska förpliktelser, se 34 kap. 3 § OSL och 3 kap. 3 a § Kronofogdens databaslag. För **blockerade uppgifter** föreskrivs sekretess också för uppgifter som annars är offentliga, dvs. uppgift om den förpliktelse som avses med verkställigheten i ett pågående mål och Kronofogdens beslut i ett mål eller ärende. Vidare ska ansökan om verkställighet inte räknas som en ansökan vid tillämpningen av tvåårsregeln i 34 kap. 1 § andra stycket punkt 2 OSL, se prop. 2007/08:116 s. 22-23.

6.1.2 Motsvarande regler för borgenärsuppgifter hos Skatteverket

I 27 kap. 2 § andra stycket OSL föreskrivs sekretess i ärende enligt borgenärslagen för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men. Sekretessens styrka har när det gäller borgenärsarbetet hos Skatteverket bestämts på samma sätt som för verkställighet och indrivning hos Kronofogden. Vidare finns ett generellt undantag från sekretess för Skatteverkets beslut enligt borgenärslagen samt beslut om anstånd med inbetalningen av skatter i 27 kap. 2 § tredje stycket punkt 1 OSL.

När de offensiva borgenärsuppgifterna överfördes till Skatteverket angavs i prop. 2006/07:99 s. 34 f. att det knappast kan hävdas att uppgifter som tidigare har funnits hos Kronofogden skulle ändra karaktär enbart av det skälet att de i fortsättningen finns hos Skatteverket. Det faktum att uppgifterna kommer att finnas hos Skatteverket kan emellertid ge upphov till vissa gränsdragningsproblem. Regeringen har stannat för att absolut sekretess i borgenärsarbetet endast ska gälla om uppgifterna behandlas i beskattningsdatabasen.

6.1.3 Ekosekretessreformen

De sekretessbrytande bestämmelserna till förmån för en konkursförvaltare har utvidgats 2003. Sedan dess har en förvaltare rätt att ta del av uppgifter även under **pågående skatterevision** samt **under en förundersökning**, om uppgifterna kan antas ha betydelse för konkursutredningen. Tidigare hade förvaltaren endast en uttrycklig rätt att från Skatteverket få ut en färdig revisionspromemoria. Vidare fanns det inte någon särskild bestämmelse, varigenom förundersökningssekretessen kunde brytas till förmån för en konkursförvaltare.

Samtidigt ändrades bestämmelserna i 7 kap. 9 och 15 §§ KonkL om vad förvaltarberättelsen ska innehålla och konkursförvaltarens skyldighet att lämna uppgifter till gäldenären, borgenärer och granskningsmän³⁰. Syftet med att uppgifter om brottsmisstankar och skäl för näringsförbud inte ska lämnas förrän i slutredovisningen är att förhindra att en konkursgäldenär på ett alltför tidigt stadium får kännedom om att förvaltaren har gjort en brottsanmälan genom att t.ex. läsa förvaltarberättelsen, se prop. 2001/02:191 s. 54-65.

³⁰ En borgenär kan hos domstol begära att en granskningsman ska utses med uppgift att övervaka förvaltningen på borgenärens vägnar.

Vidare skulle sekretessen hos Kronofogden och inom Konkurstillsynen enligt 5 kap. 1 § tredje stycket SekrL, numera 18 kap. 3 § OSL, gälla för uppgift som angår misstanke om brott oavsett vilket brott det är fråga om och oberoende av vem som är misstänkt. Sekretess gäller alltså även när någon annan än gäldenären, t.ex. en medhjälpare, är misstänkt för brott. Dessutom utvidgades sekretessen till att omfatta **planeringsåtgärder i brottsförebyggande syfte hos Kronofogden**. Detta för att myndighetsgemensamma aktioner ska kunna förberedas och planeras utan att uppgifterna blir offentliga hos Kronofogden när utmätning eller andra verkställighetsåtgärder ska vidtas.

6.1.4 Ökat behov av informationsutbyte till följd av satsningen mot grov organiserad brottslighet

I den redovisning 2009 som Rikspolisstyrelsen har lämnat med anledning av uppdraget att säkerställa en effektiv och uthållig bekämpning av den grova organiserade brottsligheten, dnr POA400-4599/08, pekade de samverkande myndigheterna särskilt på att det finns hinder för samverkan på grund av de begränsningar som gäller för möjligheterna att utbyta information. Sedan det därefter utretts hur behovet av **tydligare regler** ska kunna tillgodoses³¹ har lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet införts. Bestämmelserna i denna lag, som började gälla **den 15 augusti 2016**, beskrivs närmare i avsnitt 6.5 - 6.5.10.

Den organiserade brottsligheten har en komplex struktur och den förändras ständigt genom att nya tillvägagångssätt och metoder används. Förutom bokföringsbrott, skattebrott och narkotikabrott förekommer ett omfattande **systemutnyttjande av välfärds- och förmånssystemen**. Det gäller bl.a. bedrägerier avseende Rut- och Rot-avdrag, sjukpenning, assistansersättning, olika former av anställningsstöd och lönegaranti. Ett annat inslag är brott som begås för att underlätta eller dölja den brottsliga kärnverksamheten. Detta sker genom **systemhotande brott**, såsom vissa typer av olaga hot och övergrepp i rättsak.

Då de personer som begår brotten ofta ägnar sig åt olika typer av brott, s.k. **multikriminalitet**, är behovet av samverkan mellan flera myndigheter stort. Det gäller även de myndigheter som ansvarar för utbetalningar från välfärdssystemen eller har viktiga kontroll- och tillsynsfunktioner. Dessutom blir det, liksom vid bekämpningen av ekonomisk brottslighet, ofta aktuellt att samtidigt lämna

³¹ Se SOU 2011:80, Ds 2014:30 och justitiedepartementets promemoria den 11 november 2015, Ju 2015/08545/L4.

uppgifter till flera olika myndigheter. Det gäller också myndigheter som inom ramen för sitt respektive uppdrag kan vidta åtgärder för t.ex. kontroll av tillstånd eller utbetalningar av bidrag. Kretsen av myndigheter som omfattas av satsningen mot organiserad brottslighet har därför efter hand utökats. Numera omfattas också Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket av denna satsning.

6.1.5 Sekretess för identitetsuppgifter i vissa domstolsbeslut

Den 1 oktober 2016 har vissa ändringar gjorts i 43 kap. OSL, där sekretessen i domstol regleras. Avsikten är att det ska bli tydligare vilka slags beslut som omfattas av huvudregeln om att uppgifter som tas in i en dom eller ett beslut blir offentliga. Det gäller det s.k. offentlighetsdopet. Ett annat viktigt syfte är att förhindra att verkställigheten av interimistiska beslut saboteras. Domstolen har därför fått möjlighet att efter en intresseavvägning besluta om fortsatt sekretess för uppgift om mot vem eller vilka en tvångs- eller säkerhetsåtgärd riktar sig. Det gäller alltså beslut om bl.a. bevissäkring, betalningssäkring, intrångsundersökning och kvarstad.

Vidare blir förordnande av **offentlig försvarare eller målsägandebiträde** av flera skäl inte automatiskt ett offentligt beslut. Anledningen till att reglerna ändrats i detta avseende är att ett offentliggörande av att någon är misstänkt för brott i ett så tidigt skede kan få negativa effekter för den fortsatta brottsutredningen samtidigt som skyddet för den personliga integriteten väger förhållandevis tungt. Att tidpunkten för när namnet på den som är misstänkt blir offentligt senareläggs har också motiverats med att insynsintresset när det gäller den enskildes identitet generellt sett anses vara mindre i ett inledande skede än senare under rättsprocessen. Dessutom har det inte ansetts tillfredställande att den som har delgetts misstanke om brott måste beakta risken för oönskad publicitet när han eller hon överväger att begära offentlig försvarare, se prop. 2015/16:144 s. 25 f.

6.2 Allmänt om utformningen av sekretessbestämmelserna

En bestämmelse om sekretess består vanligtvis av tre rekvisit. I dessa anges förutsättningarna för att sekretess ska gälla. Vidare finns i regel en föreskrift om under vilken tid sekretessen som längst gäller.

- **Föremålet för sekretessen**, dvs. vilken information som ska eller kan hemlighållas tillsammans med en precisering om att detta gäller t.ex. enskilds personliga och/eller ekonomiska förhållanden.
- **Sekretessens räckvidd**, varigenom det regleras att sekretessen gäller i viss typ av ärende, i viss verksamhet eller hos viss eller vissa myndigheter.

Om sekretessens räckvidd inte har begränsats kan uppgifterna hemlighållas oavsett i vilket ärende, i vilken verksamhet eller hos vilken myndighet informationen förekommer. Exempel på bestämmelser med **obegränsad räckvidd** är utrikessekretessen och minimiskyddet för **skyddade personuppgifter**, se 15 kap. 1 § och 21 kap. 3 § OSL.

- **Sekretessens styrka**, som i regel bestäms med hjälp av olika skaderekvisit för att ge det skyddade området en ändamålsenlig avgränsning.

Om en bestämmelse helt saknar skaderekvisit, såsom i fråga om t.ex. Skatteverkets fiskala verksamhet, gäller **absolut sekretess**. Uppgifterna ska i dessa fall alltid hemlighållas, om en sekretessbrytande bestämmelse inte är tillämplig.

- **Sekretesstiden**, dvs. den tid under vilken sekretess som längst kan gälla.

6.2.1 Sekretessens styrka

När en sekretessbestämmelse innehåller ett **rakt skaderekvisit** är utgångspunkten att uppgifterna är offentliga. Detta innebär att sekretess endast gäller om det kan antas att viss skada eller men uppkommer om uppgiften röjs. Vidare förekommer **kvalificerade skaderekvisit**, dvs. det krävs särskilt mycket för att sekretess ska gälla. Exempel på detta är 35 kap. 1 § andra stycket andra meningen OSL om sekretess vid förhandling om användning av tvångsmedel i brottmål, 36 kap. 2 § om skydd för en myndighets eller en enskilds affärs- eller driftförhållanden och 35 kap. 15 § OSL om sekretess inom Kriminalvården.

Om en sekretessbestämmelse innehåller ett **omvänt skaderekvisit** är huvudregeln att sekretess gäller. Detta är fallet bl.a. vid utsökning, indrivning och näringsförbud samt i Tullens beskattningsverksamhet, se 34 kap. 1 § OSL och 27 kap. 3 § OSL. En uppgift får inte lämnas ut, om det inte står klart att den kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Presumtion för sekretess föreligger.

Vad som menas med **skada och men** är av central betydelse när det ska bedömas om en uppgift skyddas av sekretess. Begreppet men har en mycket vid innebörd och avser i första hand olika integritetskränkningar. I princip gäller det allt som kan medföra att någon blir utsatt för andras missaktning om hans eller hennes personliga förhållanden blir kända. Det omfattar även fullt rättsliga och i övrigt acceptabla åtgärder om de typiskt sett kan upplevas som en påtaglig nackdel för den som berörs. Begreppet skada i de fall sekretess gäller till skydd för enskild avser däremot endast ekonomisk skada, se prop. 1979/80:2 Del A s. 78 f. och 190.

I svensk rätt finns inte någon definition av begreppet integritet och innebörden varierar över tid. Vidare har det betydelse i vilket sammanhang uppgifterna används när det ska bedömas **vad som kan uppfattas som en integritetskränkning**. I prop. 2015/16:167 s. 25-27 anges att en kränkning av den personliga integriteten kan beskrivas som ett intrång i en fredad sfär som den enskilde bör vara tillförsäkrad. En annan aspekt på integritet är att medborgare kan kräva att staten vidtar effektiva åtgärder för att skydda hans eller hennes säkerhet. Detta då staten har ett ansvar för att skydda enskildas privatliv och personliga integritet mot intrång som begås av andra enskilda.

6.2.2 Sekretesstidens längd

I mål och ärende om utsökning och indrivning samt näringsförbud gäller sekretessen för uppgift i allmän handling i högst tjugo år. Om uppgiften gäller enskilds personliga förhållanden är tiden däremot högst femtio år, se 34 kap. 1 § fjärde stycket OSL. I 35 kap. 1 § fjärde stycket OSL om sekretess till skydd för enskild vid förundersökning i brottmål och brottsförebyggande verksamhet m.m. har sekretesstiden bestämts till högst sjuttio år.

Hur beräkningen av sekretesstiden ska gå till regleras i 7 kap. 5 § OSL. I regel ska tiden räknas från dagen för en allmän handlings tillkomst eller den dag, då handlingen fördes in i ett diarium eller ett register som förs fortlöpande.

6.2.3 Vissa grundläggande begrepp

I 3 kap. 1 § OSL har vissa grundläggande begrepp i offentlighets- och sekretesslagens mening definierats på följande sätt.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Sekretess: ”Ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt.”

Sekretess innebär att såväl handlingssekretess som tystnadsplikt ska iakttas. Om förbud gäller att röja en uppgift får uppgiften inte heller i övrigt utnyttjas utanför den verksamhet för vilken den är sekretessreglerad, se 7 kap. 1 § OSL.

Sekretessreglerad uppgift: ”En uppgift för vilken det finns en bestämmelse om sekretess.”

Sekretessbelagd uppgift: ”En sekretessreglerad uppgift för vilken sekretess gäller i ett enskilt fall.”

Sekretessbrytande bestämmelse: ”En bestämmelse som innebär att en sekretessbelagd uppgift får lämnas ut under vissa förutsättningar.”

En sådan bestämmelse kan gälla både till förmån för enskilda och för myndigheter. Det gäller bl.a. reglerna om nödvändigt utlämnande, samtycke till att en uppgift lämnas ut till någon annan när sekretess gäller till skydd för enskild och rätten till partsinsyn. Generalklausulen m.fl. bestämmelser är däremot tillämpliga endast vid utbyte av information mellan myndigheter och olika verksamhetsgrenar.

Primär sekretessbestämmelse: ”En bestämmelse om sekretess som en myndighet ska tillämpa på grund av att bestämmelsen riktar sig direkt till myndigheten eller omfattar en viss verksamhetstyp eller en viss ärendetyp som hanteras hos myndigheten eller omfattar vissa uppgifter som finns hos myndigheten.”

Bestämmelse om överföring av sekretess: ”En bestämmelse som innebär att en sekretessbestämmelse som är tillämplig på en uppgift hos en myndighet ska tillämpas på uppgiften även av en myndighet som uppgiften lämnas till eller som har elektronisk tillgång till uppgiften hos den förstnämnda myndigheten.”³²

Huvudregeln är att sekretess inte följer med när en uppgift för vilken sekretess gäller lämnas till en annan myndighet. När en myndighet får del av en sekretessreglerad uppgift gäller sekretess hos den mottagande myndigheten endast om det följer av en sekretessbestämmelse som är

³² Definitionen av begreppet överföring av sekretess har justerats genom att ordet primär tagits bort i lagtexten. Detta har skett då det har varit oklart om överföring av sekretess kan ske i flera led på grund av ordalydelsen i 3 kap. 1 § OSL, se prop. 2016/17:208 s. 28-30 och 97 f.

tillämplig hos den mottagande myndigheten eller av en bestämmelse om överföring av sekretess, se 7 kap. 2 § OSL. Anledningen är att lagstiftaren inte kan ta hänsyn enbart till sekretessintresset när det bestäms i vilka fall sekretess ska föreskrivas. **Behovet av sekretess och insyn varierar** mellan olika typer av myndigheter.

Bestämmelserna om överföring av sekretess finns i 11 kap. OSL. Vidare finns ytterligare bestämmelser om detta i anslutning till berörda sekretessbestämmelser i avdelning IV-VI i offentlighets- och sekretesslagen, se 11 kap. 9 § OSL. Det gäller bl.a. överföring av sekretess till skydd för intresset av att förebygga och beivra brott.

Sekundär sekretessbestämmelse: ”En bestämmelse om sekretess som en myndighet ska tillämpa på grund av en bestämmelse om överföring av sekretess.”

Utredningssekretess till skydd för bl.a. en skatteutredning, en förundersökning eller uppgifter som hänför sig till underrättelseverksamhet gäller inte bara hos den myndighet där utredningen görs utan hos varje annan myndighet där uppgifterna förekommer. Exempel på uppgifter som ska hållas hemliga inte bara för utomstående, utan också i förhållande till den som en åtgärd riktar sig mot, är uppgifter om planering och förberedelser inför kommande beslut om betalningssäkring eller bevissäkring och utredningar av brottsmisstankar. Under den tid utredningssekretess gäller finns **inte någon rätt till partsinsyn**.

6.2.4 Skyddet för allmänna respektive enskilda intressen

Bestämmelserna om sekretess till skydd för allmänna intressen finns i 15-20 kap. OSL och när det gäller enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden i 21-40 kap. OSL. Ett exempel på en bestämmelse, vars syfte är att skydda ett allmänt intresse, är den sekretess som gäller för uppgift som hänför sig till **förundersökning m.m.** i brottmål. Ett annat exempel är den sekretess som föreskrivs för planering och andra förberedelser av revision eller annan granskning och för uppgift som gäller **pågående skattekontroll**.

I fråga om misstankar om brott och uppgifter om skattekontroll finns också bestämmelser om sekretess till skydd för den enskilde. Mer än en bestämmelse är därför i regel tillämplig på samma uppgift, jfr bl.a. följande bestämmelser.

- 18 kap. 1-2 §§ och 35 kap. 1 § OSL om uppgifter hos de brottsbekämpande myndigheterna i bl.a. förundersökningar och vid underrättelseverksamhet.
- 18 kap. 3 § och 34 kap. 1 och 8 §§ OSL om uppgifter hos Kronofogden och Konkurstillsynen som angår misstanke om brott.

Detta innebär bl.a. att sekretess gäller för en av Kronofogden gjord brottsanmälan i förhållande till den eller de personer som misstankarna avser, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. **När rätt till partsinsyn inträtt i brottmålet** gäller fortfarande sekretess i förhållande till utomstående.

- 17 kap. 1-2 §§ och 27 kap. 1-3 §§ OSL när det gäller uppgifter om planeringen eller andra förberedelser av revision eller annan granskning och pågående skattekontroll.

Efter att den skattskyldige fått rätt till partsinsyn hos Skatteverket eller Tullen fortsätter sekretessen att gälla i förhållande till utomstående för uppgifter om skatterevisioner m.m.

6.2.5 När mer än en sekretessbestämmelse är tillämplig

Om en sekretessprövning i ett enskilt fall resulterar i att en uppgift inte är sekretessbelagd enligt en eller flera bestämmelser, men sekretess föreskrivs i en eller flera andra bestämmelser har de senare bestämmelserna företräde, se 7 kap. 3 § OSL. Vid konkurrens mellan olika sekretessbestämmelser är huvudregeln att den strängare bestämmelsen ska tillämpas. Undantag från den principen gäller endast om något annat anges i offentlighets- och sekretesslagen.

När det gäller skyddet för förföljda personers adress, telefon m.m. ska det tilläggas att den sekretess som föreskrivs för sådana uppgifter i 21 kap. 3 § OSL alltid gäller oavsett i vilket sammanhang uppgifterna förekommer. Sekretess för **skyddade personuppgifter** gäller oberoende av hos vilken myndighet eller domstol som kontaktuppgifterna finns. Vidare kan fler uppgifter skyddas av sekretess hos den myndighet där de förekommer än vad som följer av bestämmelsen om **minimiskydd**, se prop. 2005/06:161 s. 47 ff. och 98. Det är t.ex. möjligt att i vissa fall sekretessbelägga en uppgift om att en person äger en viss fastighet oaktat att undantag från sekretessen föreskrivs för bl.a. fastighetsbeteckningar i 21 kap. 3 § andra stycket OSL. Detta då en sådan uppgift

kan vara en med en bostadsadress jämförbar uppgift, som kan lämna upplysning om var personen stadigvarande bor eller tillfälligt vistas.

6.3 Sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen

Huvudregeln är att sekretess gäller mellan myndigheter och olika verksamhetsgrenar inom en myndighet när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra, se 8 kap. 1-2 §§ OSL. Lagstiftarens avsikt är emellertid att informationsutbytet mellan myndigheter och också i förhållande till en konkursförvaltare ska underlättas när det gäller bekämpningen av ekonomisk och organiserad brottslighet.

Syftet med generalklausulen är att den ska fungera som en ”ventil” när det gäller informationsutbytet mellan olika myndigheter. Claes Eklundh redovisar i Brå:s rapport (2000:10) Antologi - Perspektiv på ekobrottsligheten, Sekretesslagen & brottsbekämpningen s. 72 ff. - med hänvisning till SOU 1999:53 - att sekretessregleringen inte hindrar en samverkan som t.ex. består i att:

- följa och analysera utvecklingen av den ekonomiska brottsligheten
- arbeta problemorienterat
- ägna uppmärksamhet åt nya former av ekonomisk brottslighet
- utarbeta strategier för brottsbekämpningen
- planera och genomföra gemensamma kontrollaktioner
- verka för att förebygga brott.

Enligt offentlighets- och sekretesslagen får uppgifter trots sekretess lämnas till en annan myndighet, om de förutsättningar som anges i någon av följande bestämmelser är tillämplig.

- 10 kap. 2 § OSL: Det är nödvändigt för att den myndighet som lämnar ut uppgiften ska kunna fullgöra sin verksamhet.
- 10 kap. 18 § OSL: Uppgifterna **behövs under en förundersökning**, en rättegång eller vissa andra rättsliga förfaranden.

- 10 kap. 23-24 §§ OSL: Det finns **misstankar om brott**.
- 10 kap. 26 § OSL: Uppgifterna behövs vid **delgivning enligt delgivningslagen**, dvs. uppgift om enskilds adress, telefonnummer och arbetsplats eller en fotografisk bild av den som ska delges.
- 10 kap. 27 § OSL, **Generalklausulen**: Om en myndighet efter att ha gjort en intresseavvägning bedömt att det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas ut ska ha företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Då generalklausulen är av stor betydelse vid samverkan mellan olika myndigheter vid sidan av lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet behandlas denna bestämmelse närmare i avsnitt 6.3.3.
- 10 kap. 28 § OSL: Det finns en särskild **bestämmelse i lag eller förordning om uppgiftsskyldighet**.

6.3.1 Nödvändigt utlämnande av uppgifter

Bestämmelsen i 10 kap. 2 § OSL om nödvändigt utlämnande av uppgifter ska tillämpas restriktivt och får inte användas enbart för att myndigheternas arbete ska bli mer effektivt eller för att den mottagande myndigheten behöver uppgiften, se prop. 1979/80:2 del A s. 122, 465 (Lagrådet) och 494. Det är endast när det verkligen är en nödvändig förutsättning för att en myndighet ska kunna fullgöra ett visst åläggande som det är tillåtet att lämna ut en sekretessbelagd uppgift med stöd av denna bestämmelse. I praktiken kan det bli aktuellt **när en expert** från en annan myndighet eller en utomstående expert **måste anlitas** eller om den mottagande myndigheten ska lämna ett remissyttrande avseende ett visst förhållande.

6.3.2 Misstankar om brott

Sekretess hindrar inte att uppgift som angår misstanke om ett begånget brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har att ingripa mot brottet, se 10 kap. 24 § OSL. En förutsättning är att fängelse ingår i straffskalan och att brottet kan antas föranleda **annan påföljd än böter**. Ibland kan det vara svårt för en myndighet att bedöma

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

sannolikheten för att en strängare påföljd än böter kan komma att dömas ut. Alltför stora krav på underlaget för denna bedömning har inte uppställts.

Det har inte någon betydelse om uppgifter lämnas **på begäran eller eget initiativ**. Vidare har det inte någon avgörande betydelse om brottet har begåtts inom myndighetens eget ansvarsområde eller inte. Det avgörande är att myndigheten har fått vetskap om brottet i sin verksamhet. I prop. 1983/84:142 s. 18 och 31-32 anges att när misstankar om brott uppkommer ska myndigheterna inte vara passiva. Tvärtom är det önskvärt att de möjligheter att lämna ut uppgifter om brott som denna bestämmelse ger utnyttjas. Dessutom har det klargjorts att möjligheten att lämna uppgifter om brottsmisstankar inte kräver att det finns ett samband med en förundersökning.

Med **annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet** menas även en myndighet som har ålagts att utöva tillsyn inom ett visst område. Om en myndighet t.ex. misstänker att en person som har näringsförbud överträder förbudet kan uppgifter om detta lämnas till Kronofogden i egenskap av tillsynsmyndighet när det gäller kontrollen av att meddelade förbud efterlevs, se Anna-Lena Dahlqvist, Sekretess inom rättsväsendet s. 78.

Det ska tilläggas att i fråga om uppgifter som angår misstanke om ett begånget brott och som är sekretessbelagd enligt de bestämmelser som räknas upp i 10 kap. 23 § OSL måste en högre straffskala än vad som gäller enligt 24 § vara föreskriven för att det ska vara tillåtet att lämna uppgifter till brottsutredande myndigheter. Det gäller bl.a. den sekretess som föreskrivs i Riksbankens kassarörelse m.m. och för Riksgäldskontoret upplåningsverksamhet. Vidare har i 10 kap. 19-22 §§ OSL särskilt reglerats vad som gäller vid trafikbrott och misstankar om brott mot unga.

6.3.3 Generalklausulen

En sekretessbelagd uppgift får lämnas till en annan myndighet med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas ska ha företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Detta gäller utöver vad som följer av bl.a. reglerna om nödvändigt utlämnande, rätten till partsinsyn om en myndighet har ställning som part och bestämmelserna avseende misstankar om brott. Generalklausulen är subsidiär i förhållande till de sekretessbrytande bestämmelserna i 10 kap. 2, 3, 5 och 15-26 §§ OSL. Vidare får uppgifter inte lämnas ut med stöd av generalklausulen om det strider mot några andra bestämmelser i lag eller förordning. En **specialreglering har företräde** framför generalklausulen.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Det ska här nämnas att i 10 kap. 27 § andra och tredje stycket OSL föreskrivs flera **undantag från generalklausulen**. Det gäller bl.a. uppgifter som skyddas av sekretess inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Vidare finns bestämmelser om att uppgifter från utländska myndigheter och mellanfolkliga organisationer inte får lämnas till en annan myndighet med stöd av generalklausulen i strid mot internationella avtal, en bindande EU-rättsakt eller ett av EU ingånget avtal, se avsnitt 6.6 – 6.6.1.

Innan en sekretessbelagd uppgift lämnas till en annan myndighet måste den utlämnande myndigheten göra **en intresseavvägning** och ha bedömt att förutsättningarna för att lämna ut uppgiften är uppfylld **i det enskilda fallet**. Om det inte finns en särskild föreskrift om att uppgifter får lämnas endast på begäran kan det ske på eget initiativ, se prop. 1979/80:2 Del A s. 327.

Möjligheten att utbyta information med stöd av generalklausulen innebär i praktiken att svåra avvägningar måste göras. Det finns emellertid särskilt utrymme för informationsutbyte mellan myndigheter med samma sakliga behörighet eller närbesläktade funktioner och som båda har befogenhet att begära in uppgifterna. Det nära sambandet mellan beskattning och indrivning nämns särskilt i prop. 1979/80:2 del A s. 326 f.

När intresseavvägningen görs ska bl.a. följande faktorer beaktas.

- Hur nära respektive sekretessområden/verksamhet ligger.
- I vilken utsträckning sekretess kommer att gälla hos den mottagande myndigheten och hur stor risken är för att uppgifter kan komma att lämnas ut av den mottagande myndigheten.

Ett svagt sekretesskydd hos den mottagande myndigheten eller att en uppgift blir offentlig och/eller måste lämnas ut på grund av rätten till partsinsyn är emellertid inte ensamt avgörande för bedömningen av om en uppgift kan lämnas ut.

- Den mottagande myndighetens behov av uppgifterna jämfört med det intresse som sekretesskyddet typiskt sett ska tillgodose.
- Hur stora värden som står på spel.
- Samhällets intentioner i fråga om samarbete och gemensamma insatser mot brottsligheten och därmed bekämpningen av organiserad brottslighet, se SOU 1999:53 s. 106. Med stöd av generalklausulen kan andra

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

myndigheter lämna uppgifter också till Polisens underrättelseverksamhet, se Anna-Lena Dahlqvist, Sekretess inom rättsväsendet s. 80 f. Av prop. 2015/16:167 s. 21 framgår att bekämpningen av organiserad brottslighet är ett tungt vägande intresse som vid avvägningen mot andra skyddsvärda intressen ofta torde leda till att det kan anses uppenbart att uppgifter kan lämnas ut med stöd av generalklausulen.

Av förarbetena till 1980 års sekretesslag framgår att ett **rutinmässigt** uppgiftslämnande kan förekomma **i undantagsfall**. Ett sådant överlämnande av uppgifter ska i regel vara författningsreglerat. Om detta inte skett, men det ändå anses tillräckligt motiverat, måste en intresseavvägning ske på förhand utan att någon prövning görs i varje individuellt fall. När det gäller uppgifter om egendom som har tagits i beslag eller omhändertagits på annan grund av t.ex. Polisen eller Kriminalvården måste däremot den myndighet som lämnar information till Kronofogden göra **en verklig intresseavvägning i varje enskilt fall** för att bedöma om uppgifter kan lämnas ut i syfte att ge Kronofogden tillfälle att utmäta egendomen, se JO 2014/15 s. 127 och JO:s beslut den 22 februari 2017, dnr 4197-2015 och 6112-2015.³³

Vidare uttalas i förarbetena att sekretesslagen inte får hindra myndigheter från att utväxla uppgifter i situationer där intresset av att uppgifterna lämnas ut enligt ”gängse värderingar” måste ges företräde framför intresset av att uppgifterna inte lämnas ut, se prop. 1979/80:2 s. 91. Därutöver framgår av prop. 1979/80:2 s. 326 f, 1983/84:142 s. 32 f. och 2001/02:191 s. 48 att generalklausulen kan användas för att lämna uppgifter om bl.a. **förestående brott och misstankar om bötesbrott**.

6.3.4 Särskilda sekretessbrytande bestämmelser

Det hävdas ibland att bestämmelser i vilka viss typ av uppgiftsskyldighet föreskrivs är enklare att tillämpa än generalklausulen. Detta då någon intresseavvägning inte behöver göras för att bedöma om en viss uppgift kan lämnas till en annan myndighet. Om detta verkligen är fallet är tveksamt, då det i flera bestämmelser föreskrivs att uppgifter får lämnas **endast under särskilt angivna förutsättningar**. Därutöver krävs i vissa fall en begäran för att det ska vara tillåtet att lämna ut uppgifter.

Då det finns ett stort antal sekretessbrytande bestämmelser i lag eller förordning som gäller Kronofogdens verksamhet redovisas här flera

³³ Se i fråga om JO:s beslut också avsnitt 6.8.1.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

exempel på sådana bestämmelser i avsnitt 6.4 - 6.4.2. Därefter lämnas en närmare redogörelse för lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet. Vid särskilt beslutad samverkan enligt denna lag bryts sekretessen mellan flera olika myndigheter om vissa förutsättningar är uppfyllda, se avsnitt 6.5 - 6.5.10.

6.3.5 Uppgifter till utländska myndigheter och mellanfolkliga organisationer

Huvudregeln är att en uppgift för vilken sekretess gäller inte får lämnas från en svensk myndighet till en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation, t.ex. Europol eller Eurojust. Undantag gäller enligt 8 kap. 3 § OSL i två situationer.

- Om uppgiften lämnas ut i enlighet med **särskild föreskrift** i lag eller förordning.
- Om uppgiften i ett motsvarande fall skulle få lämnas ut till en svensk myndighet och det efter prövning i det enskilda fallet står klart att det är **förenligt med svenska intressen**.

I praktiken kan det för Kronofogdens del bli aktuellt att lämna sekretessbelagda uppgifter till en utländsk myndighet i samband med en begäran om bistånd med utbyte av upplysningar för indrivningsändamål, indrivning av skatter och avgifter och verkställighet av säkerhetsåtgärder i en annan medlemsstat, se EU:s indrivningsdirektiv och 2 och 7 §§ biståndslagen. När det gäller beskattning och brottsbekämpande verksamhet finns flera föreskrifter om att uppgifter får lämnas till en utländsk myndighet.

6.3.6 Till förmån för en konkursförvaltare

En myndighet får inte lämna uppgifter till en konkursförvaltare med stöd av generalklausulen, då den bara är tillämplig vid informationsutbyte mellan myndigheter och olika verksamhetsgrenar. Då det är viktigt att hemlig information, som är av betydelse för konkursutredningen, kan lämnas till en förvaltare finns det flera särskilda sekretessbrytande bestämmelser till förmån för en konkursförvaltare.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

I följande bestämmelser föreskrivs att uppgifter får lämnas till en förvaltare i den enskildes konkurs utan hinder av sekretess.

- 34 kap. 5 § OSL: Kronofogden får lämna uppgifter om en enskild när det gäller **verkställighet, indrivning och näringsförbud**.
- 27 kap. 8 § andra stycket OSL: Skatteverket får i egenskap av företrädare för staten som borgenär, lämna uppgifter **i ärende enligt borgenärslagen**.
- 27 kap. 8 § första stycket OSL: Skatteverket och Tullen får lämna uppgifter **i ärende om revision**.

Huvudregeln är att en begäran från förvaltaren krävs för att han eller hon ska få ta del av en revisionspromemoria eller uppgifter i en pågående revision, se prop. 1993/94:165 s. 53. Av Skatteverkets rättsliga vägledning framgår emellertid att det kan vara nödvändigt att lämna uppgifter på eget initiativ om Skatteverket har ett borgenärsintresse i en konkurs. En prövning kan då göras om relevanta uppgifter kan lämnas med stöd 10 kap. 2 § OSL om nödvändigt utlämnande. **Andra kontrollformer än revision** omfattas däremot inte av undantaget från sekretessen i 27 kap. 8 § första stycket OSL, trots att valet av kontrollmetod inte borde påverka förvaltarens rätt till information.

- 35 kap. 9 § OSL: De brottsutredande myndigheterna får **under pågående förundersökning** lämna uppgifter till förvaltaren om det kan antas ha betydelse för konkursutredningen. I prop. 2001/02:191 s. 61 ff. nämns som exempel på uppgifter som kan lämnas upplysningar om tillgångar som kan antas tillhöra konkursgäldenären, uppgifter om bulvanförhållanden och egendom som kan bli föremål för återvinning. Upplysningar från en förundersökning kan alltså lämnas till förvaltaren även om andra personer än konkursgäldenären eller dennes ställföreträdare.

Det bör även nämnas att innan det fanns en särskild sekretessbrytande bestämmelse om att uppgifter får lämnas till en konkursförvaltare under en förundersökning har det ibland förekommit att förvaltaren fått uppgifter från de brottsutredande myndigheterna med stöd av bestämmelsen om nödvändigt utlämnande, se prop. 2000/01:191 s. 61.

- 2 kap. 15 § skattebrottsdatalagen (2017:452) och 10 § skattebrottsdataförordningen (2017:458): Personuppgifter som kan antas ha betydelse för en konkursutredning får lämnas från Skattebrottsenheten till en konkursförvaltare på medium för automatiserad behandling.

- 11 § och 18 § punkt 1 polisdataförordningen (2010:1155) och 8 § åklagardataförordningen (2015:575): Personuppgifter som kan antas ha betydelse för en konkursutredning får lämnas till en konkursförvaltare på medium för automatiserad behandling.

När uppgifter lämnas till en konkursförvaltare får den myndighet som lämnar uppgifterna ställa upp **förbehåll** som inskränker rätten att lämna uppgiften vidare eller att utnyttja den. Ett sådant förbehåll får inte innebära ett förbud att utnyttja uppgiften om den behövs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter med anledning av konkursen, se 34 kap. 5 § andra stycket, 27 kap. 8 § tredje stycket och 35 kap. 9 § andra stycket OSL. Ett skriftligt beslut, varigenom en allmän handling har lämnats ut med förbehåll kan överklagas. Detta gäller också förbehållets omfattning.

Förbehåll ska bara utfärdas om en myndighet finner att sådan risk för skada, men eller annan olägenhet som hindrar att en sekretessbelagd uppgift lämnas ut därigenom kan undanröjas. Skatteverket har emellertid ofta anledning att föreskriva förbehåll, då uppgifter om vad som har framkommit vid en revision får lämnas till konkursförvaltaren.

Om en konkursförvaltare överklagar en myndighets beslut i ett sekretessärende ska detta ske hos kammarrätten, vars beslut kan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen, se 6 kap. 8 § första stycket och 9 § OSL.

6.4 Sekretessbrytande bestämmelser som gäller Kronofogdens verksamhet

Här redovisas flera exempel på bestämmelser, i vilka det föreskrivs att vissa typer av uppgifter **ska** och i något fall **får eller bör** lämnas. Det är viktigt att skilja på bestämmelser, i vilka en viss uppgiftsskyldighet föreskrivs, och bestämmelser enligt vilka uppgifter får lämnas till en annan myndighet. Vidare gäller att om samarbete mellan olika myndigheter föreskrivs mer generellt, vilket är fallet i bl.a. 6 kap. 5 § OSL och 6 § förvaltningslagen bryter detta inte sekretessen mellan olika myndigheter enligt 10 kap. 28 § OSL.

6.4.1 Rätt att få uppgifter

Syftet med sekretessbrytande bestämmelser till förmån för Kronofogden är främst att myndigheten ska få kännedom om utmätningsbara tillgångar och var personer som är föremål för verkställighet eller har näringsförbud kan nås.

Från en annan myndighet:

- **4 kap. 15 § UB:** En myndighet kan i vissa fall, liksom en enskild fysisk eller juridisk person, vara skyldig att svara på frågor om gäldenären har utmätningsbar egendom och att ange den närmare beskaffenheten av mellanhavandet.³⁴
- **7 § indrivningsförrordningen:** Om sökanden i ett allmänt mål har uppgifter om ekonomiska förhållanden som kan antas vara av betydelse för indrivningen ska uppgifter om detta lämnas till Kronofogden.
- **5, 6 och 8 §§ BorgF:** Skatteverket ska om verket avser att vidta en offensiv borgenärsuppgift lämna uppgifter till Kronofogden om detta. Kronofogden ska också underrättas omedelbart om Skatteverket fått kännedom om att det finns anledning att ompröva ett beslut om uppskov t.ex. på grund av att gäldenären inte har fullgjort sin deklarationsskyldighet eller det finns misstankar om brott.
- **10 kap. 24 § OSL när det gäller överträdelse av näringsförbud:** Andra myndigheter *får* lämna uppgifter till Kronofogden som angår misstanke om att ett näringsförbud överträds. Detta då Kronofogden enligt 24 § NF har en skyldighet att anmäla misstankar om överträdelser av näringsförbud. En förutsättning för att uppgifter ska kunna lämnas med stöd av denna bestämmelse är att brottet i det enskilda fallet kan antas föranleda annan påföljd än böter, jfr avsnitt 6.3.2.
- **1 kap. 4 § tullagen (2016:253):** Tullen ska på begäran tillhandahålla bl.a. Kronofogden uppgifter som förekommer hos Tullen och som rör import eller export av varor.
- **3 § förordningen (1980:995) om skyldighet för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att lämna uppgifter till andra myndigheter:** Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska på begäran lämna uppgifter om enskildas adress, deras arbetsgivares namn och adress samt enskildas ekonomiska förhållanden och den tidsperiod som ersättningen avser, om uppgifterna behövs i ärenden hos Kronofogden.

³⁴ Se avsnitt 10.9.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- **23 § passförordningen (1979:664)³⁵ och 4 kap. 13 § förordningen (2001:650) om vägtrafikregister:** Kronofogden har på begäran rätt att få kopia av ett passfoto hos Polisen och ett körkortsfoto från Transportstyrelsen. Någon motsvarande sekretessbrytande bestämmelse finns inte i förordningen (2005:661) om nationellt identitetskort och inte heller i lagen (2015:899) eller förordningen (2015:904) om identitetskort för folkbokförda i Sverige.
- **12 kap. 10 § tredje stycket punkt 1 socialtjänstlagen (2001:453):** Kronofogden har, liksom en domstol, en åklagarmyndighet, Polisen eller Skatteverket, rätt att från socialtjänsten få uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem om uppgifterna begärs för ett särskilt fall.
- **59 § skuldsaneringslagen och 61 § skuldsaneringslagen för företagare:** Socialnämnder och andra myndigheter ska på begäran lämna sådana uppgifter om gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden som behövs för prövning av ett ärende om skuldsanering.

Från en enskild:

- **4 kap. 15 § UB:** De personer på vilka en gäldenär har en fordran eller annat mellanhavande är skyldiga att svara på frågor från Kronofogden. Uppgiftsskyldigheten **bryter bl.a. banksekretessen** i 1 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, där det föreskrivs att enskildas förhållanden till kreditinstitut inte får obehörigen yppas.
- **45 § NL:** Tredje man är efter föreläggande från Kronofogden skyldig att lämna uppgift om sina ekonomiska mellanhavanden med en person som har näringsförbud, om det är av betydelse för tillsynen. Befogenheten att infordra uppgifter bryter den finansiella sekretessen hos banker m.m. samt advokaters och revisorers sekretess, om han eller hon har egna ekonomiska mellanhavanden med personen i fråga, se prop. 2013/14:215 s. 74 f. och 111. Ett föreläggande för en bank eller ett annat kreditinstitut att lämna uppgifter får enligt en bestämmelse i 45 § andra stycket NL **inte** avse **uppgifter äldre än ett år**.
- **2 kap. 15 § punkt 2 postlagen (2010:1045):** Den som bedriver postverksamhet ska på begäran lämna uppgifter om adresser om en sådan uppgift behövs i exekutiv verksamhet och myndigheten har bedömt att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende.

³⁵ I Ds 2015:44 föreslås att den sekretessbrytande bestämmelsen ska finnas i 18 § passdatalagen.

Kronofogden anses också, trots att inte finns någon särskild bestämmelse om detta, ha rätt att få uppgifter om **portkoder**. Det är en oskriven regel att viktiga samhällsfunktioner, bl.a. Polisen och Kronofogden, har rätt att ta del av sådana uppgifter.

- **6 kap. 22 § punkt 4 lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation:** Den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst är skyldig att lämna uppgift till Kronofogden om telefonnummer, om myndigheten behöver uppgiften i exekutiv verksamhet och myndigheten har bedömt att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende. Om Kronofogden behöver ett **hemligt nummer** krävs enligt punkt 1 i denna bestämmelse att det finns synnerliga skäl eller kan antas att den som söks för delgivning håller sig undan, jfr 10 kap. 26 § OSL när det gäller uppgifter från myndigheter som behövs för delgivning.

6.4.2 Rätt att lämna uppgifter

När det gäller Kronofogdens möjligheter att lämna uppgifter till andra myndigheter är syftet att det inte ska råda någon tvekan om att bl.a. Skatteverket, brottsutredande myndigheter och tillståndsgivande myndigheter ska kunna få den information de behöver.

- **13 indrivningsförordningen:** Om Kronofogden överväger att medge uppskov med betalningen av skatter m.m. ska myndigheten informera Skatteverket, om det inte är uppenbart obehövt. Bestämmelser om vilka uppgifter som Kronofogden ska lämna till Skatteverket finns i 26 § indrivningsförordningen.
- **26 § indrivningsförordningen:** Kronofogden ska lämna Skatteverket de uppgifter som myndigheten har om **gäldenärens ekonomiska förhållanden** i den utsträckning som informationen bedöms vara av betydelse för handläggningen enligt borgenärlagen eller om det i övrigt behövs för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt lag eller förordning.
- **42 a kap. 1 § SFL:** Kronofogden, och också andra myndigheter, ska på Skatteverkets begäran lämna uppgifter som myndigheten förfogar över och som behövs för kontroll eller beslut enligt skatteförfarandelagen.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- **19 kap. 1 § SFF:** Kronofogden ska underrätta Skatteverket om det finns anledning att anta att ett godkännande för F-skatt ska återkallas.
- **19 kap. 1 § UF:** Kronofogden *bör* anmäla misstankar om brott enligt 11 kap. BrB och brott som rör själva verkställigheten.
- **17 § bötesverkställighetsförordningen:** Om det finns anledning anta att böter ska förvandlas ska Kronofogden skicka en redogörelse till åklagaren.
- **24 och 25 §§ NF:** Kronofogden ska när det finns skäl att misstänka överträdelse av näringsförbud göra en brottsanmälan. Vidare ska Kronofogden, och också Skatteverket, anmäla till åklagaren när det finns skäl att meddela näringsförbud grundat på betalningsunderlåtelse.
- **17 kap. 7 § KonkL:** Åklagare och polis har rätt att få tillgång till alla handlingar som rör ett konkursbo och som kan lämna upplysning i frågan om gäldenären har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande.³⁶ För rätt att omhänderta handlingarna krävs däremot ett beslut av åklagare om att räkenskapsmaterialet ska tas i beslag.
- **110 kap. 31 § SFB:** Kronofogden, och också andra myndigheter, ska på begäran av Försäkringskassan lämna uppgifter som avser **en namngiven person** när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken.
- **2 och 3 §§ lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet:** Kronofogden är, om det finns anledning anta att felaktiga beslut eller utbetalningar av ekonomiska förmåner **till en enskild** gjorts, skyldig att underrätta den myndighet eller organisation som fattat beslutet. I fråga om vilka myndigheter och organisationer som omfattas av lagen och under vilka förutsättningar uppgifter får lämnas, se avsnitt 6.7.4.
- **2 § folkbokföringsförordningen (1991:749):** Kronofogden är, liksom flera andra myndigheter, skyldig att underrätta Skatteverket om adressen så snart det finns anledning anta att den adress en person har inte är registrerad i folkbokföringen. Sådan underrättelse ska även lämnas så snart det finns anledning att anta att den adress som är registrerad i folkbokföringen är felaktig eller ofullständig.

³⁶ Konkursgäldenärens räkenskapsmaterial ska i regel arkiveras av konkursförvaltaren eller hos Konkurstillsynen.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- **9 kap. 8 § tredje stycket alkohollagen (2010:1622):** Kronofogden ska underrätta tillståndsmyndigheten om en tillståndshavare brister i sina skyldigheter att betala skatter och socialavgifter. Vidare ska länsstyrelsen på begäran få sådana underrättelser.
- **5 kap. 2 § yrkestrafikförordningen (2012:237):** Kronofogden ska på begäran av Transportstyrelsen lämna de uppgifter som styrelsen behöver för sin prövning eller tillsyn.
- **4 kap. 4 § andra stycket penningtvättslagen (2017:630):** Om Kronofogden i samband med att kontanter hanteras upptäcker sådana omständigheter som kan antas ha samband med eller utgöra penningtvätt eller finansiering av terrorism ska myndigheten utan dröjsmål underrätta Polisen. En ytterligare förutsättning är att detta inte hindras av sekretess. Det är alltså inte fråga om en sekretessbrytande bestämmelse. Däremot aktualiseras en **tillämpning av generalklausulen**, se prop. 2016/17:173 s. 295 och 539 f. och avsnitt 6.7.3 om Kronofogdens rutiner.

6.5 Myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet på underrättelsestadiet

Erfarenheterna från arbetet i regionala underrättelsecentra (Ruc) m.m. har visat att det ibland är förenat med särskilda svårigheter att tillämpa generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL när samverkan sker i denna form. Detta trots att det finns stora möjligheter att utbyta information med stöd av generalklausulen när det gäller just organiserad brottslighet, jfr avsnitt 6.3 och 6.3.3. Då det är ett angeläget samhällsintresse att den organiserade brottsligheten bekämpas har lagstiftaren bedömt att det är viktigt att tveksamheter när det gäller vilka uppgifter som får lämnas till samverkande myndigheter undanröjs. Riskfaktorer och brottsplaner måste kunna identifieras i ett tidigt skede.

Även enligt **lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet** gäller vissa begränsningar för myndigheternas skyldighet att lämna uppgifter till varandra. För att ett särskilt beslut om samverkan enligt denna lag ska kunna fattas måste det vara fråga om brottslig verksamhet av allvarlig eller omfattande karaktär. De **sekretesslättnader** som föreskrivs i lagen om uppgiftsskyldighet gäller endast när behovet av ett effektivt informationsutbyte är extra starkt och därmed särskilt motiverat, se prop. 2015/16:167 s. 1 och 27. Skyddet för den personliga integriteten gör att uppgifter inte kan flöda helt fritt mellan myndigheterna. En myndighet har därför fått vissa möjligheter att göra undantag från huvudregeln att uppgifter ska lämnas.

När det gäller under vilka förutsättningar uppgifter får lämnas vid särskilt beslutad samverkan görs i lagen om uppgiftsskyldighet inte någon skillnad mellan brottsbekämpande och icke brottsbekämpande myndigheter. Detta har motiverats med att den sekretess som föreskrivs i 18 kap. 2 och 3 §§ OSL till skydd för underrättelseverksamhet följer med också till icke brottsbekämpande myndigheter, såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Kronofogden m.fl. En annan sak är att en förutsättning för ett beslut om samverkan är att minst en av de myndigheter som ska delta får bedriva underrättelseverksamhet.

I fråga om **utredning och lagföring av brott** har det inte bedömts nödvändigt att ytterligare underlätta möjligheterna att utbyta information. Anledningen är att det sedan tidigare finns särskilda sekretessbrytande bestämmelser på detta område, se bl.a. **10 kap. 18 och 23-24 §§ OSL**. Vidare bryter vittnesplikten m.m. i regel den tystnadsplikt som olika tjänstemän har.

6.5.1 Tillämpningsområdet för lagen om uppgiftsskyldighet

Lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet syftar till att göra det enklare att utbyta information mellan de myndigheter som samverkar mot organiserad brottslighet. En förutsättning för att denna lag ska vara tillämplig är att två eller flera myndigheter arbetar tillsammans för ett visst gemensamt mål eller syfte och att minst en myndighet har till uppgift att bedriva underrättelseverksamhet. Dessutom måste ett särskilt beslut om samverkan för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet ha fattats. Detta innebär att lagen endast gäller utbyte av information **innan förundersökning inletts, dvs. på underrättelsesstadiet**.

Underrättelsearbete handlar om att samla in, bearbeta och analysera information när det ännu inte finns konkreta misstankar om att ett visst brott har begåtts. I underrättelseskedet behandlas information om vissa personer eller om vissa företeelser och fenomen. För att få en bild av den brottsliga verksamheten och personerna som tros ligga bakom brottsligheten behöver uppgifter samlas in från olika myndigheter, se prop. 2015/16:167 s. 20 f. Då Kronofogden inte har till uppgift att bedriva underrättelseverksamhet ska uppgifter, som inte redan finns hos myndigheten och inte heller behövs i den egna verksamheten, inte samlas in.

Enligt 1 § lagen om uppgiftsskyldighet är det en förutsättning för ett beslut om samverkan enligt denna lag att det är fråga om brottslig verksamhet av allvarlig

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

eller omfattande karaktär. Vidare krävs att brottsligheten bedrivs i organiserad form eller systematiskt av en grupp individer.

Vidare föreskrivs i 2 § lagen om uppgiftsskyldighet att det för att en myndighet trots sekretess ska kunna lämna uppgifter till en annan myndighet måste en behovsprövning göras. Den myndighet som ska lämna uppgifter ska pröva **om det behövs för den mottagande myndighetens deltagande i samverkan**. Dessutom ska en uppgift inte lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas. Då samverkansarbetet vanligtvis leds av en brottsbekämpande myndighet är det normalt också den myndigheten som avgör vilka uppgifter som bör delas och med vilka myndigheter detta bör ske. Det är emellertid den myndighet som innehar den aktuella uppgiften som ska göra sekretessprövningen, se prop. 2015/16:167 s. 35.

Enligt 3 § lagen om uppgiftsskyldighet är det endast de myndigheter som regeringen bestämmer som ska vara uppgiftsskyldiga eller få ta emot uppgifter enligt denna lag. Kretsen av myndigheter som deltar i samverkan mot organiserad brottslighet är inte statisk utan kan förändras över tid. Då det i en förordning bestäms vilka myndigheter som ska omfattas kan regleringen snabbare anpassas till brottslighetens utveckling.

6.5.2 Den krets av myndigheter som omfattas

I förordningen (2016:775) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet har det bestämts att Arbetsförmedlingen, Ekobrottsmyndigheten när den bedriver polisiär verksamhet, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogden, Kustbevakningen, Migrationsverket, Polisen, Skatteverket, Säkerhetspolisen och Tullen ska omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet. Därutöver får en åklagarmyndighet ta emot uppgifter enligt denna lag.

Att Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten i dess egenskap av åklagarmyndighet har en annan roll än de andra myndigheterna förklaras av att åklagarna i första hand är förundersökningsledare med uppgift att utreda och lagföra brott. **Åklagarna har inte någon uppgiftsskyldighet**, men får vara mottagare av uppgifter vid samverkan enligt lagen om uppgiftsskyldighet. Åklagarnas uppgift är främst att bistå med juridiskt stöd och kvalitetssäkring i olika avseenden.

I förhållande till myndigheter utanför kretsen ska de "vanliga" sekretessbestämmelserna tillämpas. Av prop. 2015/16: 167 s. 32 anges att detta

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

också gäller när uppgifter lämnas till länsstyrelsen som i vissa regioner deltar i arbetet i Ruc.

6.5.3 Samverkan ska föregås av ett särskilt beslut

Det ställs inte några särskilda formkrav på ett beslut om samverkan enligt lagen om uppgiftsskyldighet. I prop. 2015/16:167 s. 27 f. och 48 anges emellertid att det torde bli fråga om skriftliga och därmed dokumenterade beslut. Syftet med att samverkan ska vara formaliserad på detta sätt är att det ska bli tydligt när lagen ska tillämpas. Tjänstemännen ska inte behöva tveka när det gäller vilka sekretessregler som är tillämpliga, dvs. om lagen om uppgiftsskyldighet eller de ”vanliga” sekretessbestämmelserna ska tillämpas. Var och en av de myndigheter som samverkar för ett visst gemensamt mål eller syfte måste ha fattat ett särskilt beslut om deltagande i en myndighetsöverskridande samverkan för att sekretesslättnaderna ska vara tillämpliga.

Respektive myndighet har att utforma beslut om samverkan utifrån gällande regler. Varje myndighet får själv avgöra vem inom myndigheten som ska vara behörig att fatta ett sådant beslut.

Dessutom kan regeringen fatta beslut om myndighetssamverkan såsom har skett när det gäller den nationella satsningen mot organiserad brottslighet. Också annan samverkan mellan myndigheter som genom ett beslut har avgränsats till att omfatta en viss specifik företeelse, en viss typ av brottslig verksamhet, vissa grupperingar eller ett visst geografiskt område kan komma i fråga för ett beslut enligt 1 § lagen om uppgiftsskyldighet. Däremot kan sådana beslut inte fattas när myndigheter mer sporadiskt tar kontakt med varandra eller endast tillfälligt samarbetar kring någon specifik fråga.

6.5.4 Endast samverkan mot viss organiserad brottslighet

När det ska bedömas om ett särskilt beslut om samverkan enligt lagen om uppgiftsskyldighet ska fattas är det inte brottslighetens rubricering som är av störst intresse. Det viktiga är **brottslighetens karaktär**, dvs. att den bedrivs **på visst sätt och i viss omfattning**. I denna typ av lagstiftning har det inte ansetts lämpligt att införa en definition av vad som menas med grov organiserad brottslighet. Detta begrepp har dessutom mer och mer kommit att ersättas av begreppet organiserad brottslighet som oftast används i internationella sammanhang. Vidare har något krav på att brottsligheten ska syfta till ekonomisk

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

vinning inte införts. Detta har motiverats med att det inte kan uteslutas att en sådan ordning skulle kunna leda till gränsdragningsvårigheter och inlåsnings effekter.

Utgångspunkten när en myndighet ska ta ställning till om förutsättningarna för ett beslut om myndighets samverkan är uppfyllda är EU:s kriterier för vad som menas med organiserad brottslighet, se avsnitt 1.2 - 1.2.2. Till detta kommer att Samverkansrådet genom sina inriktningsbeslut sätter ramarna för vad som anses utgöra organiserad brottslighet. I prop. 2015/16:167 s. 28-30 och 48 f. anges bl.a. följande när det gäller kravet i 1 § lagen om uppgiftsskyldighet på att brottsligheten ska vara,

1. av allvarlig eller omfattande karaktär, och
2. bedrivs i organiserad form eller systematiskt av en grupp individer.

Med **allvarlig karaktär** menas verksamhet som misstänks innefatta brottsliga gärningar som i första hand har ett relativt högt straffvärde. Ett riktmärke kan vara brottslig verksamhet för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader. Även andra omständigheter kan innebära att brottsligheten är av sådan karaktär som avses i 1 § lagen om uppgiftsskyldighet. Det kan t.ex. vara fråga om verksamhet som innefattar brott som utövas för att dölja annan brottslighet eller möjliggöra och underlätta mer avancerade brottsupplägg. En helhetsbedömning ska göras, där hänsyn tas till flera relevanta omständigheter. Straffvärdet är då sen faktor.

När det gäller **omfattande karaktär** bör flera omständigheter tillsammans eller var för sig kunna innebära att denna förutsättning är uppfylld. Det kan vara att den brottsliga verksamheten sammantaget rör stora summor pengar. Vidare kan det vara brottslighet som är nationellt geografiskt utbredd eller gränsöverskridande och har kopplingar till flera länder. Även brottslig verksamhet som innefattar ett stort antal händelser eller spänner över flera olika typer av kriminalitet och dessutom bedrivs under en längre tid kan vara omfattande på det sätt som avses i denna bestämmelse.

Med att brottsligheten bedrivs **i organiserad form eller systematiskt** menas detsamma som i 29 kap. 2 § punkt 6 BrB, där straffvärdet för brott som utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt regleras, eller har föregåtts av särskild planering. Det ska alltså vara fråga om brottslig verksamhet inom ramen för en struktur där personer samverkar under en inte helt obetydlig tid för att begå brott. Detta innebär att det kan vara fråga om ett visst tillvägagångssätt som upprepas ett flertal gånger t.ex. för att förmå någon att till annan utge en förmån som han eller hon inte har rätt till. Ett annat exempel gäller falska fakturor som skickas ut på ett likartat tillvägagångssätt vid varje tillfälle.

I fråga om kravet på att den brottsliga verksamheten ska utföras av **en grupp individer** anges att brottslighet som utövas av organiserade kriminella strukturer ofta påverkar samhället i större utsträckning. Sådan brottslighet är mer samhällsfarlig än brottslighet som en ensam gärningsman begår.

6.5.5 Om det behövs för den mottagande myndighetens deltagande i samverkan

Enligt 2 § lagen om uppgiftsskyldighet ska trots sekretess uppgifter lämnas till en annan myndighet om det behövs för den mottagande myndighetens deltagande i samverkan. Detta rekvisit har uppställts för att det ska finnas en rimlig avvägning mellan intresset av att skydda den personliga integriteten och intresset av att på detta sätt bekämpa organiserad brottslighet. **Uppgiftsskyldigheten är emellertid villkorad**, då en uppgift inte ska lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Presumtionen är att uppgifter ska lämnas, men en intresseavvägning måste göras. Det är emellertid en annan avvägning som ska göras jämfört med den prövning som sker när det ska bedömas om en uppgift kan lämnas med stöd av generalklausulen. I praktiken blir det de personer som representerar respektive myndighet i Ruc som kommer att svara för att den egna myndighetens regelverk om sekretess och utlämnande av uppgifter följs under det löpande underrättelsearbetet.

Det är också viktigt att tänka på att det kan variera i vilken utsträckning uppgifter kan lämnas till **samtliga** samverkande **myndigheter eller endast till en eller några myndigheter** som omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet. Uppgiftsskyldighet föreskrivs endast om en myndighet har behov av att få en viss uppgift för att delta i samverkan. Behovet av uppgifter kan variera, då en myndighets deltagande i samverkan kan se ut på olika sätt. Det kan vara fråga om att vara närvarande vid möten, bidra med information, att inrikta myndighetens verksamhet eller vidta andra åtgärder inom myndighetens verksamhetsområde som är relevanta för den samverkan som har beslutats.

När uppgifter lämnas bilateralt ligger det i sakens natur att de myndigheter som utbyter information är överens om att uppgifterna inte ska lämnas vidare till någon annan myndighet, jfr avsnitt 6.5.9. Förhållandena kan emellertid förändras. I ett senare skede kan det förekomma att den

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

utlämnande och den mottagande myndigheten anser att det är lämpligt att ytterligare någon eller några myndigheter får ta del av informationen.

Som exempel på när en myndighet kan ha behov av uppgifter anges i prop. 2015/16:167 s. 50 att namn och personnummer behövs för att en myndighet ska kunna bidra med information om en person. Vidare kan samma typ av information behövas för att en myndighet ska kunna initiera en särskild granskning, inleda ett tillsynsärende, i övrigt inrikta sin verksamhet eller vidta åtgärder inom myndighetens verksamhet som är relevant för samverkansarbetet. Dessutom kan det vara så att samtliga myndigheter inom en samverkan har behov av att få del av samma information vid t.ex. ett gemensamt möte.

Uppgifter kan lämnas **efter förfrågan eller spontant**, om myndigheten vet vilka uppgifter som en annan myndighet behöver. I flertalet fall väcks sannolikt frågan om behovet av information i ett pågående projekt och föregås på så sätt av en diskussion mellan berörda myndigheter om behovet av och lämpligheten i att lämna ut viss information.

Uppgiftsskyldigheten omfattar olika verksamhetsgrenar hos de myndigheter som omfattas av samarbetet mot organiserad brottslighet även när sekretess råder mellan verksamhetsgrenarna inom en myndighet, se prop. 2015/16:167 s. 34. Detta gäller emellertid inte Ekobrottsmyndigheten som endast omfattas av skyldigheten att lämna uppgifter när den bedriver polisiär verksamhet. Kronofogden kan däremot bidra med information inte bara från verkställigheten utan också **övriga verksamhetsgrenar**, dvs. summarisk process, konkurstillsyn och skuldsanering.

6.5.6 Vissa möjligheter att göra undantag från uppgiftsskyldigheten

I 2 § andra stycket lagen om uppgiftsskyldighet föreskrivs att en uppgift **inte** ska lämnas **om övervägande skäl** talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Särskilt integritetskänsliga uppgifter om t.ex. någons hälsa- och sexualliv kan alltså skyddas. Vidare behöver uppgifter om vissa metoder och tillvägagångssätt i den brottsbekämpande verksamheten och särskilda uppgifter, som kan skada en förestående eller pågående kontroll- eller tillsynsverksamhet, inte lämnas om det finns starka skäl för att inte göra detta. För Migrationsverkets del kan detta gälla uppgifter som skyddas av sekretess enligt 37 kap. 1 § OSL. Dessutom får samverkan inte inskränka möjligheten för en myndighet att utföra sitt primära uppdrag eller i övrigt försvåra myndighetens arbete och verksamhet.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Då vanliga regler om rätt till partsinsyn gäller hos de myndigheter som deltar i samverkan kan också detta vara en faktor som ska beaktas när det bestäms om uppgifter ska lämnas ut. Detta gäller i synnerhet när det är fråga om uppgifter vars röjande kan skada eller motverka en myndighets verksamhet, se prop. 2015/16:167 s. 51.

Den utlämnande myndigheten ska göra en intresseavvägning för att bedöma om det intresse som sekretessen ska skydda ska ha företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. **En annan sorts intresseavvägning** ska alltså göras än den som sker när det ska prövas om uppgifter kan lämnas med stöd av generalklausulen. Enligt lagen om uppgiftsskyldighet krävs inte en intresseavvägning i varje enskilt fall. Bedömningen av om uppgifter kan lämnas ska i stället göras utifrån **de behov av sekretess som typiskt sett finns** för en viss kategori av uppgifter.

Sammantaget innebär kravet på övervägande skäl att behovet av samverkan normalt sett ska ha företräde. Då presumtion gäller för att uppgifter ska lämnas ut väger oftast intresset av att förebygga, förhindra eller upptäcka viss organiserad brottslighet tyngre än andra intressen. I lagen görs inte något undantag med hänsyn till myndighetens uppdrag eller verksamhet, vilket tidigare hade föreslagits. Detta har i prop. 2015/16:167 s. 36 f. motiverats med att de skyddsintressen som anknyter till myndigheternas verksamhet kan beaktas inom ramen för den allmänna intresseavvägning som ska göras enligt 2 § lagen om uppgiftsskyldighet.

6.5.7 Uppgifter från utländska myndigheter och mellanfolkliga organisationer får inte lämnas ut

De sekretesslätnader som föreskrivs i lagen om uppgiftsskyldighet gäller inte uppgifter från en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation när **användarbegränsningar** föreskrivs i **internationella avtal eller en bindande EU-rättsakt**. I offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser, i vilka det anges att sekretess gäller på grund av internationella avtal m.m. Vidare föreskrivs att generalklausulen och andra sekretessbrytande bestämmelser inte får tillämpas i strid med ett sådant avtal. Innebörden av dessa bestämmelser beskrivs närmare i avsnitt 6.6 - 6.6.1.

Det ska tilläggas att uppgifter i mål och ärenden hos Kronofogden om inhämtning av bankkontoinformation enligt EU:s kvarstadsförordning inte får lämnas ut till andra myndigheter, se prop. 2015/16:148 s. 48 f. och 61 f. Detta då sådana uppgifter endast får användas för det ändamål för vilka de

tas emot, behandlas eller överförs enligt kvarstadsförordningen, se artikel 47.

6.5.8 Kompletterande ändringar i registerförfattningarna

Samtidigt som lagen om uppgiftsskyldighet infördes har kompletterande ändringar gjorts i vissa registerförfattningar. Det gäller registerförfattningarna hos några av de icke brottsbekämpande myndigheterna som, till skillnad från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kriminalvården och Migrationsverket, inte redan hade ett tydligt författningsstöd för att kunna fullgöra sin uppgiftsskyldighet vid särskilt beslutad myndighetssamverkan, jfr 5 § andra stycket lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, 114 kap. 9 § SFB, 3 § lagen (2001:617) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården och 13 § utlänningsdatalagen (2016:27).

Tilläggen som gäller Skatteverkets, Kronofogdens och Tullens verksamhet har gjorts i de bestämmelser, där det regleras vilka uppgifter som får behandlas även **för att tillhandahålla information** i den utsträckning en skyldighet att göra detta följer av lag eller förordning. Det gäller alltså **de sekundära ändamålen**. Någon ändring i de ändamålsregleringar som styr behandlingen av personuppgifter i den egna verksamheten, dvs. de primära ändamålen, har inte gjorts. Detta beror på att respektive myndighet deltar i samverkan utifrån sitt uppdrag.

Tillägg har gjorts i följande registerförfattningar:

- 1 kap. 5 § andra stycket lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet
- 1 kap. 4 § andra stycket lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet
- 1 kap. 4 §, 2 kap. 3 § andra stycket, 9 § andra stycket, 15 § andra stycket och 2 kap. 20 a § lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet. Ändringarna gäller **Kronofogdens fyra databaser**, dvs. utsöknings- och indrivningsdatabasen, betalningsföreläggande- och handräkningsdatabasen, skuldsaneringsdatabasen och konkurstillsynsdatabasen
- 1 kap. 5 § andra stycket lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet.

De brottsbekämpande myndigheterna har enligt sina registerförfattningar möjlighet att i större utsträckning än de icke brottsbekämpande myndigheterna att utbyta information med varandra. Det var emellertid nödvändigt att göra ett tillägg i den då gällande lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid Skatteverkets medverkan i brottsutredningar för att också Skattebrottsenheten skulle få ett tydligt författningsstöd för att kunna fullgöra den behandling av personuppgifter som krävs enligt lagen om uppgiftsskyldighet. Bestämmelserna om detta finns numera i 5 § skattebrottsdatalagen (2017:452).

6.5.9 Underrättelsesekretess m.m. hos icke brottsbekämpande myndigheter

Bestämmelsen i 10 kap. 14 § OSL om att en uppgift kan lämnas ut med förbehåll som inskränker mottagarens rätt att lämna uppgiften vidare eller att utnyttja den på något sätt gäller endast i förhållande till en enskild, t.ex. en konkursförvaltare. En myndighet som lämnar uppgifter till en annan myndighet kan inte föreskriva förbehåll som inskränker rätten för mottagande myndighet att använda uppgifterna. Däremot förekommer det att myndigheter **kommer överens om att vissa uppgifter får ”tas hem”**. Det gäller med andra ord frågan om rätt att använda vissa uppgifter i den egna verksamheten och i så fall vid vilken tidpunkt det är lämpligt att detta sker. För Kronofogdens del blir detta i första hand aktuellt när det gäller uppgifter som behövs för att utmätning av värdefull egendom, som annars sannolikt skulle göras oåtkomlig för verkställighet, ska kunna ske och också försvaras i domstol om utmätningen överklagas.

Lagstiftaren har bedömt att det inte behövs några nya bestämmelser till skydd för de uppgifter som lämnas när olika myndigheter samverkar enligt lagen om uppgiftsskyldighet. Detta har i prop. 2015/16:167 s. 37-39 bl.a. motiverats med att frågan om sekretesskydd gör sig gällande också när informationsutbyte sker enligt de ”vanliga” bestämmelserna. Vidare finns en rad sekretessbestämmelser som kan aktualiseras i arbetet mot den organiserade brottsligheten beroende på vilken typ av information det rör sig om. Det gäller sekretess **till skydd för enskild** i bl.a. följande bestämmelser:

- 27 kap. 1 § OSL i beskattningsverksamheten
- 28 kap. 1 § OSL hos Försäkringskassan
- 28 kap. 11, 12 och 12 a §§ OSL hos Arbetsförmedlingen

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- 34 kap. 1 och 8 §§ OSL hos Kronofogden vid verkställighet m.m. och Konkurstillsynen för uppgift som angår misstanke om brott
- 35 kap. 1 § OSL vid förundersökning m.m.
- 35 kap. 15 § OSL inom Kriminalvården
- 37 kap. 1 § OSL hos Migrationsverket.

I förarbetena hänvisas också till bestämmelserna om sekretess till skydd för intresset av att förebygga eller beivra brott i 18 kap. 1 och 2 §§ OSL och för kontroll och tillsyn i 17 kap. 1 och 2 §§ OSL. Till detta kommer att sekretess gäller också för en myndighets verksamhet **för att biträda en brottsbekämpande myndighet**, se 18 kap. 3 § OSL. När sekretess hänför sig till underrättelseverksamhet följer den med också till icke brottsbekämpande myndigheter, t.ex. Försäkringskassan och Migrationsverket. Därutöver gäller att uppgifter som lämnas från sådana myndigheter till en brottsbekämpande myndighet i regel skyddas av underrättelsesekretess hos den brottsbekämpande myndigheten. Trots att sådan sekretess inte syftar till att skydda enskilda intressen får den indirekt till effekt att uppgifter om enskilda skyddas.

När handläggare från olika myndigheter deltar på möten tillsammans med brottsbekämpande myndigheter kan de få del av information som omfattas av underrättelsesekretess. Även om det i dessa sammanhang ofta inte överlämnas några handlingar, som blir allmänna handlingar i de icke brottsbekämpande myndigheternas verksamhet, uppstår en **tystnadsplikt** för den personal som får del av informationen, se prop. 2015/16:167 s. 38. Om sekretessbelagda handlingar undantagsvis överlämnas till Kronofogden ska det vara för att **uppgifterna behöver åberopas t.ex. i ett yttrande till tingsrätten** sedan en verkställighetsåtgärd har överklagats.

6.5.10 Tillsyn över tillämpningen av lagen om uppgiftsskyldighet

Sekretess- och integritetsskyddsnämnden (SIN) har till uppgift att utöva tillsyn över brottsbekämpande myndigheter enligt vad som anges i 1 § lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Det gäller bl.a. behandlingen av personuppgifter enligt polisdatalagen och lagen om polisens allmänna spaningsregister som utförs av Polisen, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten. SIN har rätt att få de uppgifter och det biträde som nämnden begär av de myndigheter som omfattas av tillsynen. Även andra

förvaltningsmyndigheter och domstolar är skyldiga att lämna de uppgifter som begärs av SIN, se 4 § lagen om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet.

Några ytterligare åtgärder för att säkerställa en effektiv tillsyn och kontroll av tillämpningen av lagen om uppgiftsskyldighet har inte bedömts nödvändig. Detta har i prop. 2015/16:167 s. 40 motiverats med att såväl brottsbekämpande som icke brottsbekämpande myndigheter är föremål för olika former av tillsyn bl.a. när det gäller behandlingen av personuppgifter.

6.6 Att tänka på när uppgifter kommer från utländska myndigheter och organ

Vid samverkan med andra myndigheter är det viktigt att vara uppmärksam på följande.

- Att **absolut sekretess** gäller, i den utsträckning riksdagen har godkänt ett avtal om detta med en annan stat eller en mellanfolklig organisation, för uppgifter som en myndighet förfogar över på grund av avtalet, se bl.a. 34 kap. 4 och 9 §§ OSL.
- Att det **inte** är **tillåtet att lämna uppgifter** som kommer från en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation till en annan myndighet, då generalklausulen och andra sekretessbrytande bestämmelser inte får tillämpas i strid med ett internationellt avtal. Det är **inte heller tillåtet att ta emot uppgifter** som en annan svensk myndighet har fått del av och som inte får användas för Kronofogdens egna ändamål.
- Att lämna och ta emot uppgifter kan också vara otillåtet om myndigheten fått uppgifterna på grund av en bindande EU-rättsakt eller ett av EU ingånget avtal.

Enligt 15 kap. 1 a § OSL som kompletterar bestämmelsen om utrikessekretess i 15 kap. 1 § gäller sekretess för en uppgift som en myndighet har fått från ett utländskt organ på grund av bl.a. **en bindande EU-rättsakt eller ett av EU ingånget avtal**. En förutsättning är att det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i det internationella samarbete som avses i rättsakten eller avtalet försämras om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller för en uppgift som inhämtats i syfte att överlämna den till ett utländskt organ i enlighet med en sådan rättsakt eller ett sådant avtal. Generalklausulen och andra sekretessbrytande bestämmelser får inte tillämpas, men detta gäller inte per automatik. Den

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

svenska myndigheten ska göra en bedömning av om ett utlämnande av en uppgift i det enskilda fallet kan försämra Sveriges möjligheter att delta i det aktuella samarbetet, se prop. 2012/13:192 s. 36 f.

När det gäller inhämtning av bankkontoinformation enligt EU:s kvarstadsförordning får däremot uppgifter aldrig lämnas ut till en annan myndighet, se avsnitt 6.5.7.

- Användarbegränsningar i internationella avtal m.m. gäller **också vid samverkan enligt lagen om uppgiftsskyldighet**, se prop. 2015/16:167 s. 50 f.
- En domstol ska enligt 43 kap. 8 a § andra stycket OSL alltid besluta om **fortsatt sekretess** om det skulle strida mot ett internationellt avtal att uppgifterna röjs.

6.6.1 Närmare om användarbegränsningarna

När en uppgift kommer från en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation får den i regel inte lämnas vidare till en annan myndighet. Detta då de sekretessbrytande bestämmelserna i 10 kap. 15-27 §§ och 28 § första stycket OSL inte får tillämpas i strid med ett internationellt avtal, se bl.a. 15 kap. 1 § om utrikessekretess, 27 kap. 5 § andra och tredje stycket om beskattningsverksamhet och 34 kap. 4 och 9 §§ OSL om verkställighet m.m. samt konkurstillsyn.

I internationella avtal föreskrivs i regel **begränsningar avseende** för vilka **ändamål** uppgifter som lämnas från en utländsk myndighet får användas. Ett exempel gäller upplysningar som Kronofogden får från en annan medlemsstat med stöd av EU:s indrivningsdirektiv. Sådana uppgifter får inte användas för andra ändamål än verkställighets- eller säkerhetsåtgärder avseende fordringar som omfattas av biståndslagen utan att den myndighet som tillhandahåller upplysningarna gett tillstånd till detta. De får emellertid också användas för fastställelse och verkställighet av obligatoriska socialuppgifter, se 19 § biståndslagen.

Av **specialitetsprincipen** följer också ett ansvar att inte ta emot uppgifter som omfattas av ett användarförbud. Kronofogden får alltså inte ta emot uppgifter som har lämnats till någon annan svensk myndighet, om de inte får användas för indrivningsändamål. Det gäller t.ex. när Skatteverket med stöd av vissa skatteavtal

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

får uppgifter som inte får användas för verkställighet.³⁷ Vidare är det vanligt att begränsningar av olika slag föreskrivs när det gäller uppgifter som lämnas från en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation till de brottsbekämpande myndigheterna.

Det bör här nämnas att Skatteverket fått kritik sedan uppgifter om bankkonton som inhämtats av Ekobrottsmyndigheten med stöd av reglerna om internationell rättslig hjälp i brottmål använts av verket i ärenden och mål rörande eftertaxering m.m. Åklagarmyndigheten i Luxemburg hade uttryckligen angett att handlingarna endast fick användas i det ärende i vilket internationell rättshjälp beviljats, se JO 2007/08 s. 57.

I 9 kap. 2 § OSL anges att följande lagar innehåller bestämmelser som begränsar möjligheten att använda vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat:

1. lagen (1990:320) om ömsesidig handräckning i skatteärenden
2. lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete
3. lagen (2000:344) om Schengens informationssystem
4. lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål
5. lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete
6. lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar
7. lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen (biståndslagen)
8. lagen (1998:620) om belastningsregister
9. lagen (2012:843) om administrativt samarbete inom Europeiska unionen i fråga om beskattning
10. lagen (2015:63) om utbyte av upplysningar med anledning av FACTA-avtalet

³⁷ Se Skatteverkets rättsliga vägledning, avsnittet om Utlandshandräckning, Samarbetsavtal med skatteparadis.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

11. lagen (2015:912) om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton
12. lagen (2017:182) om automatiskt utbyte av land-för-land rapporter på skatteområdet
13. lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder och
14. brottsdatalagen (2018:1177)

6.7 Situationer då de sekretessbrytande bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen är tillämpliga

I de allra flesta situationer är lagen om uppgiftsskyldighet från 2016 inte tillämplig. De ”vanliga” sekretessbrytande bestämmelserna ska då tillämpas när det ska bedömas om uppgifter kan lämnas på eget initiativ till en myndighet som inte omfattas av den lagen om uppgiftsskyldighet eller om en myndighet utanför ”kretsen” begär uppgifter. Vidare ska de bestämmelser som i allmänhet gäller, bl.a. generalklausulen, tillämpas i förhållande till myndigheter som omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet, om det inte finns ett särskilt beslut från regeringen eller berörda myndigheter som täcker det aktuella uppgiftslämnandet, se prop. 2015/16:167 s. 24.

När Kronofogden lämnar ut uppgifter är det viktigt att tänka på att myndigheten i efterhand kan behöva visa med stöd av vilken bestämmelse detta skett. Om generalklausulen tillämpats gäller det de omständigheter som har beaktats när intresseavvägningen gjordes.

Här redovisas i avsnitt 6.7.1 – 6.7.4 exempel på situationer, i vilka Kronofogden i regel kan lämna uppgifter med stöd av någon av följande bestämmelser:

- 10 kap. 18 § OSL om att uppgifter får lämnas till de brottsutredande myndigheterna när förundersökning inletts
- 10 kap. 24 § OSL när en uppgift angår misstanke om ett begånget brott
- 10 kap. 28 § OSL om det i lag eller förordning finns en särskild sekretessbrytande bestämmelse som avser den typ av uppgift som det är fråga om

- generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL.

Därefter lämnas i avsnitt 6.8 – 6.8.6 exempel på situationer, i vilka det är viktigt att Polisen, Tullen, Skatteverket och Kriminalvården m.fl. myndigheter lämnar **uppgifter till Kronofogden**. En förutsättning för att Kronofogden i dessa fall ska få uppgifter är att den utlämnande myndigheten har bedömt att detta kan ske med stöd av en särskild sekretessbrytande bestämmelse eller generalklausulen.

6.7.1 Under en förverkandeutredning

De brottsutredande myndigheterna får under en förverkandeutredning inhämta uppgifter från bl.a. Kronofogden på samma sätt och i samma omfattning som annars gäller, se avsnitt 4.5 – 4.5.2. I prop. 2007/08:68 s. 71 f. har det tydliggjorts att Kronofogden har rätt att lämna uppgifter om tillgångar och skulder m.m. även om det inte behövs för utredningen av själva brottsmisstanken. Det gäller alltså uppgifter som ska användas vid den kartläggning av ekonomiska förhållanden som måste göras för att bedöma om den som är misstänkt för brott och/eller någon annan som ett yrkande om förverkande kan riktas mot kan bli föremål för förverkande.

När förundersökning inletts kan uppgifter lämnas med stöd av 10 kap. 18 § OSL. I praktiken är det emellertid vanligt att en förverkandeutredning görs eller i vart fall påbörjas **på underrättelsestadiet**. Om utredningen inte gäller ett ärende inom ramen för en särskilt beslutad samverkan enligt lagen om uppgiftsskyldighet måste Kronofogden bedöma om uppgifter kan lämnas med stöd av generalklausulen. En sådan prövning behöver inte göras i fråga om offentliga uppgifter, t.ex. skulder i pågående mål och beslut om utmätningar, även om förundersökning inte har inletts.

6.7.2 När tiden för ett näringsförbud löpt ut

Att en person har näringsförbud är under den tid förbudet gäller en offentlig uppgift hos Kronofogden. Däremot har uppgift om att en person tidigare haft förbud inte undantagits från sekretessen i 34 kap. 1 § OSL. Uppgifter om förbud som inte längre gäller kan emellertid i regel lämnas till andra myndigheter med stöd av generalklausulen.

Det bör tilläggas att enligt 10 § NF ska uppgifter i det offentliga näringsförbudsregistret hos Bolagsverket gallras så snart som möjligt efter

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

det att förbudstiden har löpt ut eller förbudet upphört att gälla av något annat skäl. En annan sak är att enskilda har möjlighet att få uppgifter om tidigare näringsförbud hos kreditupplysningsföretagen under tre år efter det att förbudstiden gått ut, se 8 § kreditupplysningslagen (1973:1173) och SOU 2012:84 s. 174-176.

6.7.3 Underrättelser om misstänkt penningtvätt

Kronofogden omfattades innan den nu gällande lagen om penningtvätt började gälla den 1 augusti 2017 inte av rapporteringskraven när det gäller misstankar om penningtvätt. Med stöd av generalklausulen eller i vissa fall 10 kap. 24 § OSL har det emellertid också dessförinnan ingått i Kronofogdens rutiner att anmäla misstänkt penningtvätt enligt följande rutin.

När Kronofogden tar emot betalning i kontanter i det löpande verkställighetsarbetet eller vid exekutiva auktioner, ska belopp över 30.000 kr särskilt uppmärksammas. Omständigheterna i ärendet, de iakttagelser som görs i anslutning till att betalning sker och beloppets storlek kan i vissa fall leda till att en transaktion kan antas utgöra penningtvätt. Om resultatet av granskningen blir att det finns misstankar om detta bör Kronofogden skicka en underrättelse om misstänkt penningtvätt till Finanspolisen.³⁸

Kronofogden och andra myndigheter har numera ålagts en uppgiftsskyldighet om myndigheten i sin verksamhet **i samband med att kontanter hanteras** upptäcker sådana omständigheter som kan antas ha samband med eller utgöra penningtvätt eller finansiering av terrorism. Skyldigheten att underrätta Polisen har emellertid villkorats av att detta inte hindras av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen, se 4 kap. 4 § andra stycket penningtvättslagen. Tillämpning av **generalklausulen** blir därför aktuell, se prop. 2016/17:173 s. 295 f. och 540.

Det ska i detta sammanhang tilläggas att definitionen av vad som avses med penningtvätt har ändrats när den ”nya” penningtvättslagen infördes, se prop. 2016/17:173 s. 507 f. Enligt 1 kap. 6 § i penningtvättslagen menas åtgärder med avseende på pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som

1. kan dölja egendom i samband med brott eller brottslig verksamhet,

³⁸ Se Rikskronofogdens ställningstagande (Nr 1/10/RKF) som ersatts av skrivningarna i S-handboken.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

2. kan främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde,
3. kan främja möjligheterna för någon att undandra sig rättsliga påföljder, eller
4. innebär att någon förvärvar, innehar, hävdar rätt till eller brukar egendomen.

Vidare ska vid tillämpningen av denna lag med penningtvätt jämföras åtgärder med egendom som typiskt sett är ägnade att dölja att någon avser att berika sig eller någon annan genom en framtida brottslig handling.

6.7.4 Misstankar om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Kronofogden ska om det finns anledning att anta att felaktiga beslut eller utbetalningar av bidrag, ersättningar och lån **för personligt ändamål** (ekonomiska förmåner) har gjorts underrätta den myndighet eller organisation som har fattat beslutet, se 1-3 §§ lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Undantag från underrättelseskyldigheten gäller om det finns särskilda skäl. Detta då det kan vara onödigt med en underrättelse om den myndighet som har beslutat om en ekonomisk förmån redan känner till felet eller om det är fråga om ett enstaka fel och beloppet är försumbart, se prop. 2007/08:48 s. 23-24.

Enligt 1 § lagen om underrättelseskyldighet ska följande myndigheter och organisationer underrättas:

- Migrationsverket
- Försäkringskassan
- Pensionsmyndigheten
- Centrala studiestödsnämnden
- Arbetsförmedlingen
- kommunerna
- arbetslöshetskassorna

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Av en underrättelse ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet att en ekonomisk förmån har beslutats eller betalats ut felaktigt eller att detta skett med ett för högt belopp, se 4 § lagen om underrättelseskyldighet. Förutom grundläggande identifieringsuppgifter kan det variera från fall till fall vilka uppgifter som ska lämnas, se prop. 2007/08:48 s. 25.

Om en utbetalning har gjorts av en myndighet som inte omfattas av lagen om underrättelseskyldighet ska generalklausulen tillämpas. Kronofogden måste därför innan en uppgift lämnas till **t.ex. länsstyrelsen**, som inte ingår i den krets av myndigheter som omfattas av lagen om underrättelseskyldighet, bedöma om det är uppenbart att intresset av att en uppgift om vad som antas vara en felaktig utbetalning lämnas ska ha företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Även om det gäller en utbetalning till en enskild måste det alltså ske en prövning enligt generalklausulen.

Vidare måste Kronofogden när det gäller utbetalningar **till företag och andra associationsformer** pröva om uppgifter kan lämnas ut till en beslutande eller utbetalande myndighet med stöd av generalklausulen. En intresseavvägning måste göras i fråga om utbetalningar som skett när det finns misstankar om felaktiga utbetalningar av **lönebidrag, nystartsjobb och instegsjobb m.m.** Detta då sådana ersättningar inte utbetalas till den enskilde utan till arbetsgivaren eller genom kreditering på dennes skattekonto.

I detta sammanhang ska det tilläggas att Utredningen om Utvärdering av bidragsbrottslagen föreslår att också sådant ekonomiskt stöd som beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller kommunerna och som avser viss enskild person, men utbetalas till t.ex. arbetsgivaren eller en vårdgivare ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet, se SOU 2018:14.

6.8 Viktiga uppgifter i Kronofogdens operativa arbete

I samband med att beslag m.m. hävs lämnar Polisen eller annan myndighet som förvarar egendomen vanligtvis uppgifter till Kronofogden sedan en intresseavvägning enligt generalklausulen gjorts. Standardiserade regler om att Kronofogden under vissa förutsättningar alltid ska informeras när ett beslag hävs och de närmare omständigheterna vid beslaget har inte införts, jfr Ekosekretessutredningen förslag i SOU 1999:53 s. 343 ff. om en sekretessbrytande bestämmelse i rättegångsbalken.

Kronofogden får i vissa fall även information om vad som har framkommit om tillgångar m.m. vid olika polisinsatser och i samband med spaning. Den

utlämnande myndigheten har då bedömt att det är **uppenbart i det enskilda fallet** att intresset av att uppgiften lämnas till Kronofogden har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Förutom iakttagelser rörande värdefull egendom kan det t.ex. gälla att en gäldenär med stora skulder bor på en tidigare okänd adress eller har skrivit sig utomlands, men i själva verket bor kvar här i landet. Det är alltså fråga om uppgifter som visar att Kronofogden kan ha anledning att göra en förrättning eller en näringsförbudskontroll på en viss adress.

Kronofogden får också del av uppgifter från flera myndigheter i det löpande arbetet med tillsynen över näringsförbud. Vikten av ett väl fungerande samarbete med andra myndigheter har betonats av lagstiftaren alltsedan de första bestämmelserna om näringsförbud infördes.

6.8.1 När beslag m.m. ska hävas

Kronofogden får ofta information från de brottsutredande myndigheterna om att egendom ska lämnas tillbaka, t.ex. på grund av att ett beslag eller ett förvar ska hävas. När detta sker är det viktigt att Kronofogden får del av vissa **kringuppgifter** för att det ska kunna bedömas om förutsättningarna för utmätning är uppfyllda. Det gäller besittningsförhållandena vid den tidpunkt då egendomen omhändertogs och **för Kronofogden i övrigt relevanta uppgifter**.

Med relevanta uppgifter menas att det skäligen kan antas att uppgifterna behövs för att bedöma om förutsättningarna för utmätning är uppfyllda.

I vilken utsträckning Polisen kan lämna uppgifter till Kronofogden när ett beslag hävs eller egendom som omhändertagits på någon annan grund ska lämnas tillbaka har prövats av JO vid flera tillfällen, se JO:s beslut den 9 mars 1999, dnr 3746-1997, JO 2013/14 s. 230 (Polisen i Dalarna), JO 2014/15 s. 127 (Polisen i Östergötland) och JO:s båda beslut den 22 februari 2017, dnr 4197-2015 och 6112-2015. Med undantag för beslutet från 1999 gäller det uppgifter som lämnats till Kronofogdens jourtelefon.

JO:s beslut 1999 (RIC 15/03): JO riktade inte någon kritik mot den åklagare som underrättat Kronofogden om sitt beslut att häva ett beslag. Några dagar innan åtal väcktes för grovt skattebedrägeri, skattebrott och bokföringsbrott hade åklagaren fått kännedom om att den misstänkte förtigit såväl skulder som tillgångar vid edgångssammanträdet i sin personliga konkurs. Bristen i boet uppgick till cirka 440.000 kr samtidigt som ett kuvert innehållande 21.500 kr hade hittats hos den misstänkte. De grova

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

skattebedrägerierna avsåg felaktigt utbetald mervärdeskatt om cirka 560.000 kr.

Därefter har regeringen påmint om att innebörden av detta beslut är att Polisen eller annan myndighet som förvarar egendom som tagits i beslag kan lämna uppgifter till Kronofogden med stöd av generalklausulen om förutsättningarna för detta är uppfyllda i enskilda fall, se prop. 2001/02:191 s. 70-74. En förutsättning är alltså att den utlämnande myndigheten först har gjort en intresseavvägning i det enskilda fallet som lett till att det bedömts att uppgifter kan lämnas ut. Vidare anges i fråga om beslag i syfte att egendomen ska lämnas tillbaka till den rättmätige ägaren, s.k. återställandebeslag, att det kan bli aktuellt med utmätning även för hans eller hennes skulder.

JO 2013/14 s. 230 (Polisen i Dalarna): Sedan en person misstänkt för ringa narkotikabrott medtagits till polisstationen för kroppsbesiktning och kroppsvisitation hade en klocka värd cirka 20.000 kr **tillfälligt omhändertagits med stöd av 19 § första stycket 1 polislagen**, då den bedömts utgöra ett sådant farligt föremål som avses i denna bestämmelse.³⁹ Sedan personen i första hand vänt sig mot Polisens åtgärd att i samband med ingripandet underrätta Kronofogden om innehavet av klockan har JO uttalat att följande omständigheter är av betydelse när Polisen gör den intresseavvägning som måste ske enligt generalklausulen innan uppgifter lämnas till Kronofogden:

- egendomens värde
- Kronofogdens möjligheter att hitta egendom såsom kontanta medel och sådana värdeföremål som är lätta att undanskaffa och
- skuldens storlek.

I JO:s beslut anges också att **först bör en förutsättningslös fråga** ställas till Kronofogden om personen har skulder i pågående mål. Om det bekräftas att detta är fallet kan uppgifter om egendomen lämnas. Vidare ska det intresse som sekretessen är avsedd att skydda enligt 35 kap. 1 § första stycket OSL, dvs. skyddet för den enskilde, ställas mot det intresse som Kronofogden företräder. Däremot ska inte rent brottsbekämpande intressen tillmätas någon självständig betydelse vid sekretessprövningen. JO ansåg att de omständigheter som i detta fall beaktats vid

³⁹ Om den misstänkte tas in i häkte eller polisarrest finns också stöd för en sådan åtgärd, se 4 kap. 2 § häkteslagen (2010:611).

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

intresseavvägningen var sådana att Polisen hade rätt att lämna den sekretessbelagda uppgiften till Kronofogden.

Det ska här tilläggas att när det gäller utmätningar som gjorts i jourtelefonen har det varit en gemensam nämnare att det nästan aldrig gått att påvisa att gäldenären har några tillgångar vid Kronofogdens tidigare utredning, se Kronofogdens årsredovisningar åren 2015-2017.

JO 2014/15 s. 127 (Polisen i Östergötlands län): I detta fall hade Polisen stoppat en förare för hastighetsöverträdelse och fattat misstanke om ringa narkotikabrott och s.k. drogfylleri. I syfte att eftersöka narkotika verkställdes en husrannsakan i bilen. En större summa kontanter påträffades då i en väska som enligt uppgift tillhörde gäldenärens sambo. Förutom att Polisen fick kritik för att egendomen omhändertogs sedan Kronofogden gjort en distansutmätning kritiserades Polisen för att inte ha dokumenterat eller i efterhand kunnat visa vilka närmare uppgifter som lämnats till Kronofogden. Av dokumentationen bör det framgå vilka uppgifter som har lämnats ut, vem som beslutat om utlämnandet och vilka omständigheter som har beaktats vid den intresseavvägning som ska göras.

JO:s beslut den 22 februari 2017. I båda fallen fick Polisen kritik för bristande dokumentation när sekretesskyddade uppgifter lämnades till Kronofogden. Därutöver har JO betonat att **generalklausulen** bör tillämpas **med försiktighet**, och bl.a. uttalat följande:

”Jag vill även stryka under att det givetvis inte får förekomma att polisen utan stöd i lag omhändertar egendom eller vidtar andra åtgärder för Kronofogdemyndighetens räkning. Även om utredningen i detta ärende inte ger stöd för att det har skett, vill jag framhålla att det inte under några förhållanden är acceptabelt att t.ex. ett frihetsberövande förlängs för att en utmätning ska kunna genomföras. Är det tveksamt om Kronofogdemyndigheten kommer att hinna vidta de åtgärder som behövs för en utmätning bör detta beaktas redan vid den intresseavvägning som ska göras före kontakten med Kronofogdemyndigheten. Endast om egendomen faktiskt kan förväntas bli föremål för utmätning bör en kontakt tas.”

6.8.2 I samband med polisinsatser för att störa organiserad brottslighet

När insatser för att störa organiserad brottslighet genomförs händer det att värdefull egendom, som inte kan omhändertas med stöd av Polisens egna

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

befogenheter, påträffas. Om information lämnas, sedan Polisen efter en sekretessprövning bedömt att förutsättningarna för detta är uppfyllda i det enskilda fallet, behöver Kronofogden uppgifter om **besittningsförhållanden m.m.** Det kan t.ex. gälla att flera personer färdats i den bil, där kontanter eller andra tillgångar har påträffats.

Om Kronofogden inte är närvarande på plats är det viktigt att uppgifter om vad egendomen kan antas vara värd lämnas. Detta för att Kronofogden ska kunna bedömas om egendomen har ett exekutivt värde och göra en beneficieprövning. Det är givetvis också angeläget att Kronofogden får del av i övrigt relevanta uppgifter innan man bestämmer sig för att åka till den plats där egendomen finns för att verkställa utmätning.

När det gäller Kronofogdens önskemål om att få uppgifter från Polisen är det viktigt att tänka på att redan den uppgiften att en person är eller har varit föremål för ett polisingripande kan vara sekretessbelagd, se 35 kap. 1 § första stycket OSL. Vid den intresseavvägning som Polisen ska göra är detta ett av de förhållanden som man ska ta hänsyn till. Polisen bör därför, liksom när beslag m.m. hävs, inleda kontakten med **en förutsättningslös förfrågan om den aktuella personen har skulder** i pågående mål. Om det är tveksamt om Kronofogden kommer att hinna vidta de åtgärder som behövs för en utmätning bör detta beaktas vid den intresseavvägning som ska göras före kontakten med Kronofogden, se JO:s två beslut den 22 februari 2017, dnr 4197-2015 och 6112-2015.

Det ska här tilläggas att Polisen i två fall fått kritik av JO för att man omhändertagit egendom för Kronofogdens räkning utan att det har funnits lagstöd för detta. Ett förbudsmeddelande från Kronofogden ger i sig inte Polisen rätt att hålla kvar utmätt egendom. För att Polisen ska ha denna rätt krävs att egendomen har omhändertagits med stöd av t.ex. bestämmelserna om beslag, se JO 2014/15 s. 127 (Östergötland) och det ena av JO:s beslut den 22 februari 2017, dnr 4197-2015 (Polisen - region Syd).

6.8.3 Vissa iakttagelser vid spaning

Det är inte ovanligt att iakttagelser om var eller hos vem viss egendom finns görs i samband med spaning. I vissa fall bedömer Polisen, eller i förekommande fall Tullen eller Skattebrottsenheten, att uppgifter ska lämnas till Kronofogden för att egendom ska kunna utmätas. Det kan t.ex. gälla på vilken adress en lyxbil brukar parkeras och vem som har bilnycklarna.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Vidare är det, sett utifrån Kronofogdens behov, en fördel om myndigheten får del av uppgifter som visar att en förrättning bör göras på en viss adress. I samband med spaning kan det ha framkommit att en gäldenär som har stora skulder i själva verket är bosatt på en annan adress än sin officiella adress. Motsvarande gäller också om en gäldenär kan antas ha egendom eller bedriva verksamhet i en tidigare okänd lokal. För att en förrättning ska kunna göras i en annan bostad än den som gäldenären själv uppgett eller är folkbokförd på måste det i princip vara utrett att han eller hon har sin huvudsakliga dygnsvila och/eller värdefull egendom i den bostaden.

När det gäller spaning inom ramen för **ett särskilt beslutat underrättelseärende** sker utbytet av information enligt lagen om uppgiftsskyldighet, se avsnitt 6.5 – 6.5.9.

6.8.4 Kontrollen av att meddelade näringsförbud följs

När ett näringsförbud har börjat gälla och vid de fortsatta kontrollerna tar Kronofogden in uppgifter från bl.a. Skatteverket, Försäkringskassan och Kriminalvården. Vissa uppgifter är offentliga, medan den utlämnande myndigheten i andra fall måste pröva om uppgifterna kan lämnas ut med stöd av generalklausulen eller någon annan sekretessbrytande bestämmelse. Om det finns skäl att misstänka att ett förbud överträds kan det bli aktuellt för en myndighet att lämna uppgifter till Kronofogden också med stöd av 10 kap. 24 § OSL. En förutsättning är att en strängare påföljd än böter kan antas komma att dömas ut.⁴⁰

När det gäller myndigheter som utbetalar eller beslutar om bidrag, t.ex. Arbetsförmedlingen, kan 45 § NL åberopas om Kronofogden behöver uppgifter om vilka ersättningar som har utbetalats och under vilken tidsperiod detta skett. Tredje man är skyldig att efter föreläggande från Kronofogden lämna uppgift om sina **ekonomiska mellanhavanden med en person som har näringsförbud**. Dessutom finns när det gäller Försäkringskassan en särskild sekretessbrytande bestämmelse i 3 § förordningen (1980:995) om skyldighet för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att lämna uppgifter till andra myndigheter.

6.8.5 När biträde med spaning för tillsyn över näringsförbud lämnas

⁴⁰ Se i fråga om straffskalan vid överträdelse av näringsförbud 47 § NL.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Vid tillsynen över näringsförbud har Kronofogden enligt 44 § punkt 3 NL rätt att bedriva viss enklare spaning. Myndigheten får bl.a. efterforska material på internet som ger anledning att misstänka att ett förbud överträds och kan också samla in information genom att bedriva viss spaning på fältet se prop. 2013/14 s. 80 f. och 109. Avsikten när denna bestämmelse infördes var inte att ändra på arbetsfördelningen mellan Kronofogden och Polisen. När ett **behov av särskilda polisiära befogenheter** finns ska Kronofogden, på samma sätt som tidigare gällt, ha rätt att få biträde av Polisen för tillsynen över att meddelade näringsförbud följs, se 46 § NL.

När Polisen bedrivit spaning på begäran av Kronofogden ska relevant information om resultatet och hur spaningen har gått till redovisas till myndigheten. Om uppgifter som styrker misstankarna om att förbudet överträds har framkommit ska de kunna åberopas i en anmälan om överträdelse av näringsförbud, se Kronofogdens handledning om näringsförbud, dnr 832 35244-14/121, avsnitt 10.7.1 – 10.7.2.

Vidare har **Skattebrottsenheten** befogenhet att bedriva spaning avseende överträdelse av näringsförbud. Detta kan ske på eget initiativ eller på begäran av åklagaren under en förundersökning. Enligt de rutiner som Skatteverket fastställt är utgångspunkten att underrättelsearbetet när det gäller näringsförbud ska ske i samarbete med Kronofogden.

Tidigare framgick direkt av lagen (1997:1024) om Skatteverkets medverkan i brottsutredningar, numera lagen om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet, att spaning får bedrivas. När skattebrottsdatalagen infördes togs den särskilda bestämmelsen om detta bort. I prop. 2016/17:89 s. 40-41 anges att det inte är nödvändigt med en sådan bestämmelse, då spaning är en arbetsmetod som kan ingå både inom ramen för en förundersökning och i underrättelsearbetet. Någon ändring i sak är inte avsedd.

6.8.6 Uppgifter från Kriminalvården

När det gäller personer som har **näringsförbud** behöver Kronofogden ofta uppgifter om på vilken anstalt han eller hon har placerats, under vilken tidsperiod straffet ska avtjänas och beslut om utevistelser m.m. Detta för att Kronofogden ska kunna nå personen för att informera om förbudets innebörd. Därutöver är det i vissa fall nödvändigt att ta in andra typer av uppgifter för att kontrollera om ett förbud överträds. Vidare är det viktigt att en avstämning görs när frigivningstidpunkten närmar sig.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Vilka frågor Kronofogden ställer vid den inledande kontrollen och de fortsatta näringsförbudskontrollerna påverkas bl.a. av vilken påföljd som dömts ut. Vidare har det betydelse om en person som dömts till fängelse avtjänar sitt straff enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja. Då undantag från sekretessen till skydd för enskild i regel gäller för **beslut av Kriminalvården eller en övervakningsnämnd** får Kronofogden vanligtvis ta del av bl.a. uppgifter om:

- anstaltsplanering
- uppskov med att avtjäna ett straff
- straffidsbeslut och därmed tidigaste dag för villkorlig frigivning
- utevistelser, dvs. permissioner samt frigång för att arbeta eller genomgå utbildning utanför anstalten
- vem som har förordnats som övervakare.

Inom Kriminalvården gäller sekretess för uppgift om enskilds personliga förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs, se 35 kap. 15 § OSL. **Sedan den 1 januari 2018** gäller sådan sekretess även för uppgift i beslut av Kriminalvården eller en övervakningsnämnd. En förutsättning är att det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs, se 35 kap. 15 § andra stycket OSL. Utgångspunkten är att uppgifterna i ett beslut ska vara offentliga även efter denna lagändring. Möjligheten att **hemlighålla uppgifter i beslut** ska tillämpas med stor restriktivitet, se prop. 2006/17:203 s. 15.

Det bör tilläggas att en bestämmelse om **säkerhetssekretess** finns i 18 kap. 11 § OSL. Syftet är att rymning eller fritagning ska förhindras, om det kan antas att syftet med åtgärden motverkas om uppgiften röjs. Sedan den 1 januari 2018 gäller säkerhetssekretessen också för uppgift om åtgärd som syftar till att upprätthålla ordningen och säkerheten i Kriminalvårdens verksamhet, se prop. 2016/17:208 s. 31 f. och 99.

Om det är aktuellt att lämna andra uppgifter till Kronofogden än de som finns i ett beslut måste Kriminalvården pröva om detta kan ske med stöd av generalklausulen. När det gäller uppgifter som angår misstanke om att ett näringsförbud överträds får emellertid Kriminalvården, liksom andra

myndigheter, lämna uppgifter till Kronofogden med stöd av 10 kap. 24 § OSL. Detta då myndigheten har till uppgift att ingripa mot detta brott.

Sekretess inom Kriminalvården gäller alltså för bl.a. uppgifter om **intagnas tillgångar**. I vissa fall, t.ex. om betydande belopp har skickats till en person som avtjänar ett fängelsestraff, bör uppgifter kunna lämnas till Kronofogden. En förutsättning är att Kriminalvården efter att ha gjort en intresseavvägning bedömer att det är uppenbart att intresset av att uppgifter lämnas ut väger över.

I bl.a. ett beslut den 3 oktober 2007, dnr 4973-2006, har JO prövat om uppgifter om tillgångar får lämnas till Kronofogden. JO ansåg att det inte är uteslutet att Kriminalvården, kan lämna uppgifter efter att en intresseavvägning har gjorts i det enskilda fallet. Om det har klargjorts att en intagen har **stora skulder**, som avser t.ex. **skadestånd på grund av brott**, kan det framstå som otillfredsställande om information inte lämnas till Kronofogden.

6.9 Överklagande av en annan myndighets beslut att inte lämna ut uppgifter

En myndighet får enligt 6 kap. 7 § andra stycket OSL överklaga en annan myndighets beslut att avslå en begäran om att få ta del av en handling eller att på annat sätt få del av en uppgift, om inte annat anges i lag eller förordning. Bestämmelsen skiljer sig i vissa avseenden från vad som gäller enligt 6 kap. 7 § första stycket OSL när enskild, t.ex. en konkursförvaltare, överklagar ett sådant beslut. Vidare är möjligheten för en myndighet att överklaga en annan myndighets beslut i regel mer omfattande än vad som är fallet för en enskild som har begärt att få ut uppgifter från en myndighet, se Kommentaren till offentlighets- och sekretesslagen (6 kap. 7 § OSL).

Såvitt avser statliga myndigheter som lyder under regeringen ska **regeringen** pröva frågan om utlämnande av uppgifter om en myndighet överklagar en annan myndighets beslut, se 6 kap. 8 § fjärde stycket OSL.

6.10 Viktigt att tänka på vid samverkan med andra myndigheter

Vid samverkan med andra myndigheter är det viktigt att tänka igenom hur de uppgifter som lämnas till en annan myndighet kan komma att användas. Detta då uppgifter som tas in i ett beslut hos den mottagande myndigheten i regel blir

offentliga. Till detta kommer att det vid prövningen av om uppgifter kan lämnas med stöd av generalklausulen ska bl.a. beaktas hur stor risken är för att uppgifterna hos den mottagande myndigheten blir offentliga. Det är också bra att vara beredd på i vilka sammanhang hemliga uppgifter blir offentliga eller i vissa fall kan skyddas av sekretess även under en del av ett domstolsförfarande.

6.10.1 Särskilt om informationsutbytet med polis och åklagare

Vid informationsutbytet med de brottsbekämpande myndigheterna, som sker med stöd av flera olika sekretessbrytande bestämmelser, finns anledning att tänka på bl.a. följande.

- Beslut om att åtal ska väckas eller inte är offentligt.

Inom den brottsutredande verksamheten har beslut undantagits från sekretess enligt vad som föreskrivs i 35 kap. 6 § punkt 1 OSL. Det gäller bl.a. om åtal ska väckas, att förundersökning inte ska inledas eller att en förundersökning ska läggas ned.

- Den som misstänks för brott har rätt till **partsinsyn**, se 10 kap. 3 och 3 a §§ OSL.

När en förundersökning har kommit så långt att någon skäligen kan misstänkas för brottet ska han eller hon underrättas om misstanken. Vidare har den misstänkte och hans eller hennes försvarare därefter rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av det som har förekommit vid förundersökningen med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § OSL, se 23 kap. 18 § RB.

Det ska tilläggas att även **om åtal inte väcks** kan den som varit misstänkt för brott ha rätt till partsinsyn om han eller hon har **beaktansvärda skäl** för sin begäran, se RÅ 1995 ref. 28, RÅ 2001 ref. 27 och 35 kap. 8 a § OSL. Rätten är inte ovillkorlig utan gäller om uppgifterna behövs för att en person ska kunna ta till vara sin rätt t.ex. när fråga uppkommit om återkallelse av en yrkeslegitimation eller det kan ha betydelse i en pågående tvistemålsprocess som har samband med den avslutade förundersökningen. Även personer som endast anmälts för brott och inte formellt blivit betraktade som misstänkta kan ha en sådan rätt, se prop. 2016/17:68 s. 97.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

När åtal väckts kan också uppgifter som inte har tagits med i förundersökningsprotokollet, dvs. uppgifter i ”slasken”, i vissa fall bli föremål för partsinsyn. Det gäller **restmaterial som inte återopas i domstolen s.k. sidomaterial**, se 23 kap. 18 a § RB och de begränsningar som följer av 10 kap. 3 och 3 a §§ OSL. Uppgifter om bl.a. tipsare bör emellertid kunna hemlighållas för den som är part i brottmålet, se prop. 2016/17:68 s. 95 ff. och 122 f.

- Beslut om förordnande av offentlig försvarare blir inte automatiskt ett offentligt beslut.

Först senare blir det offentligt vem som är misstänkt för brott. Anledningen till att sekretessreglerna ändrats i detta avseende är bl.a. att ett offentliggörande av att någon är misstänkt för brott i ett så tidigt skede kan få negativa effekter för den fortsatta brottsutredningen, se avsnitt 6.1.5.

- Den sekretess som gäller vid användningen av tvångsmedel är svagare i domstol än under en förundersökning.

Under en förundersökning gäller **utredningssekretess** enligt 18 kap. 1 § OSL, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller det finns risk att den framtida verksamheten skadas. Vidare gäller presumtion för **sekretess till skydd för den enskilde**, se 35 kap. 1 § OSL.

I domstolen är sekretessen svagare, då insynsintresset är större hos en domstol än under en förundersökning. Enligt 35 kap. 1 § andra stycket OSL gäller sekretess hos domstol till skydd för den enskilde endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men. Vidare föreskrivs sekretess för uppgift om vem som är misstänkt vid förhandling om användning av tvångsmedel, t.ex. häktning, endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

- Hemliga uppgifter blir i regel offentliga **när åtal väcks**.

Huvudregeln i 35 kap. 7 § punkt 3 OSL är att den sekretess som gäller under en förundersökning till skydd för enskilds personliga och ekonomiska förhållanden upphör när åtal väcks. Förundersökningsprotokollet blir då med vissa undantag offentligt hos domstolen och de brottsutredande myndigheterna. Sedan åtal väckts gäller

sekretessen till skydd för brottsutredningen enligt 18 kap. 1 § OSL endast **för uppgifter som har generell betydelse** för brottspaning och brottsutredning, se prop. 1979/80:2 s. 140-141. Allt som har betydelse som bevisning måste tas med i förundersökningsprotokollet hur hemliga uppgifterna än är.

- Också hemliga uppgifter omfattas av **vittnesplikten**.

Den sekretess som gäller i Skatteverkets, Kronofogdens och Polisens verksamhet utgör inte något hinder mot att t.ex. en skatterevisor, en tjänsteman hos Kronofogden eller en polis hörs som vittne på begäran av någon av parterna i ett mål eller ärende hos domstol. Den tystnadsplikt som gäller för vissa yrkeskategorier har endast i viss utsträckning getts företräde framför skyldigheten att vittna i domstol. Undantag från vittnesplikten gäller för bl.a. läkare, sjuksköterskor och familjerådgivare enligt socialtjänstlagen samt advokater.

Däremot är en revisor hos ett företag skyldig att vittna i domstol. Detta då något undantag på grund av revisorns tystnadsplikt inte föreskrivs i 36 kap. 5-6 §§ RB. Någon begränsning till de brott som en revisor är skyldig att anmäla till åklagaren⁴¹ föreskrivs inte.

Det ska tilläggas att det inte är ovanligt att anställda hos Kronofogden åberopas som vittne av Skatteverket i mål om preskriptionsförlängning. Detta gäller också när åklagaren väcker åtal för t.ex. överträdelse av näringsförbud eller överträdelse av myndighets bud på grund av att utmätt egendom har förstörts eller skingrats.

6.11 Offentlighet och sekretess i domstol

I den dömande verksamheten är kravet på offentlighet särskilt stort. Syftet är att den enskilde ska skyddas mot hemlig rättsskipning och risken för att ovidkommande hänsyn tas. Dessutom har allmänheten ett berättigat krav på att kunna kontrollera hur domstolarna prövar och bedömer olika mål och ärenden. Av flera skäl är därför offentlighet huvudregel. Endast om vissa särskilda förutsättningar är uppfyllda får en förhandling hållas inom stängda dörrar. Vidare ska en dom eller ett beslut avkunnas inom stängda dörrar i den utsträckning som domstolen har beslutat om fortsatt sekretess i sitt avgörande, se 5 kap. 5 § RB.

⁴¹ Se 9 kap. 42 § ABL.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Alla slags uppgifter i en dom, ett slutligt beslut och vissa andra beslut blir offentliga om domstolen inte till någon del har förordnat om sekretess i sitt avgörande. **Undantag från offentlighetsdopet** gäller, förutom för förordnande av offentlig försvarare, målsägandebitråde eller offentligt bitråde, sådana beslut som närmast tar sikte på förfarandet i domstol t.ex. kallelser till en förhandling eller ett förordnande av sakkunnig, se prop. 2015/16:144 s. 22-25 och 39. Då också särregleringen för uppgifter i ett domslut eller motsvarande del av ett annat beslut tagits bort har domstolen möjlighet att besluta om fortsatt sekretess **när det gäller tvångs- eller säkerhetsåtgärder** som riktar sig mot någon enskild. Ett sådant beslut om sekretess kan även fattas när det bestäms vad som tills vidare ska gälla i en fråga som målet eller ärendet rör.

Av prop. 2015/16:144 s. 35 och 40 framgår att i de allra flesta fall kan det bli aktuellt att besluta om fortsatt sekretess för identitetsuppgifter i beslut om **bevissäkring, betalningssäkring och intrångsundersökningar** enligt den immaterialrättsliga lagstiftningen. Domstolen ska emellertid även när det gäller dessa åtgärder från fall till fall bedöma om förutsättningarna för sekretess är uppfyllda. Det är alltså viktigt att sökanden motiverar ett yrkande om att domstolen ska förordna om fortsatt sekretess.

De nya bestämmelserna i 43 kap. OSL om fortsatt sekretess behandlas också i avsnitt 6.11.4, 7.9.3 och 8.9.1.

6.11.1 Bestämmelser om domstolssekretess

Vad som gäller om sekretess i domstol regleras huvudsakligen i **43 kap. OSL**. I 2 § i detta kapitel föreskrivs bl.a. att om en domstol i sin rättskipande eller rättsvårdande verksamhet får del av en sekretessreglerad uppgift är sekretessbestämmelsen hos den myndighet som har gett in handlingen tillämplig även hos domstolen om inte annat följer av 3 §. Då något undantag inte föreskrivs i denna bestämmelse för den sekretess som gäller enligt 34 kap. 1 § OSL till skydd för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden kan Kronofogden i samband med att myndigheten yttrar sig över t.ex. ett överklagande av en utmätning i **speciella fall** ha anledning att **begära att domstolen hanterar vissa uppgifter med sekretess**. En sådan begäran om sekretess kan givetvis inte gälla i förhållande till den som är part i målet.

Därutöver är vissa andra sekretessbestämmelser tillämpliga också i domstol. Det gäller bl.a. skyddet för:

- pågående skattekontroll i 17 kap. 2 § OSL

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- brottsutredningen i 18 kap. 1 § OSL
- den enskilde eller någon närstående till denne i 35 kap. 1 § andra stycket och 12 § OSL, där vissa typer av brottmål räknas upp.

Enligt 35 kap. 7 § OSL gäller vissa undantag från huvudregeln om att sekretessen upphör att gälla när åtal väcks. Ett av undantagen gäller **de typer av mål som räknas upp i 35 kap. 12 § OSL**, bl.a. mål om ansvar för sexualbrott, dataintrång, brott mot tystnadsplikt och brott genom vilken infektion av HIV har eller kan ha överförts, olaga integritetsintrång⁴² och vissa uppgifter i mål om barnpornografibrott. Sekretessen gäller **också i mål om ersättning för skada** med anledning av de brott som finns med i uppräknningen.

- enskilda affärs- eller driftförhållanden i 36 kap. 2 § OSL som gäller i såväl brottmål som tvistemål.⁴³

6.11.2 Vid en domstolsförhandling

Om uppgifter läggs fram vid en **offentlig förhandling** upphör en sekretessbestämmelse som gäller även i domstol att vara tillämplig i målet eller ärendet. Undantag gäller för skyddsidentiteter och bildupptagningar vid förhör, men däremot inte i fråga om ljudupptagningar, se 43 kap. 5 § första stycket OSL. I både rättegångsbalken och förvaltningsprocesslagen finns regler om att en förhandling under vissa förutsättningar kan hållas **inom stängda dörrar**. Bestämmelserna om detta, liksom vad som händer med hemliga uppgifter enligt 43 kap. 1 och 2 §§ OSL när en domstol får del av sådana uppgifter i sin rättskipande eller rättsvårdande roll, skiljer sig åt mellan allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol.

Allmän domstol har möjlighet att förordna att en förhandling helt eller delvis ska hållas inom stängda dörrar om det kan antas att det kommer att läggas fram uppgift för vilken sekretess gäller hos domstolen. Med vissa undantag krävs därutöver enligt 5 kap. 1 § RB att det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs. Vidare får domstolen när en

⁴² Se prop. 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.

⁴³ Se i fråga om immaterialrättsliga tvister och mål om företagshemligheter avsnitt 4.16.2, 6.13.4 och 7.7 i S-handboken, del 2.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

förhandling ägt rum inom stängda dörrar besluta att uppgifter för vilka sekretess gäller hos domstolen inte får uppenbaras, se 5 kap. 4 § RB.

Allmän förvaltningsdomstol, där bl.a. skattemål prövas, har större möjligheter att hålla förhandling inom stängda dörrar, se 16 § förvaltningsprocesslagen.

Om en uppgift för vilken sekretess gäller har lagts fram vid en förhandling inom stängda dörrar är sekretessbestämmelsen tillämplig även under den fortsatta handläggningen, om domstolen inte beslutar om något annat, se 43 kap. 5 § andra stycket OSL. När domstolen skiljer målet från sig fortsätter däremot sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast om domstolen har förordnat om detta i domen eller beslutet. Om ett avgörande som innefattar ett sådant beslut överklagas ska högre domstol pröva om beslutet ska fortsätta att gälla när den skiljer målet eller ärendet från sig, se 43 kap. 10 § OSL.

6.11.3 När dom eller beslut meddelas

Huvudregeln är att sekretessen upphör att gälla om sekretessbelagda uppgifter tas in i en dom, ett slutligt beslut eller vissa andra typer av beslut, t.ex. ett beslut om häktning. Insynsintresset är av rättssäkerhetsskäl särskilt stort när det gäller utgången i ett mål eller ärende och i fråga om frihetsberövanden. En sekretessbestämmelse fortsätter att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i domen eller beslutet har förordnat om detta, se 43 kap. 8 § och 8 a § första stycket OSL. Sekretessfrågan måste alltså prövas särskilt av domstolen när domen eller beslutet meddelas.

Om det är aktuellt att förordna om fortsatt sekretess i ett mål eller ärende avseende en tvångs- eller säkerhetsåtgärd, t.ex. betalningssäkring, beslag eller kvarstad, kan det många gånger vara lämpligare att domstolen beslutar att hemlighålla **identiteten på den som beslutet riktar sig mot**. Detta har i prop. 2015/16:144 s. 40 motiverats med att det vid intresseavvägningen ska läggas särskild vikt vid intresset av offentlighet för uppgift om vilka överväganden domstolen har gjort vid sin prövning och resultatet av prövningen.

6.11.4 Närmare om förutsättningarna för beslut om fortsatt sekretess

Domstolen ska besluta om fortsatt sekretess om det bedöms att intresset av sekretess för en uppgift i domen eller beslutet väger väsentligt tyngre än intresset

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

av offentlighet. Det krävs alltså en väsentlig skillnad i relationen mellan offentlighets- och sekretessintresset. Uttrycket väger **väsentligt tyngre är starkare än kravet i generalklausulen på att det ska vara uppenbart**. När domstolen gör sin intresseavvägning ska det därför ske en noggrann prövning i det enskilda fallet och domstolen fästa särskild vikt vid intresset av offentlighet för vissa uppgifter, se prop. 2015/16:144 s. 31 f.

Vid intresseavvägningen ska domstolen enligt 43 kap. 8 a § första stycket OSL lägga särskild vikt vid intresset av offentlighet för uppgift om:

- vilka överväganden domstolen har gjort vid sin prövning
- resultatet av prövningen och
- identiteten på någon som en anklagelse för brott har riktats mot eller vars rörelsefrihet inskränks.

Vidare anges i prop. 2015/16:144 s. 35 och 40 i fråga om bevissäkring och betalningssäkring samt intrångsundersökningar att det inom ramen för intresseavvägningen i de allra flesta fall kommer att leda till att ett beslut om **fortsatt sekretess** meddelas på grund av **uppgifternas karaktär**. Domstolarna ska emellertid också i dessa typer av mål från fall till fall pröva om förutsättningarna för detta med stöd av 17 kap. 2 § respektive 36 kap. 2 § OSL är uppfyllda.

Även avslagsbeslut eller beslut där högre domstol prövar om en tvångs- eller säkerhetsåtgärd ska bestå samt beslut, varigenom det tills vidare bestäms vad som ska gälla i en fråga som målet eller ärendet rör, omfattas av möjligheten att besluta om fortsatt sekretess. Om ett avgörande, i vilket det har förordnats om fortsatt sekretess, överklagas ska högre domstol pröva om beslutet ska fortsätta att gälla när den skiljer målet eller ärendet från sig, se 43 kap. 10 § OSL.⁴⁴

För att sekretess i förhållande till svaranden ska gälla i praktiken kommer det att vara av stor betydelse hur den domstol som meddelat det beslut som har överklagats tillämpar 26 § andra stycket förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol. I denna bestämmelse föreskrivs att ett interimistiskt beslut inte behöver skickas till motparten förrän det kan ske utan att verkställigheten riskeras. **Expedieringen kan anstå något** så att

⁴⁴ Jfr Kammarrätten i Jönköpings beslut den 29 januari 2018, mål nr 220-18, i vilket det har beslutats att sekretess enligt förvaltningsrättens förordnande fortfarande ska gälla. Skatteverkets yrkande om betalningssäkring, som bifallits delvis av förvaltningsrätten, hade överklagats av verket.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

sökanden hinner göra en ansökan hos Kronofogden och få verkställighet inledd utan att den som åtgärden riktar sig mot har informerats om ärendet. Domstolen behöver inte expediera ett avslagsbeslut till motparten förrän detta har prövats av högre instans, se Kommentaren till rättegångsbalken (15 kap. 5 § tredje stycket RB) samt avsnitt 7.9.2 och 11.6.2.

6.11.5 Uppgifter som kommer från utländska myndigheter eller mellanfolkliga organisationer

Domstolen ska alltid besluta om **fortsatt sekretess** i fråga om en uppgift som sekretess gäller för enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 34 kap. 4 § OSL om det skulle strida mot ett internationellt avtal att uppgiften röjs, se 43 kap. 8 a § andra stycket OSL. När det gäller uppgifter som kommer från utländska myndigheter eller en mellanfolklig organisation ska det inte göras någon intresseavvägning.

6.11.6 Överföring av sekretess från domstol till myndighet

Om en annan myndighet får del av en dom eller ett beslut, i vilket domstolen har beslutat om sekretess enligt 43 kap. 8 § andra stycket OSL för viss del av domen eller beslutet överförs sekretessen till den mottagande myndigheten. Detta gäller enligt 43 kap. 9 § OSL dock inte om en primär sekretessbestämmelse till skydd för samma intresse är tillämplig hos den myndigheten. Såvitt gäller verkställigheten hos Kronofogden har alltså 34 kap. 1 § OSL företräde framför den sekretess som domstolen har beslutat om. Den sekretess som föreskrivs för **skyddade personuppgifter m.m.** i 21 kap. OSL gäller däremot **alltid**.

När domstolen förordnat om sekretess torde i praktiken bedömningen bli att uppgifterna i den del av exekutionstiteln som har sekretessbelagts inte heller kan lämnas ut av Kronofogden till någon annan än parterna eller deras ombud. Starka skäl talar för att sekretess bör gälla också hos annan myndighet som får del av domen eller beslutet, se prop. 1979/80:2 del A s. 310. Ett beslut om sekretess innebär emellertid inte att frågan om sekretess är avgjord en gång för alla. Varje gång som det blir aktuellt att lämna ut uppgifter ska det prövas av domstolen/Kronofogden om sekretess fortfarande gäller, se avsnitt 8.9.1.

Det ska i detta sammanhang tilläggas att en annan sak är att en dom eller ett beslut inte alltid är offentligt hos Kronofogden bara för att avgörandet är offentligt hos domstolen. Vissa uppgifter i en dom eller ett beslut kan

skyddas av sekretess enligt 34 kap. 1 § OSL oaktat att uppgift om en sökt förpliktelse alltid är en offentlig uppgift i ett pågående mål. Uppgifter i ett domstolsavgörande kan vara offentliga eller hemliga beroende på i vilket sammanhang de befinner sig hos myndigheten.

6.12 Förarbeten, rättsfall, JO-beslut och litteratur

Om du vill läsa mera om sekretess och informationsutbyte, se avsnitt 17.7.

- 7 **FÖRFARANDET I DOMSTOL VID
BETALNINGSSÄKRING OCH KVARSTAD**
- 8 **VERKSTÄLLIGHETEN AV BETALNINGSSÄKRING,
KVARSTAD OCH UTMÄTNING**
- 9 **VERKSTÄLLIGHETSARBETET I HÄRVOR ELLER
DYLIKT**
- 10 **FÖRHÖR OCH UPPLYSNINGSSKYLDIGHET ENLIGT
UTSÖKNINGSBALKEN**
- 11 **KVARSTAD FÖR BÄTTRE RÄTT**
- 12 **FRYSNINGSBESLUT AVSEENDE
VÄRDEFÖRVERKANDEN**

Sammanfattning

Frysningsbeslut som gäller värdeförverkanden ska verkställas på samma sätt som kvarstad i brottmål. En förutsättning är att åklagaren har beslutat om en verkställbarhetsförklaring och i förklaringen angett att frysningsbeslutet ska verkställas som kvarstad. När detta skett är bestämmelserna i utsökningsbalken

och utsökningsförordningen tillämpliga i samma utsträckning som vid verkställighet av ett svenskt kvarstadsbeslut. Åklagaren får i avvaktan på att Kronofogden verkställer frysningsbeslutet ta lös egendom i förvar. Vid verkställigheten är det mycket viktigt med informationsutbyte mellan Kronofogden och åklagaren.

12.1 Allmänt om frysningsbeslut

Ett frysningsbeslut är ett beslut som har meddelats av en rättslig myndighet i en annan medlemsstat i samband med ett straffrättsligt förfarande. Ett sådant beslut kan översändas för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat enligt vad som föreskrivs i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut. Ett frysningsbeslut från en annan medlemsstat kan alltså översändas till en svensk åklagare för erkännande och verkställighet här i landet, se Rådet rambeslutet 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial.

Bestämmelserna om frysningsbeslut innebär att en åklagare som vill få till stånd verkställighet i en annan medlemsstat inte först behöver utverka ett beslut om kvarstad hos domstol också i den stat där verkställighet ska ske. Åklagaren kan i stället vända sig direkt till behörig myndighet i den andra staten och begära erkännande och verkställighet av det kvarstadsbeslut som har meddelats i den sökande staten. Genom ett sådant förfarande kan det förhindras att personer som misstänks för brott skaffar undan egendom under den tid som annars skulle krävas innan verkställighet kan ske i en annan stat.

Ett frysningsbeslut ska verkställas skyndsamt och om möjligt inom 24 timmar från det att åklagaren mottog beslutet och ett intyg enligt artikel 9 upprättat i enlighet med bilagan till rambeslutet. Ett sådant intyg som upprättas på **ett standardformulär ska alltid bifogas** en begäran om verkställighet i en annan stat, se 3 kap. 2 § lagen om europeiska frysningsbeslut.

Tidsfristen är inte ett absolut krav utan ett riktmärke. I praktiken händer det att förfarandet fördröjs på grund av att åklagaren måste begära kompletteringar från den sökande staten innan han eller hon kan fatta beslut om en verkställbarhetsförklaring. En verkställbarhetsförklaring får inte meddelas om intyget saknas eller är så bristfälligt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om verkställbarhet, se 3 kap. 5 § lagen om europeiska frysningsbeslut.

Vidare kan åklagaren besluta att verkställigheten ska skjutas upp under viss tid. Enligt 3 kap. 9 § lagen om europeiska frysningsbeslut kan detta ske

- om verkställigheten kan skada en pågående brottsutredning eller
- om frysningsbeslutet avser egendom som har tagits i beslag eller belagts med kvarstad i ett annat straffrättsligt förfarande.

12.2 Åklagarens verkställbarhetsförklaring

När verkställighet har begärts ska åklagaren pröva om frysningsbeslutet är verkställbart i Sverige. Om detta är fallet ska åklagaren meddela en verkställbarhetsförklaring enligt vad som föreskrivs i 3 kap. 4-7 §§ lagen om europeiska frysningsbeslut. I ett sådant beslut ska det anges:

- om beslutet avser ett föremål eller en skriftlig handling som skäligen kan ha betydelse för utredning om brott eller vara på grund av brott förverkad och enligt 3 kap. 6 § punkt 1 ska verkställas genom **beslag**.

Det ska tilläggas att sedan den 1 december 2017 ska detta ske enligt **lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder**, om inte annat följer av övergångsbestämmelserna, se 1 kap. 1 a § lagen om europeiska frysningsbeslut.⁴⁵

- om beslutet gäller värdet av förverkad egendom och ska verkställas som ett kvarstadsbeslut i brottmål enligt 3 kap. 6 § punkt 2.

När ett och samma beslut kräver olika förfaranden kan åklagaren besluta att verkställighet ska ske i form av såväl beslag som kvarstad. Kronofogden ska i en sådan situation svara för verkställigheten endast såvitt gäller kvarstaden. De brottsutredande myndigheterna har alltid ansvaret för verkställigheten när det gäller ett sakförverkande eller bevismaterial.

12.3 Förvarstagande av lös egendom

⁴⁵ Syftet med de nya reglerna är att förbättra möjligheterna att inhämta bevismaterial i medlemsstaterna, se prop. 2016/17:218.

Om ett frysningsbeslut ska verkställas som kvarstad får åklagaren ta lös egendom i förvar **i avvaktan på att Kronofogden verkställer** beslutet. Polisen, Tullen eller Kustbevakningen ska biträda åklagaren när egendom ska tas i förvar, se 3 kap. 11 och 12 §§ lagen om europeiska frysningsbeslut. Ett förvarstagande gäller till dess att Kronofogden har verkställt beslutet.

Möjligheten att ta egendom i förvar ska främst användas i de fall, då Kronofogden inte har möjlighet att omedelbart verkställa frysningsbeslutet och det finns risk att egendomen annars hinner försvinna, se prop. 2004/05:115 s. 70 f. och 95.

12.4 Ansökan om verkställighet hos Kronofogden

När åklagaren ansöker om verkställighet behöver Kronofogden få del av **för verkställigheten relevant information** i intyget enligt bilagan till artikel 9, som alltid ska skickas till åklagaren av den stat som begär verkställighet i en annan stat. Intyget ska vara skrivet på eller översatt till svenska, danska, norska eller engelska, se 3 kap. 3 § första stycket lagen om europeiska frysningsbeslut.

Intyget enligt artikel 9 ska innehålla en detaljerad beskrivning av den egendom som anvisas av den stat som begär verkställighet i Sverige. Vidare ska om möjligt uppges var egendomen finns. Därutöver ska bl.a. anges vilken anknytning personen har till Sverige, dvs. var personen bor och/eller har annan känd adress eller om sådan uppgift saknas den senast kända adressen. I intyget ska sådana uppgifter finnas som typiskt sett behövs i samband med verkställigheten.

Det är viktigt att åklagaren i ansökan om verkställighet anger om egendom har tagits i förvar i avvaktan på att frysningsbeslutet verkställs av Kronofogden och om detta skett var egendomen förvaras. Vidare måste det anges om verkställigheten bara gäller anvisad egendom eller om Kronofogden ska efterforska också annan egendom t.ex. genom en förrättning hos gäldenären. I ett beslut om kvarstad behöver den egendom som ska omhändertas inte utpekas. Också när det gäller frysningsbeslut kan frågan om vilken egendom som ska beläggas med kvarstad vara en verkställighetsfråga.

12.5 Genomförandet av den faktiska verkställigheten

När ett frysningsbeslut ska verkställas som kvarstad är beslutet fullt ut att jämställa med en kvarstad som beslutats av svensk domstol. Utsökningsbalkens

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

och utsökningsförordningens bestämmelser är tillämpliga i samma utsträckning som när det gäller en svensk kvarstad, se prop. 2004/05:115 s. 70 och 91 f.

När den egendom som frysningsbeslutet gäller har tagits i förvar blir det i regel fråga om ”distansutmätning”. Om något förvarstagande inte har skett måste Kronofogden göra en förrättning och/eller efterforska gäldenärens egendom på det sätt som i det enskilda fallet bedöms lämpligt. Om t.ex. bankmedel eller fast egendom ska beläggas med kvarstad kan det ske från kontoret på samma sätt som vid ”vanlig” kvarstad.

12.5.1 Domstolsprövning i efterhand

När frysningsbeslutet har verkställts ska åklagaren skyndsamt begära tingsrättens prövning av verkställbarhetsförklaringen, se 3 kap. 16 § lagen om europeiska frysningsbeslut. Därefter ska tingsrätten så snart det kan ske hålla förhandling, om det inte uppenbart skulle sakna betydelse i ärendet.

Om åklagarens verkställbarhetsförklaring fastställs ska domstolen enligt 3 kap. 17 § lagen om europeiska frysningsbeslut bestämma **hur länge verkställigheten** av beslutet **ska bestå**. Domstolen får också **uppställa villkor** som är påkallade av hänsyn till enskilds rätt eller nödvändiga från allmän synpunkt. Ett villkor för att ett frysningsbeslut ska fortsätta att gälla kan vara att den utfärdande myndigheten står för nödvändiga kostnader avseende t.ex. förvaring eller underhåll av den egendom som har omhändertagits, se prop. 2004/05:115 s. 73 ff. och 98 f.

Tidsfristens längd ska bestämmas med utgångspunkt i hur lång tid det beräknas ta innan det efterföljande utmätningsförfarandet kan komma till stånd. Vidare ska domstolen beakta hur ingripande åtgärden är för den som berörs. De hänsyn som tas till proportionaliteten vid alla typer av tvångsåtgärder i ett inhemskt förfarande är i lika hög grad vägledande när det gäller verkställighetens bestånd. Domstolen får förlänga den tidsfrist som har bestämts. Om det inte längre finns tillräckliga skäl för att frysningsbeslutet ska bestå ska verkställbarhetsförklaringen upphävas, se prop. 2004/05:115 s. 98 f.

Om verkställbarhetsförklaringen upphävs av domstolen, eller åklagaren innan någon verkställbarhetsprövning skett hos domstolen, ska verkställighetsåtgärder som har vidtagits gå tillbaka, se 3 kap. 14 § och 17 § andra stycket lagen om europeiska frysningsbeslut. Åklagaren ska enligt 3 kap. 11 § förordningen om europeiska frysningsbeslut utan dröjsmål underrätta Kronofogden så snart en verkställbarhetsförklaring har upphävts.

12.5.2 Informationsutbyte mellan Kronofogden och åklagaren

När det gäller frysningsbeslut är det mycket viktigt med samråd och underrättelser mellan Kronofogden och åklagaren. Detta då åklagaren har till uppgift att svara för kontakterna med behörig myndighet i den stat som begärt verkställighet. Vidare är det åklagaren som för talan i domstol vid domstolsprövningen.

Därutöver har åklagaren till uppgift att besluta om upphävande av verkställbarhetsförklaringen, bl.a. om någon egendom inte kan påträffas här i landet. Åklagaren får däremot inte upphäva en verkställbarhetsförklaring efter det att den har prövats av domstolen, se 3 kap. 14 § andra stycket lagen om europeiska frysningsbeslut.

Vid informationsutbytet är det viktigt att bl.a. följande uppgifter lämnas:

- Om egendom tagits i förvar ska åklagaren skyndsamt underrätta Kronofogden om detta (3 kap. 5 § förordningen om europeiska frysningsbeslut).
- Kronofogden ska skyndsamt underrätta åklagaren när verkställighet skett. Vidare ska åklagaren underrättas om verkställigheten överklagas (3 kap. 6 och 12 §§ förordningen om europeiska frysningsbeslut).
- Om stora kostnader uppstår vid verkställigheten är det viktigt åklagaren får information om detta så att han eller hon i domstolen kan yrka att vissa villkor ska uppställas för att verkställigheten ska bestå. Frågor av detta slag kan även tas upp när det är aktuellt att förlänga den tidsfrist som domstolen först har bestämt.
- Om Kronofogden konstaterar att någon egendom inte kan påträffas här i landet eller att det av någon annan orsak inte är möjligt att verkställa kvarstaden, ska myndigheten underrätta åklagaren om detta (3 kap. 7 § förordningen om europeiska frysningsbeslut).

12.6 NÄR FÖRVERKANDEANSPRÅKET FASTSTÄLLTS SLUTLIGT

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

En ansökan om verkställighet i Sverige av **ett lagakraftvunnet beslut** om förverkande, som har varit föremål för verkställighet enligt lagen om europeiska frysningsbeslut, ska enligt 3 kap. 19 § lagen om europeiska frysningsbeslut handläggas enligt följande lagar:

- lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.
- lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom eller
- lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU.

12.6.1 Verkställbarhetsförklaring hos Kronofogden när utmätning begärts

Också när ett frysningsbeslut har verkställts måste Kronofogden i egenskap av i detta skede behörig myndighet, pröva om verkställighet kan ske i Sverige. Att egendomen tidigare har varit fryst, tagits i beslag eller belagts med kvarstad har inte någon prejudicerande verkan. Kronofogdens prövning när ett förverkandeanspråk har fastställts slutligt är av ett annat slag än den som åklagaren ska göra enligt lagen om europeiska frysningsbeslut, se prop. 2010/11:43 s. 116 f.

Enligt 2 kap. 9 § förordningen (2011:578) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU ska Kronofogden underrätta den åklagare som har meddelat verkställbarhetsförklaringen och den domstol som har fastställt förklaringen. Detta ska ske så fort Kronofogden eller tingsrätten har meddelat beslut i fråga om erkännande och verkställighet enligt lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU.

12.6.2 Det efterföljande utmätningförfarandet

I 3 kap. 10 § förordningen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU föreskrivs att verkställigheten ska ske **skyndsamt** när en verkställbarhetsförklaring har meddelats. Vidare är det på samma sätt som när en ”vanlig” kvarstad har verkställts, jfr avsnitt 8.22.8, viktigt att tänka på bl.a. följande.

- Hur besittningsförhållandena var när egendomen omhändertogs.
- Det kan finnas viktig dokumentation i målet om frysningsbeslutet som behövs också i utmätningens målet. Om beslutet om utmätning överklagas kan det bli nödvändigt att åberopa dokumentation bl.a. avseende hur besittningsförhållandena ursprungligen var.
- Det kan finnas anledning att komplettera tillgångsutredningen och att vidta vissa andra verkställighetsåtgärder beroende på vilken typ av egendom som har belagts med kvarstad.

12.6.3 Fördelning mellan staterna av influtna medel

I 3 kap. 18 § lagen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU föreskrivs att influtna medel tillfaller svenska staten om det är fråga om ett belopp under 10.000 euro. I övriga fall ska medlen fördelas lika mellan den svenska staten och den andra medlemsstaten, men regeringen kan komma överens med en annan stat om annan fördelning.

Om den stat som begärt verkställighet i Sverige begär att få ta del av en större del av värdet eller om det finns **skäl att återkräva kostnader** för verkställighet av beslutet om förverkande ska Kronofogden yttra sig över detta och överlämna ärendet till regeringen (Justitiedepartementet), se 3 kap. 11 § förordningen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU.

12.7 Verkställighet av ett svenskt beslut i en annan medlemsstat

Åklagaren får översända ett beslut om kvarstad som avser värdet av förverkad egendom direkt till behörig myndighet i en annan medlemsstat, se 2 kap. 2 § lagen om europeiska frysningsbeslut. Innan detta sker ska åklagaren underrätta Kronofogden, se 2 kap. 1 § förordningen om europeiska frysningsbeslut. Om fara i dröjsmål föreligger får underrättelse till Kronofogden i stället ske efter det att frysningsbeslutet har översänts till den andra staten.

12.7.1 Förlängd giltighet av ett kvarstadsbeslut

Domstolen får i en dom på yrkande av åklagaren förordna att ett beslut om kvarstad ska gälla viss tid efter det att domen har vunnit laga kraft, dock **som längst ske till dess att beslutet har verkställts i den andra staten**, se 2 kap. 3 a § lagen om europeiska frysningbeslut. Bestämmelsen, som saknar motsvarighet när det gäller inhemska förfaranden,⁴⁶ har tillkommit för att underlätta den praktiska tillämpningen av frysningförfarandet. När bestämmelsen infördes har det betonats att också ett frysningbeslut inte ska bestå längre än nödvändigt. Vidare anges att tiden bör bestämmas individuellt, då det t.ex. kan vara lättare att snabbt få till stånd åtgärder i vissa stater jämfört med andra. Proportionaliteten sätter dessutom en gräns även för hur länge ett kvarstadsbeslut av detta slag kan bestå.

För att ”glapp” inte ska uppstå i förhållande till den tidpunkt då kvarstaden upphör att gälla behöver kvarstaden bestå under en längre tid än vad som behövs när verkställighet bara ska ske i Sverige.⁴⁷ Då Kronofogden ska upprätta ett intyg och översätta detta till något av de språk som godtas i den stat där förverkandet ska verkställas tar det i praktiken tid innan verkställighet kan ske i en annan medlemsstat. Till detta kommer att den stat som tar emot den svenska ansökan ska pröva om det svenska förverkandebeslutet kan verkställas där innan utmätning kan ske, se prop. 2010/11:43 s. 117 f. och 144 f.

12.8 Förarbeten och litteratur

Om du vill läsa mera om frysningbeslut, se avsnitt 17.16 och Kronofogdens handbok Internationell verkställighet, avsnitt 4.2.3.1 och 6.2.1.

13 ALLMÄNT OM KONKURS

Sammanfattning

Konkursförvaltaren ska snarast ta hand om gäldenärens egendom och räkenskapsmaterial m.m. Vidare ska förvaltaren, som har till uppgift att genomföra en samlad avveckling av gäldenärens tillgångar, upprätta

⁴⁶ Jfr 26 kap. 6 § RB.

⁴⁷ Jfr avsnitt 8.22.1, Snabbrestföreling i allmänna mål.

bouppteckning och förvaltarberättelse och föra talan om återvinning m.m. om förutsättningarna för detta är uppfyllda. Konkursgäldenären har inte rådighet över sin egendom och kan inte ingå civilrättsligt giltiga förbindelser.

13.1 Inledning

Ett beslut om konkurs kan meddelas om gäldenären är på obestånd, dvs. när skulderna inte kan betalas i rätt tid och denna oförmåga inte är endast tillfällig. En förutsättning är att en borgenär eller gäldenären själv ansöker om att bli försatt i konkurs, se 1 kap. 2 § KonkL.

Bestämmelserna om den bevisning som krävs för att en gäldenär ska anses vara på obestånd finns i 2 kap. 7-9 §§ KonkL. En uppgift av gäldenären att han är insolvent ska godtas, om det inte finns särskilda skäl att inte göra detta. Vidare föreskrivs **presumtion för obestånd** om,

- en gäldenär vid verkställighet inom de senaste sex månaderna innan ansökan om konkurs gavs in har visat sig sakna tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen
- gäldenären har ställt in sina betalningar eller
- delgivits en betalningsuppsmaning enligt 2 kap. 9 § KonkL.

Konkursförvaltaren är skyldig att snarast ta hand om gäldenärens egendom och räkenskapsmaterial samt andra handlingar som rör boet. Då ett beslut om konkurs gäller omedelbart övergår ansvaret för den egendom som ingår i boet direkt till förvaltaren. Det krävs inte att konkursbeslutet, som kan överklagas inom tre veckor räknat från dagen för kungörelsen i Post- och Inrikes tidningar, har vunnit laga kraft, se 16 kap. 4 och 9 §§ KonkL. Om gäldenären överklagar beslutet är huvudregeln att egendom inte får säljas mot gäldenärens vilja förrän överklagandet har prövats av hovrätten, se 3 kap. 8 § KonkL.

Kronofogden har enligt 7 kap. 25 § KonkL till uppgift att utöva tillsyn i konkurser. I fråga om vad detta innebär, se 7 kap. 27-29 §§ KonkL och Kronofogdens handbok Konkurstillsyn.

http://www.kronofogden.se/download/18.447a6c03157f5a7f51a565c/1481537711996/handbok_konkurstillsyn_upplaga3_vers2_2016.pdf

13.2 Syftet med en konkurs och reglerna om förmånsrätt

Konkursinstitutets viktigaste funktion är att åstadkomma en samlad avveckling av gäldenärens tillgångar. Syftet med en konkurs är alltså att samtliga tillgångar som ingår i boet ska tas i anspråk för borgenärernas räkning samtidigt som dessa hindras från att skaffa sig separat betalning, se 1 kap. 1 § KonkL. Vidare ska borgenärerna bära förlusten proportionellt i förhållande till storleken av vars och ens fordringsanspråk under förutsättning att fordringen inte har särskild eller allmän förmånsrätt.

Förutom förmånsberättigade och oprioriterade fordringar finns s.k. efterställda fordringar, jfr avsnitt 4.8.2. Sådana fordringar ger rätt till utdelning endast om samtliga oprioriterade borgenärer får full betalning. Enligt 19 § förmånsrättslagen gäller detta böter, viten, förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott.

13.3 Egendom som ingår i ett konkursbo

I ett konkursbo ingår all egendom som tillhörde konkursgäldenären när beslutet om konkurs meddelades eller tillfaller denne under konkursen om egendomen kan bli föremål för utmätning. Därutöver ingår sådan egendom som kan tillföras boet genom återvinning, se 3 kap. 3 § KonkL.

Om egendom och räkenskapsmaterial m.m. inte överlämnas frivilligt kan förvaltaren få handräckning direkt hos Kronofogden utan att en särskild exekutionstitel först behöver utverkas. Reglerna om detta behandlas i kapitel 15.

13.4 Gäldenärens rådighetsförlust

När ett beslut om konkurs meddelas förlorar gäldenären rådigheten över sin egendom enligt 3 kap. 1 § KonkL. En naturlig följd av detta är att en fysisk person inte får driva näringsverksamhet under den tid som konkursen pågår.

Det bör här nämnas att om kvarstad avseende all gäldenärens egendom beslutas i avvaktan på att en ansökan om konkurs prövas förlorar gäldenären

i praktiken rådigheten över sin egendom redan innan beslutet om konkurs har meddelats, se avsnitt 14.2.

13.5 Utmätningförbudet m.m.

Egendom som hör till ett konkursbo får inte utmätas för fordran hos gäldenären med undantag för de fall då sökanden har panträtt i egendomen, se 3 kap. 7 § KonkL. Vidare föreskrivs i 4 kap. 9 b § första stycket UB att handläggningen av mål om utmätning ska avbrytas om panträtt för fordran inte har upplåtits i den egendom som ansökan om utmätning avser.

Beslut om **löneutmätning** som avser underhållsbidrag ska däremot fortsätta under den tid som konkursen pågår. Pågående löneutmätning för andra fordringar ska också fortsätta, men sker för boets räkning, se 7 kap. 19 § UB. Därutöver föreskrivs i 3 kap. 4 § KonkL att förvaltaren får begära löneutmätning för konkursboets räkning.

13.5.1 Egendom som utmätts före konkursen

Kronofogden får enligt 4 kap. 9 b § andra stycket UB sälja egendom, som har utmätts före konkursen och redovisa influtna medel i den utsträckning detta följer av **3 kap. 8 § KonkL**. De medel som inflyter ska alltså redovisas till konkursförvaltaren om den förmånsrätt som utmätningen medför ska gå tillbaka, bortsett från de fall då sökanden har panträtt i egendomen. Vidare föreskrivs i 4 kap. 19 § tredje stycket KonkL att **den förmånsrätt som vunnits genom utmätning** går tillbaka automatiskt om utmätningen skett inom återvinningsfristen, dvs. i normalfallet tre månader före den dag då konkursansökan kom in till tingsrätten, se 4 kap. 13 § KonkL.

När egendom har utmätts är det viktigt att Kronofogden snarast tar kontakt med förvaltaren för att informera om den egendom som har utmätts och vid vilken tidpunkt utmätningen gjorts. Då också själva utmätningen om den har skett inom återvinningsfristen ska gå tillbaka enligt 3 kap. 8 § tredje stycket KonkL, om förvaltaren begär det innan egendomen sålts, är det viktigt att upplysa om hur långt förfarandet har kommit. Detta även av det skälet att konkursförvaltaren kan begära uppskov med försäljningen om det behövs för att borgenärers rätt ska kunna tas till vara eller det finns synnerliga skäl. Om uppskov begärs och auktion har satts ut ska konkursboet betala den kostnad som blir onyttig.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Det ska tilläggas att det anses att återvinning av utmätning i allmänt mål bara kan ske fram till dess att staten fått betalt, dvs. innan medlen överförs till skattekontot, se Eugène Palmér's och Peter Savins kommentar till konkurslagen (4 kap. 1 § KonkL). Det kan alltså vara till förfång för staten om uppskov med försäljningen i allmänt mål beviljas, se Gertrud Lennander Återvinning i konkurs s. 70.

Om **återvinning av själva utmätningen begärs**, dvs. förvaltaren begär att få sälja egendomen, kan det i vissa fall finnas skäl att inte häva utmätningen innan konkursbeslutet vunnit laga kraft. Detta då ett beslut att upphäva en konkurs gäller omedelbart. Utmätningförfarandet ska emellertid återupptas om konkursen avslutas, se prop. 1975:6 s. 192. Därutöver anges i Kommentaren till konkurslagen (3 kap. 8 § KonkL) att en utmätning kan ha betydelse även om förfarandet har avbrutits på grund av att gäldenären försatts i konkurs. Det gäller dels den förmånsrätt som har vunnits genom utmätningen dels det förhållandet att det anses att utmätningförfarandet ska tas upp på nytt om egendomen inte blir såld under konkursen.

13.5.2 Betalningssäkrad eller kvarstadsbelagd egendom

Det finns inte några särskilda bestämmelser om hur betalningssäkrad eller kvarstadsbelagd egendom ska hanteras i en konkurs. Om betalningssäkringen eller kvarstaden fått utmätningssverkan enligt 16 kap. 15 § andra stycket UB, kan konkursförvaltaren med stöd av 3 kap. 8 § KonkL sannolikt välja mellan att själv sälja egendomen eller låta Kronofogden göra detta. Vad som gäller i detta avseende är oklart, se punkt 3-5 i referentens tillägg i NJA 2010 s. 454.

När egendom har betalningssäkrats eller belagts med kvarstad är det viktigt att Kronofogden omgående tar kontakt med förvaltaren. Om ett förfarande för att sälja egendomen för att förhindra värd förstörelse eller för en eller flera utmätningssverkaner ska uppgift om detta lämnas. Vidare ska Kronofogden särskilt meddela om betalningssäkringen eller kvarstaden fått **utmätningssverkan**⁴⁸ enligt 16 kap. 15 § andra stycket UB, dvs. **förmånsrätt på grund av att samma egendom senare utmätts för annan fordran**. Om utmätning gjorts vid mer än ett tillfälle ska det tydligt framgå vilken av utmätningarna som utlöst "förmånsrätten".

Om Kronofogden ska sälja eller har sålt egendomen ska de medel som avsätts för betalningssäkringen eller kvarstadsfordringen redovisas till konkursförvaltaren.

⁴⁸ Innebörden av begreppet utmätningssverkan förklaras närmare i avsnitt 8.13 – 8.13.2.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Betalningssäkrad eller kvarstadsbelagd bör emellertid i normalfallet snarast överlämnas till och omhändertas av förvaltaren när gäldenären försatts i konkurs. Det kan knappast riktas någon kritik mot Kronofogden om förvaltaren genast får tillgång till egendomen. En annan sak är att det i vissa fall kan finnas skäl att avvakta att konkursbeslutet vinner laga kraft. Förvaltaren får emellertid inte mot gäldenärens vilja sälja någon egendom förrän hovrätten prövat överklagandet. Undantag gäller bl.a. för utmätt egendom när försäljning krävs för att förhindra kraftig värdeminskning.

Tidpunkten för överlämnandet kan påverkas av vilken typ av egendom det gäller, om egendomen omhändertagits av Kronofogden eller hur egendomen annars har säkerställts och kostnaderna för förvaringen. Konkursförvaltaren får så snart egendomen överlämnats till boet **ansvaret för att egendomen skyddas mot obehöriga förfoganden**. Till detta kommer att en förvaltare i vissa fall kan få ut ett bättre pris vid en snabb försäljning eller om egendomen säljs tillsammans med annan egendom.

I samband med att egendom överlämnas bör Kronofogden informera om att egendomen är betalningssäkrad och/eller belagd med kvarstad fram **till dess att domstolen upphävt beslutet om säkerhetsåtgärden**. Ett beslut om betalningssäkring eller kvarstad upphör inte automatiskt om den som åtgärden riktar sig mot försatts i konkurs, se prop. 1980/81:84 s. 236 och 414. Det är däremot i regel en grund för hävning av domstolens beslut om betalningssäkring/kvarstad. Detta då ändamålet med en sådan åtgärd i regel förfaller när svaranden försatts i konkurs, jfr avsnitt 7.10.3 och 7.11.2. En annan sak är att den ”förmånsrätt” som staten eller en enskild kvarstadsborgenär kan ha enligt 16 kap. 15 § andra stycket UB inte förfaller om säkerhetsåtgärden upphävs på grund av att konkurs inträffat. I NJA 2010 s. 454 uttalas i punkt 11 att detta bör gälla även om utmätningen förfaller efter det att kvarstadsgäldenären försatts i konkurs. Uttalandet har kritiserats av Torkel Gregow, se Svensk rättspraxis: exekutionsrätt 2006-2014, SvJT 2016 s. 478 f.

Genom NJA 2010 s. 454⁴⁹ har det klargjorts att den förmånsrätt som kvarstadsborgenären får på grund av 16 kap. 15 § andra stycket UB i den egendom som belagts med kvarstad inte upphör genom att domstolen häver ett beslut om kvarstad på grund av att kvarstadsgäldenären försatts i konkurs. Enligt den s.k. **frysningsprincipen** bör förhållandena vid den tidpunkt då konkursbeslutet meddelas så långt möjligt vara bestämmande för **konkursborgenärernas inbördes rätt**. Högsta domstolen ansåg att om förmånsrätten skulle falla i och med att domstolens beslut om kvarstad hävs

⁴⁹ Se i fråga om detta rättsfall också KUB V (16 kap. 15 § UB) samt avsnitt 8.13 och 8.13.2 i S-handboken.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

skulle det typiskt sett leda till att kvarstaden inte tjänar något förnuftigt kvarstadsändamål. Dessutom skulle det försvåra konkursavvecklingen. Den förmånsrätt som föreligger med anledning av en kvarstad bör därför få göras gällande i konkursen även om kvarstaden hävs med undantag för de fall då förmånsrätten kan bli föremål för återvinning. Detta möjliggör också för förvaltaren att verka för att få bort kvarstaden utan att det påverkar borgenärens inbördes ställning.

Ibland kan det vara oklart om konkursgäldenären äger egendom som har betalningssäkrats eller belagts med kvarstad. Om det sedan egendomen överlämnats till förvaltaren visar sig att gäldenären inte är ägare har tredje man **separationsrätt i konkursen**.

I ett fall, där gäldenären vid en senare domstolsprövning har bedömts inte vara rätt ägare till ett stort parti mobiltelefoner, har JK i ett beslut den 26 februari 2002, dnr 1093-01-40 ansett att Kronofogden hade rätt att så snart bolaget försatts i konkurs överlämna de betalningssäkrade telefonerna till förvaltaren. Överlämnandet skedde en dag efter beslutet om konkurs. JK ansåg att den grundläggande regeln i 3 kap. 3 § KonkL om vilken egendom som ska anses tillhöra ett konkursbo innebär att det inte var fel att överlämna egendomen till förvaltaren. Genom att telefonerna överlämnades till konkursboet berövades det bolag som gjorde gällande äganderätt till telefonerna endast besittningsrätten för en ytterligare tid.

13.5.3 Försäljning av fast egendom

Konkursförvaltaren kan om fast egendom ingår i boet enligt 8 kap. 6 § KonkL sälja fastigheten eller begära exekutiv försäljning hos Kronofogden. Vidare kan en borgenär, vars fordran är förenad med panträtt i fastigheten, begära exekutiv försäljning också under en konkurs, se 12 kap. 13 § UB.

13.6 Förbudet mot att bedriva näringsverksamhet

I 6 kap. 1 § KonkL föreskrivs att det är förbjudet för en fysisk person att bedriva näringsverksamhet under den tid konkursen pågår. Detta förbud har sedan gammalt en central roll i det näringsrättsliga systemet och är en konsekvens av att en konkursgäldenär förlorar rådigheten över sin egendom och inte kan ingå civilrättsligt giltiga förbindelser, jfr 199 a § ”gamla” konkurslagen.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Den som har försatts i personlig konkurs får alltså automatiskt näringsförbud oberoende av om han eller hon tidigare har bedrivit näringsverksamhet. Ett näringsförbud enligt konkurslagen börjar gälla **direkt när konkursbeslutet meddelas** utan att det först sker någon prövning. Förbudet gäller till dess att konkursen avslutas och kan inte förlängas om det överträds. En annan skillnad, jämfört med reglerna i näringsförbudslagen, är att ett förbud enligt konkurslagen aldrig kan avse en företrädare för en juridisk person.

13.6.1 Närmare om det automatiska näringsförbudet enligt konkurslagen

Innebörden av ett näringsförbud enligt konkurslagen är med några undantag detsamma som när ett förbud har meddelats enligt näringsförbudslagen. Det finns emellertid inte, såsom i 11 § NL, någon uppräknning av vad som är förbjudet. I konkurslagen föreskrivs endast att en gäldenär som är en fysisk person inte får driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen. Vidare omfattas jordbruksverksamhet inte av förbudet, se 6 kap. 1 § KonkL.

Då möjligheterna att överträda ett näringsförbud enligt konkurslagen ansetts vara begränsade har lagstiftaren bedömt att det inte finns något behov av tillsyn över denna typ av förbud. Till detta kommer att **avregistrering hos Bolagsverket** sker automatiskt om konkursgäldenären är styrelseledamot, verkställande direktör, särskild firmatecknare eller annan ställföreträdare för ett aktiebolag eller en ekonomisk förening, se 27 kap. 6 § ABL och 19 kap. 9 § föreningslagen. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i fråga om handelsbolag. Om en bolagsman försätts i konkurs är emellertid detta enligt 2 kap. 27 § handelsbolagslagen grund för likvidation av bolaget.

En person som driver näringsverksamhet, trots att det är förbjudet, kan dömas till böter enligt 17 kap. 4 § KonkL.

13.7 Förvaltarens skyldighet att upprätta förvaltarberättelse m.m.

Förvaltaren ska senast inom sex månader upprätta **en offentlig förvaltarberättelse** som ska skickas till tingsrätten, konkurstillsynen och varje borgenär som begär att få ta del av förvaltarberättelsen, se 7 kap. 15 § KonkL. Berättelsen ska bl.a. innehålla följande uppgifter:

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- om det har förkommit något sådant förhållande som kan föranleda återvinning till konkursboet
- om det finns skälig anledning att anta att det finns en skyldighet att återbära olovlig vinstutdelning eller annan olovlig utbetalning från ett aktiebolag eller en ekonomisk förening eller att betala skadestånd till någon av dessa juridiska personer eller ett handelsbolag
- hur bokföringsskyldigheten har fullgjorts, och
- om möjligt vid vilken tidpunkt obeståndet kan antas ha inträtt.

Om förvaltarens utredning visar att gäldenären kan misstänkas för borgenärsbrott eller bokföringsbrott har förvaltaren enligt 7 kap. 16 § KonkL en skyldighet att anmäla detta till åklagaren. **Brottsanmälan** ska också göras när det gäller brott som har samband med näringsverksamhet om brottet inte är av ringa beskaffenhet. Vidare ska förvaltaren anmäla om det finns skäl att meddela näringsförbud för konkursgäldenären eller en företrädare för gäldenären när det gäller en juridisk person.

När **slutredovisningen** ges in ska förvaltaren bifoga en redogörelse för de åtgärder som han eller hon har vidtagit för att efterforska om det finns brottsmisstankar och skäl för näringsförbud. Också resultatet av dessa efterforskningar ska redovisas, se 7 kap. 17 § KonkL. Uppgifter om brottsmisstankar ska inte lämnas i förvaltarberättelsen.

13.8 Talan om återvinning

Konkursförvaltaren är skyldig att föra talan om återvinning om förutsättningarna för detta är uppfyllda. Vidare kan en borgenär föra talan för boets räkning om förvaltaren inte gör detta och inte heller ingår förlikning, se 4 kap. 19 § KonkL. Talan om återvinning måste, bortsett från de undantag som föreskrivs för vissa situationer i 4 kap. 20 § första stycket KonkL, väckas **senast inom ett år från dagen för konkursbeslutet**.

Syftet med bestämmelserna om återvinning är att tillgångar ska kunna återföras till boet. Vidare är avsikten att motverka att en gäldenär som är på obestånd eller riskerar att komma på obestånd gör sina tillgångar oåtkomliga genom att t.ex. ge bort egendom till närstående eller någon annan. Detta gäller också andra typer av dispositioner till skada för borgenärerna.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Inom vilken tidsfrist en handling måste ha skett för att gå tillbaka och vilka förutsättningar i övrigt som måste vara uppfyllda varierar mellan olika typer av transaktioner. I vissa fall krävs att gäldenären hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder vid den tidpunkt då transaktionen genomfördes. Däremot är det inte något krav att obestånd har inträtt eller förvärrats genom handlingen. Däremot är det en grundläggande förutsättning att dispositionen har varit **till nackdel för en eller flera borgenärer**. I praktiken kan det inträffa att detta krav inte är uppfyllt, t.ex. när utmätning skett till förmån för en borgenär som har panträtt i utmätt egendom.

13.8.1 Förutsättningarna för återvinning

Följande rättshandlingar kan under de förutsättningar som föreskrivs i **4 kap. 5-13 §§ KonkL** bli föremål för återvinning.

- En rättshandling, varigenom en viss borgenär gynnats framför andra på ett otillbörligt sätt eller gäldenärens egendom undandragits borgenärerna eller gäldenärens skulder har ökats (5 §).
- En fullbordad gåva⁵⁰ och förvärv av egendom till underpris (6 § första stycket).
- Köp, byte eller annat avtal, om avtalet delvis har egenskap av gåva, s.k. blandade fång (6 § andra stycket).
- Bodelning vid vilken gäldenären eftergett sin rätt i avsevärd mån (7 §).
- Betalning av oskäligt hög lön m.m. med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt (8 §).
- Överföring av medel till pensions- eller personalstiftelse (9 §).
- Betalning av en skuld med annat än sedvanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt har försämrat gäldenärens ekonomiska ställning (10 § första stycket).

⁵⁰ En gåva som inte har fullbordats enligt vad som föreskrivs i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva är ogiltig.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

I 4 kap. 1 § KonkL föreskrivs emellertid ett **förbud mot återvinning av betalning av skatt m.m.** som har förfallit till betalning. Återvinningsförbudet gäller däremot inte vid utmätning. Det är bara i fråga om underhållsbidrag som förbudet gäller vid såväl betalning som utmätning.

- Kvittning, om borgenären enligt 5 kap. 15 eller 16 § KonkL inte hade varit berättigad att få kvitta under konkursen (10 § andra stycket).
- Betalning av en växel eller check (11 §).
- Säkerhet som inte var betingad vid skuldens tillkomst eller inte har överlämnats utan dröjsmål efter dess tillkomst (12 §).
- Förmånsrätt eller betalning som en borgenär har vunnit genom utmätning (13 §). Vidare kan **själva utmätningen** gå tillbaka **om förvaltaren begär det** innan egendomen har sålts av Kronofogden.

För att den förmånsrätt som följer med en utmätning ska gå tillbaka behövs inte någon särskild åtgärd, se 4 kap. 19 § tredje stycket KonkL. Det ska i stället beaktas självmant och influerna medel redovisas till förvaltaren. Därutöver finns i 4 kap. 13 § andra stycket KonkL en särskild bestämmelse om **utbyte av utmätt egendom**. Syftet med denna regel är att ett godtagbart utbyte inte ska vägras enbart på grund av att möjligheten till återvinning annars skulle gå förlorad.

13.8.2 De tidsfrister inom vilka en rättshandling kan gå tillbaka

Under hur lång tid tillbaka en rättshandling kan återvinnas räknas från den dag då fristdagen inträffade. Den närmare innebörden av detta begrepp, liksom vem som är närstående, är av central betydelse vid bedömningen av om förutsättningarna för återvinning är uppfyllda. Om en rättshandling skett till förmån för någon som är närstående är tidsfristen längre, se bestämmelserna i 4 kap. konkurslagen.

Fristdag

Med fristdag menas **vanligtvis den dag då ansökan om konkurs kom in** till tingsrätten. Vidare gäller enligt 4 kap. 2 § KonkL att fristdagen under vissa förutsättningar ska räknas från en annan dag om något av följande har skett:

- ett beslut om företagsrekonstruktion har meddelats
- en ansökan om skuldsanering eller skuldsanering för företagare har gjorts.
- ett dödsbo har avträtts till förvaltning av boutredningsman.

Närstående i konkurslagens mening

I 4 kap. 3 § KonkL finns en uppräknig av vem som anses vara närstående till en fysisk person och vilka som ska anses vara närstående till en näringsidkare eller en juridisk person.

Som närstående till en **fysisk person** räknas även tidigare make eller maka och svåger beroende på vid vilken tidpunkt rättshandlingen genomförts. Detta då det är tidpunkten för den aktuella rättshandlingen som avgör när det ska bedömas vem som är närstående.

Närståendekretsen när det gäller en **näringsidkare eller en juridisk person** omfattar många ekonomiska intressenter. Det ska emellertid vara fråga om en väsentlig ekonomisk gemenskap, se uppräknigen i 4 kap. 3 § andra stycket punkt 1 - 4 KonkL.

13.8.3 Om den egendom som ska återvinnas har överlåtits

Om den egendom som ska återvinnas inte finns i behåll ska i stället ersättning för dess värde betalas, se 4 kap. 14 § tredje stycket KonkL. Vidare föreskrivs i 4 kap. 18 § KonkL att om återvinningsbar egendom har överlåtits till någon annan så har konkursboet samma rätt till återvinning från mottagaren av den återvinningsbara transaktionen. En förutsättning är att den som förvärvat egendomen kände till eller borde ha känt till de omständigheter som grundar denna rätt. Fråga är närmast om **en godtroshävsregel**, se Hans Renman Återvinning enligt 4 kap. konkurslagen s. 214 ff.

13.9 Samverkan mellan myndigheter och konkursförvaltarna

De brottsutredande myndigheterna, Skatteverket och Kronofogden har ett stort behov av samverkan med konkursförvaltarna. Detta då en konkursförvaltare alltid ska undersöka om gäldenären eller företrädarna för gäldenären kan misstänkas för

brott och om detta är fallet göra en brottsanmälan. Sedan 1990-talet finns därför ett särskilt samverkansprojekt, **Rubicon, Rutiner brottsutredningar i konkurser.**

Syftet med Rubicon-projektet är i första hand att effektivisera rutinerna för brottsutredningar i konkurser genom seminarier för konkursförvaltare och de myndigheter som deltar i projektet. Bl.a. frågor om härvor, målvaktsbolag, falska kontrolluppgifter och missbruk av den statliga lönegarantin har behandlats. Vidare har flera förslag om ändringar i lagstiftningen förts fram.⁵¹ I flera fall har detta, sedan viss ytterligare utredning skett, lett till ny lagstiftning. Det gäller t.ex. skyldigheten för förvaltaren att förteckna gäldenärens räkenskapsmaterial i bouppteckningen, ändringar i reglerna om borgenärsbrott i 11 kap. BrB och skyldigheten för en revisor i ett aktiebolag att anmäla misstankar om brott som han eller hon har upptäckt vid sin granskning.

Dessutom har olika metodfrågor, bl.a. rutinerna i samband med att konkursförvaltarna anmäler brott diskuteras. Vidare har frågan om hur förvaltaren bör gå till väga för att omhänderta bokföringen när räkenskapsmaterialet finns i det s.k. molnet tagits upp. Det gäller också möjligheterna för en konkursförvaltare att till boet återföra medel som undandragits borgenärskollektivet genom att föra talan om återvinning och återbäring av olovlig vinstutdelning m.m.

Förutom representanter för Konkurstillsynen och de brottsutredande myndigheterna deltar personal från S-teamen och Skatteverkets fiskala verksamhet i Rubicon-projektet.

13.10 Förarbeten, rättsfall, JK-beslut och litteratur

Om du vill läsa mera om konkurs, se avsnitt 17.17.

14 KVARSTAD M.M. I AVVAKTAN PÅ ATT EN ANSÖKAN OM KONKURS PRÖVAS

Sammanfattning

⁵¹ Se Riksåklagarens och Riksskatteverkets rapport, RUBICON, Rutiner, Brottsutredningar i konkurser, 1994.

En borgenär har i vissa speciella situationer möjlighet att utverka säkerhetsåtgärder enligt 2 kap. 11-13 §§ KonkL i avvaktan på ett beslut om konkurs. Det kan bl.a. gälla kvarstad på all egendom som tillhör gäldenären eller att gäldenären ska överlämna sitt pass till Kronofogden. Ett beslut om kvarstad kan även preciseras till att gälla endast viss egendom eller egendom av visst värde.

14.1 Bestämmelserna i konkurslagen om säkerhetsåtgärder

Bestämmelserna om säkerhetsåtgärder i avvaktan på att en ansökan om konkurs prövas finns i **2 kap. 11-13 §§ KonkL**. De säkerhetsåtgärder som domstolen kan besluta om är:

- kvarstad
- reseförbud
- åläggande att lämna ifrån sig sitt pass till Kronofogden
- förbud mot att utfärda pass, om han eller hon inte har något pass
- häktning, om reseförbud är uppenbart otillräckligt.

Beslut om säkerhetsåtgärder kan fattas endast **på begäran av en borgenär**, men det krävs inte att den borgenär som gör detta också har ansökt om konkurs, se 2 kap. 13 § KonkL. Varje borgenär har möjlighet att yrka kvarstad eller reseförbud m.m. när det gäller tiden mellan en konkursansökan och beslutet om konkurs. Sådana beslut kan meddelas även om det är gäldenären själv som har ansökt om konkurs. I praktiken är det mycket sällsynt att säkerhetsåtgärder enligt konkurslagen yrkas.

Beslut om bl.a. reseförbud, hämtning och häktning kan meddelas också **efter det att ett konkursbeslut har meddelats**. Det är då förvaltaren och Konkurstillsynen som hos domstolen kan begära sådana åtgärder, se 6 kap. 6-13 §§ KonkL. Om det beslutas att en konkursgäldenär ska lämna ifrån sig sitt pass ska passet enligt 6 kap. 6 § andra stycket KonkL överlämnas till Konkurstillsynen.

14.2 Syftet med kvarstad enligt konkurslagen

Syftet med kvarstad i avvaktan på konkurs är i princip att alla fordringsägare ska skyddas. Skatteverket eller någon annan borgenär kan därför någon gång ha ett intresse av att begära ett sådant beslut. Anledningen är att domstolen enligt 2 kap. 11 § KonkL kan förordna om kvarstad **på all egendom som tillhör gäldenären**, vilket inte är möjligt vid betalningssäkring och ”vanlig” kvarstad. Beslutet om kvarstad kan även preciseras till att gälla endast viss egendom eller egendom av visst värde.

Hur omfattande domstolens beslut blir beror i första hand på hur borgenären har utformat sitt yrkande. Avsikten med att en kvarstad kan begränsas är inte att den ska inskränkas till att gälla det värde som motsvarar skulden till den borgenär som har begärt åtgärden. Ett beslut om kvarstad i avvaktan på konkurs bör i princip omfatta också andra fordringsanspråk.

Bestämmelsen om kvarstad i konkurslagen, som tidigare fanns i 14 a § ”gamla” konkurslagen, har införts då bestämmelserna om borgenärsbrott och återvinning inte ger ett tillräckligt skydd när en gäldenär är i färd med att göra egendom oåtkomlig för borgenärerna. Det kan därför i vissa fall finnas tillräcklig grund för att inskränka gäldenärens rådighet över sin egendom redan innan konkursbeslutet meddelas, se prop. 1978/79:105 s. 248-249.

14.3 Förberedelser av verkställigheten

När en borgenär avser att begära kvarstad i avvaktan på att en ansökan om konkurs prövas ligger det i sökandens intresse att ta kontakt med Kronofogden innan framställningen ges in till domstolen. Kronofogden kan på så sätt få i vart fall en dag på sig att förbereda **den kommande verkställigheten, som är ytterst brådskande**. Till detta kommer att behovet av förberedelser är större än vid en ”vanlig” kvarstad. När ett beslut om kvarstad enligt konkurslagen ska verkställas ska i regel all egendom som tillhör gäldenären omhändertas eller i vart fall säkerställas i omedelbar anslutning till att kvarstadsbeslutet har meddelats.

Om kontakt tas ”i förväg” bör Kronofogden bl.a. fråga om det finns anställda i företaget, hur omfattande kvarstaden kan antas bli, vilken typ av egendom som det blir aktuellt att säkerställa och om sökanden har säkerhet i gäldenärens egendom, t.ex. panträtt i fast egendom eller företagshypotek. Därutöver bör frågor om förrättningskostnaderna tas upp om stora kostnader för transport m.m. av

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

egendomen kan uppstå. Om det är en annan borgenär än staten som yrkar kvarstad kan Kronofogden begära **förskott för kostnaderna**, se 17 kap. 5 § UB och 4 § avgiftsförordningen.

Vidare bör Kronofogden hos tingsrätten kontrollera om gäldenären har delgetts ansökan om konkurs och när förhandlingen i konkursmålet är utsatt. Syftet är att försöka få en uppfattning om den tid under vilken kvarstaden kan antas bestå, eftersom det kan påverka hur verkställigheten bör genomföras och hur stora kostnaderna kan antas bli.

Enligt 2 kap. 16 § KonkL ska en konkursförhandling vanligtvis hållas inom två veckor räknat från den dag då ansökan kom in till tingsrätten. I vissa fall kan det även finnas anledning att pröva en ansökan som gjorts av gäldenären vid en förhandling, se 2 kap. 14 § KonkL. Också när gäldenären själv har ansökt om konkurs kan det alltså dröja något innan beslutet om konkurs meddelas.

Det ska tilläggas att om delgivning med gäldenären sker enligt 38 eller 48 § delgivningslagen, dvs. spikning eller kungörelsedelgivning, får domstolen förordna att gäldenärens egendom ska **sättas under säker vård**. Om ett sådant beslut skulle fattas, vilket är ytterst sällsynt, är det borgenären som ska betala kostnaden för vården. I praktiken krävs därför en begäran om en sådan åtgärd från den borgenär som har ansökt om konkurs. Domstolen bör inte på eget initiativ ta upp denna fråga, se Eugène Palmérs och Peter Savins kommentar till konkurslagen (2 kap. 17 § KonkL).

14.4 Förutsättningarna för kvarstad

För att kvarstad enligt 2 kap. 11 § KonkL ska kunna beslutas måste följande förutsättningar vara uppfyllda.

- Det måste finnas sannolika skäl för bifall till en ansökan om konkurs.

Den borgenär som begär kvarstad ska därför bl.a. lämna uppgift om vilka fordringar, förutom borgenärens egen fordran, som finns mot gäldenären. I praktiken kan en borgenär givetvis endast lämna ungefärliga uppgifter om gäldenärens skulder.

- Det med skäl kan befaras att gäldenären skaffar undan egendom.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Det finns särskild anledning, dvs. åtgärden framstår som särskilt angelägen i det enskilda fallet.

Dessutom får **proportionalitetsprincipen**, som gäller vid alla typer av tvångsmedel, inte hindra att kvarstad beviljas. Skälen för åtgärden måste uppväga det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för gäldenären eller något annat motstående intresse, jfr avsnitt 7.7.

Vidare krävs i regel att den borgenär som yrkar kvarstad ställer **säkerhet hos domstolen** enligt vad som föreskrivs i 15 kap. 6 § RB. Om staten begär kvarstad behöver Skatteverket inte ställa säkerhet för den skada som kan tillfogas gäldenären.

Frågan om förutsättningarna för kvarstad enligt 2 kap. 11 § KonkL har prövats i NJA 1999 s. 644 sedan en enskild borgenär gjort gällande att de nya funktionärerna i bolaget var kända s.k. målvakter. Då dessa personer under senare år varit verksamma i ett stort antal bolag, varav flera försatts i konkurs, har ansökan om interimistisk kvarstad bifallits. Kravet på sannolika skäl för bifall till ansökan om konkurs ansågs vara uppfyllt, då gäldenären i ett brev till bl.a. kvarstadsborgenären uppgett att bolaget har finansiella bekymmer och sannolikt kommer att försättas i konkurs om förslaget till ackord inte godtas. Högsta domstolen ansåg också att det saknades anledning att frångå tingsrättens bedömning att säkerhet i detta fall inte behöver ställas för den skada som kan tillfogas gäldenären, då borgenären visat synnerliga skäl för sin talan.

14.5 Domstolsförfarandet

Vid prövningen av om kvarstad ska beviljas är bestämmelserna om kvarstad för fordran i 15 kap. RB tillämpliga, om inte något annat gäller enligt konkurslagen. I 2 kap. 11 § tredje stycket KonkL föreskrivs också att **domstolen får medge undantag för viss egendom** från beviljad kvarstad. Skälet är att beslutet kan rikta sig mot en i gång varande rörelse och att det kan finnas anställda i företaget.

I 2 kap. 13 § KonkL föreskrivs bl.a. att gäldenären ska få tillfälle att yttra sig om det är lämpligt. Det ligger emellertid i sakens natur att kvarstad ofta måste meddelas mycket snabbt utan att gäldenären först ges tillfälle att yttra sig, se prop. 1978/79:105 s. 260. Vidare föreskrivs i 15 kap. 5 § tredje stycket RB att kvarstad omedelbart får beviljas att gälla till dess annat förordnas, utan att motparten har hörts, om det föreligger fara i dröjsmål.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

En föreskrift om vilken egendom som ska beläggas med kvarstad bör i regel inte lämnas, eftersom en sådan föreskrift kan komma i konflikt med t.ex. beneficieprövningen. Dessutom kan det vid verkställigheten visa sig att den egendom som anges i domstolens beslut har överlåtits. Undantagsvis kan det emellertid om gäldenären äger t.ex. fartyg, luftfartyg eller annan särskilt värdefull egendom finnas skäl för domstolen att ange att kvarstaden gäller viss egendom, se prop. 1978/79:105 s. 255 f.

14.5.1 Expedieringen av interimistiska beslut

Enligt 26 § andra stycket förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol behöver ett interimistiskt beslut inte skickas till gäldenären förrän det kan ske utan att verkställigheten riskeras. **Expedieringen kan** när ett kvarstadsbeslut enligt konkurslagen har meddelats, på samma sätt som annars gäller, **anstå något** så att verkställigheten kan påbörjas utan att gäldenären har informerats om ärendet.

14.6 Genomförandet av verkställigheten

Vid verkställigheten av kvarstaden ska enligt 2 kap. 11 § andra stycket KonkL de regler som gäller för kvarstad för fordran i tvistemål följas om inte något annat föreskrivs i konkurslagen. En skillnad jämfört med ”vanlig” kvarstad är att bestämmelsen i 16 kap. 15 § andra stycket UB inte är tillämplig. Utmätningsverkan kan alltså inte uppstå om samma egendom som belagts med kvarstad enligt konkurslagen skulle bli föremål för utmätning. En annan viktig skillnad är att genomförandet av verkställigheten är **särskilt brådskande**.

Om kvarstaden avser all gäldenärens egendom eller ett kollektiv av olika objekt kan verkställighetsåtgärderna anpassas till detta förhållande. Det är t.ex. inte nödvändigt att Kronofogden tar hand om varje föremål, se prop. 1978/79:105 s. 257. Kronofogden bör med stöd av 6 kap. 10 § UB kunna försegla t.ex. ett lagerutrymme, eftersom en konkurs är nära förestående. Om egendom flyttas från den lokal där rörelsen bedrivs kan det bli svårt för förvaltaren att få ut ett bra pris och därmed kan utdelningen till borgenärerna minska. Vidare måste det beaktas vad konsekvenserna för de anställda i företaget och dess kunder kan bli när det bestäms om och på vilket sätt försegling ska ske, jfr Kronofogdens ställningstagande (Nr 5/13 VER).

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Då endast egendom som kan beläggas med kvarstad i ett ”vanligt kvarstadsmål” kan bli föremål för verkställighet måste de särskilda bestämmelserna i 5 kap. UB om att viss egendom inte får utmätas följas, se prop. 1978/79:105 s. 256. Om domstolens beslut gäller en fysisk person får alltså egendom som ingår i gäldenärens beneficium inte beläggas med kvarstad.

Vidare följer av utsökningsbalkens bestämmelser att lös egendom som finns hos tredje man kan beläggas med kvarstad om förutsättningarna för utmätning är uppfyllda i det enskilda fallet. Verkställigheten kan då ske genom att tredje man meddelas ett förbud att utge egendomen, se Eugène Palmér's och Peter Savins kommentar till konkurslagen (7 kap. 12 § KonkL).

Om domstolen inte har beslutat om undantag från kvarstaden får det anses att egendom, i vilken **företagshypotek** upplåtits omfattas av kvarstadsbeslutet. Detta gäller även när en annan borgenär än en företagshypoteksborgenär har utverkat kvarstaden.

14.6.1 Verkan av att egendom belagts med kvarstad

Egendom som har belagts med kvarstad enligt 2 kap. 11 § KonkL kan bli föremål för utmätning, betalningssäkring och ”vanlig” kvarstad fram till dess att gäldenären har försatts i konkurs. Om samma egendom som den som har belagts med kvarstad enligt konkurslagen blir föremål för utmätning anses egendomen inte vara samtidigt utmätt. Vidare gäller att den som vidtar åtgärder med den kvarstadsbelagda egendomen i strid med överlåtelse- och förfogandeförbudet i 16 kap. 14 § UB kan dömas för överträdelse till böter eller fängelse i högst ett år enligt 17 kap. 13 § BrB och bli skadeståndsskyldig.

Ett beslut om kvarstad gäller fram till dess att ansökan om konkurs har prövats om domstolen inte dessförinnan häver åtgärden helt eller delvis. Om domstolen anser att det inte längre finns skäl för åtgärden ska den egendom som har belagts med kvarstad lämnas tillbaka.

14.6.2 Förrättningskostnaderna

Förrättningskostnaderna kan enligt 17 kap. 8 § UB inte tas ut av gäldenären i ett kvarstadsmål. Det är inte heller, såsom vid ”vanlig” kvarstad, möjligt att ta ut kostnaderna av gäldenären vid ett efterföljande utmätningförfarande, då ett sådant förfarande inte äger rum när kvarstad enligt konkurslagen har verkställts.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Om en enskild borgenär har utverkat kvarstad och stora kostnader kan antas uppstå för transport m.m. av egendomen bör **förskott** för förrättningskostnaderna begäras. Det är emellertid inte alltid som det blir fråga om några större kostnader, då genomförandet av verkställigheten kan anpassas till de särskilda förhållandena. En kvarstad enligt konkurslagen består i regel endast en kort tid. Vidare får utmätning hos sökanden i kvarstadsmålet ske genast om denne inte frivilligt skulle betala kostnaderna för förfarandet hos Kronofogden, se 17 kap. 11 § andra stycket UB.

14.7 Reseförbud m.m.

Domstol kan på begäran av en borgenär förbjuda gäldenären att resa utomlands. Om reseförbud meddelas kan domstolen samtidigt eller vid en senare tidpunkt **ålägga gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass** till Kronofogden i egenskap av verkställande myndighet. Vidare får förbud att utfärda pass för gäldenären meddelas, om han eller hon inte har något pass. Enligt 7 § punkt 11 passlagen (1978:302) ska en passansökan avslås om den som ansöker om pass har ålagts enligt konkurslagen att lämna i från sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för honom eller henne har meddelats.

För att ett reseförbud ska kunna meddelas enligt 2 kap. 12 § första stycket KonkL måste följande förutsättningar vara uppfyllda.

- Det finns sannolika skäl för bifall till en ansökan om konkurs.
- Det kan med skäl befaras att gäldenären genom att resa utomlands undandrar sig en skyldighet eller överträder ett förbud som gäller enligt konkurslagen.
- Det finns särskild anledning att meddela reseförbud.

Det ska här tilläggas att en konkursgäldenär är skyldig att lämna upplysningar till konkursförvaltaren och avlägga bouppteckningsed. För att reseförbud m.m. ska beslutas krävs att gäldenärens medverkan i den kommande konkursen framstår som särskilt viktig t.ex. därför att betydande värden står på spel, se prop. 1978/79:105 s. 246.

När gäldenären är en juridisk person kan reseförbud m.m. meddelas för ställföreträdarna. Detta gäller även en styrelseledamot, verkställande direktör, en

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

bolagsman eller en likvidator som har avgått eller entledigats senare än ett år före den dag, då ansökan om konkurs kom in till tingsrätten.

Ett beslut om reseförbud eller skyldighet att lämna ifrån sig passet ska delges gäldenären genom domstolens försorg. Om det inte är olämpligt kan domstolen på begäran av sökanden besluta om partsdelgivning enligt 8 § delgivningslagen. Borgenären får då själv se till att delgivning sker. Vidare föreskrivs i 8 § KonkF att domstolen i sitt beslut ska påminna om att han eller hon kan komma att häktas om passet inte överlämnas till Kronofogden.

När det beslutas att passet ska omhändertas eller om förbud att utfärda pass ska domstolen skicka en kopia av beslutet till Polisen, se 23 b § passförordningen (1979:664). Denna bestämmelse har införts då det finns risk att en gäldenär sanningslöst påstår att passet har förkommit och på så sätt försöker få ut ett nytt pass. Av detta skäl får också efterlysningsregistret enligt 13 a § punkt 4-5 efterlysningskungörelsen (1969:293) för en passhinderundersökning innehålla uppgifter om personer som är ålagda att lämna ifrån sig sitt pass eller om ett förbud att utfärda pass har meddelas enligt konkurslagen.

14.8 Häktning i verkligt kvalificerade fall

Domstolen får på begäran av en borgenär besluta att gäldenären ska häktas om ett reseförbud är uppenbart otillräckligt, se 2 kap. 12 § första stycket fjärde meningen KonkL. Häktning kan ske utan att reseförbud först har meddelats, men kan självfallet bli aktuellt endast i verkligt kvalificerade fall. I regel blir det inte aktuellt med häktning om inte gäldenären först har ålagts att lämna ifrån sig sitt pass, men underlåtit att göra detta, se prop. 1978/79:105 s. 259.

14.9 Frågan om konkurs avgörs

När gäldenären har försatts i konkurs finns det inte längre något behov av beslutet om kvarstad. Då gäldenären förlorar rådigheten över den egendom som ingår i boet även om beslutet om konkurs inte har vunnit laga kraft övergår ansvaret för egendomen till konkursförvaltaren. Förvaltaren har så snart beslutet om konkurs meddelats rätt att ta hand om gäldenärens egendom, se 16 kap. 4 § KonkL.

Ett beslut om att gäldenären ska lämna ifrån sig sitt pass ska däremot enligt 6 kap. 8 § KonkL omedelbart omprövas. Detta beror på att ett beslut om konkurs automatiskt innebär att det är förbjudet att resa utomlands utan tillstånd från

domstolen innan bouppteckningsed har avlagts. Om det finns skäl att befara att gäldenären gör detta, trots att det är förbjudet, har gäldenären inte någon rätt att få tillbaka sitt pass. Vidare ska domstolen om personen är häktad pröva om han eller hon fortfarande ska vara häktad i samband med att beslutet om konkurs meddelas, se 6 kap. 12 § KonkL.

14.9.1 Om gäldenären inte försätts i konkurs

Om ansökan om konkurs ogillas eller återkallas ska den egendom som har belagts med kvarstad omedelbart lämnas tillbaka. Också ett reseförbud och ett eventuellt beslut om häktning upphör omedelbart i den situationen. Gäldenären ska då få tillbaka passet om detta har omhändertagits av Kronofogden, se prop. 1978/79:105 s. 249 f.

14.10 Förarbeten, rättsfall och litteratur

Om du vill läsa mera om kvarstad m.m. i avvaktan på att en ansökan om konkurs prövas, se avsnitt 17.19.

15 HANDRÄCKNING PÅ BEGÄRAN AV KONKURSFÖRVALTAREN

Sammanfattning

Konkursförvaltaren kan enligt 7 kap. 14 § KonkL, utan att en särskild exekutionstitel först behöver utverkas, få handräckning hos Kronofogden för att omhänderta eller på annat sätt få tillgång till gäldenärens egendom och räkenskapsmaterial samt andra handlingar som rör boet. En förutsättning för att handräckning ska beviljas är att det föreligger någon form av tredska.

15.1 Bakgrund

Före 1980 måste konkursförvaltaren, om det var nödvändigt att använda tvång för att få tillgång till egendom som ingår i konkursboet, utverka en exekutionstitel hos

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

domstol. Det var då också möjligt att enligt 191 § utsökningslagen ansöka om beslut om handräckning hos överexekutor⁵² som kunde verkställas av Kronofogden. Om konkursgäldenären gjort sig skyldig till brott genom att undanhålla egendom hade förvaltaren även vissa möjligheter att med hjälp av Polisen få ut egendomen. Vidare hade förvaltaren på samma sätt som idag rätt att skydda gäldenärens egendom genom att t.ex. sätta ett nytt lås på en redan låst lokal, se SOU 1977:29 s. 111 f. och Lars Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 361 f.

15.1.1 Handräckning direkt hos Kronofogden

Den 1 januari 1980 blev det möjligt för konkursförvaltaren att få handräckning hos Kronofogden, utan att en särskild exekutionstitel först behöver utverkas, för att få tillgång till boets egendom och de böcker och andra handlingar som rör boet, se 54 § ”gamla” konkurslagen och prop. 1978/79:105 s. 173 f. och 277 f. I motsvarande bestämmelse i 7 kap. 14 § KonkL har uttrycket böcker ändrats till räkenskapsmaterial i syfte att åstadkomma en språklig modernisering.

15.1.2 Om revisions- eller bokföringsbyrån inte fått betalt

Bestämmelserna om handräckning har ändrats den 1 januari 1988. Sedan dess kan konkursförvaltaren få handräckning även om den som upprättat räkenskapsmaterialet inte fått betalt för utfört arbete, se hänvisningen i 7 kap. 14 § till 7 kap. 12 § andra stycket KonkL. Den som anlitat en revisions- eller bokföringsbyrå har däremot endast rätt att få ut det räkenskapsmaterial som har överlämnats till byrån, jfr NJA 1981 s. 1050 (RIC 38/81). En uppdragsgivare har alltså, till skillnad från en konkursförvaltare, inte rätt att få ut t.ex. balans- och resultaträkningar som upprättats av byrån utan att först betala för arbetet. Anledningen till lagändringen var att förvaltarna mötts av vissa svårigheter när de begärt att få tillgång till handlingar och den revisions- eller bokföringsbyrå som konkursgäldenären anlitat inte fått betalt.

I NJA 1982 s. 404 uttalades att en uppdragstagare kan göra gällande **detentionsrätt**, dvs. rätt att hålla inne det som uppdragstagaren själv har presterat om betalning inte sker, även i förhållande till en konkursförvaltare. Vidare hade betalningen till en bokföringsbyrå för arbetet med bokslut m.m. blivit föremål för återvinning enligt 30 § ”gamla” konkurslagen, se NJA 1985 s. 29 (RIC 26/85).

⁵² En avdelning inom länsstyrelsen.

När det gäller andra handlingar än räkenskaphandlingar kan en revisions- eller bokföringsbyrå fortfarande vägra att lämna ut handlingarna till konkursförvaltaren om de inte får betalt för arbetet med att upprätta sådana handlingar.

15.1.3 Förmånsrätt för fordringar avseende revisions- eller bokföringsuppdrag

När möjligheten att få handräckning avseende räkenskapsmaterial utvidgades kompenenserades revisions- och bokföringsbyråerna för den förlorade detentionsrätten genom att en bestämmelse om allmän förmånsrätt för deras arvodesfordringar infördes. Denna bestämmelse har inte begränsats till att gälla endast för auktoriserade eller godkända revisorer utan gäller till förmån för alla revisorer, se prop. 1985/86 s. 432 f. och Gösta Walins och Torkel Gregows kommentar till förmånsrättslagen (10 a §). Ytterligare ett skäl till att förmånsrätt skulle gälla var att revisorerna fått nya uppgifter främst i samhällets intresse. I prop. 1986/87:90 s. 172-174 anges att det både för företaget och det allmänna är angeläget att revisorn är aktiv när ekonomiska svårigheter har uppkommit och inte avslutar sitt uppdrag på grund av att han eller hon inte får betalt.

Enligt 10 a § förmånsrättslagen medför en fordran på ersättning för uppdrag att fullgöra sådan revision som föreskrivs i lag eller annan författning allmän förmånsrätt om arbetet utförts de senaste sex månaderna innan ansökan om konkurs kom in till tingsrätten. **Rätten att få betalt före andra borgenärer**⁵³ gäller också ersättning för räkenskapsmaterial som har upprättats för att fullgöra bokföringsskyldigheten. Däremot omfattas **inte** en fordran på ersättning till den del det avser arbete med att upprätta **andra handlingar som rör boet**. När det gäller sådana handlingar kan detentionsrätt fortfarande göras gällande även i förhållande till en konkursförvaltare.

Också efter det att bestämmelsen om förmånsrätt införts kan konkursförvaltaren få handräckning hos revisionsbyråer och bokföringsbyråer. Att denna möjlighet skulle finnas kvar har motiverats med att det inte går att bortse från att t.ex. en mer eller mindre skrupelfri redovisningsbyrå kan vara lierad med en oseriös företagare och trots förmånsrätten vägra att lämna ut räkenskapsmaterialet till konkursförvaltaren, se SOU 1983:24 s. 299.

⁵³ Se i fråga om förhållandet mellan särskilda och allmänna förmånsrätter 15 § förmånsrättslagen.

15.2 Syftet med handräckning direkt hos Kronofogden

Syftet med att konkursförvaltaren kan få handräckning utan att en särskild exekutionstitel först behöver utverkas är att förvaltaren på ett snabbt och enkelt sätt ska kunna omhänderta eller på annat sätt få tillgång till gäldenärens bo. På så sätt kan onödigt dröjsmål undvikas. Dessutom får det sannolikt till följd att gäldenären, eller i förekommande fall tredje man, många gånger överlämnar egendomen ”frivilligt” utan att några tvångsåtgärder behöver tillgripas. Möjligheten att få handräckning bör betraktas som ett stöd åt förvaltaren och ett påtryckningsmedel mot den som är skyldig att tillhandahålla viss egendom, se prop. 1986/87:90 s. 269.

15.3 Innebörden av vissa begrepp

Vid verkställigheten kan frågor om vad som ingår i räkenskapsmaterialet uppkomma. Detta då reglerna skiljer sig åt när det gäller förutsättningarna för att handräckning ska beviljas beroende på om förvaltarens begäran avser räkenskapsmaterial eller andra handlingar som rör boet. Vidare kan det bli aktuellt att bedöma vad som menas med i begreppet lag eller annan författning föreskriven revision, jfr NJA 2011 s. 621 och RH 2001:46.

Räkenskapsmaterial

Med räkenskapsmaterial menas allt som ska ingå i en komplett bokföring inklusive de särskilda beskrivningar, som ska finnas för det aktuella bokföringssystemet. I bokföringslagen används begreppet **räkenskapsinformation**, som definieras i 1 kap. 2 § punkt 8 bokföringslagen.

I lag eller annan författning föreskriven revision

När det gäller små aktiebolag och juridiska personer i övrigt som inte omfattas av revisionsplikt kan det möjligen ifrågasättas om en revisor i de fall företaget ändå har valt att ha revisor kan göra gällande förmånsrätt för sin rätt till ersättning.

Det ska tilläggas att Högsta domstolen prövat en annan fråga om vad som menas med författningsföreskriven revision. Sedan revisorn i ett aktiebolag yrkat allmän förmånsrätt för en fordran avseende arvode för granskning av en kontrollbalansräkning har det i NJA 2011 s. 621 prövats hur begreppet i lag eller

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

annan författning föreskriven revision ska tolkas. Detta rättsfall är även i detta sammanhang av intresse, då räkenskapsmaterialet sannolikt överlämnas frivilligt till konkursförvaltaren om en revisions- eller bokföringsbyrås genom utdelning i konkursen kan räkna med att få betalt för utfört arbete.

Genom det fall som Högsta domstolen prövade har det klarlagts att revisionstjänster som medför förmånsrätt inte har begränsats till att enbart avse sådana åtgärder som anges i 9 kap. ABL, där bl.a. bestämmelserna om skyldigheten att ha revisor och revisorns uppgifter finns. Då en granskning enligt 25 kap. 13 § ABL, i den mån granskning krävs (jfr 1 kap. 12 b § ABL), kan göras endast av bolagets revisor som är skyldig att utföra en sådan granskning om bolagets styrelse begär det har revisionsbolaget ansetts ha förmånsrätt för sin fordran enligt 10 a § förmånsrättslagen. Vidare har Högsta domstolen konstaterat att lagtexten närmast ger uttryck för att alla åtgärder som enligt lag eller annan författning följer med ett revisionsuppdrag medför förmånsrätt.

15.4 Konkursförvaltarens uppgift

Förvaltaren är enligt 7 kap. 12 § första stycket KonkL skyldig att **snarast ta hand om gäldenärens bo** samt det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet. Att detta sker utan dröjsmål är nödvändigt för att bouppteckningen, som enligt 7 kap. 13 § tredje stycket KonkL ska innehålla också en förteckning över räkenskapsmaterialet, ska hinna bli klar till edgångssammanträdet. Vidare ska en förvaltarberättelse upprättas inom sex månader. Dessutom är det av mycket stor betydelse för utredningen av om det finns misstankar om brott och möjligheterna till återvinning m.m. att räkenskapsmaterialet och de handlingar i övrigt som rör boet omhändertas.

Därutöver kan det finnas andra skäl till att konkursförvaltaren behöver få tillgång till egendom som ingår i boet. Det kan t.ex. behövas för att egendomen ska kunna värderas, visas och säljas. Beroende på omständigheterna är det inte alltid nödvändigt att egendomen omhändertas. I vissa fall är det tillräckligt att egendomen skyddas mot obehöriga förfoganden på något annat sätt. Handräckning kan även bli aktuellt i ett senare skede om förvaltaren t.ex. får kännedom om ytterligare tillgångar eller egendom återvinns, se prop. 1978/79:105 s. 277.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

15.4.1 Om revision eller förundersökning pågår

Det är inte ovanligt att revision pågår när en konkurs inträffar. Dessutom förekommer det att räkenskapsmaterialet har tagits i beslag av åklagaren. Också i dessa fall måste konkursförvaltaren få tillgång till bokföringen för att kunna fullgöra sina skyldigheter. I praktiken brukar förvaltaren ges tillfälle att gå igenom räkenskapsmaterialet i Skatteverkets lokaler eller på den myndighet, där förundersökningen bedrivs.

Vidare finns i 41 kap. 14 § och 69 kap. 12 § SFL bestämmelser om att räkenskapsmaterial och andra handlingar ska överlämnas till förvaltaren om den som har granskats har försatts i konkurs när de handlingar som har omhändertagits eller överlämnats till revisorn ska lämnas tillbaka. Motsvarande bestämmelser fanns tidigare i skattebetalningslagen och tvångsätgärdslagen. I prop. 1996/97:100 s. 484 f. anges att det naturligtvis inte är lämpligt att handlingar rörande konkursboet efter en avslutad revision överlämnas till konkursgäldenären. Detta då denne över huvud taget inte ska förfoga över dessa handlingar. Samtliga handlingar bör därför lämpligen överlämnas till förvaltaren, som i sin tur förutsätts vidarebefordra för konkursboet icke relevanta handlingar till gäldenären.

Uttryckliga bestämmelser om att räkenskapsmaterial eller egendom som har tagits i beslag ska överlämnas till konkursförvaltaren när beslaget hävs finns däremot inte. JK har emellertid vid två tillfällen avslagit yrkanden om skadestånd när egendom överlämnats till förvaltaren och inte till den hos vilken beslaget gjorts, se JK 1996, C. 9 s. 121 och JK:s beslut den 2 juni 2003, dnr 1116-02-40.

I JK:s beslut 1996 anges bl.a. att det ligger närmast till hands att åklagaren när ett beslag hävs och den hos vilken beslaget har gjorts är försatt i konkurs beslutar att överlämna egendomen, i detta fall möbler och husgeråd, till konkursförvaltaren. Åklagaren bör dock underrätta gäldenären om sitt beslut. Om egendomen kan återlämnas till gäldenären får förvaltaren därefter besluta om.

I JK:s beslut 2003, i vilket yrkandet om skadestånd också ogillades, hade beslaget gjorts hos ett transportföretag, men egendomen lämnats ut till förvaltaren i det bolag som beställt transporten. Grunden för beslaget var misstanke om oredlighet mot borgenär, då företaget var försatt i konkurs innan transportföretaget fick beställningen av de aktuella varorna.

I Gunnel Lindbergs bok *Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas?* finns på s. 460 f. en redogörelse för olika frågeställningar som kan

komma upp i samband med att egendom som tagits i beslag ska lämnas tillbaka. Gunnel Lindberg pekar bl.a. på att det är viktigt att så tidigt som möjligt klarlägga vilken inställning den som har drabbats av beslaget har till att egendomen överlämnas till konkursförvaltaren. Beslag kan ha gjorts, förutom hos den som misstänks för brott, också hos utomstående.

15.5 Förutsättningarna för handräckning

Handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL kan beviljas endast på begäran av konkursförvaltaren. Förutom hos konkursgäldenären kan handräckning ske hos tredje man om egendom som ingår i boet finns hos denne. Detta gäller också när räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör boet finns hos t.ex. en redovisningsbyrå, ett företag som digitalt förvarar räkenskapsmaterialet eller i bostaden hos en företrädare för konkursgäldenären. Handräckning hos en uppdragstagare kan omfatta också material som har upprättats av denne. Det har inte någon betydelse om det är fråga om handlingar i pappersform eller elektroniska handlingar. Om det gäller t.ex. budgetar, prognoser och kalkyler kan däremot handräckning inte ske utan att uppdragstagaren först får betalt.

Det ska också nämnas att handräckning inte kan beviljas om konkursgäldenären endast äger en andel i egendom som tillhör två eller flera med **samäganderätt**. Förvaltaren får inte ta hand om objekt som är föremål för samäganderätt, se Eugène Palmérs och Peter Savins kommentar till konkurslagen (7 kap. 12 § KonkL).

Beslutet om konkurs fungerar som exekutionstitel och behöver inte ha vunnit laga kraft för att ligga till grund för handräckning, då ett sådant beslut enligt 16 kap. 4 § KonkL gäller omedelbart. Det är för övrigt ofta i konkursens inledningsskede som det blir aktuellt med handräckning. Enligt 54 § ”gamla” konkurslagen hade både interimsförvaltaren och den slutlige förvaltaren möjlighet att begära handräckning, se prop. 1978/79:105 s. 277.

Möjligheten att få handräckning upphör om konkursbeslutet har upphävts. Detta har ansetts gälla även när förvaltaren behöver tillgång till bolagets kassa och vissa handlingar för att kunna avsluta sitt arbete, se RH 1985:32. Däremot ingår det i förvaltarens uppdrag att omhänderta räkenskapsmaterial som påträffas efter det att en konkurs har avslutats. I NJA 2008 s. 251 har en konkursförvaltare som tagit hand om, gått igenom och arkiverat räkenskapsmaterial som påträffats först efter det att konkursen avslutats ansetts ha rätt till skälig ersättning för utfört arbete.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Enligt 7 kap. 14 § KonkL får handräckning begäras ”om det behövs” för att förvaltaren ska kunna omhänderta eller annars få tillgång till gäldenärens egendom, räkenskapsmaterialet och andra handlingar som rör boet. All egendom som kan bli föremål för utmätning och som tillhörde gäldenären när konkursen inträffade eller tillfaller denne under konkursen ingår i boet. Vidare ingår även sådan egendom som kan tillföras konkursboet genom återvinning, se 3 kap. 3 § KonkL.

Skyldighet att lämna förvaltaren handräckning föreligger endast om det är nödvändigt med hänsyn till omständigheterna i konkursen att använda tvång, se prop. 1978/79:105 s. 176. Tvång får inte användas om samma resultat kan uppnås på frivillig väg eller med lindrigare tvångsmedel. Endast om förvaltarens egna möjligheter att komma i besittning av viss egendom eller att ta sig in i t.ex. en viss lokal är uttömda får handräckning beviljas. Frågan om förvaltaren behöver komma i besittning av egendomen ska bedömas av förvaltaren ensam. Förvaltarens bedömning är i detta avseende bindande för Kronofogden. Däremot ska myndigheten pröva om det finns tillräckliga skäl för åtgärden, se Eugène Palmérs och Peter Savins kommentar till konkurslagen (7 kap. 14 § KonkL).

15.5.1 Kravet på tredska

Att handräckning får begäras ”om det behövs” innebär att det i allmänhet måste föreligga någon form av tredska för att handräckning ska kunna beviljas. Om gäldenären eller tredje man vägrar förvaltaren tillträde till en lokal, där egendom som ingår i boet finns, eller om gäldenären håller sig undan är detta krav i regel uppfyllt. Dessutom kan en beaktansvärd risk för att egendomen görs oåtkomlig motivera att handräckning beviljas.

I undantagsfall kan det finnas skäl att använda tvång även om det inte föreligger tredska eller risk för att viss egendom görs oåtkomlig. Detta kan t.ex. bli aktuellt om konkursförvaltaren trots stora ansträngningar inte har kunnat få kontakt med gäldenären och det är betydelsefullt att egendomen utan dröjsmål ställs till förvaltningens förfogande, se prop. 1978/79:105 s. 176. Att det rent allmänt är besvärligt att omhänderta egendomen betyder däremot inte nödvändigtvis att förutsättningarna för handräckning är uppfyllda.

15.5.2 Egendom i tredje mans besittning

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Handräckning hos någon annan än gäldenären kan beviljas när den i vars besittning egendomen finns vägrar att lämna ut egendomen till konkursförvaltaren under förutsättning att den ingår i boet. Då fråga är om ett summariskt förfarande krävs att **saken är uppenbar enligt allmänna civilrättsliga regler**, om den mot vilken åtgärden riktar sig invänder att förutsättningarna för handräckning inte är uppfyllda, se prop. 1978/79:105 s. 177 och 278 f, RH 1985:113, RH 1986:49, Svea hovrätts beslut den 3 november 1995, Ö 4034/95 (RIC 23/95) och Göta hovrätts beslut den 13 september 2010, ÖÅ 2297-10. I de tre första fallen har det ansetts att handräckningen var befogad i förhållande till tredje man, men i det senaste fallet upphävdes åtgärden.

Kronofogden är skyldig att pröva de invändningar som görs när det gäller t.ex. äganderätten till egendomen. Däremot ska Kronofogden inte gå in på någon mer självständig prövning av de civilrättsliga förhållandena. Handräckning får beviljas endast **om invändningarna kan lämnas utan avseende**. Lagrådet har betonat att tvångsanvändning mot tredje man när denne gör gällande rätt till egendom som finns i dennes besittning endast bör förekomma i rena undantagsfall, se prop. 1978/79:105 s. 700.

I de fall det inte kan anses uppenbart att egendomen ingår i boet har förvaltaren vissa möjligheter att vid domstol föra talan om **bättre rätt**. Om det finns sannolika skäl för bifall till en sådan talan kan förvaltaren yrka **kvarstad enligt 15 kap. 2 § RB**.

15.5.3 Räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör boet

Den som på uppdrag av konkursgäldenären har upprättat räkenskapsmaterial rörande boet är enligt 7 kap. 12 § andra stycket KonkL skyldig att lämna ut materialet till förvaltaren. Denna skyldighet omfattar bl.a. balans- och resultaträkningar, även om betalning inte skett. Föremålet för handräckningen kan vara de digitala filer som finns hos den uppdragstagare som har tillhandahållit bokföringstjänsten eller programvaran vid s.k. molnet-tjänster, se Eugène Palmérs och Peter Savins kommentar till konkurslagen (7 kap. 14 § KonkL).

När det gäller **handlingar som inte är räkenskapsmaterial** finns däremot inte någon skyldighet att överlämna sådana handlingar utan att uppdragstagaren först får betalt. En uppdragstagare kan också i förhållande till en konkursförvaltare åberopa **detentionsrätt** i fråga om handlingar som inte har upprättats för att fullgöra lagstadgad revisionsplikt och inte heller behövs för att fullgöra bokföringsskyldigheten. Uppdragstagaren kan i dessa fall inte göra gällande förmånsrätt för sitt arvodesanspråk. För att få tillgång till t.ex. budgetar, prognoser

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

och kalkyler kan förvaltaren därför bli tvungen att betala för arbetet med att upprätta dessa handlingar, se prop. 1986/87:90 s. 265 f. En annan sak är att förvaltaren är skyldig att omhänderta såväl räkenskapsmaterialet som andra handlingar som rör boet.

I prop. 1986/87:90 s. 270 anges att Kronofogden sannolikt inte kan medge handräckning om det någon gång framstår som oklart om förutsättningarna för skyldighet att lämna ut räkenskapsmaterialet m.m. är uppfyllda. Konkursförvaltaren är, om begäran om handräckning avslås, på samma sätt som när det gäller egendom som enligt förvaltarens mening ingår i boet, hänvisad till att väcka **talans vid domstol mot den som innehar materialet**.

15.6 Begäran om handräckning

I konkursförvaltarens ansökan om handräckning, som bör göras skriftligt, är det viktigt att följande uppgifter lämnas.

- Vad handräckningen gäller och i vems besittning egendomen finns.
- På vilken/vilka adresser förvaltaren anser att verkställighet ska ske.
- Hur konkursförvaltaren vet eller varför det finns befogad anledning att utgå ifrån att gäldenärens egendom eller räkenskapsmaterial finns på en viss adress.
- Vilka åtgärder förvaltaren har vidtagit för att komma i besittning av egendomen eller få kontakt med gäldenären. Har förvaltaren t.ex. vägrats tillträde till en lokal eller något annat utrymme som gäldenären disponerar?

Beroende på förhållandena i den enskilda konkursen bör förvaltaren, för att en bra verkställighet ska uppnås, även upplysa om följande.

- Invändningar från gäldenären och/eller tredje man, som förvaltaren känner till, i fråga om äganderätten eller något annat förhållande som kan utgöra hinder mot handräckning.
- Uppgifter som kan underlätta identifieringen av egendomen.

- Om kontakt förekommit med S-teamet om den kommande handräckningen på grund av att det finns **misstankar om ekonomisk och/eller organiserad brottslighet**.
- Om handräckningen gäller räkenskapsmaterial, vad som framkommit vid kontakterna med den revisions- eller bokföringsbyrå som konkursgäldenären anlitat.
- Vid vilken tidpunkt det är lämpligt att handräckningen genomförs. Förvaltaren eller ett ombud för honom eller henne ska vara närvarande för att ta emot den egendom som ska överlämnas till konkursboet.
- Om det begärs att handräckningen ska verkställas utan föregående underrättelse, vilka omständigheter motiverar att det inte ska ske någon kommunikation med motparten före förrättningen.

En ansökan om handräckning kan även göras **muntligt**, se prop. 1978/79:105 s. 279 och 18 kap. 7 § andra stycket UF. Att denna möjlighet finns fyller en viktig funktion. Vid förrättningen kan det visa sig att det finns ytterligare egendom, utöver vad som har angetts i förvaltarens ansökan, som kan antas ingå i boet. Vidare har det förekommit att räkenskapsmaterial påträffats under en förrättning hos någon annan, t.ex. vid verkställighet av kvarstad hos närstående till konkursgäldenären. För att den egendom eller det räkenskapsmaterial som påträffas omedelbart ska kunna omhändertas är det en fördel att förvaltaren har möjlighet att göra en muntlig tilläggsansökan.

15.6.1 Förberedelser av en handräckning

Om det är fråga om en mera omfattande handräckning som ska verkställas utan att motparten får tillfälle att yttra sig ligger det **i förvaltarens intresse** att i förväg ta kontakt med Kronofogden. Detta då den kommande förrättningen kan behöva förberedas och planeras. När handräckning lämnas på begäran av en konkursförvaltare är det emellertid inte Kronofogden som ska ordna med transport och förvaring av egendomen. Det är förvaltaren som ska svara för detta, om egendomen inte kan förvaras i den lokal eller det utrymme som Kronofogden ger förvaltaren tillträde till. Vidare är det förvaltaren som ska anlita dataexperter om det är nödvändigt i samband med att **räkenskapsmaterial m.m. i digital form** ska omhändertas. Konkursboet ska alltså betala fakturan från det eller de företag som anlitas i samband med handräckningen.

15.7 De bestämmelser som ska tillämpas

I 7 kap. 14 § KonkL anges inte att bestämmelserna om verkställighet i annat fall i 16 kap. 11–12 a §§ UB ska tillämpas. Det finns inte heller någon hänvisning till några andra regler i utsökningsbalken, bortsett från att bestämmelserna om talan mot utmätning i allmänhet ska tillämpas om Kronofogdens beslut eller åtgärd överklagas. Därutöver föreskrivs att tvång får användas på ett sätt som i stort sett överensstämmer med vad som i allmänhet gäller enligt utsökningsbalken. Att bestämmelsen om handräckning utformats på detta sätt förklaras av att det inte bedömts nödvändigt med en i alla delar parallell reglering med utsökningsbalkens bestämmelser, se prop. 1978/79:105 s. 176. Mot denna bakgrund har det **kommit att diskuteras om Kronofogden får föreskriva vite** för att förmå tredje man att överlämna egendom eller räkenskapsmaterial till förvaltaren, se avsnitt 15.8.2 och S-handboken, del 2 avsnitt 1.2.3.

Då det inte finns några särskilda föreskrifter om vilka bestämmelser i utsökningsförordningen som ska tillämpas vid handräckning enligt konkurslagen gäller i tillämpliga delar de bestämmelser som räknas upp i **18 kap. 7 § UF**.

- 1 kap. 4-5 §§ UF: Registrering m.m. i utsöknings- och indrivningsdatabasen
- 2 kap. UF: Ansökan m.m.
- 3 kap. UF: Allmänna bestämmelser om förfarandet, bl.a. proportionalitet i verkställighetsarbetet och skyldigheten att föra protokoll
- 4 kap. UF: Gemensamma bestämmelser om underrättelse
- 17 kap. UF: Överklagande.

15.8 Kronofogdens befogenheter

När handräckning lämnas får Kronofogden med stöd av 7 kap. 14 § KonkL använda tvång. Om myndigheten t.ex. behöver ta sig in i ett låst utrymme får myndigheten bryta upp låset eller på annat sätt bereda sig tillträde. Det föreskrivs inte, såsom i 2 kap. 17 § UB, någon särskild inskränkning när det gäller tillträde till en **bstad** om innehavaren inte är hemma, jfr 2 kap. 17 § andra stycket andra meningen UB och prop. 1980/81:8 s. 252.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

I prop. 1978/79:105 s. 176 f. och 277 f. betonas vikten av att mer ingripande tvångsåtgärder än nödvändigt inte vidtas och att egendom inte skadas annat än om det är klart motiverat av omständigheterna. Vidare ska tvånget stå i rimlig proportion till vikten av det intresse som ska tillgodoses. Med hänsyn till de förutsättningar som gäller för att handräckning ska kunna beviljas har det bedömts onödigt med en bestämmelse som inskränker möjligheten till handräckning i gäldenärens bostad. En förvaltare ska innan handräckning begärs ha uttömt möjligheterna att på frivillig väg få tillgång till egendomen. Dessutom krävs någon form av tredska eller en beaktansvärd risk för att egendomen görs oåtkomlig för att handräckning ska beviljas.

15.8.1 Närmare om användningen av tvång

Kronofogden får i syfte att leta efter den egendom som handräckningen gäller genomsöka den bostad, den eller de lokaler och andra förvaringsställen, där myndigheten har beslutat att handräckning ska ske. Av prop. 1978/79:105 s. 278 framgår att begreppet förvaringsställe ska tolkas i vid mening. Det kan alltså bli aktuellt att leta efter egendom t.ex. i ett kassaskåp eller en bil om förvaltaren har begärt detta. Av 7 kap. 14 § KonkL framgår också att Kronofogden får anlita **låsmed** eller på annat sätt bereda sig tillträde till låst utrymme om detta behövs. Vidare får Kronofogden i övrigt använda tvång i den utsträckning som detta behövs för det avsedda ändamålet om det kan anses vara befogat med hänsyn till omständigheterna. Detta gäller även för **tillträde till konkursgäldenärens bostad** som kan ske under samma förutsättningar som gäller för andra utrymmen, se prop. 1978/79:105 s. 278. Att det är tillåtet att anlita låsmed för att ta sig in i en bostad, utan att underrättelse först lämnas, hänger samman med de speciella omständigheter som råder när förutsättningarna för handräckning är uppfyllda.

JO har i ett beslut den 3 september 2013, dnr 3420-2012, inte funnit skäl att kritisera Kronofogden som tagit sig in i konkursgäldenärens bostad utan att först underrätta honom om förvaltarens begäran. Tillträdet skedde, sedan myndigheten försökt nå gäldenären per telefon utan att få kontakt, med hjälp av en huvudnyckel som tillhandahölls av bostadsrättsföreningen. I JO:s beslut anges att det inte finns någon skyldighet att underrätta svaranden om handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL och att det inte föreskrivs några särskilda villkor för tillträde med tvång till en bostad. Vidare anges att det alltid krävs noggranna överväganden när det är fråga om en tvångsåtgärd och att en avvägning måste göras om åtgärden står i rimlig proportion till vikten av det intresse som ska tillgodoses. Kronofogden bör om förhållandena medger det bereda bostadens innehavare tillfälle att godvilligt ge myndigheten tillträde, vilket hade skett i detta fall.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

I prop. 1978/79:105 s. 177 anges att tvång kan behöva användas också när egendom som ingår i konkursboet finns **hos tredje man**. Detta får självfallet ske endast om det behövs och kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Om tredje man gör gällande att det inte föreligger någon skyldighet för honom eller henne att lämna ut egendomen är Kronofogden skyldig att pröva invändningen innan egendomen omhändertas.

15.8.2 Får vite föreskrivas för tredje man?

Ett vitesföreläggande är inte en lika ingripande åtgärd som en förrättning under vilken räkningsmaterial och egendom hos tredje man kan omhändertas med tvång. Detta talar för att det ska anses tillåtet att föreskriva vite, som är en av de verkställighetsformer som får användas vid verkställighet i annat fall. Föreläggande och utdömande av vite enligt lagen (1985:206) om viten har emellertid inte berörts i förarbetena till konkurslagen. Å andra sidan måste det tvång som Kronofogden använder vara förenligt med proportionalitetsprincipen, se prop. 1978/79:105 s. 177 och 277 f.

Det ska tilläggas att det givetvis inte blir aktuellt med vite om det finns risk att den som verkställigheten riktar sig mot saboterar verkställigheten om han eller hon får reda på att handräckning har begärts. Förrättningen ska då i regel genomföras utan att personen först underrättas. Kronofogden anser att det finns ett behov av en bestämmelse i konkurslagen om att vite får föreskrivas vid handräckning på begäran av konkursförvaltaren, jfr 2 kap. 15 § och 16 kap. 12 § UB.

15.9 Genomförandet av handräckningen

Kronofogden bör snarast ta ställning till om handräckning kan beviljas och komma överens med förvaltaren om vilken dag förrättningen ska genomföras, om det inte har skett redan innan ansökan gavs in. Kravet på skyndsamhet ska iakttas även om motparten har eller kan antas ha invändningar när det gäller t.ex. äganderätten till den egendom som förvaltarens begäran omfattar.

Under förutsättning att ansökningen inte avslås vid **den inledande prövningen** ska Kronofogden bestämma om gäldenären eller annan som handräckningen riktar sig mot ska ges tillfälle att yttra sig innan myndigheten beslutar i frågan om

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

handräckning. Vidare kan det bli aktuellt med delgivning, om det är av betydelse för det fortsatta förfarandet, se 4 kap. 3 och 4 §§ UF.

När handräckningen genomförs får, på samma sätt som annars gäller, mer ingripande tvångsåtgärder än nödvändigt inte tillgripas. Kravet på **proportionalitet** mellan det tvång som används och vikten av det intresse som ska tillgodoses måste iaktas. Kronofogden ska, liksom när det gäller andra typer av mål, se till att en förrättning inte väcker onödig uppmärksamhet eller annars orsakar svaranden eller annan större olägenhet än nödvändigt, se 3 kap. 1-2 §§ UF. Om Kronofogden möter motstånd bör myndigheten upplysa om att det enligt 17 kap. 13 § andra stycket BrB är straffbart att försöka förhindra verkställigheten. Om gäldenären eller någon annan gör detta kan han eller hon dömas för hindrande av förrättning.

Det är alltid Kronofogden som avgör vilket tvång som ska användas i det enskilda fallet. En annan sak är att förvaltaren eller ett ombud för honom eller henne bör vara närvarande vid förrättningen.

15.9.1 Underrättelse före förrättningen

Det finns inte någon bestämmelse om att gäldenären, eller i förekommande fall tredje man, ska underrättas innan förrättningen genomförs. I konkurslagen finns inte heller någon hänvisning till 4 kap. 12 § andra stycket eller 16 kap. 11 § UB, där det regleras i vilka fall verkställighet får ske utan föregående underrättelse om målet. Kronofogden får därför på grundval av vad förvaltaren uppgett och med hänsyn till omständigheterna i övrigt ta ställning till om underrättelse ska lämnas. Kronofogden har inte sällan kännedom om konkursgäldenären från tidigare verkställighetsärenden.

Motparten bör i princip få tillfälle att yttra sig **om det är oklart om handräckning kan beviljas**. Vidare kan det, även om det är uppenbart att förutsättningarna för handräckning är uppfyllda, finnas skäl att kommunicera förvaltarens begäran om saken inte brådskar. Detta gäller i synnerhet om det kan antas att gäldenären eller tredje man kommer att medverka ”frivilligt” genom att ge konkursförvaltaren begärt tillträde eller genom att överlämna egendomen och/eller räkenskapsmaterialet m.m.

Om handräckning ska genomföras **i en bostad** bör huvudregeln vara att den som åtgärden riktar sig mot ska få tillfälle att yttra sig innan handräckningen genomförs. Underrättelse krävs emellertid inte om **fara i dröjsmål** föreligger, men om innehavaren av bostaden inte är hemma när förrättningen ska påbörjas

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

ska något försök göras att nå honom eller henne per telefon innan myndigheten tar sig in i bostaden, jfr avsnitt 15.8.1.

15.9.2 Beslut om handräckning

Om Kronofogden avslår en begäran om handräckning helt eller delvis ska ett formellt beslut upprättas. Detta ska också ske om gäldenären eller tredje man före förrättningen bestrider förvaltarens begäran. Ett beslut, varigenom en begäran om handräckning beviljas, behöver däremot inte komma till uttryck på något annat sätt än genom själva verkställigheten.

Ett beslut att bevilja handräckning får verkställas omedelbart oberoende av om Kronofogden har fattat ett formlöst beslut eller om ett särskilt beslut har upprättats. Det krävs inte att beslutet har vunnit laga kraft. Endast om domstolen beslutar om **inhibition** får handräckningen inte genomföras.

I vissa fall kan det, även om det inte är känt att det finns invändningar mot begäran om handräckning, vara lämpligt att **sätta upp ett särskilt beslut** och på så sätt ge svaranden tillfälle att överklaga beslutet och begära inhibition innan verkställigheten genomförs. Svaranden ges därigenom också möjlighet att ”frivilligt” överlämna egendomen till förvaltaren.

15.9.3 Konkursförvaltarens närvaro vid förrättningen

När handräckningen genomförs förutsätts förvaltaren eller ett ombud för honom eller henne vara närvarande för att ta emot egendomen och/eller räkenskapsmaterialet m.m. I prop. 1978/79:105 s. 176 har det uttalats att det naturligtvis är önskvärt att förvaltaren är närvarande. En annan sak är att förvaltaren aldrig får ta befattning med själva tvångsanvändningen.

Efter det att egendomen tagits i besittning av Kronofogden ska den överlämnas till konkursförvaltaren. Det är förvaltaren som ska ordna med transport till ett annat förvaringsutrymme, om egendomen inte kan förvaras i den lokal eller annat utrymme till vilken förvaltaren getts tillträde. Ytterligare ett skäl till att förvaltaren bör vara närvarande är att det inte är ovanligt att **invändningar** om äganderätten m.m. görs först **vid förrättningen**. Om det är fråga om för Kronofogden tidigare okända invändningar är det i konkursborgenärernas intresse angeläget att förvaltaren på plats kan bemöta de påståenden som görs. Dessutom kan förvaltarens närvaro behövas i samband med att viss egendom ska identifieras.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Någon gång kan det även förekomma att tredje man vill köpa den egendom som handräckningen gäller och som denne påstår sig äga. Det är alltså av flera skäl en fördel om förvaltaren eller någon annan jurist på byrån är närvarande när handräckningen genomförs.

15.9.4 Invändningar från gäldenären eller tredje man

Om gäldenären påstår att viss egendom inte ingår i boet eller tredje man påstår sig vara ägare till egendomen måste Kronofogden pröva om hinder mot handräckning föreligger. Detta måste också ske om tredje man t.ex. påstår att panträtt eller retentionsrätt gäller i egendomen och att det därför inte finns någon skyldighet att överlämna egendomen till förvaltaren.

Med retentionsrätt menas den rätt som bl.a. hantverkare har att vägra att lämna ut egendom som har lämnats in för reparation om han eller hon inte får betalt för utfört arbete, se 4 § punkt 2 förmånsrättslagen. I 1 kap. 5 § andra stycket KonkL föreskrivs att vad som gäller för borgenär som har handpanträtt i lös egendom också gäller för borgenär som har rätt att vägra att lämna ut lös egendom som denne innehar som säkerhet för sin fordran.

Handräckning kan inte beviljas om det framstår som oklart om det finns en skyldighet att lämna ut egendomen. Om utomstående gör gällande äganderätt eller annan rätt till egendomen som är sakrättsligt skyddad ska Kronofogden enligt de regler som i allmänhet gäller avgöra om förutsättningarna för handräckning är uppfyllda. Kronofogden ska inte gå in på någon mer självständig prövning av de civilrättsliga förhållandena. De uppgifter som förvaltaren åberopar till stöd för att egendomen ingår i konkursboet ska emellertid också beaktas. I fråga om **egendom i tredje mans besittning** gäller att läget ska vara sådant att invändningen kan lämnas utan avseende. Om detta inte är fallet ska handräckning inte beviljas.

15.9.5 Kostnaderna för förfarandet hos Kronofogden

Vid handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL är bestämmelserna i 17 kap. UB om kostnader inte tillämpliga och det finns inte heller några bestämmelser om sådan handräckning i avgiftsförordningen. Det har därför ansetts att Kronofogden **inte** får ta ut **grundavgift** från förvaltaren, se Hovrätten för västra Sveriges beslut den 18 oktober 1999, ÖÄ 4666-99 (RIC 2/00).

Vidare får Kronofogden **inte** ta ut **särskild avgift**. I praktiken bör det för övrigt inte uppstå några särskilda kostnader hos myndigheten. Det är förvaltaren som ska ordna med transport och förvaring av den egendom som omhändertas och på samma sätt som gäller vid utmätning ska Kronofogden inte ta ut någon avgift för låssmed m.m, se 14 § punkt 5 avgiftsförordningen.

15.9.6 Protokoll m.m.

Protokoll ska föras, se 3 kap. 10 § UF. Detta gäller också om den egendom eller det räkenskapsmaterial som handräckningen gäller inte anträffas eller om det när förrättningen genomförs visar sig att egendomen inte kan bli föremål för handräckning. I protokollet ska bl.a. invändningar och de beslut som Kronofogden fattar noggrant antecknas, se 3 kap. 11 § UF.

Kronofogden bör alltid skicka en kopia av protokollet till förvaltaren. Vidare ska ett **bevis om verkställigheten** överlämnas till gäldenären. I beviset ska det anges vilken egendom som har omhändertagits och hur beslutet kan överklagas. Om handräckning skett hos tredje man eller om tredje mans rätt berörs ska beviset överlämnas också till denne, se 4 kap. 3 § UF.

15.10 Överklagande av Kronofogdens beslut

I 7 kap. 14 § andra stycket KonKL föreskrivs att de bestämmelser i utsökningsbalken som gäller för talan mot utmätning i allmänhet ska tillämpas om Kronofogdens beslut eller åtgärd överklagas. Detta innebär att ett beslut om handräckning kan överklagas inom tre veckor från det att beslutet delgavs. Det ska tilläggas att i prop. 1986/87:90 s. 270 och bilagedelen s. 196 anges att i detta sammanhang anses **den som upprättat räkenskapsmaterial** inte vara tredje man. En uppdragstagare kan alltså inte överklaga Kronofogdens beslut om handräckning utan inskränkning till viss tid. Enligt 18 kap. 7 § femte stycket UB måste en uppdragstagare överklaga handräckningen senast inom tre veckor efter det att han eller hon delgavs Kronofogdens beslut.

En genomförd handräckning kan överklagas till tingsrätten, hovrätten och Högsta domstolen, se 18 kap. 1 § UB och 39 § ärendelagen om kravet på prövningstillstånd i hovrätten. Detta gäller också när ett **formellt beslut** om handräckning fattas **innan åtgärden faktiskt genomförs**.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Också när den hos vilken handräckning har verkställts inte har underrättats och inte heller varit närvarande vid förrättningen ska egendomen överlämnas direkt till förvaltaren. Om åtgärden upphävs kan **separationsrätt** göras gällande i konkursen. Konkursboet kan om handräckningen upphävs av domstolen åläggas att betala motpartens rättegångskostnader. När en handräckning överklagas prövar domstolen endast om det funnits tillräckliga skäl för handräckning. Vem som civilrättsligt har rätt till den egendom som har överlämnats till konkursförvaltaren får prövas i annan ordning.

15.11 Vissa särskilda frågor

Här lämnas en redogörelse för vissa speciella situationer som vid något eller några tillfällen har förekommit.

15.11.1 Separationsgods

Göta hovrätt har i ett beslut den 17 september 1992, Ö 872/92 (RIC 59/92) beviljat handräckning i lokaler, som konkursgäldenären hyrt ut till tredje man, för att förvaltaren skulle komma i besittning av leasad egendom. I målet var det ostridigt mellan parterna att det bolag som genom ett leasingavtal upplåtit nyttjanderätt till egendomen hade separationsrätt i konkursen.

Med separationsgods menas egendom som konkursboet har en skyldighet att överlämna till en utomstående tredje man. I avvaktan på att egendom av detta slag hämtas är förvaltaren skyldig att i skälig omfattning ta vård om tredje mans egendom, se Eugène Palmérs och Peter Savins kommentar till konkurslagen (7 kap. 12 § KonkL).

15.11.2 Avflyttning från bostad

En gäldenär har efter det att konkurs inträffat inte någon rätt att bo kvar i en fastighet eller en bostadsrätt som ingår i konkursboet. I vissa fall kan försäljningen av fastigheten eller bostadsrätten underlättas och ett högre pris uppnås om gäldenären har flyttat innan visningen för spekulanterna sker. Förvaltaren kan därför ha anledning att utverka ett beslut om avhysning hos Kronofogden enligt lagen om betalningsföreläggande och handräckning eller domstol, se NJA 1979 s. 125 (RIC 9/79). I praktiken har det även förekommit att

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL begärts, och också beviljats, avseende avflyttning från en bostad när det har funnits ett behov av att snabbt få till stånd en avhysning.

Hovrätten för nedre Norrland har i beslut den 30 maj 1997, ÖÄ 695/96, beviljat handräckning avseende avhysning av två makar från deras gemensamma bostad. Båda makarna var försatta i konkurs och förvaltaren hade med hänsyn till omständigheterna bedömt att han var i behov av att komma i besittning av fastigheten före försäljningen. Makarna hade försvårat visning och vägrat att följa förvaltarens uppmaning att flytta. Sedan Kronofogden avslagit förvaltarens begäran om handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL har tingsrätten och därefter hovrätten beviljat begärd handräckning.

Till skillnad från vad som gäller vid utmätning är det konkursförvaltaren som beslutar i fråga om **gäldenärens rätt till beneficium**, se JK:s beslut den 26 september 2013, dnr 3470-12-40. Vilka regler i övrigt som ska anses tillämpliga och hur handräckningen ska gå till om gäldenären inte flyttar "frivilligt" är i viss mån oklart, jfr bestämmelserna om avhysning i 16 kap. 1-9 §§ UB och 16 kap. 2-7 §§ UF.

Kronofogden måste givetvis iaktta de **särskilda skyddsregler** som gäller till förmån för hyresgäster. Innan avhysningen verkställs ska gäldenären underrättas, se 16 kap. 2 § och 3 § tredje stycket UB och 16 kap. 3-4 §§ UF. Vidare ska **underrättelse** skickas **till socialnämnden** med uppgift om tidpunkten för avhysningsförrättningen enligt vad som föreskrivs i 16 kap. 2 § UF. Om det finns barn i bostaden ska också beaktas vad som anges i Kronofogdens riktlinje för bemötande av barn, dnr 831 18032-14/121, när det gäller avhysningsförrättningar. Någon gång kan det även finnas anledning att medge ett kortare anstånd enligt 16 kap. 4 § UB, om det behövs av hänsyn till svaranden.

Vad som gäller ifråga om **kostnaderna** för en avhysning enligt 7 kap. 14 § KonkL är oklart. Det finns inte någon föreskrift om att 17 kap. 3 § tredje stycket och 8 § UB om avhysning ska tillämpas när handräckning lämnas. I ett fall, där verkställigheten av ett beslut enligt 15 kap. 3 § RB till det yttre händelseförloppet liknade en avhysning, har Svea hovrätt i beslut den 25 oktober 2005, ÖÄ 3804-05 (RIC 39/05), ansett att sökanden var skyldig att betala förvaringskostnaderna. Vid en "vanlig" avhysning behöver sökanden inte betala kostnaderna för förvaringen av svarandens egendom.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

15.11.3 Handlingar hos en advokatbyrå

Det är inte ovanligt att handlingar som rör ett konkursbo förvaras på en advokatbyrå. Detta kan t.ex. förekomma när en rättegång pågår mellan gäldenären och någon annan om egendom som hör till konkursen.

I fråga om handlingar hos en advokatbyrå har styrelsen för Sveriges advokatsamfund i vägledande uttalande den 14 december 2000, angående tystnadsplikt i förhållande till förvaltare i tidigare klients konkurs (ÖF 6904/2000), uttalat att en advokat inte har rätt att innehålla egendom som ingår i gäldenärens konkursbo t.ex. avtal i original. Det krävs inte att klienten lämnar sitt samtycke till att handlingarna överlämnas till konkursförvaltaren.

15.11.4 Egendom på en kriminalvårdsanstalt

Det förekommer att egendom som ingår i ett konkursbo samt räkenskapsmaterial förvaras på den kriminalvårdsanstalt där konkursgäldenären eller en företrädare för gäldenären avtjänar ett fängelsestraff. Om egendomen, som kan finnas i cellen eller i anstaltens förråd, inte lämnas ut på grund av att den intagne motsätter sig förvaltarens begäran kan handräckning beviljas. När den inledande kontakten med anstaltsledningen tas bör Kronofogden upplysa om vad som föreskrivs i 7 kap. 14 § KonkL.

15.12 En konkursförvaltare i annan stat begär handräckning

Rättsverkningarna av konkurser som beslutats i andra länder regleras i den nordiska konkurskonventionen och i EU:s insolvensförordning. Vidare finns bestämmelser om kungörande och registrering m.m. i lagen (2017:473) och förordningen (2017:485) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning.

Vid några tillfällen har handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL verkställts i Sverige på begäran av en konkursförvaltare med stöd av den nordiska konkurskonventionen. Däremot har, såvitt känt, inte förekommit att en förvaltare från en annan medlemsstat begärt handräckning hos Kronofogden.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

15.12.1 Konkurs i ett nordiskt land

I 2 § tredje stycket lagen (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land finns en bestämmelse om att konkursdomstolen eller konkursförvaltningen kan begära handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL. Bestämmelsen grundar sig på artikel 3 i den nordiska konkurskonventionen, där det anges att en konkursförvaltning i ett annat nordiskt land har rätt att begära handräckning om sådan handräckning ska lämnas konkursbo enligt lagen i detta land, se prop. 1980/81:35 s. 25 f.

Därutöver föreskrivs i 2 § första och andra stycket lagen om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land att en domstol här i riket kan förordna en lämplig person att upprätta bouppteckning och att ta hand om gäldenärens egendom till dess att den kan övertas av den utländska konkursförvaltningen. Den som har fått ett sådant uppdrag är skyldig att sälja egendomen om den inte lämpligen kan bevaras.

15.12.2 Konkurs i en medlemsstat

Det har ansetts oklart om eller i vilken utsträckning förvaltaren i ett **huvudinsolvensförfarande** kan få handräckning hos Kronofogden, jfr artikel 17-18 och 25 i ”gamla” insolvensförordningen och den förklarande rapporten FR 164. Numera föreskrivs i artikel 21 i 2015 års insolvensförordning, som ska tillämpas om insolvensförfarandet inletts efter den 26 juni 2017, att förvaltarens behörighet inte innefattar rätt att använda tvångsåtgärder om inte dessa har beslutats av domstol i den medlemsstat där åtgärderna ska vidtas, särskilt vad gäller förfarandet att avyttra tillgångar.

Om ett **sekundärförfarande**, dvs. ett territoriellt begränsat förfarande, inletts i Sverige är emellertid konkursförvaltaren i detta förfarande behörig att ansöka om handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL. Ett sekundärförfarande kan inledas i Sverige endast om gäldenären har ett driftställe här i landet, se artikel 3 punkt 2 i 2015 års insolvensförordning.

Det ska tilläggas att enligt artikel 36 i ”nya” insolvensordningen finns rätt att göra ett **åtagande för att undvika ett sekundärt insolvensförfarande**, jfr 9 § lagen med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning.

15.13 Sekretess i Kronofogdens verksamhet

Bestämmelsen om sekretess till skydd för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden i mål eller ärende i verkställighetsarbetet i allmänhet i 34 kap. 1 § OSL gäller också vid handräckning på begäran av en konkursförvaltare. Om det inte står klart att en uppgift kan lämnas ut utan att den enskilde eller någon denne närstående lider skada eller men gäller **presumtion för sekretess**. I praktiken kan uppgifter om iakttagelser i t.ex. en bostad och uppgifter som konkursförvaltaren har lämnat om tredska m.m. vara av sådan karaktär att de skyddas av sekretess.

De generella undantagen från sekretess i 34 kap. 1 § andra stycket OSL för bl.a. Kronofogdens beslut i ett mål eller ärende gäller också vid handräckning enligt konkurslagen. Detta innebär att uppgift om att förvaltaren begärt handräckning och de beslut som Kronofogden fattar i ärendet inte skyddas av sekretess.

15.14 Förarbeten, rättsfall, JO- och JK-beslut samt litteratur

Om du vill läsa mera om handräckning på begäran av konkursförvaltaren, se avsnitt 17.20.

16 DEL 2 AV S-HANDBOKEN – BEVISSÄKRING M.M. (Har publicerats separat 2015)

https://www.kronofogden.se/download/18.73c55da914b3fa1855a154c4/1437390879888/handbok_specialverkstallighet_del_2.pdf

17 KÄLLFÖRTECKNING

17.1 ARBETSUPPGIFTER INOM SPECIALVERKSTÄLLIGHETEN

17.1.1 Förarbeten

Prop. 2010/11:76 Genomförande av rådets rambeslut om kampen mot organiserad brottslighet s. 14-19 (Vad menas med organiserad brottslighet?)

Prop. 2015/16:113 Bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Prop. 2016/17:56 Kontroller och inspektioner i Sverige av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

17.1.2 Kronofogdens ställningstagande m.m.

Urvalet av S-gäldenärer (Nr 6/13/VER)

Kronofogdens beslut den 9 maj 2017, Ny lagstiftning gällande lag (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning, dnr 840 10576-17/121

17.1.3 Litteratur

Kronofogdens handbok om specialverkställighet, S-handboken Del 2, den 9 juli 2015, Bevissäkring enligt skatteförfarandelagen och intrångsundersökningar m.m, se www.kronofogden.se

Redovisning från nationella underrättelsecentret, Nuc, Myndighetsgemensam lägesbild om organiserad brottslighet 2018-2019

Riktlinjer för den myndighetsgemensamma samverkan på regional och lokal nivå mot organiserad brottslighet - Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2017 - med bilagan Ansvarsfördelning

17.2 HISTORIK

17.2.1 Förarbeten

Prop. 1982/83:100 med förslag till statsbudget för budgetåret 1983/84 bilaga 9 s. 4, 15-16 och 41-43 (Eko-grupper inrättas hos Kronofogden)

Prop. 1984/85:32 om riktlinjer för det framtida arbetet mot ekonomisk brottslighet m.m. s. 15-19 (Reformarbetets allmänna inriktning)

Ds 2000:35 Skatteregler mot handel med skalbolag s. 16 f. (REKO:s rapport om bolagsplundring)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Prop. 2001/02:165 Skatteregler mot handel med skalbolag

Prop. 2005/06:200 En kronofogdemyndighet i tiden (En fristående kronofogdemyndighet inrättas)

Ekobrottsmyndigheten och skattebrottsenheterna inrättas

Rapport från regeringens ekobrottsberedning (Ds 1996:1) Effektivare ekobrottsbekämpning s. 257 ff. (Förslag till en ny Ekobrottsmyndighet)

Betänkande av Utredningen om en samlad ekobrottsbekämpning (SOU 2011:47)
En samlad ekobrottsbekämpning

Prop. 1997/98:1 utgiftsområde 4 s. 32 f. (Ekobrottsmyndigheten inrättas)

Prop. 1997/98:10 Skattemyndigheternas medverkan i brottsutredningar, m.m. (Skattebrottsenheterna inrättas)

Prop. 2012:13:1 utgiftsområde 4 s. 18 f. (Ekobrottsmyndigheten får ett nationellt ansvar)

17.2.2 Litteratur

Riksåklagarens, Rikspolisstyrelsens, Riksskatteverkets, Generaltullstyrelsens och Riksbankens promemoria den 23 maj 1979, Samordnad verksamhet mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten, C-429-5162/76

Översynen av lagstiftning mot organiserad och ekonomisk brottslighet, Brå:s PM (1980:4) Informationsutbyte mellan myndigheter – En lägesrapport s. 102 (Om uppgifter till Kronofogden) och Brå:s PM (1982:6) Informationsutbyte mellan myndigheter – Författningsförslag

Riksskatteverkets rapport till Finansdepartementet den 18 juni 1991, Skatteförvaltningens och exekutionsväsendets arbete med skalbolag, dnr 15488-91/G34

Rapport från Riksdagens revisorer (1993/94.6) Den ekonomiska brottsligheten och rättssamhället

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

REKO:s rapport Bolagsplundring – Översiktlig kartläggning och förslag till åtgärder (Åklagarväsendets rapport 1996:1)

REKO:s rapport, Skalbolag – Erfarenheter av skatte- brottmåls- och civilprocesser, ADS 243-97

REKO:s rapport Skalbolag – Processer i civilmål, Riksskatteverkets dnr 6546-97/701

Brå:s rapport (2008:10) Tillgångsinriktad brottsbekämpning – Myndigheternas arbete med att spåra och återföra utbyte av brott

Brå:s rapport (2014:10) Gå på pengarna – Antologi om tillgångsinriktad brottsbekämpning, Lars Korsell och Helén Örnemark Hansen, Vad är tillgångsinriktad brottsbekämpning s. 9-12 (Tillbakablick – nytt anslag i brottsbekämpningen)

En antologi från Brå, Nitton röster om tjugo års ekobrottsbekämpning. Från 1995 års samlade åtgärder till dagens samverkan, 2016 s. 173 f. (Göran Erixon, Kronofogdemyndighetens roll inom tillgångsinriktad brottsbekämpning)

Brå:s rapport (2016:20) Insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden – En kunskapsöversikt

Kronofogdens rapport den 10 oktober 2010, Rutiner för en rikstäckande jourverksamhet hos Kronofogdemyndigheten, dnr 808 13078-10/123

Delredovisning den 11 oktober 2016 och Slutredovisning den 26 september 2017 av regeringsuppdrag (Ju2015/09350/PO) att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot den organiserade brottligheten 2017, Polisens dnr A507/881/2015

17.3 Borgenårsuppgifterna

17.3.1 Förarbeten

Betänkande av Skatteindrivningsutredningen (SOU 1987:10) Indrivningslag m.m. s. 289-312 (Uppskov m.m.)

Prop. 1981/82:96 med förslag till lag om preskription av skattefordringar m.m. s. 34 f. och 62 f. (Förutsättningarna för förlängning)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Prop. 1992/93:198 Indrivning av statliga fordringar m.m. s. 59 f. (Förtur i vissa fall vid indrivning) och 68 f. (Uppskov och säkerhet)

Prop. 2006/07:99 En fristående kronofogdemyndighet m.m. s. 32-34 (Närmare om de offensiva borgenärsuppgifterna), 37-39 (Kronofogdens kvarvarande borgenärsuppgifter), 40-45 (Vissa justeringar i handläggningsordningen i fråga om uppskov m.m.) och 49 f. (Författningskommentarer)

Prop. 2009/10:237 Ny delgivningslag s. 163 ff. (Offentlig stämmningsmannabehörighet för anställda vid bl.a. Skatteverket)

Prop. 2010/11:165 Skatteförfarandet, Del 1-2 s. 300 f. och 698 (Proportionalitetsprincipen), 524 ff. och 1023-1029 (Avräkning), 566-571 och 668 (Ökat utrymme för anstånd), 1030-1045 (Anstånd med betalning av skatter och avgifter), 1181-1186 (Indrivning), 1190 ff. (Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser) och **Del 3 s. 1869 ff. (Paragrafnycklar, dvs. jämförelsetabeller)**

Prop. 2010/11:166 Följdändringar med anledning av införandet av skatteförfarandelagen s. 241 f. (Förslaget till lag om ändring i indrivningslagen) och 272 (Borgenärslagen)

17.3.2 Föreskrifter

Kammarkollegiets föreskrifter (KAMFS 2006:1) om hantering av statliga fordringar

Kronofogdens föreskrifter (KFMFS 2008:1) om hantering av vissa borgenärsuppgifter

17.3.3 Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 1989 s. 137 (RIC 4/89)	Anstånd med inbetalningen av skatt som beviljats av lokala skattemyndigheten har ansetts innebära att en utmätning ska gå tillbaka.
----------------------------	---

NJA 1990 s. 585	En konkursansökan från en enskild borgenär har ansetts utgöra en inkassoåtgärd i den mån inte särskilda omständigheter föreligger.
NJA 1992 s. 280 (RIC 29/92)	Sedan staten ansökt om konkurs och åberopat att gäldenären vid betalningssäkring visat sig sakna utmätningsbara tillgångar till full betalning av fordringen har det ansetts att presumtionsregeln i 2 kap. 8 § KonkL inte kan tillämpas analogt, då en gäldenär inte behöver hålla sig betalningsförmögen innan en fordran har fastställts. Då staten ändå kunnat styrka att gäldenären var på obestånd har gäldenären försatts i konkurs.

Högsta förvaltningsdomstolen

HFD 2014 ref. 4	Preskriptionstiden för skattefordringar avseende en brittisk medborgare bosatt i Schweiz har förlängts ytterligare en gång. Detta har ansetts kunna ske då den skattskyldige vistas i ett land med vilket Sverige saknar handräckningsavtal.
-----------------	--

Kammarrätterna

Kammarrätten i Göteborgs dom den 13 september 1999, mål nr 2302-1999 (RIC1/00)	Preskriptionstiden för skattefordringar avseende en person som utvandrat till Paraguay, trots att hon hade reseförbud, har ansetts kunna ske ytterligare en gång då Sverige inte har något handräckningsavtal med Paraguay.
Kammarrätten i Stockholms dom den 29 maj, 2015, mål nr 862-15	Preskriptionstiden för skattefordringar har förlängts, då särskilda skäl mot förlängning avseende en person som stadigvarande har vistats utomlands inte har ansetts föreligga. Vid restföringstidpunkten hade personen utvandrat till Thailand. Därefter har han året innan skulderna skulle preskriberas flyttat till Luxemburg, där indrivningsåtgärder vidtagits i form av löneutmätning under tre månader.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.3.4 Litteratur

Ylva Larsson och Nils-Bertil Morgell, Skatteverket som borgenär, 2016, s 47-50 (Borgenärsutredning), 95-104 (Preskription av skattefordringar och förlängning av preskriptionstid) och 138-155 (Betalningsansvar för annans skatteskuld)

Nils-Bertil Morgell, Förmånsrättslagen och lönegarantilagen – En kommentar, 2017

Gösta Walin, Torkel Gregow, Göran Millqvist och Annina H. Persson, Utsökningsbalken – En kommentar på Internet, femte upplagan (KUB V) - 1 kap. 6 § (Uppdelningen i allmänna och enskilda mål), 2 kap. 30 § (Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål) samt 8 kap. 19 § och 12 kap. 9 § UB – (Anstånd med exekutiv försäljning i allmänna mål)

Skatteverkets rättsliga vägledning för skatteförfarandet, avsnittet Skattebetalning och borgenärsarbete, <http://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning>

Kronofogdens anvisning den 8 juni 2015, dnr 832 26345-14/121, Kronofogdens informationsskyldighet i samband med Skatteverkets borgenärsarbete

17.4 FÖRVERKANDE

17.4.1 Förarbeten

Förverkandeutredningens betänkande (SOU 1999:147) Effektivare förverkandelagstiftning

Ds 2006:17 Utvidgat förverkande m.m.

Skatteförfarandeutredningens slutbetänkande (SOU 2009:58) Skatteförfarandet, Del 1 s. 162-163 (Förslag om solidariskt betalningsansvar), Del 2 s. 685-702 (Betalningsskyldighet vid skattebrott) och Del 3 s. 1352-1354 (Författningskommentaren)

Betänkande av Utredningen om utvidgat förverkande, m.m. (SOU 2015:67) För att brott inte ska löna sig

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Betänkande av 2010 års penningtvättsutredning (SOU 2012:12) Penningtvätt – kriminalisering, förverkande och dispositionsförbud s. 348 f. (Särskilt om vinning av skattebrott)

Ds 2015:5 Uppbörd av böter

Prop. 1980/81:84 Följdlagstiftning till utsköningsbalken s. 217-221, 408 f. och 426 f. (Konkurrens mellan förverkande och utmätning/särskild rätt till egendomen), 243 och 414-416 (Förordnande om vad som ska gälla i fråga om kvarstaden när brottmålet avgörs samt ansökan om verkställighet hos Kronofogden)

Prop. 1986/87:6 om förverkande m.m. s. 15-21 (Ansvaret för ersättning till målsäganden) och 36-41 (Specialmotiveringen avseende ändringarna i 36 kap. 1 och 17 §§ BrB)

Prop. 1988/89:124 vissa tvångsmedelsfrågor s. 26-29 (Proportionalitetsprincipen m.m.)

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler s. 75 f. och 152 f. (Efterställda fordringar)

Prop. 2004/05:135 Utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott m.m. s. 84 f. (Begreppet utbyte av brott), 92 f. (Utvidgning av brottsbalkens tillämpningsområde), 100 f. (Särskilt om skattebrotten m.m.) och 159 ff. (Författningskommentar - Förslaget till lag om ändring i brottsbalken)

Prop. 2007/08:68 Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet s. 59 f. och 94 f. (Brottet ska vara av beskaffenhet att kunna ge utbyte), 65 f. (Beviskravet för att egendom utgör utbyte av brottslig verksamhet), 67 ff. (Hos vem får förverkande ske?), 71 f. (Behövs det särskilda regler om utredningen?), 76 f. och 97 (Förverkande ska kunna ske partiellt eller helt underlåtas) och 79 (Förhållandet mellan förverkande och utmätning)

Prop. 2010/11:165 Skatteförfarandet, Del 1 s. 511 (Skatteverkets hemställan om lagändring) och 513-516 (Är frågan om utökad betalningsskyldighet vid skattebrott tillräckligt utredd?)

Prop. 2013/14:66 Erkännande och verkställighet av beslut om utvidgat förverkande inom Europeiska unionen s. 26 f. (Verkställighet i en annan medlemsstat i EU) och 27 f. (Verkställighet i Sverige)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Prop. 2013/14:121 En effektivare kriminalisering av penningtvätt s. 46 f. (Egendomens koppling till förbrottet), 54 f. (Självtvätt), 58 f. (Penningtvätt i näringsverksamhet) och 66 ff. (Utökade möjligheter till förverkande)

Prop. 2015/16:155 Utökade möjligheter till förverkande s. 23 ff. och 41 f. (Förverkande utan samband med fällande dom), 27 ff. (Utvidgat förverkande), 31-32 (Brott som rör deltagande i en kriminell organisation), 36 (Ikraftträdande och övergångsbestämmelser) och 39 f. (Författningskommentar)

17.4.2 EU-rätt

Rådets rambeslut 2001/500/RIF av den 26 juni 2001 om penningtvätt, identifiering, spårande, spärrande, beslag och förverkande av hjälpmedel till och vinning av brott

Rådet rambeslut 2005/212/RIF av den 24 februari 2005 om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom

Rådets rambeslut 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande av beslut om förverkande

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/42/EU av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen

17.4.3 Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 1974 s. 553	Förordnande om att förfalskade guldmynt i stället för att förverkas ska förses med en stämpel som utvisar att de är falska för att förebygga att mynten missbrukas.
NJA 1975 s. 528	Nyttjanderätt till lös sak , ett rouletthjul, har inte ansetts utgöra sådan särskild rätt som ska bestå när den egendom som nyttjanderätten gäller förverkas.
NJA 1981 s. 452	En verkställande direktör, som dömts för brott mot lagen (1973:329) om hälso- och

	miljöfarliga varor, har förpliktats att betala visst värde av det försålda bekämpningsmedlet. Det har ansetts vara uppenbart obilligt att förverka hela beloppet.
NJA 1981 s. 1076	Konkreta föremål som utgjort betalning för narkotika har ansetts kunna förklaras förverkade som vinning av narkotikabrott.
NJA 1981 s. 1083	Invändningar om att förverkande inte lagligen kunde ske hos ett dödsbo eller dödsbos konkursbo och att förverkandefordringen uppkommit först efter konkursutbrottet och därför inte kan göras gällande i konkursen har ansetts röra själva saken och inte medfört att talan avvisats på grund av rättegångshinder.
NJA 1990 s. 401	Rättskraften av en brottmålsdom har ansetts omfatta frågan om förverkande, bortsett från alldeles speciella fall av förverkande. Åklagarens talan om förverkande har därför avvisats.
NJA 2003 s. 390	Den som döms för skattebrott eller medhjälp till sådant brott är inte skyldig att utge skadestånd till staten för undandragen skatt enligt 2 kap. 2 § skadeståndslagen. Reglerna om företrädaransvar har i ett mål som avsåg undanhållen ingående mervärdesskatt vid handel med mobiltelefoner ansetts uttömmande reglera statens möjligheter att få betalt för skatt av annan än den skattskyldige.
NJA 2008 s. 861	Den omständigheten att de pengar som stulits kan utgöra utbyte av brott, i detta fall grovt narkotikabrott, har inte ansetts utgöra grund för att avvisa eller ogilla en talan om skadestånd. - I fråga om andra situationer där Högsta domstolen prövat om ett visst förfarande åtnjuter rättsordningens skydd (principen om pactum turpe) , se NJA 1989 s. 768 om

	pokerspel, NJA 1997 s. 93 om påstådd överträdelse av näringsförbud och NJA 2002 s. 322 när det träffats en överenskommelse om att betalning ska ske svart.
NJA 2010 s. 374	Det har ansetts vara klart mer sannolikt att en person som dömts för grovt narkotikabrott har kunnat förvärva bilen på grund av utbyte av brottslighet, i form av skattebrott och/eller annan brottslighet, än att så inte var fallet. Utrymmet för sakförverkande har bedömts vara större än vad som antagits i förarbetena. Eftersom bilen sålts för andra borgenärens räkning, sedan beslaget och kvarstaden av bilen hävts av hovrätten, har det ansetts att förverkandet bör avse bilens värde, dvs. det belopp som influtit vid den exekutiva auktionen.
NJA 2016 s. 202	När det ska bestämmas vilket belopp som ska förklaras förverkat som utbyte vid överlåtelse av narkotika ska avdrag för inköpskostnader normalt ske från vederlaget. Då det är fråga om en i grunden olaglig verksamhet ska hänsyn inte tas till övriga kostnader och utgifter för försäljningen av narkotikan.
NJA 2016 s. 641	Då personen dömdes för främst narkotikabrott till fängelse i tre månader har utvidgat förverkande av 7.900 kr i sedlar som påträffats i den bil, i vilken narkotikan transporterades, inte ansetts vara oskäligt.

Hovrätterna

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 8 april 2008, B 273-08	En lastbil som använts för narkotikasmuggling har i huvudsak använts i mannens legala transportverksamhet. Med hänsyn till lastbilens höga värde och till att den som har dömts är beroende av lastbilen för sin
---	--

	försörjning har det ansetts oskäligt att förverka den till dess fulla värde. Däremot har det ansetts skäligt med hänsyn till brottslighetens allvarliga karaktär att förverka 100.000 kr motsvarande en tredjedel av egendomens fulla värde.
Svea hovrätts dom den 27 augusti 2009, B 9063-08	I stället för att förverka tavlan har det för att förebygga missbruk ansetts tillräckligt att föreskriva att signaturen på framsidan och baksidan av målningen ska avlägsnas samt att det på baksidan på ett betryggande och varaktigt sätt ska anbringas påskriften ”falsk”.
Hovrätten över Skåne och Blekinge har i en dom den 26 oktober 2010, B 1361-10	Åklagaren har inte ansetts kunna göra det klart mera sannolikt att 3,2 miljoner kr som påträffats i bostaden hos en person som dömts för narkotikabrott och dopningsbrott utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Den förklaring som lämnades till att kontanterna förvarades i hemmet på grund av att det varit svårt att göra stora kontantinsättningar i bank med hänsyn till bankernas skyldigheter enligt reglerna om penningtvätt har inte i sig ansetts vara så orimlig att man kan bortse från den. Personen hade uppgett att han tjänat pengar på pokerspel och utredningen i målet i form av vissa vittnesförhör ansetts ge stöd för att det kan ha rört sig om vinster i den storleksordningen att det motsvarade det belopp som tagits i beslag. ⁵⁴
Göta hovrätts dom den 15 mars 2011, B 181-11	En personbil, en motorcykel och en Rolex-klocka till ett värde av sammanlagt cirka 500.000 kr som påträffats hos en person som dömts för grovt narkotikabrott har förverkats. Uppgifterna om spelvinster och lån har inte ansetts vara tillräckligt underbyggda.

⁵⁴ Jfr avsnitt 4.6.1, Alternativa yrkanden.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.4.4 JK-beslut

JK:s beslut den 25 oktober 2004, dnr 1888-04-40, Begäran om avräkning med stöd av 36 kap. 17 § andra stycket BrB har inte medgetts, då det inte visats att den skadelidande till någon del fått betalt. Att den som dömts i samband med en förlikning med målsäganden utgett en revers på 7 miljoner kr till den skadelidande som skulle amorteras med en miljon kr per år med början den 30 april 2005, har inte ansetts vara tillräckligt. Detta då den som förverkandet avser ännu inte har betalat något belopp till den skadelidande.

JK:s beslut den 11 april 2007, dnr 344-05-40, Med anledning av en begäran om ersättning med stöd av 36 kap. 17 § andra stycket BrB har Kronofogden i samma mål som JK prövade den 25 oktober 2004 fått i uppdrag att se till att det belopp som därefter influtit i målet om förverkande och de belopp som betalas in vid fortsatt verkställighet kommer att utbetalas till målsäganden.

JK:s beslut den 22 juli 2008, dnr 8331-06-40, Med anledning av en begäran om ersättning på grund av ett värdeförverkande har Kronofogden fått i uppdrag att se till att beloppet betalas ut till målsäganden som under rättegången i tingsrätten inte framställt något yrkande om bättre rätt till pengarna eller skadestånd, trots att det ansetts stå klart att han hade ett rättmätigt anspråk på beloppet som i en ”rånsvängssituation” förts över till ett konto hos den person hos vilken förverkandet skett.

JK:s beslut den 10 december 2014, dnr 5251-13-40, Med anledning av en begäran om ersättning på grund av ett värdeförverkande har JK konstaterat att målsäganden, som i en deldom tillerkänts 300.000 kr i skadestånd, ska få ersättning av staten med detta belopp.

17.4.5 Litteratur

Agneta Bäcklund m.fl. Kommentaren till brottsbalken m.m. (36 kap. Om förverkande, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott)

Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens handbok 2017, Brottsutbyte, förvar och kvarstad – Metoder för att angripa, utreda och säkra tillgångar och vinning av brott s. 28-34 (Finansiella utredningar), 44 (Dokumentation av verkställighet av beslut om förvar), 55 (Betalningssäkring) och Bilaga 1

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

(Checklista – Säkrande av bl.a. värdeförverkanden vid utbyte av brott och utvidgat förverkande samt företagsbot), se <https://utsokt-kfm.rsv.se/SiteCollectionDocuments/Brottsutbyteshandboken.pdf>

Ett myndighetsöverskridande brottsutbytesarbete i samverkan⁵⁵ - Metodstöd för finansiella utredningar, februari 2016

17.5 FÖRETAGSBOT

17.5.1 Förarbeten

Företagsbotsutredningens betänkande (SOU 1997:127) Straffansvar för juridiska personer

Betänkande av Utredningen om vissa frågor om företagsbot (SOU 2016:82) En översyn av lagstiftningen om företagsbot s. 69 ff. (Gällande rätt m.m.) och 73 f. (Något om företagsbotens tillämpning i praktiken)

Prop. 1985/86:23 om ändring i brottsbalken m.m. (Företagsbot) s. 24 (Definitionen av vad som menas med en näringsidkare)

Prop. 2005/06:59 Företagsbot

Prop. 2008/09:218 Lag om erkännande och verkställighet av bötesstraff s. 30 f (Tillämpningsområdet) och 76 f. (Definitionen av bötesstraff)

17.5.2 EU-rätt

Rådets rambeslut 2005/214/RIF av den 24 februari 2005 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande av bötesstraff (Rambeslutet om böter)

17.5.3 Rättsfall

⁵⁵ Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Kronofogden, Polisen, Skatteverket, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

Högsta domstolen

<p>NJA 2012 s. 826⁵⁶</p>	<p>När ett brott som kan ligga till grund för ett beslut om företagsbot har begåtts av en enskild näringsidkare och föranleder fängelse bör den straffrättsliga påföljden kunna ges företräde framför företagsbot. Ett yrkande om företagsbot för en näringsidkare som för brottet och för viss annan brottslighet dömdes till fängelse två år har avslagits.</p>
<p>NJA 2015 s. 885</p>	<p>En enskild näringsidkare, som haft en utländsk medborgare utan arbetstillstånd anställd i verksamheten, har fått betala en särskild avgift enligt 20 kap. 12 § utlänningslagen (2005:716). Då det har bedömts att även ett åläggande av företagsbot skulle medföra att den samlade reaktionen blir oproportionerligt sträng har företagsboten eftergetts.</p>
<p>NJA 2016 s. 994</p>	<p>Företagsbot har eftergetts mot ett aktiebolag som anställt en utlänning, trots att denne inte hade arbetstillstånd under ett år och fem månader, dvs. en betydligt längre tid än i NJA 2015 s. 885. Detta har motiverats med att avgiften enligt utlänningslagen inte framstår som en otillräcklig reaktion i detta fall. I domen anges att företagsbot inte kan betraktas som oproportionerlig t.ex. om en näringsidkare mer systematiskt anställer utlänningar i sin verksamhet, trots att dessa inte har rätt att vistas i Sverige eller saknar arbetstillstånd.</p>

⁵⁶ Rättsfallet kommenteras utförligt i SOU 2016:82.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Hovrätterna

Svea hovrätts dom den 28 november 2008, B 9474-07	När företagsbotens storlek bestämts har det beaktats att den tilltalade dömts till ett kännbart fängelsestraff och meddelats näringsförbud .
Hovrätten för övre Norrlands dom den 19 februari 2009, B 681-08	I fråga om en enskild näringsidkare som dömts för olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor har yrkandet om företagsbot ogillats, då det fanns sådana särskilda skäl för jämkning att företagsbot inte bör utgå. Detta har motiverats med att näringsidkaren ålagts att betala skatter och skattetillägg som uppgår till betydande belopp, att tre fordon förverkas och att han döms till ett kännbart fängelsestraff.

17.5.4 Litteratur

Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens handbok 2017, Brottsutbyte, förvar och kvarstad – Metoder för att angripa utreda och säkra tillgångar och vinning av brott s. 25 f. (Företagsbot), se även. <https://utsokt-kfm.rsv.se/SiteCollectionDocuments/Brottsutbyteshandboken.pdf>

17.6 BESLAG OCH FÖRVARSTAGANDE SAMT VISSA ANDRA STRAFPROCESUELLA TVÅNGSMEDEL

17.6.1 Förarbeten

Betänkande av Beslagsutredningen (SOU 2017:100) Beslag och husrannsakan – ett regelverk för dagens behov s. 36-38 och 783 f. (Undersökning på distans), 159-163 (Allmänt om straffprocessuella tvångsmedel), 163-171 (Rättegångsbalkens regler om beslag och husrannsakan), 39 och 362 ff. (Territoriella begränsningar) och 274 ff. (Några utgångspunkter för våra överväganden om undersökning på distans)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Prop. 1988/89:124 om vissa tvångsmedelsfrågor s. 26 f.
(Proportionalitetsprincipen m.m.) och 29 f. (Överskottsinformation)

Prop. 2002/03:17 Förvärv av stöldgods i god tro s. 29 f. och 41 f. (Utlämnande av beslagtagen egendom till målsäganden)

Prop. 2004/05:143 Överskottsinformation vid användning av hemliga tvångsmedel m.m. s. 46 (Uppgiftslämnande till annan myndighet än brottsbekämpande myndigheter)

Prop. 2007/08:68 Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet s. 80 ff. (Bättre möjligheter att säkra verkställighet av förverkande, m.m.), 84-90 (Nya regler om tvångsmedlet förvar) och 105-108 (Författningskommentar 26 kap. 3-3b §§ RB)

Prop. 2008/09:227 Förfarandet när ett beslag har hävts s. 14 och 24 f. (Till vem ska egendom som har varit tagen i beslag lämnas ut?)

Prop. 2013/14:121 En effektivare kriminalisering av penningtvätt s. 72 f.
(Egendom som varit föremål för näringspenningtvätt ska kunna tas i förvar), 74 ff.
(Bättre förutsättningar att säkra egendom), 78 ff. (Dispositionsförbud) och 87 f.
(Penningbeslag)

Prop. 2015/16:68 Förstärkt rättssäkerhet och effektivitet i förundersökningsförfarandet s. 27-35 (Objektivitetsprincipen), 47 ff. (Rättens prövning av beslag i samband med dom), 59 ff. (Begränsning av rörelsefriheten vid kroppsvisitation och kroppsbesiktning) samt 86 f. och 88 f.
(Författningskommentar 27 kap. 8 § femte stycket och 28 kap. 13 a § RB)

Prop. 2015/16:144 Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden s. 34 (Angående hanteringen i domstol av hemliga tvångsmedel)

Prop. 2016/17:173 Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism Del 1 s. 304 f. (Dispositionsförbud) och 543 (Författningskommentar 4 kap. 11-13 §§ penningtvättslagen)

Prop. 2016/17:218 Nya regler om bevisinhämtning inom EU s. 77 f. (Närmare om tillämpningsområdet för lagen om en europeisk utredningsorder) samt 233 f. och 303 (Övergångsbestämmelserna)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd beslutade den 23 maj 2017 (PMFS 2017:4, FAP 102-2) om förfarande med egendom som tagits i beslag, förverkats eller tagits i förvar

17.6.3 Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 1965 s. 97 I	Utmätning av egendom som har tagits i beslag medför inte att beslaget rubbas.
NJA 1983 s. 570	Det har ansetts att bestämmelserna om kvarstad i 26 kap. RB är tillämpliga och att framställningen om kvarstad avseende förverkande mot annan än den misstänkte , en juridisk person, kan tas upp till prövning innan talan om förverkande har väckts.
NJA 2008 s. 282	Sedan en båt tagits i beslag under en förundersökning har det enligt 27 kap. 4 a § RB beslutats att båten ska lämnas ut till ett försäkringsbolag. Beslutet har upphävts, då det dels inte har ansetts uppenbart att båten olovligen tagits från målsäganden dels inte är uppenbart att retentionsrätt till säkerhet för ersättning avseende förbättringskostnader kan beaktas. Frågan om hävandet av beslaget ankommer däremot i första hand på undersökningsledaren eller åklagaren och har inte prövats i målet.
NJA 2010 s. 122	Att en advokat är misstänkt för brott har inte hindrat tillämpning av beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB för handlingar hos advokaten.
NJA 2015 s. 631	Frågor rörande husrannsakan på en tidningsredaktion i syfte att genom beslag av en elektronisk informationsbärare få tillgång till digitala fotografier. - Proportionalitetskravet har i detta fall ansetts utgöra hinder mot husrannsakan på en tidningsredaktion i syfte att

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

	eftersöka foton, som en person som vill vara anonym, lämnat till tidningen i publiceringssyfte.
--	---

Hovrätterna

RH 1981:175	Pengar som bedömts utgöra både värde och vinning av försåld narkotika har inte ansetts kunna bli föremål för sakförverkande. Hovrätten har därför upphävt beslagen och i stället förordnat om kvarstad.
Hovrätten för övre Norrlands slutliga beslut den 17 april 2008, må nr Ö 302-08	Kvarstad i brottmål kan inte användas för att säkerställa fordringsanspråk i form av bättre rätt till viss egendom.

Högsta förvaltningsdomstolen

HFD 2018 ref. 17	En spegelkopia av information som lagrats på en hårddisk som tagits i beslag av Polisen utgör en allmän handling . Detta förändras inte av att hårddisken till följd av beslut om förverkande har förstörts.
------------------	---

17.6.4 JO-beslut

JO 1993/94 s. 38, Tillämpning av reglerna om beslag och kvarstad avseende kontanter samt åklagarens skyldighet att upplysa målsäganden om att han eller hon själv måste ansöka om verkställighet hos Kronofogden av beslutet om kvarstad.

JO:s beslut den 28 juni 2011, dnr 3540-2010, Fråga om utformningen av domslutet och expediering av dom när ett kvarstadsyrkande ogillas och åklagare tagit egendom i förvar.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.6.5 JK-beslut

JK:s beslut den 13 maj 2008, dnr 8092-06-40, Kronofogden kan inte rikta skadeståndsanspråk mot Polisen. Efter det att medel som tagits i beslag utmätts i allmänt mål hade dessa utbetalats till den person hos vilken beslaget gjorts, trots att Polisen meddelats förbud att inte betala till någon annan än Kronofogden eller den myndigheten anvisar.

17.6.6 Litteratur

Nils-Olof Berggren och Johan Munck, Polislagen - En kommentar på internet, tolfte upplagan, 15 augusti 2017, 8 § polislagen (Allmänna principer för användningen av tvång,) och 10 § punkt 6 polislagen (Befogenheten att använda våld vid exekutiv förrättning enligt vad därom föreskrivs)

Peter Fitger m.fl, Rättegångsbalken. En kommentar på Internet, december 2017, 23 kap. RB (Om förundersökning), 26 kap. RB (Om kvarstad), 27 kap. RB (Om beslag och hemliga tvångsmedel) och 28 kap. RB (Om husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning)

Rolf Holmquist, Brotten i näringsverksamhet, fjärde upplagan, 2017, s. 176-200 (Penningtvåtsbrott)

Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? utgåva 3, december 2012 s. 20 ff. (Allmänna principer för användning av tvångsmedel), 130-131 (Förutredning), 353 ff. (Förvar), 383 ff. (Beslag), 404-410 (Beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB), 432 f. (Omprövning av beslag), 466 ff. (Kvarhållande av försändelse), 475 ff. (Avspärning och tillträdesförbud m.m.) och 810 ff. (Överskottsinformation)

Åklagarnas handböcker och RättsPM, se www.aklagare.se

- Hemliga tvångsmedel – hanteringen i vissa avseenden (RättsPM 2012:8), Utvecklingscentrum i Malmö, uppdaterad maj 2016 s. 12 ff. (Överskottsinformation) och 18 ff. (Granskning och förstöring av upptagningar)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Skadestånd – Om åklagarens uppgift att föra målsägandens talan (RättsPM 2018:2), april 2018⁵⁷
- Beslag – En handbok, Utvecklingscentrum i Malmö, uppdaterad maj 2015 s. 61-71 (Förtida utlämnande av beslag enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken)
- Penningtvätt (RättsPM 2015:2), Utvecklingscentrum Stockholm och Ekobrottsmyndigheten, maj 2015
- Penningtvättsbrottslagen – en genomgång av domar (RättsPM 2016:2), Utvecklingscentrum Stockholm, maj 2016
- Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens handbok, 2017, Brottsutbyte, förvar och kvarstad – Metoder för att angripa, utreda och säkra tillgångar och vinning av brott s. 26 f. (Information om tillgångar till Kronofogden), 57-64 (Bilaga 1 – Checklista – Säkrande av bl.a. värdeförverkanden vid utbyte av brott och utvidgat förverkande samt företagsbot) och 65-72 (Bilaga 2 - Checklista – Säkrande av skadestånd) – Denna handbok finns tillgänglig på Kronofogdens intranät <https://utsokt-kfm.rsv.se/SiteCollectionDocuments/Brottsutbyteshandboken.pdf>

17.7 SEKRETESS OCH INFORMATIONsutBYTE

17.7.1 Förarbeten

Ekosekretessutredningens betänkande (SOU 1999:53) Ekonomisk brottslighet och sekretess s. 104-107 (Generalklausulen och dess tillämpning), 180-182 (Allmänt om brottsförebyggande arbete) och 343-366 (Underrättelse till Kronofogden om beslag m.m.)

Ds 2008:38 Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten – överväganden och förslag s. 231 ff. (Hinder mot myndighetssamverkan – Sekretessfrågor)

⁵⁷ Har ersatt (RättsPM 2013:1) Skadestånd – Om åklagarens skyldighet att föra målsägandens talan.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Insynsutredningens betänkanden (SOU 2008:93) Patsinsyn och ny teknik i domstol, m.m. och (SOU 2009:72) Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor

Slutbetänkande av Utredningen om informationsutbyte vid brottsbekämpning m.m. (SOU 2011:80) Informationsutbyte vid samarbete mot grov organiserad brottslighet

Ds 2014:30 Informationsutbyte vid samverkan mot grov organiserad brottslighet och Justitiedepartementets promemoria den 11 november 2015, Ju 2015/08545/L4, med förslag på vissa ändringar av föreslagen i Ds 2014:30

Ds 2014:33 Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden s. 24 f. (Sekretess under och efter en domstolsförhandling), 26 f. (Sekretess för uppgifter i domar och beslut), 27 f. och 28 f. (Det är oklart vilka slags beslut som omfattas av offentlighetsdopet och vilka uppgifter som ska anses ingå i domslutet eller motsvarande del av ett annat beslut) och 33 ff. (En ny reglering)

Ds 2015:44 Passdatalag s. 203-205 och 258 (Utlämnande av fotografier till Kronofogden m.fl. myndigheter)

Betänkande av Trygghetsutredningen (SOU 2015:69) Ökad trygghet för hotade och förföljda personer s. 116-118. (När flera sekretessbestämmelser är tillämpliga), 122-128 (Sekretess i domstol), 254 (Användningen av fastighetsbeteckningar) och 335 f. (Förslaget om att ta bort undantaget från sekretess för fastighets- och tomträttsbeteckningar)⁵⁸

Ds 2016:2 Några frågor om offentlighet och sekretess s. 45 ff. (Överföring av sekretess i flera led), 49 ff. (Sekretess till skydd för ordning och säkerhet i Kriminalvården) och 55 ff. (Sekretess i internationellt polisiärt samarbete)

Beslagsutredningens betänkande (SOU 2017:100) Beslag och husrannsakan – ett regelverk för dagens behov s. 525 f. (Utredningsmaterial och sidomaterial)

Prop. 1979/80:2 med förslag till sekretesslag m.m. Del A s. 78 f. (Användningen av skaderekvisit), 88-91 (Sekretessen mellan myndigheter), 92-104 och 309 f. (Domstolssekretessen m.m.), 139 f. (Sekretess med hänsyn till intresset att förebygga eller beivra brott), 287 f. (Specialmotiveringen till 9 kap. 19 § SekrL), och 326 f. (Generalklausulen) samt Del B s. 454-460 (Remissyttrandena avseende Kronofogdesekretess)

⁵⁸ I prop.2017/18:145 s. 80 f. anges att förslaget om att ta bort undantaget för fastighets- och tomträttsbeteckningar inte bör genomföras.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

- Prop. 1983/84:142 om ändring i sekretesslagen (1980:100) m.m. s. 18 (Uppgiftslämnande efter intresseavvägning m.m.), 23 f. (Obligatoriskt eller frivilligt uppgiftslämnande, 28-33 (Brottets och misstankegradens inverkan på uppgiftslämnandet) och 40-44 (Formerna för uppgiftslämnandet)
- Prop. 1986/87:90 Ny konkurslag s. 115 och 434 f. (Bestämmelsen om sekretess för vissa uppgifter hos konkurstillsynen)
- Prop. 1988/89:124 Vissa tvångsmedelsfrågor s. 29 f. och 68-69 (Överskottsinformation m.m.)
- Prop. 1995/96:127 Några frågor om sekretess s. 21 f. och 45 (Sekretess för uppgifter inför ett yrkande om näringsförbud)
- Prop. 1999/2000:61 Internationell rättslig hjälp i brottmål s. 162 ff. (Sekretess i ärenden om internationell rättslig hjälp m.m.) och 210 (Författningskommentaren till 5 kap. 1 § SekrL)
- Prop. 2000/01:33 Behandling av personuppgifter inom skatt, tull och exekution s. 183-194 och 224 f. (Stärkt sekretess hos Kronofogden)
- Prop. 2001/02:191 Sekretessfrågor – Ekonomisk brottslighet m.m. s. 33-38 (Sekretess hos konkurstillsynen och inom exekutionsväsendet för misstankar om brott), 38-41 och Lagrådet s. 180 f. (Sekretess till skydd för bl.a. Kronofogdens brottsförebyggande verksamhet), 52-54 (Sekretessgenombrott till förmån för särskilda undersökningar), 70 f. (Information om beslag) och 114 ff. (Författningskommentaren)
- Prop. 2005/06:161 Sekretessfrågor – Skyddade adresser m.m. s. 47 ff. och 98 f. (Ett generellt sekretesskydd för adressuppgifter m.m. vid förföljelse)
- Prop. 2006/07:99 En fristående kronofogdemyndighet m.m. s. 34 f. och 51 f. (Sekretessen för de uppgifter som flyttades från Kronofogden till Skatteverket)
- Prop. 2006/07:80 Bidragsbrottslagen s. 86-90 och 99 (Anmälningsskyldighet för de myndigheter som omfattas av bidragsbrottslagen)
- Prop. 2007/08:48 Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen s. 23 f. (Underrättelseskyldighetens omfattning) och 24 f. (Undantag från underrättelseskyldigheten)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Prop. 2007/08:116 Rättelse av uppgifter i Kronofogdens register m.m. s. 21-24. (Sekretesskydd för blockerade uppgifter) och 30 (Författningskommentar)

Prop. 2008/09:150 **Offentlighets- och sekretesslag** s. 284 f. (Närmare om sekretessbestämmelsernas konstruktion), 285-287 (Primära sekretessbestämmelser), 346-347 (Sekretessregleringen när det gäller domstolar) och 513-537 (**Jämförelsetabeller, dvs. paragrafnycklar**)

Prop. 2009/10:85 Integritet och effektivitet i polisens brottsbekämpande verksamhet s. 317-324 (Författningskommentar till 2 kap. 7 och 8 §§ polisdatalagen)

Prop. 2012/13:192 Sekretess i det internationella samarbetet s. 36 f. (Sekretessbrytande bestämmelser) och 43 f. (Författningskommentar till 15 kap. 1 a § OSL)

Prop. 2013/14:215 Ny lag om näringsförbud s. 70 ff. (Uppgiftsskyldighet för tredje man), 74 ff. och 110 f. (Verksamheter i vilka det finns bestämmelser om tystnadsplikt)

Prop. 2015/16:144 Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden s. 19 ff. (En ny reglering av offentlighetsdopet), 26 ff. (När ska ett beslut om fortsatt sekretess fattas?) och 37-41 (Författningskommentar)

Prop. 2015/16:148 Kvarstad på bankmedel inom EU s. 48-51 (Dataskydd och sekretess) och 61-62 (Författningskommentar, 1 kap. 3 b § (Kronofogdens databaslag och 34 kap. 1 a § OSL)

Prop. 2015/16:167 Informationsutbyte vid samverkan mot organiserad brottslighet s. 18-44 (Ett effektivare informationsutbyte vid samverkan mot viss organiserad brottslighet) och 48 ff. (Författningskommentar)

Prop. 2016/17:68 Misstänkta rätt till insyn i förundersökningar s. 28 f. (Sidomaterial), 56 f. (Bevara sidomaterial), 57 ff. (Misstänkta insyn i förundersökningar), 95-101 (Misstänkta och tilltalades rätt att ta del av material i avslutade förfaranden), 105 f. (Författningskommentar 23 kap. 18 a §), 117 f. (10 kap. 3 a § OSL) och 122 f. (35 kap. 8 a § OSL)

Prop. 2016/17:89 Skattebrottsdatalag s. 39-41 (En ny beskrivning av den brottsbekämpande verksamhet som inte avser utredning av ett konkret brott)

Prop. 2016/17:173 Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism Del 1 s. 179 ff. (Definitionen av penningtvätt), 295 (Myndigheters

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

underrättelseskyldighet), 236 f. (Åtgärder för identifiering av kunden) 239 f. (Identifiering av den verkliga huvudmannen), 462 f. (Tillhandahållande av information från en juridisk person), 475 ff. (Handläggning hos registreringsmyndigheten), 507 f, 523 f. och 539 f. (Författningskommentaren till 1 kap. 6 §, 3 kap. 7-8 §§ och 4 kap. 4 § penningtvättslagen) och 562 ff. (Författningskommentaren till lagen om registrering av verkliga huvudmän) samt Del 2, bilaga 8 (**Parallelluppställning över genomförandet i svensk rätt av EU:s förordning 2015/89**)

Prop. 2016/17:203 Kriminalvårdssekretess s. 14 f. (Författningskommentar avseende 35 kap. 15 § andra stycket OSL)

Prop. 2017/18:145 Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen⁵⁹

Prop. 2016/17:208 Några frågor om offentlighet och sekretess s. 25 f, 28 ff. och 97 f. (Överföring av sekretess i flera led), 31 f. och 99 (Sekretessen till skydd för Kriminalvårdens säkerhetsarbete utökas) och 35 ff. (Sekretess i internationellt polisiärt samarbete)

Information till konkursförvaltaren

Ds 1993:55 Några frågor om sekretess s. 57 ff. (Fråga om konkursförvaltares tillgång till revisionspromemorior)

SOU 1999:53 Ekonomisk brottslighet och sekretess s. 285-310 (Samverkan mellan myndigheter och konkursförvaltare)

Prop. 1993/94:165 Några frågor om sekretess s. 50 ff. och 60 (Konkursförvaltarens tillgång till revisionspromemorior)

Prop. 2001/02:191 Sekretessfrågor – Ekonomisk brottslighet m.m. s. 58-60 (Utvidgade sekretessbrytande bestämmelser i skattemyndighets fiskala verksamhet), 54 ff. (Informationsutbyte med konkursförvaltare m.m.) 60-66 (Ny sekretessbrytande bestämmelse avseende uppgifter ur förundersökning) och 118 f. (Konkursförvaltares upplysningsskyldighet)

⁵⁹ De förslag som syftar till att förbättra och öka skyddet för hotade och förföljda personer börjar gälla den 1 januari 2019.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.7.2 EU-rätt

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism

17.7.3 Rättsfall

Högsta förvaltningsdomstolen

RÅ 1994 ref. 79 (RIC 4/95)	Sökanden i ett kvarstadsmål har ansetts ha rätt att med stöd av 14 kap. 5 § SekrL om rätten till partsinsyn , numera 10 kap. 3 § OSL, få ut uppgifter från Kronofogden om ekonomiska förhållanden i motpartens självdeklaration. Däremot har det ansetts att intresset av partsinsyn inte kräver att uppgifter av renodlat personlig natur lämnas ut.
RÅ 1995 ref. 28	En läkare som överklagat ansvarsnämndens beslut om att återkalla hans legitimation har ansetts ha rätt till partsinsyn i det avslutade förundersökningsärendet avseende misstanke om brott mot lagen (1992:860) om kontroll av narkotika.
RÅ 2001 ref. 27	Bestämmelserna i 14 kap. 5 § SekrL om rätt till partsinsyn har med stöd av allmänna rättsgrundsatser ansetts tillämpliga då en brottsanmälan lett till en omfattande s.k. företredning . Personen i fråga har, efter det att företredningen avslutats utan att åtal väckts, begärt att få ut uppgifter med hänvisning till sitt behov av detta i en pågående civilrättslig process. Med hänvisning till RÅ 1995 ref. 28 har det ansetts att han har beaktansvärda motiv för sin begäran.

Kammarrätterna

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

<p>Kammarrättens i Stockholms dom den 20 februari 1995, mål nr 406--20-1995 (RIC 17/96)</p>	<p>En konkursförvaltare, till vilken Skatteverket lämnat ut ett antal revisionspromemorior med förbehåll, har inte ansetts kunna få rätt att överlämna dessa till den bank mot vilken förvaltaren väckt talan om betalningsskyldighet på grund av bankens påstådda medverkan i skalbolagstransaktioner.</p>
<p>Kammarrätten i Stockholms beslut den 8 juni 2009, mål nr 1906-09</p>	<p>Sedan en person begärt att få ta del av samtliga handlingar i bl.a. ett ärende om betalningssäkring och ett mål om utmätning av andelar i fast egendom har det ansetts att Kronofogden inte gjort någon detaljerad prövning av uppgifterna i de bilagor som överklagandet avser. Då en begäran om att få ta del av allmänna handlingar ska leda till att den beslutande myndigheten noggrant prövar vika uppgifter i handlingarna som ska lämnas ut samt, beträffande sådana uppgifter för vilka en skadeprövning ska ske, preciserar de skadeverkningar som ett utlämnande skulle medföra har målet visats åter till Kronofogden för en förnyad prövning. Detta då det inte ankommer på kammarrätten att som första instans göra den prövningen.</p>
<p>Kammarrätten i Stockholms beslut den 16 februari 2012, mål nr 5001-11</p>	<p>Det har ansetts att det saknas sekretessbestämmelser som skyddar ett beslut om betalningssäkring, som därför blir offentligt hos domstolen i samband med att det expedieras. – Sedan den 1 oktober 2016 kan domstolen förordna om fortsatt sekretess för domstolens beslut om betalningssäkring.</p>
<p>Kammarrätten i Stockholms dom den 28 januari 2013, mål nr 7204-12</p>	<p>Det har ansetts att domarna från tingsrätt och hovrätt samt ett häktningsbeslut, samtliga innehållande kvarstadsbeslut ska lämnas ut, då domar i princip anses vara offentliga också hos Kronofogden och några skäl att ändå inte lämna ut handlingarna inte framkommit. Vidare har det ansetts att framställningen om kvarstad från Åklagarmyndigheten ska lämnas ut, då</p>

	allmän domstol sällan har skäl att sekretessbelägga uppgifter i en framställning om kvarstad och tingsrätten meddelat kammarrätten att handlingen i sin helhet är offentlig hos domstolen.
Kammarrätten i Stockholms dom den 24 maj 2018, mål nr 6905-17	Beslut och partsinlagor i ett kvarstadsmål har då dess innehåll rör en annan stat ansetts störa Sveriges mellanfolkliga förbindelser om uppgifterna i handlingarna röjs. Sekretess har därför ansetts gälla för uppgifterna enligt bestämmelserna om utrikessekretess i 15 kap. 1 § OSL, såväl i fråga om de uppgifter som förekommer i besluten som i partsinlagorna.

Högsta domstolen

NJA 2003 s. 447 (RIC 45/03)	Sedan enskilt åtal väckts mot två tjänstemän för brott mot tystnadsplikten har det bedömts att skatteväsendets intresse av att få ut information till domstolarna i syfte att processerna skulle få en snabb behandling haft företräde framför intresset av att uppgifterna inte lämnades ut på detta sätt. Uppgiftslämnandet med stöd av generalklausulen i 14 kap. 3 § SekrL, numera 10 kap. 27 § OSL, har därmed ansetts vara tillåtet och åtalen ogillats. - Riksskatteverket hade översänt en begäran till Domstolsverket om förtursbehandling av vissa skattemål.
NJA 2005 s. 91	Fråga om utlämnande av allmän handling med uppgift om en häktads identitet. Då det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda uppgifter röjs har det ansetts att uppgifter om den häktades identitet inte ska lämnas ut i detta fall med hänvisning till 5 kap. 1 § SekrL, numera 18 kap. 1 § OSL.
NJA 2012 s. 336	Beslut om offentlig försvarare har ansetts vara ett offentligt beslut. – Sedan den 1 oktober 2016 omfattas sådana beslut inte

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

	av offentlighetsdopet och blir inte automatiskt ett offentligt beslut när det meddelas.
--	---

17.7.4 JO-beslut

JO 1973 s. 283, Fråga om barnavårdsnämnd får lämna upplysningar till inskrivningsmyndighet om alkohol- och narkotikamissbruk och grav kriminalitet hos de inskrivningsskyldiga. JO uttalade att informationen mellan myndigheter bör regleras genom en avvägning av samarbetskyldighetens krav mot de behov, främst avseende enskildas integritet, som ligger bakom sekretesslagen och ansåg att en lagreglering av problemet i form av en generalklausul framstår som önskvärd.

JO 1987/88 s. 117, Fråga om det riktiga i att personal vid kriminalvårdsanstalt underrättar Kronofogden om intagens tillgångar m.m.

JO:s beslut den 9 mars 1999, dnr 3746-1997 (RIC 15/03), En åklagare som underrättat Kronofogden om sitt beslut att häva ett beslag, har inte fått någon kritik för detta

JO 2007/08 s. 57, Kritik mot Skatteverket sedan uppgifter om bankkonton som inhämtats av Ekobrottsmyndigheten med stöd av reglerna om **internationell rättslig hjälp** i brottmål använts i ärenden och mål rörande eftertaxering m.m. Åklagarmyndigheten i Luxemburg hade uttryckligen angett att handlingarna endast fick användas i det ärende vilket internationell rättshjälp beviljats.

JO:s beslut den 3 oktober 2007, dnr 4973-2006, Det är inte uteslutet att **Kriminalvården**, i detta fall häktet i Örebro, kan lämna uppgifter till Kronofogden med stöd av generalklausulen i sekretesslagen om intagnas ekonomiska tillgångar. Generellt instämde JO dock i vad som tidigare har uttalats (se JO 1987/88 s. 117) om att det inte är någon uppgift för tjänstemän inom Kriminalvården att rutinmässigt och utan den intagnes vetskap underrätta Kronofogden om tillgångar på en anstalt eller i häktet. - I detta fall hade 33.000 kr som en person hade i sin cell blivit föremål för utmätning.

JO 2013/14 s. 230, Sekretessbelagda uppgifter om **egendom som Polisen påträffar** i sin verksamhet kan lämnas till Kronofogden efter en intresseavvägning i det enskilda fallet med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL. Vid intresseavvägningen ska det intresse som sekretessen är avsedd att skydda ställas mot det intresse som Kronofogden företräder. Rent

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

brottsbekämpande syften ska inte tillmätas någon självständig betydelse. Omständigheter av betydelse är bl.a. egendomens värde, Kronofogdens möjligheter att hitta egendom som är lätt att undanskaffa och skuldbeloppets storlek. De omständigheter som i detta fall beaktats vid intresseavvägningen var sådana att Polisen hade rätt att underrätta Kronofogden om den klocka värd cirka 20.000 kr som omhändertagits av Polisen.

JO 2014/15 s. 127, Ett av Kronofogden meddelat **förbudsmeddelande ger i sig inte Polisen befogenhet att omhänderta utmätt egendom**. För att det ska finnas rätt att hålla kvar egendom krävs att den är omhändertagen med stöd av t.ex. bestämmelserna om beslag. Då detta inte var fallet när egendom omhändertogs i samband med polisingripandet, en husrannsakan i en bil, kritiseras Polisen för att ha omhändertagit egendomen utan att det har funnits lagstöd för detta. Polisen fick också kritik för att inte ha dokumenterat eller i efterhand kunnat visa vilka uppgifter som lämnats till Kronofogden och att uppgiftslämnandet inte föregåtts av en sådan verklig intresseavvägning som krävs enligt generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL.

JO:s beslut den 19 oktober 2015, dnr 987-2015, Det finns inte något hinder mot att Kriminalvården på begäran av en annan myndighet lämnar ut uppgifter om det efter en av Kriminalvården gjord prövning visar sig att förutsättningarna för detta i den s.k. generalklausulen är uppfyllda. Däremot uttalas allvarlig kritik mot Kriminalvården för att anstalten i detta fall agerat på ett sätt som riskerat att motverka ett av Kriminalvårdens huvuduppdrag - arbetet med att förebygga återfall i brott och därmed förbereda de intagna för ett liv i frihet - när uppgifter lämnades till Kronofogden.

JO:s beslut den 22 februari 2017, dnr 4197-2015, I samband med att Polisen (region Syd), kritiseras för att kontanter omhändertagits i samband med ett ingripande utan att det fanns lagstöd för detta fick Polisen kritik också för att inte ha dokumenterat eller i efterhand kunnat visa vilka uppgifter som lämnats till Kronofogden eller att uppgiftslämnandet föregåtts av en sådan verklig intresseavvägning som generalklausulen kräver, se också avsnitt 17.8.3, Allmänt om verkställigheten av fordringsanspråk.

JO:s beslut den 22 februari 2017, dnr 6112-2015, Kritik mot Polisen (region Mitt), för bristande dokumentation vid utlämnande av en sekretesskyddad uppgift till Kronofogden. JO har även uttalat att ett **omhändertagande med stöd av 2 kap. 12 § häkteslagen**, som hade skett i detta fall, innebär att egendomen är i Polisens besittning i utsköningsbalkens mening. Polisen har därför haft rätt att hålla kvar den utmäta delen av kontanterna för Kronofogdens räkning. JO framhöll också att endast om egendomen faktiskt kan förväntas bli föremål för utmätning bör en kontakt tas med Kronofogden. Det är inte under några förhållanden acceptabelt att

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

t.ex. ett frihetsberövande förlängs för att utmätning ska kunna genomföras, se också avsnitt 17.8.3, Allmänt om verkställigheten av fordringsanspråk.

17.7.5 Litteratur

Anna-Lena Dahlqvist, Sekretess inom rättsväsendet, andra upplagan, 2007, s. 77 f. (Möjlighet och skyldighet att lämna uppgifter som rör brott), 80 f. (Generalklausulen i 14 kap. 3 § SekrL), 231-258 (Sekretessbestämmelser hos domstolen) och 259 f. (Restmaterial hos åklagare och polis)

Hans Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, fjärde upplagan, 2012, s. 245 (Offentligt avkunnande av dom)

Claes Eklundh, Sekretesslagen & brottsbekämpningen, s. 72 ff. i Brå:s rapport (2000:10) Antologi - Perspektiv på ekobrottsligheten

Johan Höök, Sekretess mellan myndigheter, 2015, s. 37 ff. (Utlämnande av uppgifter mellan olika myndigheter), 58-61 (Rutinmässigt utlämnade), 61 f. (Nödvändigt utlämnade) och 99 ff. (Utlämnade vid brottsmisstanke)

Ulrika Geijer, Peder Liljeqvist och Göran Lundahl, Sekretess m.m. hos allmän förvaltningsdomstol - En handbok, andra upplagan, 2011, s. 47 f. (Sekretess i domar och beslut), 55 (Betalningssäkring m.m.) och 56 (Företrädaransvar)

Sigurd Heuman, Anna Tansjö och Eva Lönnqvist, Sekretess m.m. hos allmän domstol – En handbok, fjärde upplagan, 2013, s. 44-75 (Sekretessfrågor som aktualiseras i främst brottmål) och 95-114 (Förhandling och sekretess)

Per-Ola Jansson, Banksekretess och annan finansiell sekretess, 2010, s. 25 f. (Missbruk av sekretess), 63 ff. (Obehörighetsrekvisitet), 117 (Likvidation av juridisk person), 152-155 (Förundersökning), 156 f. (Peningtvätt), 158-162 (Uppgifter till Kronofogden) och 179-182 (Uppgifter vid konkurs och företagsrekonstruktion)

Eva Lenberg, Ulrika Geijer och Anna Tansjö, **Offentlighets- och sekretesslagen** - En kommentar på Internet, november 2017, se 6 kap. 7-8 §§ (Överklagande av en myndighets beslut), 10 kap. OSL (Sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess) och **appendix 3 och 4 (Jämförelsetabeller, dvs. paragrafnycklar)**

Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? tredje upplagan, 2009, s. 11, 488, 556 f, 720 och 810-823 (Överskottsinformation)

Handbok i sekretessfrågor inom Kriminalvården (2011:1) s. 28 f.
(Kriminalvårdssekretessen), 62-70 (Utlämnande av sekretesskyddade uppgifter till andra myndigheter m.m.) och 65 f. (Samverkan mellan myndigheter)

Kronofogdens handbok Utmätning, utgåva 8, augusti 2018, avsnitt 20 (Sekretess), se www.kronofogden.se

Kronofogdens handbok Internationell verkställighet, juni 2016, avsnitt 3.1.1 (Specialitetsprincipen), se www.kronofogden.se

17.8 ALLMÄNT OM VERKSTÄLLIGHET AV FORDRINGAR

17.9 BETALNINGSSÄKRING

17.10 KVARSTAD FÖR FORDRAN

17.11 HÄRVOR ELLER DYLIKT

17.12 NÄRINGSFÖRBUD

17.13 BITRÄDESFÖRBUD

17.14 FÖRHÖR OCH UPPLYSNINGSSKYLDIGHET ENLIGT UTSÖKNINGSBALKEN

17.15 BÄTTRE RÄTT TILL VISS EGENDOM

17.16 FRYSNINGSBESLUT

17.16.1 Förarbeten

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Betänkande av Utredningen om utvidgat förverkande, m.m. (SOU 2015:67) s. 153-181 (Frysning av egendom)

Prop. 2004/05:115 Lag om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut s. 61 f. (Åklagarens angivande av tillämpligt förfarande, 70 (Verkställighet som ett kvarstadsbeslut i brottmål) och 70 f. (Förvar i avvaktan på verkställighet av ett kvarstadsbeslut)

Prop. 2010/11:43 Erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen s. 40, 55 och 116 ff. (Kompletterande regler med anledning av att den egendom som förverkas är föremål för ett frysningsbeslut) och 144-147 (Författningskommentar avseende förslaget till lag om ändring 2 kap. 3 a § m.fl. bestämmelser i lagen om europeiska frysningsbeslut)dir.

Prop. 2015/16:155 Utökade möjligheter till förverkande s. 20 f. (Direktivets förhållande till svensk rätt), 34 ff. och 42 f. (Erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen)

Prop. 2016/17:218 Nya regler om bevisinhämtning inom EU s. 310 (Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet Europeiska unionen av frysningsbeslut) samt 233 f. och 303 (Övergångsbestämmelserna)

17.16.2 EU-rätt

Rådet rambeslutet 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/42/EU av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen, artikel 7 (Frysning) och artikel 8 (Skyddsåtgärder)

17.16.3 Litteratur

Kronofogdens handbok, Internationell verkställighet, juni 2016, avsnitt 4.2.3.1 och 6.2.1 (Frysningsbeslut), se www.kronofogden.se

Åklagarmyndighetens handbok, Erkännande och verkställighet inom EU av frysningsbeslut, uppdaterad december 2017

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.17 KONKURS

17.17.1 Förarbeten

BRÅ:s PM (1982:5) Översynen av lagstiftning mot organiserad och ekonomisk brottslighet – Återvinningsregler vid konkurs

Delbetänkande av Kommissionen mot ekonomisk brottslighet (SOU 1983:60) Återvinning i konkurs

Betänkande av Konkurstillsynsutredningen (SOU 2000:62) Ny konkurstillsyn – Del I s. 126 f. (1979 års reform) och 130 f. (1987 års reform)

Prop. 1975:6 Ändringar i konkurslagen m.m. s. 93-106 (Återvinning till konkursbo), 192 (Utmätningförfarandet om utmätt egendom inte blivit såld under konkursen), 194-264 (Återvinningsreglerna) och 406-409 (Lagrådet)

Prop. 1978:79:105 Konkursförvaltning m.m.

Prop. 1986/87:90 Ny **konkurslag**, Bilaga 10 s. 234 f. (**Paragrafnycklar, dvs. jämförelsetabeller**)

17.17.2 Rättsfall

Högsta domstolen

<p>NJA 2010 s. 454</p>	<p>Förmånsrätt för kvarstadsfordran enligt 16 kap. 15 § andra stycket UB har ansetts gälla i kvarstadsgäldenärens konkurs efter det att tingsrätten hävt domstolens beslut om kvarstad på grund av att gäldenären försatts i konkurs. Vidare har det enligt den s.k. frysningsprincipen ansetts att förhållandena när konkursbeslutet meddelas så långt möjligt bör vara bestämmande för konkursborgenärernas inbördes rätt i konkursen. – Se också avsnitt 17.10.3, Allmänt om verkställighet av fordran.</p>
------------------------	---

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Hovrätten

RH 1993:19	Rättelse av en utmätning med stöd av 4 kap. 33 § andra stycket UB på grund av att försäljning av egendomen inte kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig har inte innebörden av återvinning i konkurs.
------------	--

17.17.3 JK-beslut

JK:s beslut den 26 februari 2002, dnr 1093-01-40, Det var inte fel av Kronofogden att så snart bolaget försatts i konkurs överlämna den egendom som betalningssäkrats till konkursförvaltaren. – I detta fall hade ett mycket stort antal mobiltelefoner betalningssäkrats med förbehåll för tredje mans rätt enligt 4 kap. 22 § första stycket UB sedan en noggrann prövning av ägarförhållandena gjorts. Därefter hade telefonerna överlämnats till förvaltaren dagen efter det att beslutet om konkurs meddelades. Att det vid en senare domstolsprövning visade sig att konkursgäldenären inte var ägare till mobiltelefonerna har inte ändrat på denna bedömning.

17.17.4 Litteratur

Torkel Gregow, Svensk rättspraxis: exekutionsrätt 2006-2014, Del 1 – utsökningsrätt i SvJT 2016 s. 477-479 (Verkställighet av kvarstad och andra säkerhetsåtgärder - NJA 2010 s. 454)

Gertrud Lennander, Återvinning i konkurs, fjärde upplagan, 2013, s. 69 ff. (Transaktioner som undantagits från utmätning) och 331-337 (Återvinning av utmätning)

Eugène Palmér och Peter Savin, Konkurslagen, En kommentar på Internet, december 2017, 3 kap. (Verkningar av konkurs), 4 kap. (Återvinning till konkursbo), 7 kap. (Förvaltning och tillsyn) och 8 kap. 1, 3 och 6 §§ KonkL (Försäljning av lös och fast egendom)

Hans Renman, Återvinning enligt 4 kap. konkurslagen – En process- och insolvensrättslig manual, andra upplagan, 2013, s. 25-27 (Den subsidiära rätten

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

för en borgenär att väcka återvinningstalan), 54-66 (Återvinningsförbudet, återvinningsfristen och närståendebegreppet) och 214-217 (Återvinning enligt 4 kap. 18 § KonkL från den till vilken återvinningsbar egendom har överlåtits)

En antologi från Brå, Nitton röster om tjugo års ekobrottsbekämpning. - Från 1995 års samlade åtgärder till dagens samverkan, 2016, s. 162 ff. (Rolf Åbjörnsson, Konkursbrott)

Skatteverkets rättsliga vägledning för skatteförfarandet, se avsnittet Skattebetalning och borgenärsarbete,
<http://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning>

Riksåklagarens och Riksskatteverkets rapport, RUBICON – Rutiner, Brottsutredningar i konkurser, 1994

Riksåklagarens, Rikspolisstyrelsens och Riksskatteverkets slutrapport från ett samarbetsprojekt, RUBICON 1997

Ekobrottsmyndighetens promemoria, RUBICON 2011

Kronofogdens och Ekobrottsmyndighetens slutrapport den 29 januari 2015 efter genomförda RUBICON-seminarier 2014/2015

Kronofogdens handbok Konkurstillsyn, tredje upplagan, 2016 version 2, s. 107 ff. (Exekutiv försäljning under konkurs) och 129 f. (RUBICON), se www.kronofogden.se

Kronofogdens rapport RUBICON 2016, dnr 831 18098-16/121

17.18 FÖRETAGSREKONSTRUKTION

17.18.1 Förarbeten

Prop. 1995/96:5 Lag om företagsrekonstruktion s. 74 ff. (Hinder mot special- och generalexekution m.m.) och 193-195 (Författningskommentaren)

Prop. 2004/05:57 Lönegaranti vid företagsrekonstruktion s. 23 (Statens regress) och 32 ff. (Handläggning av lönegarantifrågor m.m.) och 46 f. (Författningskommentaren)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.18.2 Litteratur

Trygve Hellners och Mikael Mellqvist, Lagen om företagsrekonstruktion - En kommentar på Internet, andra upplagan 2013, s. 105 ff. (Exekutiva åtgärder under en företagsrekonstruktion)

Marie Tuula, Rekonstruktion av företag inom insolvenslagstiftningens ramar – En jämförande studie i svensk och amerikansk insolvensrätt, andra upplagan, 2001

Annina H. Persson och Marie Karlsson-Tuula, Företagsrekonstruktion – i teori och praktik, andra upplagan 2012, s. 73-83 (Rekonstruktören), 93 f. (Verkställighetsförbudet), 94 f. (Säkerställande av en borgenärs rätt) och 128 f. (Löner under en företagsrekonstruktion)

17.19 KVARSTAD M.M. I AVVAKTAN PÅ ATT EN ANSÖKAN OM KONKURS PRÖVAS

17.19.1 Förarbeten

Prop. 1978/79:105 Konkursförvaltning m.m. s. 242-247 (Gäldenärens rörelsefrihet under konkurs och när konkursansökan gjorts), 247 f. (Kvarstad m.m. när konkursansökan gjorts), 249 f. (Giltighetstid för säkerhetsåtgärd), 255-261 (Specialmotivering till 14 a-c §§ ”gamla” konkurslagen) och 697 (Lagrådet)

Prop. 1980/81:84 Följdlagstiftning till utsökningsbalken s. 207-208 (Ändring i 14 a-b §§ konkurslagen)

Prop. 1986/87:90 Ny konkurslag s. 194 (Ettårsregeln i fråga om reseförbud utvidgas till att gälla en tidigare bolagsman), 195-196 och 433-434 (Ändring i passlagen m.m.) och Bilagedelen s. 191 f. (Lagrådet)

17.19.2 Rättsfall

<p>NJA 1999 s. 644</p>	<p>I avvaktan på prövningen av en konkursansökan har interimistisk kvarstad enligt 2 kap. 11 § KonkL beviljats, då de nya funktionärerna i bolaget var kända s.k. målvakter, som under senare år varit verksamma i ett stort antal bolag, varav</p>
------------------------	---

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

	<p>flera försatts i konkurs. Vidare har kravet på sannolika skäl för bifall till ansökan om konkurs ansetts vara uppfyllt, då gäldenären i ett brev till bl.a. kvarstadsborgenären uppgett att bolaget har finansiella bekymmer och sannolikt kommer att försättas i konkurs om förslaget till ackord inte godtas.</p>
--	--

17.19.3 Litteratur

Eugène Palmér och Peter Savin, Konkurslagen, En kommentar på Internet, december 2017, 2 kap. 11-13 §§ (Säkerhetsåtgärder) och 14-20 §§ KonkL (Prövning av konkursansökan m.m.)

17.20 HANDRÄCKNING PÅ BEGÄRAN AV KONKURSFÖRVALTAREN

17.20.1 Förarbeten

Konkurslagskommitténs betänkande (SOU 1977:29) Konkursförvaltning s. 111 f. (Förvaltarens tvångsmedel) och 171 f. (Specialmotivering 54 § ”gamla” konkurslagen) och slutbetänkandet (SOU 1983:24) Ny konkurslag s. 294-299 (Förvaltarens allmänna åligganden m.m.)

Betänkande av Utredningen om europeiska insolvensförfaranden (SOU 2016:17) EU:s reviderade insolvensförordning m.m. s. 123 f. (Förvaltarens behörighet)

Prop. 1978:79:105 Konkursförvaltning m.m. s. 173 f. (Tvång för besittningstagande av boets egendom), 277 f. (Författningskommentar 54 § ”gamla” konkurslagen), 700 (Lagrådet) och 710

Prop. 1980/81:35 om internordiska konkurser s. 25 f. (Rätten till handräckning enligt konkurslagen för en nordisk konkursdomstol eller konkursförvaltning)

Prop. 1986/87:90 Ny konkurslag s. 171-175 (Förmånsrätt för revisorsarvoden och arvoden till vissa andra uppdragstagare), 265 f. och 269 f. (Specialmotivering 7 kap. 12 och 14 §§ KonkL), 432 f. (Förslaget om ändring i förmånsrättslagen) och bilagedelen 195 f. (Lagrådet)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Prop. 1994/95:189 Konkursgäldenären s. 28 f. (Konkursbouppteckningens redovisning av räkenskapsmaterial)

Prop. 1996/97:100 Ett nytt system för skattebetalningar, m.m. Del 1 s. 484 f. och 652 (Återlämnande av handlingar vid konkurs)

Prop. 2009/10:235 Enklare redovisning s. 87 f. (Tiden för bevarande av räkenskapsinformation)⁶⁰

Prop. 2016/17:125 Kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning s. 33 (Erkännanden av insolvensförfaranden), 34 ff. (Kungörande och registrering av utländska förfaranden), 40 ff. (Sekundära insolvensförfaranden) och 59 (Författningskommentar till 9 § den kompletterande lagen – Åtagande för att undvika ett sekundärt insolvensförfarande)

17.20.2 EU-rätt

Den förklarande rapporten angående konventionen den 23 november 1995 om insolvensförfaranden

Rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden, EGT L 160 ("Gamla" insolvensförordningen)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU 2015/848) av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden (omarbetning)⁶¹ ("Nya" insolvensförordningen)

17.20.3 Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 1936 s. 727	Innan bolaget gick i konkurs hade rörelsen inklusive vissa affärshandlingar överlåtits till ett nybildat bolag. Då konkursboet ansetts ha rätt att komma i besittning av de
-----------------	---

⁶⁰ Sedan den 1 juli 2011 gäller att företagens bokföring ska bevaras under sju år i stället för som tidigare tio år.

⁶¹ Förordningen ska, med undantag för vissa artiklar, tillämpas på insolvensförfaranden som har inletts efter den 26 juni 2017.

	affärshandlingar som överlåtits före konkursen har köparen vid vite förpliktats att lämna ut dessa handlingar till boet.
NJA 1979 s. 125 (RIC 9/79)	Ett konkursbo har beviljats handräckning med stöd av 191 § utsökningslagen för avhysning av konkursgäldenären från en fastighet.
NJA 1981 s. 1050 (RIC 38/81)	En företagare, som överlämnat räkenskapsmaterial till en person som åtagit sig att sköta bokföringen, har beviljats handräckning enligt 191 § utsökningslagen. Uppdragstagaren har inte ansetts ha rätt att vägra att lämna ut materialet till säkerhet för sin arvodesfordran. I målet har bl.a. uttalats att en näringsidkare som har överlämnat räkenskapsmaterial till en revisor eller annan uppenbarligen kan ha ett mycket starkt behov av att snabbt få tillbaka materialet för att få överblick över rörelsen och kunna fullgöra sina skyldigheter enligt bokföringslagen och skattelagstiftningen. Vidare uttalade Högsta domstolen att andra överväganden gör sig gällande beträffande räkenskapsmaterial som upprättats av uppdragstagaren.
NJA 1982 s. 404	Konkursförvaltaren har beviljats handräckning enligt 54 § ”gamla” konkurslagen för att få ut räkenskapsmaterial hos ett redovisningsföretag, då den bearbetning som gjorts av materialet uppenbarligen inte har ansetts vara av sådan omfattning att detentionsrätt kan göras gällande.
NJA 1985 s. 29 (RIC 26/85)	En bokföringsbyrå, som haft i uppdrag att sköta bokföringen, har upprättat ett periodbokslut som underlag för bedömning av företagets aktuella ekonomiska situation. För att bokslutet som visade att företaget var på obestånd skulle lämnas ut fick byrån betalt för arbetet med bokslutet och för tidigare utförda bokföringstjänster. Enligt 30 § ”gamla” konkurslagen har bokföringsbyrån förpliktats att återbära betalningen, då det inte har ansetts vara ensamt avgörande att detentionsrätt förelåg.

<p>NJA 2011 s. 621</p>	<p>I begreppet författningsföreskriven revision har det ansetts att arvodet för att granska en kontrollbalansräkning ingår i den mån granskning numera krävs (jfr 1 kap. 12 b § ABL), då granskningen endast kan göras av bolagets revisor och revisorn är skyldig att utföra en sådan granskning om bolagets styrelse begär det. Allmän förmånsrätt enligt 10 a § förmånsrättslagen har därför ansetts omfatta arvode till bolagets revisor för granskning av kontrollbalansräkningen.</p>
------------------------	---

Hovrätterna

<p>RH 1985:32</p>	<p>Handräckning enligt 54 ”gamla” konkurslagen har inte beviljats, då beslutet om konkurs upphävts av hovrätten. Förvaltaren ansåg att han ändå var i behov av att komma i besittning av bolagets kassa och vissa handlingar, eftersom konkurskostnaderna m.m. skulle betalas och han var skyldig att upprätta slutredovisning, jfr NJA 2008 s. 251. En konkursförvaltare som tagit hand om och gått igenom och arkiverat räkenskapsmaterial som påträffats efter det att konkursen avslutats har ansetts vara berättigad till skälig ersättning för arbete och kostnader med anledning av detta.</p>
<p>RH 1985:113</p>	<p>Sedan handräckning enligt 54 § ”gamla” konkurslagen verkställdes avseende en personbil har beslutet om handräckning överklagats av gäldenärens son och två bolag. Då det i mål av denna karaktär inte kan bli aktuellt att göra någon mera omfattande utredning om äganderätten har det förhållandet att bilen fanns i gäldenärens besittning ansetts utgöra ett starkt stöd för att den tillhör konkursboet. Yrkandet från ett av bolagen om skadestånd från konkursboet och Kronofogden har avvisats, då sådan talan inte kan väckas i samband med att en handräckning överklagas.</p>

RH 1986:49	Handräckning enligt 54 § ”gamla” konkurslagen har beviljats avseende en lastbil som stått parkerad i närheten av den bostad där ställföreträdaren för konkursgäldenären var bosatt. Sedan tredje man överklagat handräckningen har frågan om vem som hade besittningen till bilen varit av grundläggande betydelse för bedömningen. Till detta kom att lastbilen var registrerad på konkursbolaget vid konkurstillfället och fortfarande två år senare.
Hovrätten för nedre Norrlands dom den 21 november 1989, T 165/87 (RIC 12/92)	Talan om skadestånd mot en konkursförvaltare som på egen hand omhändertagit och sålt hyresrätt, varulager och inventarier som överlåtits kort tid före konkursen till ett annat bolag, har ogillats. Det har ansetts vara helt avgörande för den sakrättsliga bedömningen att underrättelser till hyresvärden om överlåtelsen av hyresrätten ägt rum efter konkursutbrottet. – När det gäller sakrättsliga bedömningar vid inkrämsöverlåtelser, se numera NJA 2007 s. 413 och NJA 2008 s. 684 i fråga om vad som menas med att den som har överlåtit egendom ska anses vara tillräckligt avskuren från sin rådhighet över tillgångarna.
Göta hovrätts beslut den 17 september 1992, Ö 878/92 (RIC 59/92)	Handräckning har beviljats hos tredje man för att få ut egendom som konkursgäldenären erhållit nyttjanderätt till genom leasingavtal. Egendomen fanns i lokaler som konkursgäldenären hyrt ut till tredje man och mellan parterna var det ostridigt att det var fråga om separationsgods som förvaltaren är skyldig att lämna ut till ägaren.
Svea hovrätts beslut den 3 november 1995, Ö 4034/95 (RIC 23/95)	Handräckning har beviljats avseende en bil som gäldenären överlåtit till sin maka före konkursen. Då någon sakrättsligt giltig övergång av besittningen inte skett har Kronofogdens beslut om handräckning fastställts.
Hovrätten för nedre Norrlands slutliga beslut den 30 maj 1997, ÖÄ 695/96	Handräckning enligt 7 kap. 14 § KonKL har beviljats för avhysning från en fastighet som två makar, båda försatta i konkurs, var ägare

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

	till. Makarna hade inte flyttat från fastigheten, trots att konkursförvaltaren uppmanat dem att göra detta.
Hovrätten för västra Sveriges beslut den 18 oktober 1999, ÖÄ 4666-99 (RIC 2/00)	Vid handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL ska inte någon grundavgift enligt 5 § avgiftsförordningen tas ut. - Jfr i fråga om kostnaderna vid avhysning av gäldenären från boets fastighet Svea hovrätts beslut den 25 oktober 2005, ÖÄ 3804-05 (RIC 39/05).
RH 2001:46	Den substansgranskning som revisorn påbörjat grundad på en preliminär balansräkning som upprättats av en redovisningskonsult som konkursgäldenären anlitat, påtalet av de brister som han funnit och begäran om kompletterande information har ansetts utgöra sådant arbete som bolagets revisor är skyldig att utföra till följd av reglerna i aktiebolagslagen och med beaktande av god revisionsred. Arbetet har därför ansetts vara av sådan art att revisorns krav på ersättning omfattas av förmånsrätt enligt 10 a § förmånsrättslagen.
Göta hovrätts beslut den 13 september 2010, ÖÄ 2297-10	En genomförd handräckning avseende en bil i konkursgäldenärens besittning, som var uppställd nära hans bostad, har upphävts efter talan av gäldenärens far. Vid en samlad bedömning har det ansetts att handräckningen inte var befogad i förhållande till fadern. Utredningen har tvärtom ansetts vara tillräcklig för att interimistiskt upphäva åtgärden i avvaktan på tingsrättens slutliga avgörande.

17.20.4 JO-beslut

JO:s beslut den 3 september 2013, dnr 3420-2012, Genomförandet av handräckning enligt 7 kap. 14 § KonkL, varvid Kronofogden berett sig tillträde till konkursgäldenärens bostad utan att först underrätta gäldenären om detta, har varit i enlighet med gällande regelverk.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

17.20.5 JK-beslut

JK-beslut 1996, C. 9 s. 121, Yrkandet om skadestånd har avslagits, då det ligger närmast till hands att åklagaren beslutar att överlämna egendomen till konkursförvaltaren om den som drabbats av beslaget har gått i konkurs när beslaget hävs.

JK:s beslut den 2 juni 2003, dnr 1116-02-40, Yrkandet om skadestånd med anledning av att beslagtaget gods inte har återlämnats till det transportföretag, där beslaget gjordes, har avslagits. Ekobrottsmyndigheten hade lämnat ut det beslagtagna godset till konkursförvaltaren för det bolag som beställt transport av varorna. Inte heller ansågs Ekobrottsmyndigheten ha haft någon plikt att se till att de rättigheter, som detta bolag hade enligt 63 § köplagen, blev bevakade.

JK:s beslut den 26 september 2013, dnr 3470-12-40, Sedan Kronofogden efter begäran av konkursförvaltaren genomfört avhysning genom att byta lås till gäldenärens bostadsrätt och överlämna nycklarna till förvaltaren har yrkandet om skadestånd avslagits, då anspråket synes avse åtgärder som förvaltaren ansvarar för. Till skillnad från vad som gäller vid utmätning är det konkursförvaltaren som beslutar om gäldenärens rätt till beneficium.

17.20.6 Litteratur

Michael Bogdan, Sveriges och EU:s internationella insolvensrätt, 1997, s. 175 f. Erkännande och verkställighet) och 181 f. (Sekundära insolvensförfaranden)

Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas? tredje upplagan, december 2012, s. 452-462 (Återställande av beslagtagen egendom), jfr särskilt s. 460 f. (Andra tillämpningsproblem vid återställande)

Mikael Mellqvist, EU:s insolvensförordning m.m. – En kommentar, 2002

Eugène Palmér och Peter Savin, Konkurslagen, En kommentar på Internet, december 2017, 3 kap. 3 § (Egendom som ingår i ett konkursbo) och 7 kap. 12-14 §§ KonkL (Omhändertagande av boet och möjligheten att begära handräckning)

Gösta Walin och Torkel Gregow, Förmånsrättslagen, lönegarantilagen m.m. En kommentar på Internet, sjätte upplagan, mars 2010, 10 a § förmånsrättslagen (Förmånsrätt för fordringar avseende revisions- och bokföringsuppdrag)

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Lars Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 361 f.

Vägledande uttalande från Sveriges Advokatsamfund den 14 december 2000
angående tystnadsplikt i förhållande till förvaltare i tidigare klients konkurs, ÖF
6904/2000

18 FÖRKORTNINGAR

18.1 Åberopade lagar

ABL	Aktiebolagslagen (2005:551)
ABF	Aktiebolagsförordningen (2005:559)
Avräkningslagen	Lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter
Avgiftsförordningen	Förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten
Lagen om bank- och finansieringsrörelse	Lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse
Lagen om betalningsföreläggande och handräckning	Lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning
Biståndslagen	Lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen
Biståndsförordningen	Förordningen (2011:1546) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen
Bidragsbrottslagen	Bidragsbrottslagen /2007:612)
Biträdeslagen	Lagen (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall
Biträdesförordningen	Förordningen (1985:357) om registrering och underrättelse om domar om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall
Bokföringslagen	Bokföringslagen (1999:1078)
BorgL/Borgenärslagen	Lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter
BorgF/Borgenärsförordningen	Förordningen (2007:789) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter
Kronofogdens borgenärsföreskrifter	Kronofogdens föreskrifter (KFMFS 2008:1) om hantering av vissa borgenärsuppgifter
BrB	Brottsbalken

Bötesverkställighetslagen	Bötesverkställighetslagen (1979:189)
Bötesverkställighetsförordningen	Bötesverkställighetsförordningen (1979:197)
Delgivningslagen	Delgivningslagen (2010:1932)
Europakonventionen	Lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen ang. skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
EUF-fördraget (Lissabonfördraget)	Fördraget om europeiska unionens funktionssätt
Fördringsförordningen	Förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar
Lagen om europeiska frysningsbeslut/Frysningenslagen	Lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut. Från 2017-12-01, se också lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder.
Förordningen om europeiska frysningsbeslut	Förordningen (2005:501) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut. Från 2017-12-01, se också förordningen (2017:1019) om en europeisk utredningsorder.
Lagen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU	Lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen
Förordningen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom EU	Förordningen (2011:578) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen
Lagen (2017:1000) om en europisk utredningsorder	Lagen (2017:1000) om en europisk utredningsorder
Föreningslagen	Lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar
Lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.	Lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.
Förordningen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.	Förordningen (2004:1319) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.
Lagen om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.	Lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

Ann-Marie Ahlqvist
010-574 86 76

Datum
2018-11-14

Dnr
808 34351-10/111
webben 6

Lagen om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet	Lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall
Förordningen om fullgörande av underrättelseskyldighet i vissa fall när ett beslag har hävts	Förordningen (2009:1170) om fullgörande av underrättelseskyldighet i vissa fall när ett beslag har hävts
FrekL	Lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion
Företagshypotekslagen	Lagen (2008:990) om företagshypotek, som den 1 januari 2009 ersatt lagen (2003:528) om företagsinteckning, som hade ersatt lagen (1984:649) om företagshypotek.
Förmånsrättslagen	Förmånsrättslagen (1970:979)
Förvaltningsprocesslagen	Förvaltningsprocesslagen (1971:291)
Förundersökningskungörelsen	Förundersökningskungörelse (1947:948)
”Nya” förvaltningslagen	Förvaltningslagen (2017:900) som gäller från den 1 juli 2018.
Handelsbolagslagen	Lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag
Handelsregisterlagen	Handelsregisterlagen (1974:157)
Handelsregisterförordningen	Handelsregisterförordningen (1974:188)
Häkteslagen	Häkteslagen (2010:611)
Lagen om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.	Lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.
Indrivningslagen	Lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.
Indrivningsförordningen	Indrivningsförordningen (1993:1229)
Lagen om inteckningsbrevsregister	Lagen (2008:1075) om inteckningsbrevsregister ⁶²
Förordningen om inteckningsbrevsregister	Förordningen (2008:1080) om inteckningsbrevsregister
”Gamla” insolvensförordningen	Rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden
2015 års insolvensförordning/ ”Nya” insolvensförordningen	Europaparlamentets och rådets förordning (EU 2015/848) av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden (omarbetning)
Internationella verkställighetslagen	Lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

⁶² Här regleras vad som gäller om elektroniska företagsinteckningsbrev.

Kronofogdens databaslag	Lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet
Kronofogdens databasförordning	Förordningen (2001:590) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet
Skatteverkets databaslag	Lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet
Instruktionen för Kronofogden	Förordningen (2016:1333) med instruktion för Kronofogdemyndigheten
Lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål	Lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål
JB	Jordabalken (1970:994)
Konkurrenslagen	Konkurrenslagen (2008:579)
1921 års konkurslag/"Gamla" konkurslagen	Konkurslagen (1921:225)
KonkL	Konkurslagen (1987:672)
KonkF	Konkursförordningen (1987:916)
Lagen om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land	Lagen (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land
Lissabonfördraget	EUF-fördraget
Lönegarantilagen	Lönegarantilagen (1992:497)
1986 års näringsförbudslag/"Gamla" NL	Lagen (1986:436) om näringsförbud
"Gamla" NF	Förordningen (1986:441) om underrättelser angående näringsförbud m.m.
NL	Lagen (2014:836) om näringsförbud
NF	Förordningen (2014:936) om näringsförbud
Nordiska verkställighetslagen	Lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.
OSL	Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
OSF	Offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)
Lagen om kallelse på okända borgenärer	Lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer
2017 års penningtvättslag	Lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism
Penningtvättsförordningen	Förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Lagen om registrering av verkliga huvudmän	Lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän
Förordningen om registrering av verkliga huvudmän	Förordningen (2017:667) om registrering av verkliga huvudmän
Penningtvättsbrottslagen	Lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott
Lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet	Lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall
Lagen om pantbrevsregister	Lagen (1994:448) om pantbrevsregister ⁶³
Förordningen om pantbrevsregister	Förordningen (1994:598) om pantbrevsregister
Polisdatalagen	Polisdatalagen (2010:361)
Polislagen	Polislagen (1984:387)
Lagen om preskription av skattefordringar m.m.	Lagen (1982:188) om preskription av skattefordringar m.m.
Prokuralagen	Prokuralagen (1974:158)
Punktskattekontrollagen	Lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter
Revisorslagen	Revisorslagen (2001:883)
Revisionslagen	Revisionslagen (1999:1079)
RB	Rättegångsbalken (1942:740)
Samäganderättslagen	Lagen (1904:48) om samäganderätt
Stöldgodslagen	Lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.
Skattebrottslagen	Skattebrottslagen (1971:69)
Lagen om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet	Lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet - Lagen hade före den 1 juli 2017 rubriken Skatteverkets medverkan i brottsutredningar.
Skattebrottsdatalagen	Skattebrottsdatalagen (2017:452)
Skattebrottsdataförordningen	Skattebrottsdataförordningen (2017:458)
SFL	Skatteförfarandelagen (2011:1244)
SFF	Skatteförfarandeförordningen (2011:1261)
SFB	Socialförsäkringsbalken (2010:110)
Lagen om skattetillägg i vissa fall	Lagen (2015:632) om skattetillägg i vissa fall
Skuldsaneringslagen	Skuldsaneringslagen (2016:675)
Skuldsaneringslagen för företagare	Lagen (2016:681) om skuldsanering för företagare
Smugglingslagen	Lagen (2000:1225) om straff för smuggling

⁶³ Här regleras vad som gäller om datapantbrev.

Lagen om underrättelseskyldighet	Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen
Tullagen	Tullagen (2016:253)
Tullförordningen	Tullförordningen (2016:287)
Lagen om uppgiftsskyldighet	Lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet
Förordningen om uppgiftsskyldighet	Förordningen (2016:775) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet
UB	Utsökningsbalken (1981:774)
UF	Utsökningsförordningen (1981:981)
Utsökningslagen	Utsökningslagen (1877:31), som den 1 januari 1982 ersatts av utsökningsbalken.
Utlänningslagen	Utlänningslagen (2005:716)
Varumärkeslagen	Varumärkeslagen (2010:1877)
Upphovsrättslagen	Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk
Viteslagen	Lagen (1985:206) om viten
Ärendelagen	Lagen (1996:242) om domstolsärenden
ÄB	Ärvdabalken (1958:637)

18.2 Myndigheter och olika organ m.m.

Brå	Brottsförebyggande rådet
Exekutionsväsendet	Äldre benämning på Kronofogdemyndigheterna som även omfattade exekutionsavdelningen vid Riksskatteverket.
GOB-satsningen	Satsningen mot grov organiserad brottslighet
Konkurstillsynen	Tillsynsmyndigheten/Kronofogdens team för tillsyn i konkurser
Noa	Polisens nationella operativa avdelning
Nuc	Nationellt underrättelsecenter
OLAF	Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

REKO	Riksenheten mot ekonomisk brottslighet fanns 1995-1997, innan Ekobrottsmyndigheten inrättades.
Ruc	Regionalt underrättelsecenter
SAMEB	Regionala samverkansorgan mot ekonomisk brottslighet, ”landshövdingegrupper”, som fanns fram till dess att förordningen (1997:899) om myndighetssamverkan mot ekonomisk brottslighet upphörde den 1 januari 2013.
SIN	Sekretess- och integritetsskyddsnämnden
S-indrivningen/S-verkställigheten	Specialindrivningen/Från 2008 specialverkställigheten
S-team	Specialverkställighetsteam

18.3 Övriga förkortningar

Ds	Departementspromemoria
INIT	IT-stödet för verkställighetsprocessen (Indrivning med IT)
JT	Juridisk Tidskrift
KUB V	Femte upplagan av Kommentaren till utsködningsbalken
NJA	Nytt juridiskt arkiv, Avgöranden från Högsta domstolen
Prop.	Proposition
REX	Redovisningssystem för exekutionsväsendet som till stor del ersatts av INIT (Indrivning med IT)
RH	Rättsfall från hovrätterna
RIC	Kronofogdens rättsinformation serie C, som kom ut fram till 2006
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning